

Latvijas Universitāte

Vita Papparinska

Mīts par argonautiem Rodas
Apollonija poēmā “Argonautika”

Disertācija filoloģijas doktora grāda iegūšanai
Ārzemju literatūras apakšnozarē

Rīga, 1994

Darba raksturojums: disertācija filoloģijas doktora grāda iegūšanai Ārzemju literatūras apakšnozarē.

Autore: Vita Paparinska,
Latvijas Universitātes doktorante

Disertācijas darba apjoms: 143 lpp.

Disertācijas zinātniskais vadītājs: Pēterburgas Universitātes
Klasiskās filoloģijas katedras
profesore Natālija Čistjakova

Disertācijas recenzenti:
Dr. hab. Philol. Viktors Ivbulis
Dr. Philol. Tamāra Fomina
Dr. Philol. Ilze Rūmniece

Disertācijas aizstāvēšana: Latvijas Universitātes Filoloģijas
zinātņu nozares Ārzemju literatūras
apakšnozares Habilitācijas un
promocijas padomes atklātajā sēdē
1994. gada "21." decembrī
plkst. 15⁰⁰
Visvalža ielā 4a, 401. telpā

Disertācija nodota 1994. gada "23." novembrī

Mīts par argonautiem Rodas Apollonija poēmā "Argonautika"

Saturs

Ievads. Apollonija daiļrades izpēte zinātniskajā literatūrā.....	1
Iztirzājums.	
I. Mīts par argonautiem literatūrā pirms Rodas Apollonija:.....	9
1) eposs,	9
2) lirika,	21
3) drāma,.....	28
4) proza.	33
II. Apollonijs un viņa laikmets.....	47
III. Mīts par argonautiem Apollonija laikabiedru (Kallimahs, Teokrīts) dzejā.....	51
IV. Mīts par argonautiem Apollonija poēmā "Argonautika":	56
1) ievads;	56
2) argonautu brauciena mitoloģiskā priekšvēsture Apollonija poēmā "Argonautika":	57
a) Jāsons un Pelijs,	57
b) "Argo" un argonauti;	58
3) argonautu piedzīvojumi brauciena laikā:	65
a) senākā slāņa mitoloģiskie tēli Apollonija "Argonautikā" (Kirke, Klīstošās klintis un Melnās klintis, Fīnejs, argonautu brauciena atpakaļceļa maršruts, sirēnas, stimfēlīdi, Alkinojs un Arēte, Skilla un Haribda, Trinakija)	65
b) senākie grieķu kolonizācijas mīti poēmā (notikumi Propontīdā, Pontā, Egejas jūrā, Kirēnē)	75
c) jaunākā slāņa mīti poēmā (Egejas jūras etioloģiskie mīti, Rietumu jūru mīti)	90
4) Kolhīdas notikumi Apollonija "Argonautikā":	95
a) Kolhīdas mīta galvenie personāži (Aiēts un Mēdeja)	95
b) Jāsona varoņdarbs	97
c) zelta aunādas iegūšana	100
Nobeigums. Secinājumi	103

IEVADS

Apollonija daiļrades izpēte zinātniskajā literatūrā

Zinātniskajā literatūrā interese par Rodas Apolloniju, viņa personību un daiļradi parādās XIX gs. 20. gados. 1821. gadā publicētajā A. Veiherta darbā "Par Rodas Apollonija dzīvi un daiļradi"¹ un 1822. gadā izdotajā K. L. Struves grāmatā "Par Rodas Apolloniju"² iezīmējas tendence analizēt Apollonija daiļradi kā līdz tam laikam maz pazīstamu parādību literatūras vēsturē; abu autoru darbiem raksturīgs aprakstošs vēstījums. Saskatot Apollonija īpatnējo vietu grieķu literatūrā, autori nesaista to ne ar viņa dzīves laiku, ne hellēnisma literatūras pamatiezīmēm vispār.

XIX gs. beigu perioda zinātnieku darbiem galvenokārt raksturīga sikāka Apollonija poēmas "Argonautika" izpēte, koncentrējot uzmanību uz mākslinieciskās izteiksmes īpatnībām, sevišķi salīdzinājumiem (par atskaites punktu uzskatot Homēra eposus)³, un uz autora dzejas valodas gramatisko pusi⁴, kā arī pievērsties tādiem jautājumiem kā mitoloģiskais aparāts⁵ un ģeogrāfisko izziņu vieta poēmā⁶. Aizsākas arī "Argonautikas" sholiju izpēte.⁷ Plašākais un interesantākais šī perioda zinātniskais darbs ir A. de la Villa de Mirmona monogrāfija "Mitoloģija un dievi "Argonautikā" un "Eneidā"". Pozitīvi vērtējams ir fakts, ka autors saskata kopsakarības antīkajā literatūrā, Apollonija ietekmi uz romiešu dzejnieku Vergiliju. Jāatzīmē, ka A. de la Vills de Mirmonts ir pirmais autors, kas norāda, ka Apollonija "Argonautikai" bijusi liela ietekme uz vēlāko laiku dzejniekiem, īpaši Vergiliju. Tomēr šo kopsakarību Apollonija un Vergilija daiļradē A. de la Vills de Mirmonts pamato, balstoties tikai uz dievu tēlu salīdzinājumu abu autoru eposos.

XIX gs. beigu perioda zinātnieku darbiem raksturīgi:

- 1) atsevišķu, samērā šauru Apollonija poēmas aspektu analīze,
- 2) deskriptīva metode,

3) trūkst vispārīgumu un secinājumu, kuros Apollonijs atklātos kā hellēnisma laikmeta dzejnieks. Tas liecina, ka 1877.—1878. gadā izdots J. G. Droizena darbs "Hellēnisma vēsture"⁸ vēl maz ietekmē teorētisko domu.

XX gs. sākumā šis stāvoklis sāk mainīties. Par to liecina zinātnieku darbi, kas veltīti jautājumam par mīta transformāciju Apollonija poēmā.⁹ Grieķu literatūra tiek skatīta kā vienots process, bet Apollonijs — kā iepriekšējās literārās tradīcijas turpinātājs.¹⁰ Turpinās arī iepriekšējos gados aizsāktā Apollonija dzejas valodas izpēte.¹¹

XX gs. 20. gadi iezīmē robežšķirtni. Apollonija daiļrades izpēte. Šajā laikā nozīmīgākie publicētie darbi ir vācu zinātnieka Ulrika fon Vilamovica-Mellendorfa monumentālais apcerējums "Hellēnisma dzeja Kallimaha laikā"¹² un krievu zinātnieka I. Tolstoja raksts "Kirkes apburtie zvēri Apollonija poēmā".¹³

U. fon Vilamovica-Mellendorfa darbs antīkās literatūras vēsturē iezīmē jaunu, dziļāku un pamatotāku izpētes pakāpi. Autoru daiļrades analīze pamatojas uz pārdomātu un loģisku hellēnisma laikmeta, tā garīgās dzīves un idejisko strāvojumu apskatu.

U. fon Vilamovica-Mellendorfa darbā Apollonijam ir veltīta viena nodaļa. Autors, izmantojot viņam pieejamos avotus, vēsta par Apollonija dzīvi un daiļradi. U. fon

Vilamovics-Mellendorfs veiksmīgi salīdzina dzejnieku ar viņa laikabiedriem (galvenokārt Kallimahu) un priekšgājējiem.

Nozīmīgākās un interesentākās domas, ko autors uzsver, izpētot Apollonija ieguldījumu hellēnisma literatūrā (arī visā antikajā literatūrā), ir sekojošas:

1) Apollonijs, kura nozīme mūsdienās bieži netiek pienācīgi novērtēta, antikajā pasaulē bijis ļoti populārs autors. Par to liecina poēmas "Argonautika" daudzie pārstrādājumi grieķu un romiešu literatūrā,

2) Apollonija un Kallimaha dzeja pēc idejiskās ievirzes un mākslinieciskā veidojuma īpatnībām ir ļoti tuva. U. fon Vilamovics uzskata, ka Apollonijs savu "Argonautiku" veidojis, par paraugu ņemot Kallimaha poēmu "Cēloņi",

Šī doma tiek pasniegta samērā deklaratīvi. Galvenais autora arguments ir tas, ka Apollonijs bijis Kallimaha skolnieks. Pats U. fon Vilamovics atzīst, ka "Cēloņi" saglabājušies ļoti slikti, bet, lai varētu salīdzināt šo darbu ar "Argonautiku", pietiekot ar Kallimaha dzejas pārstāstiem Strabona "Ģeogrāfijā".

3) U. fon Vilamovics-Mellendorfs uzsver Apollonija māksliniecisko patstāvību un oriģinalitāti, pārstrādājot agrāko autoru izmantotos motīvus.

Ļoti svarīgi, ka U. fon Vilamovics-Mellendorfs ir pirmais zinātnieks, kas sāk risināt nozīmīgu jautājumu — argonautu mīts Apollonija poēmā un viņa priekšteču darbos. Tomēr, runājot par argonautu mīta izmantojumu agrāko autoru darbos, zinātnieka vēstījums ir ļoti konspektīvs, virspusīgs un deklaratīvs. Autors aprobežojas ar triju literāro žanru — eposa, lirikas, drāmas autoru uzskaitījumu, kuri varēja ietekmēt Apolloniju. Pēc U. fon Vilamovica-Mellendorfa domām šie autori ir Hēsiods, Eimēls, Sofokls, Mimmerms, Antimahs, bet galvenokārt — Pindars. Vispār netiek pieminēti prozas autori, kuru darbi ar argonautu mīta tematiku vai motīviem varēja būt zināmi Apollonijam.

Ne mazāk nozīmīgs kā U. fon Vilamovica-Mellendorfa darbs ir apjoma ziņā nelielais I. Tolstoja raksts "Kirkes apburtie zvēri Rodas Apollonija poēmā". Pievērsoties īsai "Argonautikas" epizodei, autors parāda mīta metaforizāciju hellēnisma literatūrā. I. Tolstojs uzsver radošo un apzināto mīta izmantojumu Apollonija poēmā. Viņš pierāda, ka dzejnieks, pamatojamies uz Kirkes epizodi "Odisejā", caurvij šo seno mitoloģisko motīvu ar Empedokla mācību par dzīvības pirmsākumiem uz zemes.

Daļa zinātnieku 20. gados turpina strādāt pie šaurākām tēmām, kuras bija aizsāktas iepriekšējās desmitgadēs — Apollonija ietekme uz romiešu literatūru, konkrēti uz Vergiliju¹⁴, "Argonautikas" mākslinieciskā veidojuma īpatnības (salīdzinājumi)¹⁵, teksta kritika un sholižu izpēte¹⁶.

30. gados iezīmējas straujš intereses pieaugums par Apolloniju un viņa dzeju. Par to liecina vairāku monogrāfiju publicēšana un daudzie raksti periodikā. Šī perioda zinātniskajai literatūrai ir sava savdabīga iezīme: monogrāfijās galvenokārt izpētīta kāda samērā šaura problēma vai jautājums, kas saistās ar "Argonautiku", bet dziļāka un nopietnāka Apollonija dzejas analīze parādās tieši periodikā.

Starp monogrāfijām interesentākās ir G. E. Dakvorsa "Nojautas un šaubas Homēra, Apollonija un Vergilija eposos"¹⁷, I. Kulessas "Redzes gleznas Apollonija poēmā"¹⁸, J. G. Vetceļa "Kā grieķu un romiešu episkie dzejnieki aprakstīja sapņus"¹⁹.

G. E. Dakvorss savā darbā norāda, ka nojautu un šaubu atspoguļojums ļauj Apollonijam sasaistīt poēmā atspoguļotos notikumus ar mīta materiālu, kas paliek aiz poēmas ietvariem. I. Kulessa uzsver, ka Apollonija un Homēra attieksme pret dieviem ir līdzīga — Apollonija dievi palīdz cilvēkiem, notiekošais ir pakļauts dievu

gribai. Vetcela darbā norādīts, ka Apollonijs ir pirmais dzejnieks, kura dzejas darbā atveidotie varoņu sapņi raksturo varoņu dvēseles stāvokli.

Šiem zinātniskajiem darbiem ir kopīgas iezīmes:

1) pozitīvi vērtējams, ka autori analizē Apollonija daiļradi grieķu (I. Kulesa, J. G. Vetcelis) vai visas antikās literatūras (G. E. Dakvorss) kontekstā. Tomēr literārās pēctecības problēma šajos darbos aplūkota samērā pavisam un deklaratīvi,

2) autori saskata līdzīgo, kas vieno Apolloniju ar Homēru un Vergiliju, bet nepievērš uzmanību atšķirīgajam, ko nosaka dažāda autoru dzīves laiks.

30. gados publicētie daudzie zinātniskie raksti liecina par autoru nopietnu interesi un iedziļināšanos jautājumos, kas saistās ar Apollonija vietu antikās literatūras vēsturē. Šajos darbos skartas sekojošas problēmas:

1) literārā tradīcija atsevišķu argonautu mīta mitoloģisku motīvu izmantojumā.

Nozīmīgākie darbi ir L. Kleina "Dievu aparāts Rodas Apollonija "Argonautikā"", kur autors analizē dievu nozīmi Apollonija poēmā salīdzinājumā ar viņa priekšgājējiem Homēru, Pindaru un Ferekīdu, kas arī izmantojuši argonautu mītu savā daiļradē²⁰ un V. B. Stenforda "Divu Homēra epizožu atdarinājums", kas veltīts Homēra mitoloģisko motīvu atdarinājumiem Apollonija poēmā un Teokrita II idillē.²¹

2) Apollonijs un viņa laikabiedri Kallimahs un Teokrits (literārās prioritātes problēma).

A. S. F. Gova, pamatojoties uz Teokrita XIII idilles analīzi, pievienojas U. fon Vilamovica-Mellendorfa izteiktajām domām, ka Teokrits ir atdarinājis Hīla epizodi Apollonija poēmā.²² A. Ardizzoni attiecībā uz Hērakla un Teodamanta epizodi uzskata, ka Apollonijs to izmantojis pirmais, bet Kallimaham šī motīva apstrāde "Cēloņos" ir parodija.²³

3) Apollonija "Argonautikas" mākslinieciskās izteiksmes īpatnības.

Zinātniskajā domā iezīmējas plaša tendence analizēt tās "Argonautikas" iezīmes, kas to atšķir no klasiskā perioda literārajiem darbiem. Šo īpatnību analīze parāda, ka autori saskata, ka šī poēma ir jaunam un atšķirīgam periodam raksturīgs darbs; tomēr šī fakta konstatācijas pietrūkst.

M. R. Henrijs uzsver, ka Apollonijs pirmais eposā apdzied mīlestību.²⁴ M. Hadass analizē "Argonautiku" no kompozicionālā viedokļa. Viņš kritizē Apolloniju par vienotas sižetiskas līnijas trūkumu, bet atzīst dzejas valodas muzikalitāti un augstvērtīgo dzejas formu.²⁵ E. Delažs norāda uz Apollonija plašajām zināšanām ģeogrāfijā, kas pamatojas uz dzejnieka dzīves laikā pieejamo informāciju. Autors norāda, ka autors pārmērīgi demonstrē savu erudīciju, kas poēmā rada kontaminācijas iespaidu.²⁶

Neapšaubāmi starp 30. gadu lielākajiem sasniegumiem ierindojams K. Vendela sakārtotais "Argonautikas" sholiju izdevums, ko papildina pārskats par "Argonautikas" manuskriptiem, tajos ietvertie Apollonija dzīves apraksti un izziņas no Svīdas leksikona.²⁷

40. gadu zinātniskajā literatūrā redzama ļoti nopietna Apollonija poēmas analīze sekojošos virzienos:

- 1) Apollonija "Argonautikā" izmantotā mitoloģiskā materiāla literārie avoti,
- 2) Apollonijs un Kallimahs (jautājums par literāro prioritāti),
- 3) Apollonija atdarinājamā vēlākajā literatūrā,
- 4) "Argonautikas" mākslinieciskā veidojuma īpatnības,
- 5) hellēnisma literatūras raksturīgās iezīmes Apollonija poēmā.

F. Štesls savā darbā "Vestijuma metodes un avotu izmantošanas interpretācija"²⁸ mēģina noskaidrot, kādā veidā traģēdijas žanrs vispār un konkrēti traģēdijas ar argonaužu mīta tematiku ir iespaidojušas Apolloniju. Autors galvenokārt pievēršas sekojošu epizožu — notikumi Kizikā, Lemnā, Iolkā, kā arī to motīvu, kas saistīti ar Fineju, Apsirta nāvi un Mēdeju Kerkirā analīzei. F. Štesls uzskata, ka Apollonijs šo notikumu apdziedāšanā pamatojies uz traģēdijām, kur atspoguļoti šie notikumi (izņēmums ir Kizikas epizode, kuru Apollonijs attēlojis atbilstoši traģēdijas žanra prasībām, bet kuras pamatā ir lokālchroniku materiāls). Pēc autora domām, šīs epizodes Apollonija poēmā ir sevišķi veiksmīgas.

F. Štesls uzsver, ka dzejnieks avotus izmanto radoši. Viņa nopelns ir veids, kā atsevišķas epizodes ir pasniegtas. Tas ir izdarīts emocionāli, atspoguļojot dzīvi un apkārtējo pasauli. Jūtama arī autora personība. F. Štesls uzskata, ka būtībā Apollonijs ir tuvs Kallimaham.

F. Štesla darbs ir ļoti nozīmīgs Apollonija poēmā izmantotā mitoloģiskā materiāla izpratnei. Autora nopelns ir:

- 1) Apollonija pamatprincipu mitoloģiskā materiāla izmantošanā noskaidrošana,
- 2) argumentēta iespējamo Apollonija avotu analīze (šeit jūtama autora subjektīvā nostāja, jo neviens no analizējamiem darbiem nav saglabājies),
- 3) Apollonija un Kallimaha daiļrades salīdzinājums ļauj apzināt abus autorus kā viena laikmeta dzejniekus ar līdzīgiem dzejas pamatprincipiem.

40. gados iezīmējas jauna tendence — kritiski pārvērtēt literatūras vēsturē par neapstrīdamu patiesību pasniegto Kallimaha un Apollonija literāro konfliktu. Šis attieksmes pamatā ir rūpīga Kallimaha un Apollonija literārā mantojuma izpēte. F. Vērlejs²⁹ uzskata, ka "Argonautikas" citāti, kuri ir atrodami Kallimaha "Cēloņos", ir novecojušā skolotāja Kallimaha cieņas apliecinājums savam skolniekam Apollonijam. Tādējādi autors pilnībā noliedz jebkuru abu dzejnieku domstarpību iespējamību.

Līdzīgi ir V. Allena³⁰ uzskati. Viņa argumentācija pamatojas uz domu, ka termins "epilijs" antikajā pasaulē vispār neeksistēja. Autors secina, ka domstarpības literatūras teorijas jautājumos — kam dodama priekšroka: eposam vai epilijam — nevarēja būt Kallimaha un Apollonija konflikta cēlonis (ja šāds konflikts vispār ir bijis).

Sīki izanalizētā materiāla dēļ interesanti ir F. Mēmela³¹ un A. Nano³² darbi par Apollonija sekotājiem Vergiliju un Valēriju Flaku, taču tiem trūkst dziļākas analīzes un vairāk dominē deskriptīva metode. Līdzīgs trūkums piemīt arī E. K. Īvensa darbam par literāro portretu antikajā eposā (Homērs, Apollonijs, Vergilijs, Ovidijs)³³.

Ļoti nozīmīga atziņa ir D. Bassi izteiktā doma, ka Apollonijs ir hellēnisma laikmeta dzejnieks un ka viņa daiļradē parādās šī perioda literārajiem darbiem raksturīgas iezīmes.³⁴ Tik skaidri šis secinājums literatūras vēsturē ir izteikts pirmo reizi. Tomēr jāatzīst, ka pie šīs atziņas autors nonāk, analizējot tikai vienu "Argonautikas" aspektu — plašo, bieži maz pazīstamu mītu izmantojumu.

40. gados aizsākto tēmu analīze turpinās 50. gados. Īpaši izceļas doma, ka Apollonija dzejā parādās hellēnisma literatūrai raksturīgas iezīmes. Par tādām J. Karjērs uzskata Mēdejas mīlestības psiholoģijas atklāsmi³⁵, H. Frenkels — apdziedāto notikumu sīko un precīzo atspoguļojumu³⁶, D. A. van Krevelens — mīta apzinātu izmantojumu poēmā, ar mērķi atklāt autoram nozīmīgas politiskas un idejiskas tendences³⁷.

50. gados autori daudz strādā pie "Argonautikas" mākslinieciskās analīzes. Nozīmīgākais ir P. Hendela darbs "Vērojumi par Rodas Apollonija episko tehniku".³⁸

Autors pamatā analizē divus "Argonautikas" aspektus:

- 1) iespējamie Apollonija literārie avoti (žanri),
- 2) Apollonija personiskais ieguldījums avotu apstrādē.

P. Hendels uzskata, ka Apolloniju ietekmējuši divi literāri žanri — arhaiskais eposs un traģēdija. No arhaiskā eposa Apollonijs pārņēmis pašu žanru. Vēstījuma metode līdzinās Homēram, jo autors eposa sākumā formulē sava darba tēmu — argonautu braucieni. Tikai šī tēma arī tiek apdziedāta eposā.

P. Hendels piekrīt A. Kertes domai, ka viens no Apollonija avotiem ir traģēdija, par ko liecina atsevišķu epizožu dramatisms un nobeigtā struktūra.

Autors uzsver, ka dzejnieka personiskais ieguldījums ir laikmeta sentimenta, antikvāru, ģeogrāfisku un etioloģisku faktu piesaistīšana. Sevišķi P. Hendels izceļ etioloģiskos motīvus. To izmantojums raksturo Apolloniju kā dzejnieku un zinātnieku.

P. Hendela nopelns ir viņa prasme saskatīt Apollonija daiļradē svaigus, oriģinālus un hellēnisma literatūrai raksturīgus akcentus, kā arī nopietni analizēt "Argonautikas" literāros avotus.

Homēra eposu ietekmi uz Apolloniju, pamatojoties uz argonautu katalogu, analizē Dž. Fr. Kārspekens³⁹, bet salīdzinājumus Homēra eposos un "Argonautikā" — W. D. Andersons⁴⁰.

Turpinot 40. gados izvirzīto domu, ka konflikta starp Kallimahu un Apolloniju nav bijis, H. Erbse to mēģina pamatot, balstoties uz Kallimaha himnas Apollonam analīzi.⁴¹ K. Korbato⁴² pieļauj literāra konflikta iespējamību. Pēc autora domām, Kallimaha "Cēloņi" ir senāks darbs nekā Apollonija "Argonautika". Trijos "Argonautikas" fragmentos zinātnieks saskata parodiju un polemiku par atbilstošas tēmas risinājumu "Cēloņos".

60. gados ļoti liels skaits darbu liecina par pieaugošu interesi par hellēnisma literatūru un arī Apollonija daiļradi. Zinātniskie pētījumi parādās sekojošos virzienos:

1) hellēnisma literatūras pārskats un analīze; ir nostabilizējies uzskats par hellēnisma literatūru kā ipašu attīstības posmu antīkās literatūras vēsturē, kuru tai raksturīgas iezīmes atšķir no agrākās un vēlākās literatūras,

2) Apollonija "Argonautika" kā tipisks hellēnisma literatūras darbs,

3) Apollonija "Argonautika" — oriģināls un neparasts darbs grieķu literatūrā,

4) Apollonijs un viņa laikabiedri Kallimahs un Teokrits,

5) teksta kritika.

Starp nozīmīgākajiem 60. gadu zinātniskajiem pētījumiem ir minams Dž. B. Vebstera darbs "Hellēnisma dzeja un māksla".⁴³

Autors sniedz plašu pārskatu par hellēnisma literatūru un analizē gan slavenu autoru Apollonija, Teokrita un Kallimaha daiļradi, gan mazāk pazīstamu dzejnieku saglabājušos darbu fragmentus.

Dž. B. Vebsters formulē hellēnisma perioda literatūras vietu — tā ir saikne starp Grieķijas un Romas literatūru.

Lielu vērību autors pievērš atdarināšanas problēmai antīkajā literatūrā, kas izpaužas dažādos veidos — kā atsauces, citāti, parodija, imitācija. Uzsverot, ka atdarināmā darba un autora — atdarinātāja noskaidrošana ir gan derīga, gan interesanta, Dž. B. Vebsters norāda, ka šī problēma ir sevišķi sarežģīta attiecībā uz

Apolloniju, Teokritu un Kallimahu. Zinātnieks uzskata, ka, ja arī prioritātes jautājums ne vienmēr ir atrisināms, nepieciešams atzīt Apollonija lielo un oriģinālo talantu.

Alfreds Kerte savā darbā "Hellēnisma dzeja"⁴⁴ sniedz visaptverošu pārskatu par hellēnisma dzeju, kā arī pievēršas atsevišķu autoru darbu analīzei.

Zīmīgi, ka A. Kerte mēģina definēt terminus "hellēnisma dzeja" un "aleksandriešu dzeja". Atzīdams pirmo terminu par plašāku, autors par aleksandriešu dzejas pamatpazīmēm uzskata darbu augstu kvalitāti formas ziņā un tās adresātu — izglītotu, elitāru lasītāju. Obligāts kritērijs nav saistība ar Aleksandriju, jo par daudzu autoru dzīves vietām ziņu vispār nav un šī tipa dzeja varēja pastāvēt arī citās civilizētās pasaules vietās.

Svarīgs ir A. Kertes secinājums, kas pamatojas uz "Argonautikas" sīku analīzi — Apollonija poēma mākslinieciskā veidojuma ziņā ir tipisks aleksandriešu dzejas darbs, kas būtībā ļoti tuvs Kallimaha daiļradei.

R. Pfeifers savā antīkās literatūras pārskatā⁴⁵ lielu uzmanību velta Apollonija daiļrades analīzei, uzskatot šo dzejnieku par raksturīgu hellēnisma literatūras pārstāvi.

Autora izdarītie secinājumi pamatojas uz "Argonautikas" analīzi. Pēc R. Pfeifera domām, Apollonijs savā daiļradē stingri seko literārajai tradīcijai. Viņa garā poēma veido vienotu veselumu, kuru ievada argonautu aizbraukšana pēc zelta aunādas un noslēdz atgriešanās Grieķijā. Tādējādi nav pareizs uzskats, ka "Argonautika" hellēnisma literatūrā ir ipatnējs un savrup stāvošs darbs.

Doma par "Argonautiku" kā tipisku hellēnisma literatūras pieminekli izskan arī citu autoru darbos. V. Steffens⁴⁶ uzskata, ka šajā darbā klasiskā laikmeta tradīcijām atbilst tikai eposa žanrs. Apollonija erudīcija ģeogrāfijā, mitoloģijā, kā arī ikdienas dzīves ainu iekļaušana poēmā tuvina šo darbu aleksandriešu dzejas tradīcijām.

Šo pašu secinājumu izdara F. Vians⁴⁷, argumentējot savu domu ar varoņu un dievu oriģinālo atveidojumu "Argonautikā" — varoņi ir daudzšķautņaini, liela nozīme ir sieviešu tēliem, bet dievi ir noslēpumaini un atsvešināti no cilvēkiem.

K. Lakombrads⁴⁸ uzskata, ka Apollonija poēmā iezīmējas hellēnisma literatūrai raksturīgā tradicionāla mitoloģiska tēla izmantošana (Prometejs) jaunā kontekstā, mitoloģiska "jaunrade" ar nolūku ilustrēt paša autora uzskatus.

N. Čistjakova⁴⁹ norāda, ka hellēnisma literatūrai tipiska metode, kā Apollonijs veido poēmā salīdzinājumus. Izmantodams no Homēra eposiem aizgūtus mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus, Apollonijs tos izmanto estētiskā un dramatiskā elementa kāpināšanai poēmā.

P. Hendels⁵⁰ uzskata, ka hellēnisma laika priekšstatiem atbilst Apollonija poēmas dievu tēli — vareni, vitāli, ar neierobežotu varu un spējām apveidīti.

Atsevišķi autori izsaka netradicionālas domas par atsevišķiem "Argonautikas" aspektiem. Dž. Lavals⁵¹ uzskata Jasonu par antivaroni pretstatā tradicionālām uzskatam par varoni, jo Jasona raksturs atklājas un attīstās cīņu un pārbaudījumu rezultātā.

E. Finijs⁵² saskata Mēdejas — Jasona mīlestību "Argonautikas" III un IV grāmatā kā kompozīcijas vienojošo elementu šajā poēmas daļā.

60. gadu zinātniskajā domā liela vērtība tiek pievērsta Apollonija daiļrades salīdzinājumam ar viņa laikabiedriem, īpaši risinot prioritātes jautājumu. Visi autori pamatojas uz dzejas analīzi, bet secinājumi veidojas ļoti pretrunīgi. Analizējot ar Hilu saistīto materiālu, T. B. L. Vebsters⁵³ un Dž. Serrao⁵⁴ uzskata, ka pirmavots ir

“Argonautika”, kuras iespaidā Teokrits sacerējis XIII idilli. Pretējs ir A. Kenkena uzskats.⁵⁵

Nozīmīgs ir H. Frenkela “Ievads Apollonija “Argonautikas” teksta kritikā”, kurā sniegts pārskats par jaunatrastiem fragmentiem, kļūdām papirusos un rokrakstos, šoliji un teksta kritika.

70. gadu zinātniskajā literatūrā izceļas sekojošu tēmu risinājums:

- 1) Apollonijs un Kallimahs; literāra konflikta iespējamība,
- 2) “Argonautikas” mākslinieciskā veidojuma īpatnības.

Nozīmīgāka ir pirmās problēmas analīze. T. M. Kleins⁵⁷ un J. Smolarčuks-Rostropovičs⁵⁸ noliedz literāra konflikta iespējamību. T. M. Kleins uzskata, ka tradicionālais viedoklis — “Cēloņu” prologā ar vienu no telhīniem — Kallimaha ienaidniekiem — domāts Apollonijs — nav pamatots. J. Smolarčuks-Rostropovičs pieļauj personiskas nesaskaņas sakarā ar Apollonija izvirzīšanu Aleksandrijas bibliotēkas vadītāja amatā, bet ne literāru konfliktu starp dzejniekiem.

Darbos, kas veltīti “Argonautikas” mākslinieciskā veidojuma jautājumiem, galvenokārt tiek analizēts Mēdejas tēls⁵⁹ un tā vieta poēmas kompozīcijā⁶⁰.

80. gados Apollonija daiļrades izpētē parādās zināms apsikums. Skaita ziņā publikāciju periodikā ir daudz, bet šie darbi galvenokārt ir veltīti kādai sīkai problēmai vai epizodes skaidrojumam⁶¹.

Interesantākais šī perioda darbs liekas R. L. Hantera raksts⁶², kurā autors pierāda, ka Apollonijs radoši pārstrādājis mītu par Mēdejas bēgšanu no tēva mājām, sniedzot jaunu motivāciju — vainas apziņu par palīdzību Jāsonam vai dievu gribu. Oriģināla un diezgan pamatota ir S. A. Natcelas doma, ka Apollonija poēmā sieviešu tēli ir vitālāki un spēcīgāki par viriešiem; tādējādi būtībā “Argonautika” ir sieviešu eposs⁶³.

80.—90. gados nopietnākais un nozīmīgākais pētījums ir N. A. Čistjakovas monogrāfija “Hellēnisma dzeja”⁶⁴, kur autore analizē hellēnisma perioda literatūru. Galvenā uzmanība ir pievērsta triju izcilo dzejnieku — Kallimaha, Apollonija un Teokrita daiļrades analīzei, kā arī raksturoti mazāk zināmu autoru darbi. Svarīgi, ka N. A. Čistjakova savā darbā izmanto jaunākos atrastos tekstu fragmentus, kas ļauj vismaz daļēji iepazīt tos dzejniekus, kuru daiļrade tikpat kā nav pazīstama. Runājot par jaunu žanru veidošanos hellēnisma literatūrā, autore uzsver to izaugsmi no iepriekšējās literatūras vai folkloras un tālāko attīstības ceļu Eiropas literatūrā.

Secinājumi

1. Apollonija daiļrades izpēte ir aizsākusies XIX gadsimtā un turpinās līdz mūsdienām.

2. Galvenās tēmas, pie kurām zinātnieki strādājuši, ir:

- “Argonautikas” mākslinieciskā veidojuma analīze,
- episkā žanra dzejnieku Homēra, Apollonija un Vergīlija savstarpējā ietekme,
- prioritātes jautājums laikabiedru Kallimaha, Apollonija un Teokrita daiļradē.

3. Tikai XX gs. 40. gados zinātniskajā literatūrā izskan doma, ka Apollonija “Argonautika” ir hellēnisma literatūrai raksturīgs darbs. Ļoti pārlicenoši tā tiek pamatota 60. gados. Šajā laikā izvērsas Apollonija daiļrades analīze uz laikmeta fona.

4. Zinātniskajā literatūrā maz uzmanības ir pievērsts “Argonautikā” izmantotā mitoloģiskā materiāla analīzei.

5. Nozīmīgākie darbi šajā virzienā ir U. fon Vilamovica-Mellendorfa monogrāfija "Hellēnisma dzeja Kallimaha laikā" (1924. g.) un F. Štesla "Vēstījuma metodes un avotu izmantošanas interpretācija" (1941. g.). Tomēr šie darbi nesniedz pilnīgu pārskatu par mitoloģiskā materiāla izmantojumu Apollonija poēmā. U. fon Vilamovics-Mellendorfs skata "Argonautikā" izmantoto mitoloģisko materiālu tikai kā vienu no Apollonija daiļrades analīzes aspektiem un raksturo to deklaratīvi un ļoti konspektīvi. F. Štesls ļoti nopietni analizē tikai vienu žanru no iespējamiem Apollonija literārajiem avotiem — traģēdiju.

6. Epizodiski argonautu mītam Apollonija poēmā pievērsušies zinātnieki XX gs. sākumā un 30. gados.

7. Lai pareizi izprastu un izvērtētu Apollonija vietu antīkās literatūras vēsturē, nepieciešams rūpīgi izanalizēt "Argonautikā" izmantoto mitoloģisko materiālu.

8. Mana darba uzdevums ir, pamatojoties uz argonautu mīta izmantojumu Apollonija "Argonautikā" un tā salīdzinājumu ar šī mīta motīviem Apollonija literāro priekšgājēju un laikabiedru darbos:

1) noskaidrot Apollonija pamatprincipus un oriģinalitātes pakāpi mitoloģiskā materiāla apstrādē,

2) sniegt iespējamo pamatojumu konkrēta mitoloģiska motīva varianta izvēlei un funkcijai Apollonija poēmā,

3) ieskicēt Apollonija ietekmi uz vēlāko literāro tradīciju argonautu mīta mitoloģiskā materiāla izmantojuma ziņā.

* * *

I. MĪTS PAR ARGONAUTIEM LITERĀTŪRĀ PIRMS RODAS APOLLONIJA

Mīts par argonautiem grieķu mitoloģijā ir viens no arhaiskākajiem. Šī mīta kodolu veido milētiešu mīts par argonautu braucienu uz austrumiem. Garas un sarežģītas attīstības rezultātā tas ir papildinājies gan ar citiem sākotnēji atsevišķi eksistējošiem mītiem, piemēram, Mēdejas mītu (Korinta), dažādiem lokāliem motīviem un variantiem.

Jau izsenis mīts par argonautiem rod atspoguļojumu literatūrā.

Pārskats par šī mīta izmantojumu arhaiskā un klasiskā perioda grieķu literatūrā ir nepieciešams, lai varētu apzināt Apollonija "Argonautikas" iespējamās mitoloģiskā materiāla avotus.

Šajā darbā analizēts argonautu mīta izmantojums, balstoties uz žanru, hronoloģisko, un, kur iespējams, ģeogrāfisko principu.

* *

1. Eposs

Senākais literārais avots, kurā pieminēts argonautu brauciens, kā arī argonautu mīta personāži un to ģenealoģija, ir Homēra (Ὅμηρος) eposi (VIII gs. p. m. ē.). Pašus argonautus Homērs piemin tikai "Odisejā" vienu reizi, citas ar argonautu mītu saistītas atsauces attiecas uz mītu netieši. No Homēra eposiem var gūt informāciju par šī mīta senāko zināmo fiksēto variantu sekojošos aspektos:

1) slavenais kuģis "Argo" un tā brauciens garām kļīstošajām klintīm,¹

2) Jāsona ciltskoks,²

3) Aiēta ciltskoks,³

4) Jāsona ierašanās Lemnas salā, viņa un Lemnas valdnieces Hipsipiles mīlestība un viņu dēls Einejs.⁴

Nozīmīgākā no atsaucēm uz argonautu mītu Homēra eposos ir Odisejas XII dziedājumā 69.—72. rinda. Šis fragments liecina:

1) par argonautu mīta popularitāti un izplatību senatnē.

οὐκ ἴδῃ κείνη γε παρέπλω, ποντοπόρος γηῦς,

Ἄρχῃ πάντῃ μέλουσα, πᾶρ Αἰήταο πλέουσα.

καὶ νῦν κε τὴν ἔνθ' ὥκα βάλεν μεγάλας ποτὶ πέτρας,

ἀλλ' Ἥρη παρέπεμψεν, ἔπει φίλος ἦεν γήσων.

Vienīgais pagāja garām no nirstošiem daudzairu kuģiem

Argo, ko slavē it visi, no Aiēta atpakaļ nākdams

Tomēr pret lielajām klintīm to saberztu bangainā jūra,

Bet to te vadīja Hēra, jo Jāsonu mīlēja viņa.

2) Jauj izdarīt noteiktus secinājumus par argonautu brauciena galamērķi — Aiēta valsti un tās lokalizāciju.

Vienlaikus ģeogrāfisko reāliju noteikšana, pamatojoties uz Homēra tekstiem, ir ļoti nosacīta. Odiseja ceļojumi norisinās nereālā pasaku valstībā. Tādēļ arī Homēra pieminētā Aiēta valsts var būt tikpat nereāla kā ciklopu zeme vai arī zem

fantastiskās virskārtas var slēpt reālu pamatu kā faiāku zeme. Tomēr domājams, ka Homērs, pieminēdams Aiēta valsti, izmantojis reālas ziņas par reālām tautām un ievijis tās "Odisejas" teiksmaino ceļojumu aprakstos.

Antīkajā pasaulē argonautu brauciena realitāte netika apšaubīta. To uzskatīja par vienu no spožākajiem varoņdarbiem Grieķijas vēsturē, par pirmo kopīgo grieķu braucieni, ar kuru sākās tirdzniecība un jaunu zemju kolonizācija. Brauciena iemeslu skaidrojums literatūrā ir ļoti dažāds — tas var būt karagājiens pret barbariem⁵ vai tirdznieciska ieinteresētība⁶, bet mērķis — zelta aunāda personificē zelta graudus, kurus Kaukāza iedzīvotāji ar aunādu palīdzību savāca straujajos kalnu strautos⁷ vai uz pergamenta uzrakstītu alkīmijas grāmatu⁸.

Nevar noliegt, ka argonautu mīta pamatā ir reāli, bet ļoti dažādi un tādēļ vispārināti notikumi — grieķu jūrasbraucēju ceļojumi uz tālām zemēm. Laika gaitā mīta reālais kodols apaudzis ar fantastiskām, pasakām raksturīgām epizodēm. Līdzīgs process norisinājies arī Trojas un Tēbu mītu ciklos. Realitātei atbilstošais mīta kodols ir saglabājies kā konkrēta informācija par argonautu ceļojuma galamērķa — Aiēta valsts atrašanās vietu.

Homērs Aiēta valsti piemin tikai netieši, netiek pieminēts arī nosaukums, ar kuru šī zeme vēlāk literatūrā pazīstama — Aija (*Αἴα*). Homēra teksti sniedz divu veidu ziņas par Aiēta valsts atrašanās vietu un tāpat par argonautu ceļa galamērķi:

- 1) Aiēta valsts ir nekonkrēta, teiksmaina zeme austrumos, Okeāna krastā,
- 2) Aiēta valsts atrodas Ponta austrumos.

Senākie, nekonkrētie priekšstati par Aiēta valsts lokalizāciju austrumos, Okeāna krastā izskan "Odisejā" kā informācija par burves Kirkes, Aiēta māsas un Hēlija meitas dzīves vietu Aiaijas salā⁹. Šī sala atrodas austrumos, kur mīt Ausma un pacesas Hēlijs. Aiēts — viņa valsts Aija — Kirkes sala Aiaija ir radniecīgi vārdi. Par to, ka pēc senākajiem priekšstatiem Aiaija ir saistīta ar Aiētu un Aiju, liecina ne vien nosaukumu radniecība, bet arī "Odisejā" pieminētais Kirkes pareģotais Odiseja mājupceļa maršruts.

Odisejam būs jānobrauc no Kirkes ļoti līdzīgs ceļš kā argonautiem, kas brauca mājup no Aiēta¹⁰. Tātad gan Aiēta valsts, gan Aiaija atrodas tuvumā viena no otras, austrumos.

Sākot ar Hēsiodu¹¹, literatūrā atspoguļojas priekšstati, ka Aiaija atrodas rietumos. Šie priekšstati parādās arī Apollonijam¹² — Hēlijs aizvedis Kirki no Kolhidas uz tālo Tirrēņu zemi. Tomēr Apollonija poēmā saglabājušās pēdas, kas parāda, ka sākotnēji Kirkes mājvieta bijusi netālu no Aiēta austrumos — tas ir Kolhidā atrodošās Kirkeja lidzenuma nosaukums (*Κιρκαιών*).

Homēra eposos atspoguļojas arī vēlākie un konkrētākie uzskati par Aiēta valsts lokalizāciju Ponta austrumos. Tie veidojušies grieķu kolonizācijas ietekmē, kad jūras braucēji savās jaunajās apmešanās vietās austrumos un rietumos centās atrast konkrētās teritorijas saistību ar argonautu mītu. Jonieši, kas kolonizēja Ponta austrumos, par Aiēta valsti uzskatīja Kolhidu, un šis uzskats nostiprinājās. Zināmi norādījumi uz šādu uzskatu ir Homēra eposos.

1) Pēc Kirkes ieteikuma Odisejs dodas uz kimmēru valsti¹³ (*Κιμμέριοι*), lai nokāptu mirušo valstībā, bet pēc tam atgriežas Aiaijas salā pie Kirkes. Lidz kimmēru zemei Odisejs kuģo vienu dienu (no rīta līdz vakaram), tātad Aiaijas sala nav pārāk tālu no kimmēru zemes.

"Odisejā" kimmēri kā tauta vispār nav parādīti, bet viņu zeme tiek minēta specifiskā nozīmē — tas ir pasaules gals. Kimmēri ir mirstīgie un dzīvo savā pilsētā Okeāna piekrastē, kur valda migla un tumsa, un nekad neatspīd Hēlijs.

Vienlaikus kimmēri un viņu zeme ir pilnībā reāli termini. Viņi apdzivoja Melnās jūras ziemeļu piekrasti, bet VIII gs. caur Kaukāzu sāka virzīties uz dienvidiem.

Pēc tā, kā "Odisejā" pieminēti kimmēri, var spriest, ka Homēram šis pilnībā reālās tautas vārds ir zināms, bet īsti skaidra priekšstata par viņiem nav. Tomēr šī visai nekonkrētā informācija ļauj izdarīt zināmus secinājumus. Tā kā Aiaijas sala atrodas netālu no kimmēru zemēs, un abas no Egejas jūras atdala Klistošās klintis (pēc tradicionālā uzskata atrodošās pie ieejas Melnajā jūrā), tad Aiaija un līdz ar to arī Aiēta valsts varētu atrasties Melnās jūras baseinā.

2) "Iliadā" ļoti īsi pieminēta Jāsona apstāšanās Lemnas salā pie valdnieces Hipsipiles un viņu dēls Einējs (*Ἐύνηος*)¹⁴. Ja Jāsons apstājas Lemnā pa ceļam no Iolkas uz Aiēta valsti, tad tas var notikt vienīgi tajā gadījumā, ja Jāsons kuģo Melnās jūras virzienā.

3) Aiēta valsts atrašanās vietu var palīdzēt noskaidrot termins Hellesponta (*Ἑλλήσποντος*). Grieķu mitoloģiskā tradīcija¹⁵ saista šo vārdu ar Friksa māsu Helli, kas iekritusi jūrā no auna. Frikss un Helle no Tesālijas varēja lidot pāri Hellespontam tikai tad, ja viņi lidoja Melnās jūras virzienā. Tādā gadījumā Aiēta valsts atrodas Melnās jūras baseinā.

Vienlaikus pēdējais pierādījums ir pieņemams ar zināmiem nosacījumiem. Tas ir spēkā tikai tādā gadījumā, ja Homēram mīts par Helles iekrišanu jūrā bijis zināms. Tādu pierādījumu Homēra tekstā nav:

1) Homērs nepiemin Helli,

2) dažādie mīta varianti par Helli¹⁶, Helles nenozīmīgā vieta argonautu mītā ļauj domāt, ka Helle ir vēlīns mitoloģisks tēls un Homēram nav bijusi pazīstama.

Tikai pēc vēlāko autoru tekstiem var spriest, ka Hellesponta nosaukumu saistīja ar tajā iekritušo Helli.¹⁷ Uzskatīja, ka Paktijā (*Πακτυία*), Propontidas ziemeļu piekrastē atrodas Helles kaps.¹⁸

Ir skaidrs, ka Helle ir Hellesponta eponīms. Vēlēšanās izskaidrot jūras nosaukumu ir radījusi mītu par Helli. Domājams, ka pēc šī mīta nostiprināšanās kādu pakalni Propontidas ziemeļos nosauca par Helles kapu. Tas liecina, ka vēlākajos gadsimtos argonautu ceļa mērķa atrašanās Melnajā jūrā netika apšaubīta. Vai šis uzskats attiecināms uz Homēru, viennozīmīgi apgalvot nevar.

Šķietamā pretrunā ar šo priekšstatu ir frāze *παρ' Ἀργεῖο πλέουσα* (no Aiēta atpakaļ braukdams). "Argo" ceļā stājas Kustīgās klintis atpakaļceļā no Aiēta uz Grieķiju. Tādēļ var domāt, ka ir pastāvējuši priekšstati par Aiēta valsts atrašanos rietumos. To kategoriski apgalvo K. Roberts¹⁹, kā pierādījumu minot, ka argonautu mītā nozīmīgs ir ar Korintu saistītais mīta slānis, bet Korintas kolonizācija bija vērsta uz rietumiem. K. Roberts uzskata, ka argonautu brauciena topogrāfijas maiņa ir vēlāks un apzināts process, kas noticis argonautu mīta Milētas variantā. Tas varēja attīstīties pēc Kizikas nodibināšanas, kas deva iespēju labāk iepazīt Propontīdu un Melno jūru. Pretrunas argonautu mīta ģeogrāfiskajā materiālā Roberts skaidro ar diviem galvenajiem sākuma punktiem mīta attīstībā — korintiešu un milētiešu variantu, kuri katrs attīstījās savā virzienā un ir stipri atšķirīgi.

Homēra "Odiseja" ir svarīgs avots ar argonautu mītu saistīto divu veidu mitoloģisko tēlu — Jāsona un Aiēta ciltskoku noskaidrošanai.

"Odisejā" sniegta detalizēta Tīro (*Τυρώ*) un viņas pēcteču ģenealoģija²⁰. Tīro ir Tesālijas valdnieka, vēlāk Ēlīdas pilsētas Salmonas (*Σαλμώνη*) valdnieka un šīs pilsētas eponīma Salmoneja meita (*Σαλμώνεύς*)²¹. Viņa iemil Tesālijas upes dievu Enipeju (*Ἐνιπέυς*) un bieži dodas uz šīs upes

krastiem. Tur viņai tuvojas Poseidons Enīpeja izskatā. Pēc Poseidona pareģojuma Tiro dzemdēs viņam dēlus.

No mirstīgā Krēteja (*Κρηθεύς*) Tiro dzemdē Ferētu (*Φέρη*), Aisonu (*Αἴσων*), Amitāonu (*Ἀμιταῶν*).

Krēteja — Tiro ģenealoģijā parādās Tesālijas un Ēlidas mitoloģiskā saistība. Krētejs mitoloģijā ir nenozīmīga figūra, viņam nav sava mīta. Savu mītu nav arī viņa dēliem Ferētam, kurš ir Tesālijas dienvidaustrumu pilsētas Feru (*Φεραί*) eponīms²² un Amitāonam, kurš ir Ēlidas apgabala Amitaonijas (*Ἀμιταωνία*) eponīms²³. Ar argonautu mītu saistītais Aisons ir Tesālijas austrumu daļā atrodošās pilsētas Aisonas (*Αἴσων*)²⁴ eponīms.

Pēc arheoloģisko izrakumu liecībām pilsēta Aisona ir tiešām pastāvējusi, bet gājusi bojā. Tā varēja veidoties priekšstats par Aisona tiesībām uz lolku (*Ψωλλός*), kas atradās tuvumā.

Argonautu mīta pamatelements ir nesaskaņas starp Aisonu un viņa pusbrāli Peliju (*Πελίας*), Poseidona un Tiro dēlu, jautājumā par kundzību lolkā. Homērs neko nemin, ka Pelijs būtu varu atņēmis Aisonam. Viņam Pelijs ir likumīgs lolkas valdnieks.

Otrs Poseidona un Tiro dēls ir Nēlejs (*Νηλεύς*), kurš mitoloģiski saistīts ar Pīlu (*Πύλος*), lai gan varētu būt Tesālijas austrumu pilsētas Nēlejas (*Νήλεα*) eponīms.²⁵

“Odisejā” sniegtās ziņas par Tiro un viņas pēctečiem attiecībā uz argonautu mītu ir svarīgas sekojošos aspektos:

1) detalizēti noskaidro Jāsona ciltskoku,

2) caur saviem senčiem un radniekiem, kuri lokalizējas galvenokārt Tesālijas austrumos, Jāsons iegūst stingru un neapšaubāmu lokalizāciju Tesālijas mītu ciklos.

Homēra sniegtās ziņas par Aiēta ciltskoku salīdzinot ar Tiro pēctečiem, ir daudz konspektīvākas. Tas izskaidrojams ar to, ka Aiēts būtībā ir ļoti specifisks mitoloģisks tēls, savas valsts Aijas eponīms, viņš ir sastopams tikai viena mītu cikla vienas ģeogrāfiski ierobežotas epizodes ietvaros. Homēra sniegtā Aiēta ģenealoģija ar nelielām variācijām saglabājas arī vēlākajiem autoriem.

Pēc Homēra sniegtajām ziņām Aiēta tēvs ir Hēlijs, bet māte — okeanīda Perse (*Πέρση*) un māsa ir burve Kirke (*Κίρκη*)²⁶.

Homēra pieminētā Lemnas epizode liecina, ka mīts par Jāsona uzturēšanos Lemnā, viņa un Lemnas valdnieces Hipsipiles mīlestību un viņu dēlu Einēju (*Ἔννηρος*) ir ļoti sens, iespējams, ka sākumā nesaistīts ar argonautu mītu. Homērs šo faktu izklāsta ļoti īsi, saistībā ar Einēju, kurš apgādā ahajus pie Trojas ar vinu.²⁷ Kādreiz Jāsona dēlam Einējam Ahillejs pārdevis savu gūstekni Priama dēlu Likāonu (*Λυκίων*)²⁸, bet no Einēja saņēmis pretī maisāmo trauku, kuru fenīkieši dāvinājuši viņa mātes tēvam Toantam.²⁹

Homēra pieminētie ar Lemnu saistītie notikumi un personāži ir nozīmīgi argonautu mīta izpratnē sekojošos aspektos:

1) tie liecina, ka mīts par Jāsona uzturēšanos Lemnā ir ļoti sens (nav īsti skaidrs, vai šis notikums ir skatāms argonautu brauciena ietvaros jau Homēra laikā),

2) stingri fiksē Trojas kara un argonautu brauciena hronoloģiskās attiecības — argonautu brauciens ir noticis vienu paaudzi pirms Trojas kara.

**

Samērā nozīmīgu vietu pats mīts par argonautiem vai ar to attālāk saistītas tēmas ieņem VIII gs. p. m. ē. dzejnieka Hēsioda (Ἡσίοδος) daiļradē, lai gan neviens viņa darbs nav pilnībā veltīts šai tematikai. No darbiem, kur pieminēts mīts par argonautiem vai tā personāži, pilnībā saglabājusies vienīgi "Teogonija".

"Teogonija" un lielais skaits atsauču sholijās uz Hēsiodu ļauj izdarīt noteiktus secinājumus par galvenajiem aspektiem, kuri Hēsiodu interesē mītā par argonautiem:

1) mīta varoņu un viņu dzimtu detalizēta ģenealoģija, saistot dzimtu izcelšanos ar kopīgu senci,

2) mīts par Fineju (Φινεύς),

3) argonautu brauciena dalībnieki un brauciena maršruts.

Izvērstajā Hēsioda varoņu ģenealoģijā izklāstā iezīmējas divi novirzieni, no kuriem viens saistīts ar Aiēta, otrs — ar Jāsona dzimtu.

Aiēta ģenealoģijas izklāsts galvenajās līnijās saskan ar Homēru. Aiēta tēvs ir Hēlijs, māte — okeanida Perseida (Περσηίς), bet māsa — Kirke. Hēsiods ir pirmais, kas piemin Mēdeju (Μήδεα), Aiēta un okeanidas Idujas (Ίδυΐα) meitu.³⁰

ἢ (Ίδυΐα) δὲ οἱ Μήδεων εὐσφυρον ἐν φιλότρητι
χείναυ' ὑποδηθεῖσα διὰ χρυσέην Ἀφροδίτην.

Viņa (Iduja) viņam (Aiētam) radīja Mēdeju ar skaistajām kājām
Pakļāvusies mīlestībā zelta Afrodītes dēļ.

Aiētam ir vēl viena meita Iofosa (Ίοφώσση) (viņas māte nav nosaukta), kura kļūst Friksa sieva³¹. Vēstot par dažādu varoņu izcelšanos, Hēsiods piemin Jāsonu un Mēdeju un viņu dēlu Mēdeju (Μήδεος)

κούρην δ' Αἰήτεο διοτρεφέος βασιλῆος
Αἰσονίδης βουλήσιν ἄεων ἀειγενετῶν
ἤχε παρ' Αἰήτεω, τελέσας στονόεντας ἀέθλους,
τοὺς πολλοὺς ἐπέτελλε μέγας βασιλεὺς ὑπερήνων,
ὑβριστῆς Πελίδης καὶ ἀτάσθαλος ὄφρυμοεργός.

τοὺς τελέσας Ἰαωκὸν ἀφίκετο, πολλὰ μογήσας,
ὠκείης ἐπὶ νηὸς ἄχων ἑλικώπιδα κούρην

Αἰσονίδης, καὶ μιν θαλερὴν ποιήσατ' ἄκουτιν.

καὶ ῥ' ἦ γε δηθεῖσ' ὑπ' Ἰήσονι, ποιμένι λαῶν,
Μήδειον τέκε παῖδα, τὸν οὖρεσιν ἔτρεφε Χίρων
Φλυριίδης.

Dievišķā valdnieka Aiēta meitu

Aisonids pēc mūžīgo dievu vēlēšanās

aizveda no Aiēta pēc grūtu varoņdarbu izpildīšanas.

Tos daudzus uzdeva lielais augstprātīgais valdnieks,

niknais, noziedzīgais un varmācīgais Pelījs.

Tos paveicis, Aisonīds pēc ilgiem klejojumiem nonāca lolkā,
uz ātrā kuģa vezdams līdz jaunavu ar skaistām acīm,
un padarīja viņu par savu jauno sievu.
Viņa laulībā ar tautu valdnieku Jāsonu
dzemdēja dēlu Mēdeju, kuru kalnos Hīrons
Filirīds uzaudzināja.

Jāsona ciltskoku Hēsiods izskaidro tāpat kā Homērs. Salmoneja meitai Tiro no Poseidona ir divi dēli: Nēlejs un Pelijs, bet no Krēteja trīs dēli: Aisons, Ferēts un Amitāons. Jāsons ir dzimis Aisona un Polimēdes (Πολυμήδη)³³ laulībā, bet mežiem apaugušajā Pēlija kalnā viņu izaudzina Hīrons.³⁴

Hēsiods varoņu izcelšanos saista ar kopīgu senci. Hellādas eponimam Hellēnam (Ἑλλην) ir dēli Dors (Δῶρος), Ksūts (Ξούθος) un Aiols (Αἶολος). Aiola dēli ir Krētejs (Κρητεύς), Atamants (Ἀθάμας), Sizifs (Σίσυφος), Salmonejs (Σαλμωνεύς), Periērēts (Περιέρης)³⁵.

To, ka Hēsioda ģenealoģisko interešu sfēra bijusi visai plaša, liecina fragments no "Lielajām Ēhojām" (Μεγάλα Ἔοια), kurā skaidrota argonauta Eifēma (Εὐφημος) izcelšanās no Poseidona un Mēkionikes (Μηκλονίκη)³⁶.

No atsaucēm uz Hēsiodu sholijos (galvenokārt sholijos Apollonija "Argonautikai") var iegūt informāciju par Fineju, vienu no argonautu mīta senākā slāņa tēliem. Mīts par Fineju ir arhaisks; tas lokalizējas Peloponēsā (Arkādijā) un sākotnēji nav saistīts ar mītu par argonautiem. Tā pamats ir pasakās bieži sastopamais motīvs par varoņu palīgu un padomdevēju dažādos piedzīvojumos. Fakts, ka Hēsiods piemin Fīneju saistība ar argonautu mītu, liecina, ka šis mitoloģiskais personāžs agri kļuvis par argonautu mīta satāvdaļu.

Hēsioda fragmenti atklāj sekojošus Fīneja mīta aspektus:

- 1) Fineja ģenealoģiju,
- 2) Fineja mīta sižetisko kodolu — redzes zaudējumu un tā cēloņus (2 varianti).

Hēsiodam Finejs ir Foinika (Φοῖνιξ) un Kasiepejas (Κασιεπεία) dēls, Agēnora (Ἀγήνωρ) mazdēls³⁷, Tina (Τυνός) un Mariandina (Μαρνανδινός) tēvs.³⁸

Hēsiods vairākkārt pieskaras pašam mītam par Fineju un tā cēloņiem. Autors min divus atšķirīgus iemeslus, kādēļ Finejs kļuvis akls. Tiem abiem kopīgs ir tas, ka redzes zaudējums Finejam ir sods:

- 1) jo viņš devis priekšroku garai dzīvei, nevis redzei³⁹,
- 2) jo viņš parādījis Friksam ceļu⁴⁰.

Fīneja sods ir ne tikai aklums, bet arī harpijas⁴¹. Ar šī mitoloģiskā tēla palīdzību ir iespējams noskaidrot Fineja sākotnējo funkciju un viņa mīta nozīmi.

Mīts par Fineju simboliski attēlo gadalaiku ciklisku nomaiņu. Pats Finejs ir dabas dievs, kas ziemā cieš badu, līdz to atbrīvo pavasara vēji.

Hēsioda tekstos šādu priekšstatu apstiprina sekojoši izteikumi:

- 1) harpijas aiznes Fineju uz ziemeļiem pie klejotājiem skitiem⁴²,
- 2) Fineju no harpijām atbrīvo Boreadi. Viņi padzen harpijas, kas saucas Aello (Ἀελλώ) un Okipete (Ὀκυπέτη)⁴³ vai Okipode (Ὀκυπόδη)⁴⁴ vajā tās un panāk, bet nevar nogalināt. Boreadi veršas pie Aina (Αἴνος) kalnā valdošā Zeva, bet tas atsūta pie viņiem Hermeju⁴⁵, kurš liek vajāšanu pārtraukt. Tā harpijas paliek dzīvas⁴⁶. Salas, pie kurām Boreadi panākuši harpijas, bet pagriezušies atpakaļ, saņēmušas nosaukumu "Pagriešanās salas" (Στροφάδες)⁴⁷.

Apollonija "Argonautikas" sholijos, atsaucoties uz Hēsiodu, pieminētais otrs iemesls, kura dēļ Finejs zaudējis redzi, ir tas, ka viņš parādījis Friksam ceļu⁴⁸. Šis ir

vēlāks mīta variants, kurā nekas nenorāda uz Fīneju kā sākotnēju dabas dievu. Argonautu mīta ietvaros Fīneja funkcija mainījies un viņš kļuvis par pareģi.

Būtībā šis motīvs vāji saistās ar zeltvilnas aunu, kuru Nefeles atsūtījusi Friksa un Helles glābšanai.⁴⁹ Agrīnajā mītā auns ir erzacupuris un nav tieši saistīts ar Friksa un Helles bēgšanu. Fr. 51 atspoguļojas vēlāki priekšstati, par ko liecina:

- 1) autors piemin Helli,
- 2) Friks un Helle glābjas, aizlidojot uz zeltvilnas auna.

Sholiji Apollonija "Argonautikai" rāda, ka Hēsiods pievērsies arī tādām argonautu mīta sižetiskajām līnijām kā argonautu brauciens. Hēsiods starp argonautiem minējis Hēraklu, kurš Magnēzijā devies meklēt ūdeni un tā noklīdis no argonautiem.⁵⁰ Notikuma vieta ieguvusi nosaukumu Afetas (Ἀφεται) no vārda "atdalīšanās" (ἄφεσις). Šāds Afetu nosaukuma etioloģijas skaidrojums ir tradicionāls.⁵¹

Piezīme sholijos, kurā teikts, ka Hēsiods starp argonautiem nav minējis Ifiklu (Ἰφικλος)⁵², ļauj spriest, ka Hēsioda darbos bijis ietverts argonautu katalogs.

Sholijos pieminētie Hēsioda priekšstati par ceļu, pa kuru argonauti atgriezušies mājās, atšķiras no Homēra.⁵³ Hēsioda priekšstati:

1) atbilst pasaku motīviem, ka varoņu atgriešanās no svešas zemes nedrīkst atkārtot turpceļa maršrutu,

2) iezīmē tendenci izmantot pieejamo ģeogrāfisko informāciju (būtībā tā ir pilnīgi nereāla), lai racionālistiski skaidrotu argonautu brauciena faktu, kura atbilstība patiesībai netiek apšaubīta.

Hēsioda priekšstati par argonautu braucienu pa Fasīdas upi uz jūru (okeānu), kamēr viņi nonāk Libijā un iznes kuģi uz pleciem līdz "mūsu" jūrai, vēlāko autoru darbos izrādās dominējošie līdz V gs.

* *

Pakāpeniski Homēra un Hēsioda darbos izmantotais milētiešu argonautu mīts, kura centrā ir pats argonautu brauciens, lokālu mitoloģisku tradīciju ietekmē ievērojami paplašinas. Nozīmīgs papildinājums ir ar Korintu saistītais mitoloģiskais materiāls.

Par īpaša, ar Korintu saistīta mitoloģiska materiāla eksistenci liecina VIII/VII gs. p. m. ē. Korintas dzejnieka Eimēla (Εὐμηλος) ģeoloģiski vēsturiskas poēmas "Korintas vēsture" (Κορινθιακά) vienīgais saglabājušais fragments (8 rindas)⁵⁴, atsaucies sholijos Apollonija "Argonautikai"⁵⁵ un Eimēla poēmas pārstāstījums Pausānija "Grieķijas apraksta" (Περίγησις τῆς Ἑλλάδος) II grāmatā⁵⁶.

Galvenās tēmas, par kurām iegūstama informācija no Eimēla "Korintas vēstures" ir sekojošas:

1) Korinta ir identificējama ar Efīru; šādas identifikācijas etioloģiskais un ģeoloģiskais pamatojums,

2) Korintas valdnieku dinastija; Aiēts kā šīs dinastijas pārstāvis,

3) Mēdejas vieta Korintas valdnieku dinastijā; Korintas Mēdejas bērnu kulta pēdas.

Eimēla poēma fiksē detalizētu ģeoloģisku pamatojumu, kas ļautu Korintu identificēt ar Efīru. Efīra pieminēta Homēra eposos, bet tur ar šādu nosaukumu apzīmētas vairākas pilsētas, kas atrodas gan Ēlīdā⁵⁷, gan Argosā⁵⁸, gan arī, kā

liekas, Tesprotidā⁵⁹. Pēc Stefana Bizantieša ziņām Efira bijusi Epirā, Tesālijā, Arkādijā, Etolijā, Itālijā⁶⁰. Tukidids piemin Efīru Etolijā un Epirā⁶¹.

Eimēls izmanto ģenealoģisko materiālu, lai pamatotu, kādēļ Efira sākusī saukties par Korintu.

Efira savu nosaukumu ieguvusi no tur dzīvojušās Okeāna un Tetīdas meitas Efiras (Ἐφύρα)⁶². Šāda saistība ar senākajām dievībām uzsver Efiras seno vēsturi.

Zīmīgi, ka caur vēlāko Efiras valdnieku ģenealoģiju Eimēla poēmā parādās pirmie konkrētie priekšstati par teiksmainās Aijas atrašanos Kolhidā un Kolhīdas ģenealoģisko saistību ar Efīru.

Vienīgajā fragmentā, kas saglabājies no "Korintas vēstures", apdziedāta Efiras valdnieku ģenealoģija⁶³. Hēlijam un Antiopai (Ἀντιόπη) ir dēli Aloejs (Ἀλωεύς) un Aiēts (Αἰήτης), kuriem Hēlijs sadala savu valsti.

Ἄλλ' ὅτε δ' Αἰήτης καὶ Ἀλωεύς ἐξεχέοντο
Ἥελίου τε καὶ Ἀντιόπης, τότε δ' ἀνδράχων χῶρην
δάσσατο Πάριον ἑοῦς Ὑπερίονος ἀχλαῶς υἱός.
ἦν μὲν ἔχ' Ἀσωπός, ταύτην πόρε δῖος Ἀλωεῦ.
ἦν δ' Ἐφύρη, κτεάτισσ', Αἰήτη δῶκεν ἅπασαν.
Αἰήτης δ' ἄρ' ἐκῶν Βούνω παρέδωκε φυλάσσειν,
εὐσόκεν αὐτὸς ἴκουτ' ἢ ἔξ αὐτοῦ ὅτις ἄλλος
ἢ Πάρις ἢ Νίωνός· ὁ δ' ἄρχετο Κολχίδων γαῖαν.

Bet kad Aiēts un Aloejs piedzima

Hēlijam un Antiopai, tad divās daļās zemi

sadalīja saviem bērniem Hiperiona mirdzošais dēls.

To, kurā atrodas Asopa, viņš deva dievišķajam Aloejam

To, kurā ir Efira, visu atdeva Aiētam.

Bet Aiēts to labprātīgi nodeva Būnam valdīšanā,

līdz viņš pats ieradīsies vai kāds no viņa

bērniem vai pēctečiem. Pats devās uz Kolhīdas zemi.

Pēc Būna nāves Efīrā valda Aloeja dēls Epopejs (Ἐπωπεύς), netaisnīgs un augstprātīgs cilvēks. Viņa dēls Maratons aizbēg uz Atiku, bet pēc tēva nāves atgriežas Peloponēsā un sadala zemi saviem dēliem Sikionam (Σικυῶν) un Korintam (Κόρινθος) — Sikiona īpašumi Asopa rajonā un Korinta īpašumi Efīrā ieguvuši nosaukumus Sikiona un Korinta⁶⁴.

Ļoti nozīmīga ir informācija par Mēdeju, ko Pausānijs atstāsta, atsaukdamies uz Eimēlu⁶⁵. Tā sniedz ieskatu par:

1) Mēdejas lokalizāciju un ģenealoģiju,

2) ir senākais avots, kurā saskatāmas Korintā pastāvējušā Mēdejas bērnu kulta pēdas.

Eimēls vēsta, ka pēc Korinta nāves korintieši no Iolkas izsaukuši Mēdeju, kura kopā ar Jāsonu sākusī valdīt Korintā. Tā kā Mēdeja ir likumīgā Korintas valdnieka Aiēta meita, tad viņas atrašanās Korintas valdnieka tronī ir pamatota. Arī caur tēvu Aiētu un vectēvu Hēliju pēc izcelšanās Mēdeja saistīta ar Korintu.

Eimēla tekstos parādās vēlāki uzskati par Mēdeju kā Korintas valdnieci. Sākotnēji viņa bijusi Korintas galvenā dieviete (Mūsejs viņu nosauc par nemirstīgu⁶⁶), bet šo savu lomju zaudējusi pēc Hēras kulta nostiprināšanās.

Pausānija pārstāstītajā Eimēla fragmentā teikts, ka Mēdeja paslēpusi savus un Jāsona bērnus Hēras templī, cerēdama iegūt viņiem nemirstību. Viņas cerības nav piepildījušās, un bērni ir gājuši bojā. Jāsons nav varējis to Mēdejai piedot un atgriezies lolkā. Arī Mēdeja atstājusi Korintu, nododot varu Sīzifam (Σίσυφος).

Atsauces uz Mēdejas bērnu nāvi ir saistītas ar Korintā pastāvošo Mēdejas bērnu kultu. Šis kults ar atšķirīgu tā izcelšanās skaidrojumu vairākkārt pieminēts vēlāko autoru un sholiastu darbos⁶⁷.

Eimēla fragments ir senākā liecība, ka Korintā ir pastāvējis savs Mēdejas mītu komplekss, kura centrālā tēma ir Mēdejas bērnu nāve.

Eimēla poēmā acīm redzot bijuši skarti notikumi Kolhīdā. Par to liecina piezīme sholijos Apollonija "Argonautikai"⁶⁸, ka piecas Apollonija dzejas rindas, kurās parādītas Aiēta sajūtas, vērojot, kā Jāsons met akmeni, un no zemes izaugušo milžu ciņa, tieši pamatojoties uz Eimēla dzeju.

* *

Argonautu mīts izmantots nezināma autora sacerētājā "Naupaktas eposā" (Ναυπηγική Ἔπη / Ναυπηγικὴ) VIII/VII gs. p. m. ē. Poēma nav vēstījusi par Naupaktu — šī vieta saglabājušos fragmentos vispār nav pieminēta, bet gan tā izpildīta Naupaktā. (Lokridā Korintas liča ziemeļrietumos).

Pausānijs vēstī par diviem uzskatiem attiecībā uz poēmas autoru⁶⁹. Viņš pats pievienojas viedoklim, ka "Naupaktas eposu" sacerējis Karkīns (Καρκίνος) no Naupaktas, bet daudzi domājot, ka poēmas autors ir kāds milētiētis. Ņemot vērā, ka milētiešu kolonizācija bija galvenokārt vērsta uz Melnās jūras piekrasti, argonautu ceļojuma tematika viņiem varēja likties interesanta un aktuāla. Tādēļ arī iespējama kāda Milētas dzejnieka uzstāšanās Naupaktā ar poēmu par argonautiem un sacensība ar kādu vietēju dzejnieku. Vēstija, ka kopā ar Hēsiodu pie lokriešiem viesojies kāds milētiētis.⁷⁰

Galvenās tēmas, par kuru izmantojumu "Naupaktas eposā" liecina saglabājušies fragmenti, ir:

- 1) ģenealoģija (attiecībā uz Krēteja—Tīro celmam piederošo Admēta dzimtu),
- 2) harpijas,
- 3) plašs Kolhidas notikumu atainojums.

"Naupaktas eposā" acīm redzot nozīmīgs tēls bijis Admēts (Ἄδμητος), jo saglabājušies fragmenti sniedz izvērstu Admēta dzimtas ģenealoģiju un parāda notikumus, kam tiešas saistības ar argonautiem nav.

"Naupaktas eposā" teikts, ka "viņš" saucis šo jaunāko māsu par Eriopi (Ἐριώπη), bet tēvs un Admēts to saukuši par Alkimahi (Ἀλκιμάχη)⁷¹. Eriopes vai Alkimahes tēvs ir Ferēts. "Viņš" ir Oilejs, jaunākā Ajaksa tēvs, izcilis lokriešu varonis, kuru ir dabiski pieminēt Naupaktā izpildītā poēmā. Oilejs un Admēts abi ir argonauti.⁷² Tā kā "Naupaktas eposā" galvenokārt vēstīts par argonautu braucieni, tad te pieminēti abi šie varoņi un Eriope (Alkimahē), Oileja sieva un Admēta māsa.

Admēta izcilā vieta "Naupaktas eposā" ir izskaidrojama ar viņa lokalizāciju. Admēta tēvs Ferēts saistīts ar Feru pilsētu Tesālījā, no turienes cēlies arī Admēts. Netālu no Ferām atrodas Pagasu pilsēta (Παγασαί), no kuras pēc viena no mīta variantiem devās braucienā kuģis "Argo"⁷².

Vēl divi fragmenti "Naupaktas eposā" ir saistīti ar Admētu. Šī saistība ar varoņi ir netieša, bet pieminētajiem faktiem vispār nav sakara ar argonautu braucieni. Tas vēlreiz liecina par lielo lomu, kāda Admētam bijusi Naupaktas eposā.

Apollona dēls Asklēpijs atdzīvinājis Hipolitu⁷⁴, bet Zevs satriecis Asklēpiju ar zibeni⁷⁵. Apollons nogalinājis ciklopus⁷⁶ (vai viņu dēlus⁷⁷), kas Zevam devuši zibeni. Par sodu Apollonam bija gadu jākalpo Admētam.

Vienīgais "Naupaktas eposa" fragments, kurā vēstīts par argonautu ceļojumu, ir ietverts sholijos Apollonija "Argonautikai"⁷⁸. Harpijas aizbēg uz Krētu un paslēpjas Argintanta pakalnā (Ἄρχινοῦς λόφος). Domājams, ka "Naupaktas eposs" ir viens no Apollonija avotiem. Pēc Hēsioda ir zināms, ka Boreādi partrauc vajāt harpijas pie Strofadu salām. Tāpat tas ir Apollonijam. Var domāt, ka šī mīta epizode nav bijusi atšķirīga "Naupaktas eposā". Ja Strofadu salas ir kādas no Jonijas jūras salām, tad tās atrodas netālu no Naupaktas. "Naupaktas eposā" atsauce uz harpijām un viņu vajāšanu var būt pamatota uz kādu lokālmitu.

Spriežot pēc sholiasta komentāriem Apollonija "Argonautikai", "Naupaktas eposā" nozīmīgu vietu ieņēmis Kolhīdas notikumu atspoguļojums. "Naupaktas eposs" ir pirmais zināmais literārais darbs, kur pieminēts Apsirts (Ἄψυρτος) un viņa māte Eirilite (Εὐρυλύτη)⁷⁹. Šajā eposā visi argonauti ir varoņi, gatavi iejūgt vēršus⁸⁰, bet Idmons aicina Jāsonu veikt varoņdarbu⁸¹. Aiēts ir nodomājis argonautus nogalināt pēc mielasta, uz kuru ir viņus uzaicinājis, un pēc tam sadedzināt kuģi. Šo nodomu izjauc Afrodīte.

Δὴ τὸτ' ἄρ' Αἰήτη πόνον ἔμβαλε δὲν Ἀφροδίτη
Εὐρυλύτης φιλότρητι μιγήμενα ἤσ' ἀλόχοιο,
κηδομένη φρεσὶν ἧσιν ὅπως μετ' ἀέθλον ἴησων
νοστήσῃ οἴκονδε σὺν ἀγχεμάχοις ἑτάροισιν.

Tad Aiētam dievišķā Afrodīte radīja ilgas
būt kopā ar savu sievu Eiriliti,
sirdī raizēdamās, lai pēc varoņdarba Jāsons
dotos mājup ar biedriem, kas cīnījušies blakus.

Idmons, paredzēdams briesmas, aicina argonautus naktī bēgt, bet Mēdeja, dzirdot aizejošo varoņu soļus, dodas viņiem līdz⁸².

No "Naupaktas eposa" ir saglabājušās četras rindiņas, kurās dzejnieks vēsta par Afrodītes palīdzību argonautiem.⁸³ Galvenais argonautu uzdevums ir iegūt zelta aunādu, kura, kā teikts "Naupaktas eposā", atradās Aiēta mājā. Mēdeja bēgdama paņēma aunādu līdz⁸⁴. Nav zināms, vai šo aunādu vispirms Jāsons ir atnesis vai tā visu laiku atradusies Aiēta mājā.

Jāsons, kā Afrodīte bija iecerējusi, atgriežas Iolkā, bet pēc Pelija nāves pārceļas uz Korkīru (Κόρκυρα). Viņa vecāko dēlu Mermeru (Μέρμερος) medību laikā kontinentālajā Grieķijā nogalinājusi lauvu māte⁸⁵.

Cietzeme, kas atrodas pretī Korkīrai, ir Tesprotida. Mermera mitoloģiskā saistība ar Tesprotidas Efīru ir sena. Odisejā pieminēts Mermera dēls IIs, kas dzīvo Efīrā⁸⁶. Iespējams, ka divās saglabājušās rindiņās no "Naupaktas eposa" ir minēta šī vieta⁸⁷.

Nav zināms, cik lielā mērā lakedaimoniešu dzejnieks Kinetons (*Κιναιτών*) izmantojis savā daiļradē argonautu mīta tematiku. Viņam ir bijusi genealoģiska poēma "Eposs" (*Ἔπην*) (nav saglabājusies neviena rinda), kurā dzejnieks pieminējis Jāsona un Mēdejas bērnus — dēlu Mēdeju (*Μήδεος*) un meitu Eriopi (*Ἐριώπις*)⁸⁸.

Šis fragments ļauj aptuveni secināt Kinetona dzīves laiku. Mēdejs ir mēdu eponīms. Ja viņš ir iekļauts genealoģijā, tas liecina, ka grieķi jau samērā labi pazina mēdiešus. Grieķu kontakti ar mēdiešiem varēja sākties VII gs. p. m. ē. Melnās jūras kolonizācijas laikā. Iespējamais Kinetona dzīves laiks varētu būt VII/VI gs. p. m. ē.

Sholijās Apollonija "Argonautikai" pieminēts cits Kinetona darbs "Hērakleja" (*Ἡράκλεια*)⁸⁹. Atsaucē uz šo darbu vēstīts par to, kā Hērakls brauciena laikā zaudējis Hilu. Tā ir viena no argonautu brauciena epizodēm.

Nevar droši apgalvot, ka pieminētā "Hērakleja" ir Kinetona darbs, jo citā vietā sholijās par "Hēraklejas" autoru nosaukts Konons (*Κόνων*)⁹⁰.

Pieņēmumam, ka "Hēraklejas" autors ir Kinetons, par labu runā Kinetona dzīves vieta Lakedaimonija. Tā kā Spartā Hērakls tika īpaši godāts un valdnieki ar viņu saistīja savu izcelšanos, tad saprotams, ka Kinetons savā eposā varēja dot priekšroku šai tematikai.

VII—VI gs. p. m. ē. Krētas dzejniekam Epimenīdam (*Ἐπιμενίδης*) Diogens Laertijs piedēvē 6500 rindas garu poēmu "Argonautika" (*Ἀργοναυτικά*)⁹¹, kurā esot vēstīts par kuģa "Argo" būvēšanu un Jāsona braucieni uz Kolhīdu. No šīs poēmas nav saglabājis nevienš fragments, vienīgi eksistē divas atsauces uz to sholijās Apollonija "Argonautikai". Šīs atsauces ir genealoģiska rakstura.

Epimenīds nosaucot Aiētu par korintiēti, bet viņa māte esot Efīra⁹² un līdzās četriem Hēsioda pieminētajiem Friksa dēliem autors minot piekto Presbonu (*Πρέσβων*)⁹³.

Šis nēcīgās ziņas nespēj sniegt nekādu praktisku informāciju par plašo Epimenīda poēmu, un tās isti neatbilst poēmas tematam. Nav skaidrs, kādā veidā poēmā bijusi attēlota "Argo" būvniecība vai pats argonautu brauciens.

Secinājumi

1. Lielais fragmentu, atsauču sholijos un pārstāstījumu skaits liecina, ka mīts par argonautiem bijis plaši izmantots arhaiskajā eposā (VIII—VI gs. p. m. ē).

2. No šī žanra darbiem, kuros plašāk vai mazāk plaši apstrādāts šis mitoloģiskais materiāls, vienīgie pilnībā saglabājušies eposi ir Homēra "Īliada" un "Odiseja". Tajos atsauču veidā pieminēti argonautu mīta atsevišķi personāži un tēli.

3. Argonautu mīta sižetiskā un kompozicionālā nozīme dažādos eposos ir atšķirīga:

1) mīts par argonautiem veido galveno sižetisko līniju (Eimēla "Korintas vēsturē", kā arī, iespējams, "Naupaktas eposā" un Epimenīda "Argonautikā"),

2) tiek pieminētas atsevišķas argonautu mīta epizodes (Homēra "Īliada" un "Odiseja", Hēsioda "Teogonija", "Lielās Ēhojas", "Kēika kāzas", Kinetona eposi).

4. Ģeogrāfiskās un hronoloģiskās robežas arhaiskajam eposam ar argonautu mīta tematiku ir plašas. Tās ir VIII—VI gs. p. m. ē. — Milēta, kontinentālā Grieķija, Peloponēsa, Krētas sala.

5. Saglabājušies teksti rāda, ka arhaiskajos eposos ar argonautu mīta motīviem ir lieļa sižetu daudzveidība. Vienlaikus šiem eposiem ir kopīgas iezīmes.

6. Visu autoru darbos liela uzmanība ir veltīta varoņu ģenealoģijai. Dzejnieku interese par ģenealoģiju koncentrējas pamatā divos virzienos:

1) Tīro–Krēteja celms,

2) Hēlijs–Aiēts un Kirke–Mēdeja.

Atsevišķos gadījumos ir vērojama atkāpšanās vēl dziļākā ģenealoģiju vēsturē (Krētejs — viņa tēvs Aiols — vectēvs Hellēns Hēsiodam) vai ieskats nākotnē (Jāsona un Mēdejas bērni Kinetonam).

Zīmīgi, ka ģenealoģiskās ziņas par Tīro–Krēteja celmu, kā arī par Aiēta dzimtu visu autoru darbos ir vienādas (atšķirības skar tikai nenozīmīgus personāžus). Tas liecina par stingri nostabilizējušos mitoloģisko tradīciju.

7. Arhaiskajos eposos neatkarīgi no tā, vai autors izmantojis mītu par argonautiem kā galveno sižeta līniju vai to pieminējis tikai atsauču veidā, dzejnieka uzmanības centrā bijis pats argonautu brauciens un tā ģeogrāfiskais mērķis. Šajā ziņā priekšstati ir vienveidīgi — argonauti kuģo uz Melnās jūras austrumiem, kur reālajā dzīvē atradās Milētas kolonijas.

Šis viennozīmīgais uzskats par argonautu brauciena ģeogrāfisko mērķi arhaiskajā eposā atklājas dažādi: tas ir pieminēts tieši ("Naupaktas eposā"), vai arī ir noprotams pēc ģeogrāfiskām reālijām (Homērs, Hēsiods) un konteksta (Eimēls, Kinetons, Epimenīds).

8. Tani argonautu mīta attīstības pakāpē, kas atklājas arhaiskajā eposā, milētiešu arhimīts par varoņu jūras braucieni uz austrumiem ir paplašinājies un turpina paplašināties ar sākotnēji savrupiem motīviem un epizodēm. Senākā šāda epizode ir saistīta ar mītu par notikumiem Lemnās salā. Šis mitoloģiskais materiāls jau agri nostiprinājies argonautu mīta ietvaros, par ko liecina Homēra pieminētā ģenealoģiska rakstura informācija par Einēju, Jāsona un Lemnās valdnieces Hipsipiles dēlu.

Zīmīgi, ka argonautu mīta papildinājumi ir atšķirīgi katram no zināmajiem autoriem. Tiem raksturīgs:

— autors apdzied savas pilsētas mitoloģisko pagātņi un varoņus saistībā ar vēstījumu par argonautu braucieni. Šī sasaiste ir mākslota. Lokālais mitoloģiskais

materiāls kļūst par ievadu, priekšvēsturi vai nobeigumu argonautu brauciena faktam (Mēdejas un Aiēta tēla Eimēla "Korintas vēsturē") vai arī par vienu papildus epizodi vēstījumā par pašu braucienu (Hērakla un Hila tēma Kinetona eposā "Hērakleja").

— autors pievēršas notikumiem, kas nav tieši saistīti ar viņa dzimto pilsētu, bet tomēr viņa ir ļoti būtiski. "Naupaktas eposa" autors, iespējams, milētiets, apdzied argonautu piedzīvojumus Kolhīdā — vienā no milētiešu kolonizētajām lokalitātēm.

— autors sasaista ar argonautu mītu veselus atsevišķi eksistējošus mītu kompleksus. Tas attiecas uz "Naupaktas eposā" ietverto un Hēsioda pieminēto mītu par Fineju un viņa mocītājām harpijām. Fakts, ka šis mitoloģiskais varonis parādās divu autoru darbos apmēram vienā kontekstā, liecina par Fineja mīta stingru saistību ar argonautu mītu VIII—VII gs. p. m. ē.

9. Arhaiskā eposa, kas tematiski saistīts ar argonautu mītu, analīze rāda, ka tajā atklājas divi mitoloģiski slāņi:

1) nostabilizējušais milētiešu arhimīts par argonautu braucienu,

2) arhimīts, kas atrodas attīstībā — to papildina dažādas lokālas mitoloģiskas tradīcijas un mītu cikli.

* * *

2. Lirika

Mīts par argonautiem sengrieķu lirikā salīdzinājumā ar eposu ir izmantots mazāk. Mitoloģiskā materiāla ierobežotāku izmantojumu lirikā nosaka šī žanra specifika. Liriskās dzejas centrā ir dzejnieks vai liriskais varonis un viņa pārdzīvojumi saistībā ar kādu personiskās vai sabiedriskās dzīves notikumu. Mitoloģiskā tematika kā dzejas objekts savu nozīmi zaudē. Ja dzejnieks pievēršas mītu motīviem, tad tas ir apzināts process un kalpo domas ilustrācijai.

* *

VII gs. p. m. ē. dzejnieks Mimnerms (Μίμνερμος) no Kolofonas (Κολοφών) savā daiļradē izmantojis mitu par argonautiem. Ir zināms viens elēģijas fragments ar šādu tematiku¹, kur Mimnerms piemin Jāsonu, kurš atved aunādu no Aiēta pilsētas Aijas.

Οὐδέ κοτ' ἄν μέγα κῶας ἀνήγαγεν αὖτις Ἰήσων
 ἔξ Ἀΐης, τελέσας ἀλγυνόεσσαν ὁδόν,
 ἔβριστη, Πελλίη, τελέων χαλεπήρης ἄεθλον,
 οὐδ' ἄν ἐπ' Ὀκεανοῦ καλὸν ἴκοντο ῥόον
 ἀζήταρο πόλιν, τόσσ' ἰ' ὠκέος ἠελίοιο
 ἀκτῖνες χρυσέω κείαται ἐν θαλάμῳ,
 Ὀκεανοῦ παρὰ χεῖλος, ἔν' ὤχετο θεῖος Ἰήσων.

Ne toreiz lielo aunādu būtu atvedis atpakaļ Jāsons
 no Aijas pēc smaga ceļa veikšanas,
 izpildot Pelija labā grūto varoņdarbu,
 ne viņš nonāktu pie Okeāna skaistās straumes,
 uz Aiēta pilsētu, kur ātrā Hēlija
 stari atrodas zelta guļamistabā
 Okeāna krastā, kur nonāca dievišķais Jāsons.

Tā kā saglabājušais fragments ir ļoti īss, tad nav iespējams spriest, kāda ir bijusi mīta funkcija Mimnerma daiļradē un kādā kontekstā šī mīta epizode izmantota. Vienlaikus šis fragments ir ļoti nozīmīgs mīta izpētē, jo:

- 1) tajā parādās agrīnie priekšstati par Aiju kā pasaku zemi Okeāna krastā,
- 2) fragments atbilst milētiešu mīta variantam, kurš kolofonietim Mimnermam varēja būt ļoti zināms, par Aijas atrašanos austrumos.

* *

Atsevišķi argonautu mīta elementi parādās VI/V gs. p. m. ē. dzejnieka Kejas Simonīda daiļradē (Σιμωνίδης ὁ Κεῖος). Par to liecina atsauces sholijās un viens dzejas fragments. Šis skopās ziņas ļauj tikai saskatīt tos argonautu mīta motīvus, kurus izmantojis Simonīds, bet nav iespējams noteikt ne darbu, kurā tie sastopami, ne Simonīda principus mīta izmantošanā.

Sholiji liecina, ka Simonīds pievērsies sekojošiem argonautu mīta motīviem:

- 1) pats argonautu brauciens un tā mērķis,
- 2) Jāsona un Mēdejas liktenis pēc aunādas iegūšanas.

Simonīds, vēstīdams par argonautu braucienu pēc balti-sarkanās aunādas², pieminējis viņu ierašanos Lemnā un piedalīšanos sacensībās, kuru balva ir tērps³, kā arī braucienu cauri Kustīgajām klintīm, kuras viņš nosauc par Συνορμάδες⁴.

Citi Simonīda pieminētie notikumi — Jāsons kļūst par Korintas valdnieku⁵

Ὁ δ' ἔκει' ἐς Κόρινθον, οὐ Μαγνησίαν
 ναῖεν, ἀλόχου δὲ Κολχίδος
 σύνθρονος ἄστεος Λεχαίου τ' ἀνάσσειν.

Viņš devās uz Korintu, bet Magnēzijā neapmetās, kopā ar Kolhīdas sievu valdīja Leheja pilsētā,

bet Mēdeja ar fantastisku paņēmienu — izvārišanu ļauj Jāsonam atgūt jaunību⁶ acīm redzot attiecināmi uz laika posmu pēc aunādas iegūšanas.

* *

Vēl mazāk ir zināms, kāda loma bijusi argonautu mīta motīviem VII/VI gs. p. m. ē. Sicīlijas dzejnieka Stēsihora (Στησίχωρος) daiļradē. Par to, ka dzejnieks šim mītam pievērsies, liecina no viņa darba Ἑθλα ἐπὶ Πελλίφ ("Sacensības par godu Pelijam") saglabājušais nosaukums un 2 rindas garš fragments⁷.

Plaši mīts par argonautiem ir izmantots dzejnieka Pindara (Πίνδαρος) (518.—438.) daiļradē. Viņa dzejā iezīmējas pilnīgi jauna attieksme pret mītu un īpatnējs tā izklāsta veids, kā arī mīts iegūst jaunu funkciju. Atšķirībā no eposa, kur mīts tiek izklāstīts secīgi un loģiskā saistībā, kur izdalās mīts, kas veido galveno sižetisko līniju un papildmīti, kas izklāstīti konspektīvāk, lirikā mīts atspoguļojas savādāk. Lirikā mīts ir izmantots, lai izgaismotu konkrētu dzīves notikumu. Tādēļ Pindaram nav svarīgi sīki pārstāstīt visu mīta saturu, bet gan tikai tās epizodes, kas saistītas ar atspoguļojamo notikumu. Lai gan Pindara dzejas kodolu veido mīts, dzejnieks izmanto atsevišķas mīta epizodes, un katrā no tām ir sīkāk izvēsta kāda detaļa. Šī detaļa ierosina bagātas mitoloģiskas asociācijas un parasti veido spilgtu, atmiņā paliekošu redzes gleznu.

Mīts izgaismo notikumus atbilstoši autora iecerei. Tas rada varonības atmosfēru, saistīdams šodienas uzvaras triumfu ar uzvarētāja senču un dzimtas aizsācēju — mītu varoņu — konkrētajiem darbiem.

Mītu varoņi Pindara uztverē ir starpposms starp mirstīgajiem cilvēkiem un dieviem. Tuvība dieviem tos padara par paraugu cilvēkiem. Tādēļ mitoloģiskais materiāls Pindaram kalpo par vērtības mērauklu, tas var izteikt uzslavu vai brīdinājumu. Tādējādi mīts Pindara dzejā ir ieguvis audzinošu funkciju.

Tā kā mīts ir sižetiski saistīts ar uzvarētāja dzimteni vai viņa senčiem, mītiskais elements suminājumu padara vēl svinīgāku un laicīgo uzvaras dziesmu tuvina reliģiskai himnai.

Mitoloģiskais materiāls, kas saistīts ar mītu par argonautiem, ļoti plaši izmantots Pindara IV Pitiskajā odā.

IV Pitiskā oda, kuru Pindars sarakstījis 462. gadā, ir veltīta Kirēnes valdniekam Arkesilajam IV. Arkesilajs piederēja pie Batiadu dinastijas, kuras aizsācējs Bats 639. gadā pie Kirēnes nodibinājis grieķu kolonijas. Uzskatīja, ka Bats ir argonauta Eifēma pēctecis 17. paaudzē.

Pirms Arkesilajs ieguva varu, viņam bija jācinās ar Damofila vadīto opozīciju. Cietis sakāvi politiskā cīņā, Damofils aizbēga uz Grieķiju, uz Tēbām, kur viņu uzņēma Pindars. Kad 462. gadā Arkesilaja kaujas rati Pitiskajās spēlēs guva uzvaru, Pindaram uzticēja sacerēt epinīkiju par godu Arkesilajam.

Pindars IV Pitiskajā epinīkijā izmanto mitoloģiskus motīvus par draudzību — draudzību noslēdz Libijas dievs Tritons — Eiripils un Eifēms. Pindars uzsver mitoloģisko atgriešanās motīvu — Jāsons atgriežas Iolkā, Frikss un argonauti — dzimtenē, Eifēma pēcteči — Libijā.

Pindars, apstrādājot argonautu mīta mitoloģisko materiālu, ir vairījies no lineārā principa. Mīta izklāsts sākas ar Mēdejas pareģojumu Lemnas salā, kas Pindaram ir pēdējā argonautu apstāšanās vieta pirms atgriešanās mājup. Pareģojumā vēstīts par odas adresāta Kirēnes valdnieka Arkesilaja dzimtās pilsētas Kirēnes

paredzamo dibināšanu. Tad Pindars pieskaras argonautu iepriekšējiem piedzīvojumiem, kuru centrā ir viņu tikšanās ar Trītonu — Eiripilu. Tikai tad Pindars sāk apdziedāt argonautu brauciena priekšvēsturi un pašu braucieni, izceļot četras epizodes:

- 1) Jāsona ierašanās Iolkā,
- 2) viņa tikšanās ar Peliju,
- 3) argonautu katalogs,
- 4) Jāsona varoņdarbi.

Argonautu atpakaļceļš un ierašanās Lemnā ir atklāti ļoti konspektīvi. Tādā veidā Pindara odā mitoloģiskais vēstījums ir izveidojis apli, jo tā pārstāstījums nav Pindara pašmērķis, bet metaforisku tēlu virkne apdziedātās uzvaras izgaismošanai.

Pindara IV Pitiskā epinikija ir senākais avots, kas vēsta par argonautu brauciena priekšvēsturi⁸.

Pelijs saņēmis divus orākulus. Viens, kura avots nav minēts, bridina no Aiolida, kurš var valdnieku nogalināt. Otrs orākuls, kuru Pelijs saņēmis no Delfiem, vēsta par briesmām, kuras draud no svešinieka, kurš no kalniem nokāps ar vienu sandali kājās. Kad Pelijs tirgus laukumā ierauga Jāsonu ar diviem zobeniem, pāri pleciem pārmetu lūša ādu un ar vienu sandali kājās, viņš grib noskaidrot, kas ir šis svešinieks. Jāsons, nepazīdams Peliju, atbild, ka viņš ir Aisona dēls un ka viņš ir ieradies, lai atgūtu tēvam atņemto varu. Piecas dienas Jāsons ciemojas pie sava tēva un tēva brāļiem, bet tad dodas pie Pelija atprasīt varu. Viltīgais Pelijs, zvērēdams pie Zeva, apsola varu atdot, kad Jāsons būs izpildījis goda pienākumu pret mirušajiem — Delfu orākuls pieprasot un Friksa dvēsele gribot, lai to kopā ar aunādu atvestu no Aiēta valsts. Šāda Pelija prasības motivācija ir Pindara jaunievedums.

Jāsons Pelija prasību pieņem un saaicina varoņus no visas Grieķijas uz Iolku⁹. Pindara sniegtais argonautu uzskaitījums ir senākais saglabājušais argonautu katalogs.¹⁰ Tas ir nozīmīgs vairākos aspektos:

1) Pindara pieminētie brauciena dalībnieki lielāko tiesu ir seni mitoloģiski tēli, kam ir izcila vieta argonautu braucienā un kas ir pazīstami arī no citiem mītu cikliem.

Pindara pieminētie Boreadi atbrīvo Fīneju no harpijām, Dioskūri ir saistīti ar uzvaru pār Krētas milzi Talosu, Polideiks pieveic dūru ciņā Amiku. Hērakla piedalīšanos braucienā pieminējis jau Hēsiods. Eifēms, kuru arī pieminējis Hēsiods, piesaistījies argonautu mitam sakarā ar Kirēnes apkārtnes kolonizāciju vai tās mēģinājumiem pirmsdoriešu periodā. Pie senākā mītu slāņa pieder Ehions un Erits, abi Kalidonas medību dalībnieki, Erits — arī Pelija bērnu sacensību dalībnieks. Mazāk nozīmīgs ir Jāsona radinieks Periklimens. Argonauta Mopsa tēlā Pindars uzsver pareģa spējas. Pindars ir pirmais zināmais autors, kas starp argonautiem nosauc dziedoni Orfeju, kurš vēlākajā tradīcijā kļūst par ļoti nozīmīgu argonautu brauciena dalībnieku.

2) Visi Pindara pieminētie argonauti ir dievu dēli (Dioskūri, Hērakls — Zeva, Eifēms, Periklimens — Poseidona, Erits, Ehions — Hermeja, Orfejs, Mopss — Apollona, Boreadi — Boreja).

Kā vienīgo argonautu piedzīvojumu pa ceļam uz Kolhidu Pindars piemin viņu izbroukšanu cauri Simpiēgadām¹¹. Vispirms viņi uzceļ altāri Poseidonam, upurē viņam vēršus un lūdz palīdzēt izbroukt cauri bīstamajām klintīm. No šī brīža klintīs kļūst nekustīgas un jūrnieku ceļš ir neapdraudēts.

Ļoti isi Pindars piemin grūtos uzdevumus, kurus Jāsonam liek izpildīt Aiēts — iejūgt uguni izelpojošos vēršus arklā, kas izgatavots no viena dzelzs gabala, uzart lauku un nogalināt pūķi, kurš tur zobos aunādu. Šos varoņdarbus Jāsons var veikt, pateicoties Mēdejas mīlestībai, kuru viņai iedvesusi Afrodīte, liekot aizmirst pienākumu pret tēvu. Mēdejas palīdzība Jāsonam izpaužas burvju zāju sagatavošanā, bet vēlāk Mēdeja dodas uz Grieķiju, lai pazudinātu Peliju.¹²

Argonautu atpakaļceļā Pindars izceļ divas epizodes, kuras abas ir saistītas ar epinīkijas pamatdomu — Arkesilaja slavinājumu. Šī pamatdoma izskan arī plašākā kontekstā kā Arkesilaja saistība ar pagātnes varoņiem — argonautiem un Arkesilaja senču vieta Kirēnes mitoloģiskajā vēsturē.

Pirmā no argonautu mājupceļa svarīgajām epizodēm risinās Kirēnes apkārtnē.¹³ Caur Okeānu argonauti nonāk Sarkanajā jūrā, tad divpadsmit dienas nes "Argo" uz pleciem pāri Libijas tuksnesim. Tuksnesī viņiem parādās vietējais dievs Trītons Poseidona dēla Eiripila izskatā. Viņš pasniedz Poseidona dēlam Eifēmam zemes gabalu kā simbolu tam, ka kādreiz Kirēnē valdis viņa pēcteči. Mājupceļā zemes gabals iekrīt jūrā, un no tā izveidojas Tēras sala. Grieķu kolonizācija Kirēnē notiek septiņpadsmitajā paaudzē ar Tēras salas starpniecību. Ja Eifēms šo zemes gabalu būtu iemetis pie Tainara zemesraga, kur atrodas ieeja pazemes valstībā, tad grieķi būtu kolonizējuši Kirēni jau ceturtajā paaudzē (t. i., kad ahājieši atstāja Peloponēsu doriešu uzbrukuma rezultātā), bet faktiski šajā laikā viņi tikai kolonizēja Tēru.

Otra nozīmīgākā argonautu atpakaļceļa epizode ir uzturēšanās Lemnas salā.¹⁴ No argonautu un lemniešu laulībām dzims dēli, kuru pēcteči kopā ar lakedaimoniešiem pārcelsies uz Tēru un no turienes uz Kirēni. Uzskatīja, ka Kirēnes dibinātājs Bats ir Lakonikā dzīvojošā Eifēma pēctecis un Tēras salā dzīvojošā Sama dēls.

Pindara IV Pitiskajā epinīkijā ietvertais mitoloģiskais materiāls liecina par apzinātu tā izmantojumu. Pats mīts ir izklāstīts epinīkijas centrālajā daļā, tādējādi ilustrējot sākuma daļā izteikto fakta konstatāciju. Tā kā epinīkijas ekspozīcijā ir slavināts Arkesilajs, tad epinīkijas mitoloģiskā daļa pamato, ka viņa gūtā uzvara nav nejaušība, bet likumsakarība, kas saistīta ar viņa senčiem un dievu labvēlību. Epinīkijas nobeiguma daļa ir ar konkrētu saturu — tas ir aicinājums Arkesilajam izlīgt ar Damofilu.

Atsevišķi argonautu mīta motīvi izmantoti arī citās Pindara epinīkijās. Tie iegūst īpašu funkcionālu nozīmi un kalpo domas ilustrācijai un akcentēšanai.

Domu, ka grūtības ir cilvēka pārbaude un ka tās atklāj cilvēka īsto vērtību, Pindars uzskatāmi atklāj ar argonauta Ergina (*Ἐργίνοσ*) tēlu.¹⁵ Lemnietes izsmej šo varoni, ka viņam par spīti jaunībai ir sirmi mati, bet skriešanas sacensībās lieši Ergīns iegūst pirmo vietu.

Pindars izmanto argonautu mīta motīvus, lai cildinātu sacensību uzvarētāju dzimto pilsētu slavas pilno mitoloģisko vēsturi. Epinīkijā, kas veltīta Ksenofontam no Korintas, uzvarētājam skriešanā un piecīņā, Pindars atgādina Korintas varoņus Sīzifu, Bellerofontu un Mēdeju, kas pārspējuši citus ar savām prāta spējām.¹⁶

Epinīkijā, kas veltīta Aristoklīdam no Eginas, Pindars cildina Alakīdus (Alaka, Zeva un Aiginas dēla) pēctecus. Starp viņiem īpaši izceļas Pēlejs un Ahillejs. Jāsons ir pieminēts kopā ar Ahilleju, jo viņus abus ir izaudzinājis Hīrons.¹⁷

**

Mītu par argonautiem savā elēģiju krājumā "Lida" (Λύδη) izmantojis IV gs. p. m. ē. dzejnieks Antimahs (Ἀντίμαχος) no Kolofonas (Κολοφών).

Antimaham ir īpaša vieta grieķu literatūrā. Viņa daiļrade veido pārejas posmu starp klasiskā perioda un hellēnisma literatūru. Dzejnieka darbus raksturo vienlaikus sekošana literārajai tradīcijai un atteikšanās no tās.

Elēģiju krājumu Antimahs esot sarakstījis personisku pārdzīvojumu rezultātā pēc sievas nāves. Tādējādi viņa dzejā saglabāties tradicionālais pamatojums skumju elēģiju sacerēšanai. Tradīcijai atbilstoša ir piemērota mitoloģiska materiāla izvēle.

Atšķirībā no iepriekšējo gadsimtu lirikas autoriem Antimahs ir savas dzejas objekts un subjekts. Viņa daiļrade ir vērsta uz paša autora personību, un mīts ir līdzeklis pārdzīvojumu atspoguļošanai. Antimaha izvēlētie mitoloģiskie tēli ir naidīgu spēku iedarbības objekts. Atainojot mīta varoņu pārdzīvojumus un ciešanas, Antimahs gan tuvina cilvēku mīta varonības pilnajai atmosfērai, gan parāda varoņus, kas līdzinās ikdienišķiem cilvēkiem.

Ieskatu Antimaha daiļradē var gūt tikai pēc sholijiem Apollonija "Argonautikai". Šis atsauces ļauj saskatīt galvenās dzejnieku interesējošās argonautu mīta tematiskās līnijas:

- 1) notikumi Kolhidā; Jāsona un Mēdejas mīlestība,
- 2) Finejs un harpijas,
- 3) Hērakls kā argonautu brauciena dalībnieks.

Antimaha interešu sfērā ietilpst arī ģeogrāfija, etioloģija un reti sastopami mīta varianti.

Atspoguļodams notikumus Kolhidā, Antimahs

— īpaši izceļ Mēdejas tēlu,

— vairākkārt izmanto maz pazīstamus mīta variantus.

Antimaha mākslinieciskā meistarība un prasme izmantot mitoloģisko materiālu domas ilustrācijai izpaužas Mēdejas tēla veidojumā. Mēdeja ir ne tikai Jāsona palīgs Aiēta uzdevumu izpildē. Dzejnieks parāda, ka būtībā varoņdarbu veic tieši viņa. Šāda Mēdejas tēla atklāsmē ļauj lasītājam asāk izjust viņas tālākā likteņa traģiku.

Antimaha pieminētie uguni izelpojošie vēši¹⁸ ir tradicionāls mitoloģisks tēls, bet dzejnieks ir senākais zināmais autors, kas vēsta, ka Mēdeja iemidzinājusi pūķi ar burvju zālēm un nolaupijusi aunādu.¹⁹ Antimahs izmanto savdabīgu mīta variantu par Jāsona un Mēdejas laulībām — tās notiek Kolhidā upes krastā.²⁰

Vēstot par Fineju²¹, dzejnieks viņu parāda kā naidīgu spēku — harpiju upuri, no kurām viņu atbrīvo Zēts un Kalēts²². Galvenajās līnijās šis Antimaha izmantotais mitoloģiskais materiāls, kas saistās ar Fineju, Zētu un Kalētu, kā arī Strofadu salu nosaukuma etioloģiju²³, ir tradicionāls. Tradicionāli dzejnieks atspoguļojis arī argonautu atpakaļceļa maršrutu — kuģodami pa Okeānu, viņi nonāk Libijā un uz pleciem iznes "Argo" līdz jūrai.²⁴

Hērakla tēlā tāpat kā Fineja tēlā Antimahs uzsvēris šī tēla traģiku. Šim izcilākajam grieķu varonim nav lemts piedalīties argonautu braucienā līdz galam. Ceļa biedri viņu izsēdina krastā, jo viņš ir pārāk smags, lai brauktu ar kuģi "Argo"²⁵.

**

Argonautu mīta motīvus izmantojis IV gs. p. m. ē. beigu dzejnieks Telests (Τελέστος) no Selinuntas (Σελινούτης) Sicīlijā. Viņam bijis ditirambs "Argo", no kura

saglabājušās 13 rindas.²⁶ Šajā fragmentā nav pieminēti ne argonauti, ne viņu brauciens. Dzejnieks cildina Atēnu, kas devusi mirstīgajiem gudras mākslas. Iespējams, ka šajā sakarā Telests vēstījis par "Argo" un Atēnu kā tā veidotāju vai palīgu kuģa izgatavošanā.

Secinājumi

Par argonautu mīta izmantojumu lirikā izdarīt konkrētus secinājumus ir grūti, jo:

- 1) ir zināmi tikai daži autori, kas izmantojuši argonautu mīta motīvus,
- 2) vienīgais autors, kura dzeja ar argonautu mīta tematiku saglabājusies gandrīz pilnībā, ir Pindars. No citu autoru darbiem saglabājušies neievērojami fragmenti (Mimnerms, Simonīds, Telests — pa vienam fragmentam). Vairāk ir atsauču sholijās. Antimaha dzejas tematika zināma tikai pēc sholijiem.

Sīkāka iepazīšanās ar lirikas tekstiem, kuros izmantoti argonautu mīta motīvi, parāda tiešu saistību starp autora dzīves vietu un viņa apstrādāto mitoloģisko materiālu. Atbilstoši izmantotajam materiālam autori iedalās:

- 1) joniešu un Egejas jūras salu autori (Mimnerms, Antimahs, Kejas Simonīds),
- 2) Sicīlijas dzejnieki Stēsihors un Telests,
- 3) kontinentālās Grieķijas dzejnieks Pindars.

I. Joniešu un Egejas jūras salu autoru daiļradē dominē sekojoši mitoloģiski motīvi:

- 1) milētiešu arhimīts par argonautu braucienu uz Aiju — Kolhīdu austrumos (Mimnerms, Antimahs) pēc zelta (Mimnerms) vai sarkani baltas aunādas (Simonīds),

- 2) agrīnie milētiešu mīta papildinājumi:

- argonautu ierašanas Lemnā (Simonīds),
- tikšanās ar Fīneju un harpijām (Antimahs),
- brauciens cauri Kustīgajām klintīm (Eimonīds),
- Hērakls kā argonautu brauciena dalībnieks (Antimahs),
- argonautu atpakaļceļš no Kolhīdas uz dienvidiem, tad rietumiem (Antimahs).

Šo autoru attieksmē pret izmantojamo mitoloģisko materiālu ir savas īpatnības:

- 1) pārstāstot senos mītu motīvus, autori seko tradīcijai (Simonīds, Antimahs). Vairāk patstāvības atklājas to motīvu apdziedāšanā, kur šī tradīcija literatūrā vēl nav stabila (Antimahs par Kolhīdas notikumiem),

- 2) Simonīdam — autoram, kura dzīves vieta atrodas tuvāk kontinentālajai Grieķijai, labāk zināmi un nozīmīgi ir arī tie notikumi, kurus atspoguļo korintiešu mīts (Jāsona un Mēdejas atgriešanās Korintā).

II. Niecīgie saglabājušies Sicīlijas dzejnieku Stēsihora un Telesta fragmenti liecina par argonautu mīta vai ar to attālāk saistītu motīvu izmantojumu šīs salas autoru daiļradē.

III. Boiotieša Pindara dzejā izmantoto mitoloģisko motīvu spektrs ir daudz plašāks. Viņa daiļradē atklājas:

- 1) argonautu mīta pamatshēma — milētiešu arhimīts un tā agrīnie papildinājumi (Lemna, Kolhīda),

- 2) ģeogrāfiski tuvais tesāliešu mīts par Jāsonu un Peliju,

3) dzejas idejisko ievirzi ilustrējošais doriešu mīta nozarojums par argonautu piedzīvojumiem Kirēnes apkārtnē.

Plaša mitoloģiskā materiāla izmantojumam Pindara dzejā ir savs pamatojums. Autors pievēršas atsevišķiem mīta motīviem, lai ilustrētu notikumus atbilstoši iecerei. IV Pitiskajā epinīkijā centrālā mīta epizode ir argonautu ierašanās Kirēnes apkārtnē, tikšanās ar Trītonu, Trītona dāvana argonautam Eifēmam un šīs dāvanas simboliskā nozīme — pamatojums grieķu kundzībai šajā rajonā

3. Drāma

Spriežot pēc saglabājušamies traģēdiju nosaukumiem, argonautu mīta tematika traģēdijā izmantota ļoti plaši, sevišķi epizodes par argonautu apstāšanos Lemnas salā, par Fineju un Mēdeju. Tā kā teksti saglabājušies ļoti slikti, saturu iespējams rekonstruēt tikai pēc traģēdiju nosaukumiem un sholijiem. Runāt par katra konkrēta autora īpatnībām mīta varianta izvēlē un apstrādē ir grūti.

**

Kā liecina drāmu nosaukumi, Eshils (*Αἰσχύλος*) (525.—456. g. p. m. ē.) argonautu mītu izmantojis 6 drāmās, no kurām saglabājušies niecīgi fragmenti vai arī zināmi tikai lugu nosaukumi.

Traģēdijas (vai satīru drāmas) "Argo" (*Ἄργώ*) saturs nav zināms. Saglabājušajos fragmentos pieminēta kuģa "Argo" apbrīnojamā spēja runāt¹, kuru nodrošina kuģi iebūvētais gabals no svētā Dodonas ozola. (Šis motīvs ir tradicionāls un ļoti populārs²). Par "Argo" stūrmani Eshils nosauc Īfisu (*Ίφους*)³ tradicionālā Tifu eponima Tifisa⁴ vietā.

Sholijos Apollonija "Argonautikai" pieminēta Eshila drāma "Hipsipile" (*Ἑψιπύλη*), kurā vēstīts par krastā izskalotajiem argonautiem. Apbruņotās lemnieces nav ļāvušas viņiem izkāpt, pirms viņi nav apsolijušies saistīties ar tām laulībā⁵. No drāmas saglabājušies divi fragmenti, katrs vienu vārdu garš.⁶

Drāmā "Kabīri" (*Κάβειροι*) bijis ietverts argonautu katalogs un dziru skats⁷. No drāmas saglabājušies divi īsi fragmenti⁸.

Dažu drāmu nosaukumi "Finejs" (*Φινεύς*), "Lemnieši" (*Λήμνιοι*) un "Atamants" (*Ἀθάμας*) ļauj domāt, ka šajās drāmās lielākā vai mazākā mērā izmantoti argonautu mīta motīvi. Saglabājušies fragmenti neko konkrēti par traģēdiju sižetu spriest neļauj⁹.

**

Samērā plaši mīts par argonautiem izmantots Sofokla (*Σοφοκλῆς*) (496.—406. g. p. m. ē.) daiļradē. No traģēdijām, kuru pamatā ir šī mīta tematika, nav saglabājusies pilnībā neviena traģēdija. Kaut arī fragmenti ir niecīgi, tie kopā ar traģēdiju nosaukumiem un komentāriem sholijos rada pilnīgāku priekšstatu par argonautu mīta motīviem Sofokla drāmās nekā Eshila daiļradē.

Traģēdijas "Lemnietes" (Λήμνιαι) saturs ir rekonstruējams pēc sholijiem Apollonija "Argonautikai" (Stefans Bizantietis liecina, ka ir bijušas divas drāmas ar šādu nosaukumu¹⁰). Drāmā bijusi attēlota sīva cīņa starp lemniekiem un argonautiem, un vēlākā viņu došanās laulībā¹¹, kā arī bijis ietverts argonautu katalogs. No šī kataloga saglabājušajās fragmentā¹² pieminēti argonautu brauciena dalībnieki Ferēta dēls Admēts un Tesālījā atrodošās Dotijas (Δώτιον) iedzīvotājs lapīts Korons (Κόρωνος). Pārējie drāmas fragmenti ir niecīgi¹³.

No traģēdijas "Fīnejs" (Φίνευς) (liekas, ka ir bijušas divas traģēdijas ar šādu nosaukumu) saglabājušies niecīgi fragmenti¹⁴. Fr. 641 liekas liecinām par argonautu mīta saistību ar Bosforu un jaunām iezīmēm Fīneja mīta attīstībā, t. i., Fīneja lokalizāciju Salmidēsā, Bosfora Trāķijas piekrastē¹⁵. Par to, cik noturīgs bija šāds lokalizācijas variants, liecina Finopoles pilsētas nosaukums, kuras dibināšanu saistīja ar Fīneju¹⁶. Fr. 644 teikts, ka Fīnejs atguvis acu gaismu, pateicoties Asklēpijam.

(Τυμπανιστῆς)

Par traģēdijas "Timpānisti" saturu var spriest pēc piezīmēm sholijos. Sholijos Sofokla "Antigonei"¹⁷ teikts, ka Fīnejs pēc savas sievas Kleopatras nāves apprecējies otrreiz. Viņa otrā sieva Eidoteja (Ειδοθεῖα) laupījusi redzi viņa bērniem no pirmās laulības. Sholijos Apollonija "Argonautikai"¹⁸ minēts mazliet citāds šī mīta variants. Fīnejs pats laupījis redzi saviem bērniem no pirmās laulības, otrās sievas Idujas (Ίδύια) samusināts.

Par traģēdijas "Kolhīdietes" (Κολχίδες) saturu liecina piezīme sholijos Apollonija "Argonautikai"¹⁹ — traģēdijā attēlota Mēdejas palīdzība Jāsonam. Aiēts uzdevis Jāsonam tradicionālos uzdevumus. Vērši, kurus Jāsons iejūdzis, bijuši ar vara kājām un degošiem purniem²⁰. Jāsons cīnījies ar no zemes izaugušajiem miļžiem²¹. Mēdeja palīdzējusi Jāsonam ar burvju ziedi²², bet viņš solījis viņai pierādīt savu pateicību²³, Apsirts ticis nogalināts Aiēta namā²⁴. Pieminēta arī Zeva mīlestība uz Ganimēdu²⁵. Par pārējo fragmentu²⁶ saistību ar traģēdijas saturu spriest ir grūti.

No traģēdijas "Skiti" (Σκυθῆαι) saglabājušies niecīgi fragmenti²⁷. Piezīme sholijos Apollonija "Argonautikai"²⁸ ļauj spriest, ka drāmas darbība saistīta ar argonautu atpakaļceļu no Kolhīdas, kuru viņi veic pa to pašu maršrutu kā turpceļu. Iespējams, ka argonauti nonāk skitu zemē (par ko liecina traģēdijas nosaukums), un kāds no varoņiem mēģina attaisnot Mēdejas izdarīto Apsirta slepkavību, atsaucoties uz to, ka katram no viņiem ir sava māte²⁹.

Traģēdijas "Sakņu griezēji" (Ριζοτόμοι) fragmentos³⁰ parādīta Mēdejas gatavošanās kādai nonāvēšanai (varbūt Pelija noslepkavošanai) — zāļu sagatavošana³¹ un Hekates un Hēlija piesaukšana³².

No traģēdijām "Pelījs" (Πελλίας)³³, "Frikss" (Φρίξος)³⁴ un "Atamants" (Ἀτάμαντας) bijušas divas traģēdijas ar šādu nosaukumu³⁵ saglabājušies tik niecīgi fragmenti, ka saturu rekonstruēt nav iespējams. Par traģēdiju satura saistību ar argonautu mītu var spriest tikai pēc nosaukumiem. Tas pats attiecas arī uz satīru drāmu "Amiks" (Ἀμυκος), no kuras saglabājušies divi īsi fragmenti³⁶.

**

431. g. uzvestā Eiripīda (*Εὐριπίδης*) (485./84. vai 480.—406. g. p. ē.) traģēdija "Mēdeja" ir vienīgā drāma ar argonautu mīta tematiku, kas saglabājusies pilnībā. Traģēdijā izmantots mitoloģiskais materiāls, kas saistīts ar Mēdejas un Jāsona uzturēšanos Korintā pēc viņu atgriešanās no Kolhidas.

Eiripīda izvēlēta mitoloģiskā materiāla pamats ir senais ar Korintu saistītais mīts par Mēdeju un viņas bērniem, galvenokārt pievēršot uzmanību Mēdejas bērnu nāvei. Senākais mīta variants ir zināms pēc Eimēla literāras apstrādes eposā "Korintas vēsture". Pēc šī varianta Mēdeja savu bērnu nāvē nav vainīga. Cerēdama nodrošināt bērniem nemirstību, viņa tos aizved uz Hēras templi. Tomēr bērni iet bojā, bet Jāsons, uzzinājis par Mēdejas izdarīto, atsakās viņai piedot.³⁷ Parmeniska izklāstītajā mīta variantā³⁸ korintieši negrib, lai pār viņiem valdītu svešzemiece, un nolemj nogalināt Mēdeju un viņas 14 bērnus. Par Mēdejas likteni nekas nav zināms, bet bērni aizbēg uz Hēras templi. Tur korintieši viņus nogalina, tā apgānot tempļa svētumu. Par sodu Korintā sākas sērga, ko pēc Delfu orākula norādījuma var izpirkt, nodibinot mīrušo bērnu kultu — septiņiem zēniem un septiņām meitenēm no izcilākajām Korintas ģimenēm melnās drēbēs un neapgrieztiem matiem gadu jākalpo Hēras templi.

Didims, atsaukdamies uz eposu autoru Kreofilu³⁹, sniedz sekojošu mīta izklāstu. Mēdeja noindējusi Korintas valdnieku Kreonu, jo tas piesavinājis varu. Pati Mēdeja aizbēg uz Atēnām, bet savus mazos bērnus atstāj Hēras templi. Kreonta radnieki neievēro patvēruma tiesības templī un bērnus nogalina. Viņi noveļ vainu par bērnu nogalināšanu uz Mēdeju.

Eiripīds, izmantodams šos iepriekš eksistējušos mīta variantus, izveido jaunu, kurš nostiprinās vēlākajā literatūrā. Eiripīds pārņem no Kreofila Kreonta tēlu un piesaista to senākajam mīta variantam, kur Mēdejas bērni iet bojā viņas pašas dēļ. Eiripīds akcentus pārvieto — ja Eimēlam Mēdeja bija netieši līdzvainīga bērnu nāvē, tad Eiripīdam viņa bērnus nogalina apzināti. Eiripīda Mēdeju vada ne tik daudz greisirdība, kā pataloģiski sakāpināta aizskarta goda apziņa.

Eiripīda mīta variantā Jāsons un Mēdeja atbēguši uz Korintu pēc Pelija nonāvēšanas lolkā. Jāsons kļūst Mēdejai nezticīgs un grib precēt Kreonta meitu. Eiripīds Kreonta meitu nesauc vārdā. Tradicionāli viņas vārds ir Glauke (*Γλαύκη*)⁴⁰, lai gan romiešu literatūrā viņa ir vairāk pazīstama kā Kreūsa (Creusa)⁴¹. Mēdejai ar abiem bērniem jādodas trimdā. Bērnu vārdus Eiripīds nenosauc (tradicionāli tie ir Mermers (*Μέρμερος*) un Ferēts (*Φέρης*)⁴². Valdnieks Kreonts, paklausot Mēdejas lūgumam, atļauj Mēdejai palikt Korintā vēl vienu dienu. Šis dienas laikā Mēdeja paspēj pazudināt ar saindēta tērpā palīdzību Jāsona līgavu un viņas tēvu Kreontu. Mēdeja, nogalinājusi savus bērnus, viņu likus aizved uz Hēras templi, bet pati aizbēg vectēva Hēlija sūtītajos saules ratos uz Atēnām, kur Aigejs solījis viņai patvērumu.

Saules rati ir mitoloģisks priekšstats, kas saistās ar Hēliju un viņa bērniem. Hēlijs aizvedis savu meitu Kirki saules ratos uz Tīrrēniju⁴³. Saules ratu tēlu attiecībā uz citu Hēlija pēcteci — Mēdeju pārņēmis Eiripīds.

Nav īsti skaidrs, kādēļ vēlākajā literatūrā dominē priekšstats, ka Mēdeja aizlido čūsku ratos⁴⁴.

No pārējām Eiripīda traģēdijām ar argonautu mīta tematiku⁴⁵ ir saglabājušies niecīgi fragmenti. Saturu pēc tiem rekonstruēt nav iespējams.

Eiripīda traģēdijas "Peliadas" saturu var uzzināt no pārstāstījuma⁴⁶.

Mēdeja pārliecinājusi Pelija meitas atļaut viņai ar burvestību palīdzību pārvērst Peliju par jaunu cilvēku. Lai parādītu, kā tas notiek, viņa iemetusi katlā gabalos sadalītu jēru un pakūrusi apakšā uguni. Izskatījies, ka jērs, būdams dzīvs, katlā kustās. Tā viņai izdevies pārliecināt Peliadas nonāvēt tēvu.

Par traģēdijas "Aigejs" (*Αἰγεύς*) saturu var spriest pēc sholijiem "Iliadai"⁴⁷. Pēc bērnu nonāvēšanas Mēdeja no Korintas aizbēgusi uz Atēnām un kļuvusi Aigeja sieva. Viņa pārliecinājusi Aigeju, ka tā kā no Troizenes atnākušais Tēzejs grib atņemt viņam varu, jaunekli vajag noindēt. Tēzejs gatavojies indi izdzert, kad Aigejs pazinis dēlu pēc zobena un sandalēm. Mēdeja tikusi padzīta no Atēnām.

Traģēdijas "Frikss" (*Φρύξος*) (iespējams, ka ir bijušas divas traģēdijas ar šādu nosaukumu) saturu var uzzināt pēc mitogrāfa Apollodora pārstāstījumiem.⁴⁸

Aiola dēlam Atamantam, kurš valdīja Boiotijā, no sievas Nefeles bija divi bērni — dēls Frikss un meita Helle. Atamanta otrā sieva Ino gribēja pazudināt šos bērnus. Viņa pārliecināja sievietes izžāvēt sēklas labību. Kad šī sēkla, izsēta zemē, neizauga, Atamants sūtīja uz Delfiem sūtni uzzināt neražas cēloni. Ino pārliecināja sūtni teikt, ka Zevam jāupurē Frikss. Atamants bija spiests paklausīt savu līdzpilsoņu prasībai upurēt dēlu. Nefele izglāba bērnus, atsūtot viņiem zeltvilnas aunu, uz kura viņi aizlidoja.

Eiripida traģēdijā izmantots vēlins mīta variants, kas izveidojies garā un sarežģītā attīstības ceļā.

Atamants ir sens mitoloģisks tēls. Viņš ir Atamanijas (*Ἀταμανίς*) eponīms. Precīza Atamanijas atrašanās vieta nav zināma: tā var būt starp Tesāliju un Epīru⁴⁹, Epīrā⁵⁰, Etolijā⁵¹, Ilirijā vai Tesālijā⁵². Atamantijas atrašanos saistīja arī ar Ftiotīdas Ahaju, kur atrodies "Atamanta lidzenums" (*Ἀταμάντιον πεδῖον*)⁵³, ar pilsētu Halu vai Alu, kuras dibināšanu pierakstīja Atamantam⁵⁴. Vēl V gs. šeit pastāvējis sekojošs ticējums.⁵⁵ Kādas dižciltīgas dzimtas, kuras aizsācējs bija Atamanta mazdēls Kutisors (*Κυτίσσωρος*), vecākais loceklis nedrīkstēja iet Pritanejā, jo viņu varēja tad satvert un upurēt Zevam Lafustietim (*Λαφύστιος*). Lafustija kalns (*Λαφύστιον ὄρος*) atradās Boiotijā. Tas liecina, ka Zeva Lafustieša kults ienācis no Boiotijas, no kurienes domājams sākotnēji cēlies Atamants. Boiotijā atradās pilsēta Akraifija (*Ἀκραίφια*), par kuras dibinātāju uzskatīja Atamantu,⁵⁶ un Atamanta lidzenums (*Ἀταμάντιον πεδῖον*)⁵⁷.

Ja arī cilvēku upuris pastāvējis tik ilgi, kā to vēsta Hērodots, mitoloģiskajā atspoguļojumā jūtama negatīva attieksme pret to. Dievi noraida cilvēka upuri un glābj upurēšanai nolemtu. Auns, ko Nefele atsūta bērnu glābšanai, nav glābšanas līdzeklis, bet erzacupuris (līdzīgi Ifigēnijas briežumātei). To pierāda tas, ka auns tiešām tiek upurēts, tikai nevis Halā, bet Kolhīdā. Frikss ziedo aunu Zevam Glābējam (*Φύξλος*)⁵⁸.

Domājams, ka auna upurēšana Kolhīdā ir vēlāks un apzināts motīvs, lai sasaistītu Friksu ar argonautu mītu. Sākotnēji Friksa mīts lokalizējās tikai Tesālijā. Tesālijā lokalizējās arī Jāsona mīts, kas veicināja abu mītu saplūšanu.

Jāsona mītā atspoguļojas Tesālijā Pēlija kalna (*Πήλιον ὄρος*) apkārtnē pielūgta Kalnu Zeva (*Ἀκραῖος*) kults⁵⁹. Tā būtība bija šāda — jaunieši uznesa kalnā atrodošajā templī aunādas. Sākotnējais Jāsona uzdevums bija šo aunādu nonest zemē.

Nozīmīgu vietu mīta vēlinajā redakcijā ieņem neraža un bads. Domājams, ka šie motīvi bija arī sākotnējā mīta variantā un upurēšana ir līdzeklis to novēršanai. Vēlāk ir pievienojušies tādi tēli kā jaunā pamāte, kuras saistība ar upurēšanas

iemeslu ir diezgan mākslota, un Friksa māsa Helle, kurai Friksa mītā ir maznozīmīga loma.

**

Vēlākajās traģēdijās ar Mēdeju saistītie motīvi ir visplašāk izmantotais argonautu mīta materiāls. Šīs traģēdijas saglabājušās ļoti niecīgos fragmentos vai arī zināmas tikai pēc nosaukuma.

No V gs. p. m. ē. dzejnieka Neofrona (*Νεόφρων*) traģēdijas "Mēdeja" saglabājušies trīs fragmenti⁶⁹. Par šī autora darbību un oriģinalitāti pastāv pilnīgi pretēji uzskati. Senatnē vairākkārt kategoriski apgalvots, ka Eiripīds atdarinājis Neofronu.⁷⁰ Šodien zinātnieki to noliedz⁷¹, uzskatot, ka šāda viedokļa veidošanos varēja veicināt nelabvēlīgā attieksme pret Eiripīdu viņa dzīves laikā.⁷²

No Biota (*Βίωτος*) traģēdijas "Mēdeja" saglabājies 1 fragments⁷³. Sholiji liecina, ka traģēdijas "Mēdeja" bijušas Melantijam V gs. (*Μελάντιος*)⁷⁴, Karkinam V gs. (*Καρκίνος*)⁷⁵, Dikaiogenam (*Δικαιογένης*)⁷⁶, Diogenam no Sinopes (*Διογένης Σινωπέως*)⁷⁷. Antifonam (*Ἀντιφῶν*) bijusi traģēdija "Jāsons"⁷⁸ (*Ἰάσων*)

Daži nezināmu autoru traģēdiju nosaukumi norāda uz tajos izmantoto argonautu mīta tematiku — "Fineidas" (*Φινειδῶν*)⁷⁹ un "Hills" (*Ὑλλας*)⁸⁰.

**

Secinājumi

Grieķu V gs. traģēdija ar argonautu mīta tematiku ir maz saglabājusies. Vienīgais pilnībā saglabājušais darbs ir Eiripīda "Mēdeja". No Eshila, Sofokla un citām Eiripīda traģēdijām ar šo tematiku ir saglabājušies nelieli fragmenti vai arī to saturu var rekonstruēt pēc sholijiem. Par dažu traģēdiju sižetu var spriest tikai pēc nosaukumiem. IV gs. traģēdija ar argonautu mīta tematiku saglabājusies niecīgos fragmentos vai ir zināma pēc nosaukuma.

Traģēdijai ar argonautu mīta tematiku atšķirībā no arhaiskā eposa un lirikas ir savas īpatnības, kuras nosaka žanra specifika:

1) traģēdijā nav sastopams satura ziņā plašs mitoloģiskais materiāls, bet izmantotas īpaši dramatiskas un spilgtas mīta epizodes,

2) autoru uzmanības centrā nav tik daudz mitoloģiska materiāla precizitāte kā epizodes dramatisms. Tas nosaka jaunas tendences mīta attīstībā:

— milētiešu arhimīts traģēdijā nav sastopams,

— no agrīniem mīta papildinājumiem izmantotas dramatiskākās epizodes vai arī šie papildinājumi ievērojami transformējušies:

a) argonautu ierašanās Lemnas salā un cīņa ar lemniekiem (Sofokls), kā arī viņu vēlākā laulība (Eshils) — šis motīvs pamatojas uz agrīnu milētiešu mīta papildinājumu,

b) Fineja traģiskais liktenis (Sofokls).

Mīts par Fineju, viņa mocītājām harpijām un argonautu lomu Fineja atbrīvošanā iekļāvies argonautu mītā kā agrīns papildinājums. Tomēr Sofokla izmantotais mitoloģiskais materiāls par Fineju ievērojami atšķiras no tā, kas bijis atveidots

arhaiskajā eposā un lirikā. V gs. traģēdijā iezīmējas Fineja mīta paplašināšanās un akcentu pārvietošanās:

— Finejs tiek lokalizēts Bosfora Trāķijas piekrastē (Sofokls). Tas saistīts ar atēniešu zināšanu paplašināšanos un intereses rašanos par Trāķiju Kimona karagājienu rezultātā,

— jaunā Fineja mīta kodolu veido Fineja otrā laulība un viņa jaunās sievas naidis pret bērniem no pirmās laulības kā rezultātā pats Finejs vai viņa sieva šiem bērniem laupa redzi.

c) Sofokla traģēdijā "Skiti" transformētā veidā izskan argonautu mīta motīvs, kas līdzšinējā literatūrā izmantots salīdzinoši maz — argonautu atpakaļceļš no Kolhīdas. Zīmīgi, ka šis ir pirmais zināmais literārais darbs, kurā apgalvots, ka argonautu atpakaļceļš atkārtο ceļu uz Kolhīdu. Tas ir saistīts ar ģeogrāfisko zināšanu paplašināšanos un pārliecību, ka iepriekšējā literatūrā aprakstītais ceļš no Kolhīdas pa Fasīdu uz Okeānu un Libiju un pa jūru uz Grieķiju ir praktiski neiespējams.

— traģēdijā pamatā izmantots līdz šim literatūrā maz atklātais mitoloģiskais materiāls par Mēdeju, īpaši akcentējot pašas Mēdejas lomu. Mēdejas liktenis traģēdijā attēlots dažādos viņas dzīves izšķirošos momentos:

- a) Mēdejas palīdzība Jāsonam Aiēta uzdevumu veikšanā (Sofokls),
- b) Mēdejas loma Pelija nogalināšanā (Sofokls, Eiripīds),
- c) Mēdeja Korintā (Eiripīds),
- d) Mēdeja Atēnās (Eiripīds).

Zīmīgi, ka sevišķi svarīgu vietu Mēdeja ieņem Eiripīda traģēdijās, kuras atklāj šī tēla pretrunīgo un traģisko būtību.

IV gs. traģēdijā ar Mēdeju saistītie argonautu mīta motīvi izrādās dominējošie.

* *

Par to, ka V—IV gs. komēdijā izmantots mīts par argonautiem, var spriest tikai pēc zināmajiem lugu nosaukumiem. Neviens fragments nav saglabājies. Šādas komēdijas bijušas "Lemnietes" (Aristofānam, Nikoharam, Difilam), "Jāsons" (Antifonam vai Antifanam), "Finejs" (Teopompam).

4. Proza

Logogrāfi

Par to, cik plaši izmantots argonautu mīts prozā, liecina lielais skaits logogrāfu darbu fragmentu ar šī mīta tematiku.

Logogrāfs (λογογράφος) vai (λογοποιός) ir pretstats episkajam dzejniekam (ἐπιπόλιος) vai (μυθοποιός), prozas stāstu sacerētājs. Satura ziņā logogrāfu darbi maz atšķirās no dzejnieku episkajām poēmām. Kaut arī ar logogrāfu vārdu apzīmē agrīnos grieķu vēsturniekus līdz Hērodotam (vēsturiskās prozas sākumi ir saistāmi ar Joniju), viņu darbi nav īsta vēsture. Naivi un bez kritikas logogrāfi atstāsta senlaiku notikumus, pievienojot mītus un leģendas. Galvenā starpība starp episko dzejnieku un logogrāfu darbiem bija tā, ka pirmie sacerēti metriskā formā, bet otrie prozā.

Izmantodami dažādus vēstures avotus un mutvārdu tradīciju, logogrāfi aprakstīja piisētu dibināšanu, ģenealoģiju, dabas parādības, tautu ierašas u. c.

Logogrāfu darbi būtībā ir eposs prozā, jo viņu darbos ir daudz mitoloģiskā un ģenealoģiskā materiāla.

**

Hekatējs (Ἑκαταῖος) no Milētas, VI gs. p. m. ē. logogrāfs, vēsturnieks un ģeogrāfs, pēc sholiju ziņām vairākkārt savos darbos pievērsies argonautu mīta tematikai. Cik lielā mērā šis mīts bijis izmantots viņa darbos un kāda bijusi tā nozīme, spriest nav iespējams.

Nozīmīgākā informācija par argonautu mītu, kas iegūstama no Hekatēja darbiem; attiecas uz argonautu atpakaļceļa maršrutu. Pēc Hekatēja darbā "Ģenealoģijas" (Γενεαλογία) vai "Vēstures" (Ἱστορία) izteiktā uzskata argonauti no Kolhīdas kuģojuši pa Fasīdu uz Okeānu, bet pa Nilu — uz Vidusjūru¹. Savā būtībā tas ir turpinājums tradicionālajam priekšstatam, ka argonautu brauciena turpceļa ģeogrāfiju nedrīkst atkārtot atpakaļceļa maršruts². Jauns šajos priekšstatos ir jēdziens par Nilu, kas ietek Vidusjūrā. Šādas konkrētas un acimredzot svaigas ģeogrāfiskas informācijas savijums ar tradicionāliem mitoloģiskiem priekšstatiem liecina par racionālisma elementiem Hekatēja darbos.

Otra atsauce uz argonautu atpakaļceļa maršrutu Hekatēja darba "Zemes apraksts" (Περὶ ὁδοῦ γῆς jeb Περιήγησις) otrajā grāmatā "Āzija" (Ἀσία) sniedz pilnīgi pretējas ziņas³. Argonauti no Kolhīdas atgriezušies pa to pašu ceļu kā aizbraukuši, jo Fasīda jūrā neietekot, bet pa Tanaīdu (Τάναις) viņi neesot kuģojuši⁴. Šis fragments acimredzot nepieder Hekatējam, jo priekšstats, ka Meīnā jūra un Okeāns nav saistīti, ir radies vēlāk, sākot ar V gs. p. m. ē.

Kādā sakarībā Hekatējs "Ģenealoģijās" pieminējis Friksa runājošo aunu⁵ un kuģa "Argo" būvi Tesālījā ar dievietes Atēnas Itonīdas (Ἰτωνίς)⁶ palīdzību⁷, nav zināms.

**

Akūsīlājs (Ἀκουσίλαος), VI gs. p. m. ē. otrās puses logogrāfs no Boiotijas, savā darbā ar nosaukumu "Ģenealoģijas" (Γενεαλογία) pārstāstījis mitus par varoņiem un vietējās teiksmas, galvenokārt ģenealoģiskā aspektā.

Par darba saturu var spriest tikai pēc sholijiem.

Akūsīlāja "Ģenealoģijās" ir 2 tematiskas līnijas, kas saistītas ar mītu par argonautiem:

- 1) Friks un viņa ciltskoks,
- 2) Boreadi un viņu ciltskoks.

Akūsīlājs pieminējis Friksu, viņa sievu Aiēta meitu Iofossu (Ἰοφώσση) un dēlu Argu⁸. Droši vien saistībā ar Friksu Akūsīlājs vēstījis par aunādu, kas no jūras nokrāsota purpura krāsā⁹. Friksa ģenealoģijas jautājumā Akūsīlājs seko Hēsiodam¹⁰, bet vēstot par aunādu — Kejas Simonīdam¹¹.

Akūsīlājs nosauc par argonautiem Zētu (Ζήτησ) un Kalētu (Κάλαις), vairāk uzmanības gan pievērsot viņu izcelšanās jautājumam. Zēta un Kalēta māte ir Atēnu valdnieka Erehteja (Ἐρεχθεύς) meita Oritija (Ὠρίθια), bet tēvs — Borejs (Βορέας)¹². Boreadi gājuši bojā no Hērakla rokas pie Tēnas salas (Τή-νος)¹³.

V gs. p. m. ē. logogrāfs Hellāniks (Ἡλλάνικος) no Mitilēnes vairākos savos darbos pievērsies argonautu mīta tematikai. Par Hellānika darbu saturu var spriest tikai pēc sholijiem.

Galvenie argonautu mīta motīvi, kurus pārstāstījis Hellāniks, ir sekojoši:

- 1) Jāsona ģenealoģija un ar Jāsonu saistītie notikumi,
- 2) Hērakls un viņa loma argonautu braucienā,
- 3) Fineja lokalizācija saskaņā ar milētiešu mīta variantu,
- 4) dažādi mītiskās vēstures fakti.

Darbā "Tesālijas vēsture" (Θεσσαλικὰ) Hellāniks pievērsies vienam no galvenajiem ar Tesālijas mītisko vēsturi saistītajiem personāžiem — Jāsonam. Acīm redzot, Jāsons šajā darbā ieņēmis visai nozīmīgu vietu, jo atsauces sholijos liecina par plaša un daudzpusīga ar Jāsonu saistītā mitoloģiskā materiāla izmantojumu. Hellāniks atzīst Jāsona tradicionālo izcelšanos no Aiola dzimtas¹⁴, piemin Jāsona un Mēdejas dēlu Poliksenu¹⁵ (Πολύξενος) — šāds Jāsona dēla vārds liecina par nenostiprinājušos literāru tradīciju¹⁶, kā arī vēsta, ka Jāsons pārcēlies uz Korintu (acīm redzot pēc Pelija nāves)¹⁷.

Pēc "Tesālijas vēstures" var spriest, ka Hellāniks pievērsies arī paša argonautu brauciena aprakstam. Starp argonautiem īpaši izcēlies Hērakls. Ar Hēraklu saistīti tādi argonautu brauciena notikumi kā visu argonautu palīdzība varonim cīņā pret amazonēm¹⁸ un argonautu ierašanās Afetās¹⁹. Droši vien Hellāniks pieminējis Afetas tādā pašā sakarībā kā Hēsiods — šajā vietā Hērakls aizgājis meklēt ūdeni, bet argonauti aizbraukuši tālāk bez viņa²⁰.

Hellāniks "Argofīdas vēsturē" (Ἀργολικὰ) pieminējis Hērakla mīluli Hilu²¹ un Agēnora dēlu Fineju²². Zīmīgi, ka Mitilēnes logogrāfs Hellāniks seko milētiešu mīta variantam un saista Fineju ar Melnās jūras dienvidu piekrasti, Paflagoniju, kur viņš esot valdnieks.

Arī citos darbos Hellāniks pievērsies dažādiem mitoloģiskiem faktiem, kuriem ir tieša vai netieša saistība ar argonautu mītu. Darbā "Hēras priesterienes" (Ἡραρεῖαι τῆς Ἥρας) Hellāniks pieminējis Orhomenā dzīvojošo Atamantu²³, bet "Vēsturēs" (Ἱστορίαι) — faktus, kas saistīti ar argonautu brauciena priekšvēsturi. Helles kāps atrodas Paktijā (Πακτύη) Trākijas piekrastē²⁴, bet zelta aunāda karājoties Zeva templī²⁵.

No desmit "Vēstures" (Ἱστορίαι) grāmatām, kurās V. gs. p. m. ē. logogrāfs Ferekīds (Φερεκύδης) pārstāstījis mītus, 6. un 7. grāmata bija veltīta argonautu mītam. Par grāmatu saturu var spriest tikai pēc sholijiem. Lielais skaits atsauču sholijos uz Ferekīda darbu liecina, ka argonautu mīts bijis pārstāstīts ļoti sīki un plaši.

Galvenās tematiskās līnijas, kuras Ferekīds izvērsis argonautu mīta pārstāstījumā, ir sekojošas:

- 1) Friksa ciltskoks un ar Friksu saistītie notikumi,
- 2) Tiro—Krēteja celms,
- 3) argonautu brauciena priekšvēsture,

- 4) kuģa "Argo" nosaukuma skaidrojums,
- 5) argonautu katalogs,
- 6) Finejs,
- 7) notikumi Kolhidā.

Ļoti nozīmīgs fakts ar Friksu saistītajā mitoloģiskajā materiālā ir Ferekīda pieminētā Friksa mātes Temisto (*Θεμιστώ*) gatavība tikt upurētai, lai novērstu neražu²⁰. Acīm redzot tā ir atsauce uz senu kulta paradumu. Vēlākajā mīta redakcijā šo upurēšanas motivāciju pastiprina jaunās pamātes tēls un viņas viltīgā rīcība, izraisot neražu.

Ferekīds apraksta Friksa un Helles glābšanos, aizbēgot pāri jūrai zeltvilnas auna mugurā²⁷, piemin Friksa tālāko likteni — laulības ar Aiēta meitu Eiēniju (*Εὐηνία*)²⁸, piemin arī Friksa dēlu Melanu (*Μέλας*), viņa sievu Eirikleju (*Εὐρύκλεια*) un viņu abu dēlu Hiperētu (*Ἑπέρης*)²⁹.

Argonautu mīta priekšvēsturi Ferekīds papildinājis ar plašu, visumā tradicionālu Jāsona dzimtas ģenealoģijas izklāstu. Tāpat kā Homērs³⁰ un Hēsiods³¹, Ferekīds piemin Tiro un viņas bērnus, no Poseidona — Nēleju un Peliju, no Krēteja — Aisonu, Ferētu un Amitāonu³². Lielāku uzmanību Ferekīds pievērsis Jāsonam un viņa tiešajai dzimtas līnijai. Jāsona tēvu Aisonu Ferekīds nosauc par Magnēzijas pilsētas Aisonidas (*Αἰσωνίς*)³³ vai Tesālijas pilsētas Aisonijas (*Αἰσωνία*)³⁴ dibinātāju.

Tradicionālo ģenealoģisko un etioloģisko materiālu par Tiro pēctečiem Ferekīds papildinājis ar spilgtu detaļu, kas ļauj nojaust vēlākās naidīgās Jāsona un Pelija attiecības. Aisons mirstot uzticējies brālim Pelijam sava dēla Jāsona audzināšanu, un valsts varu līdz dēla pieaugšanai. Jāsona māte Alkīmede (*Ἀλκίμεδη*), baidīdamās no Pelija, nodevusi dēlu audzināšanā pie Hirona³⁵.

Argonautu brauciena priekšvēsturi, naidu starp Peliju un Jāsonu Ferekīds apraksta ļoti līdzīgi Pindaram³⁶. Pelijs saņēmis no orākula brīdinājumu uzmanīties no cilvēka ar vienu sandali kājās. Kad Pelijs rīko upurēšanu par godu Poseidonam, ierodas Jāsons, kurš, celdamies pāri Anauras (*Ἄναυρος*) upei, pazaudējis vienu sandali. Ieraugot cilvēku ar vienu sandali kājās, Pelijs atceras orākula pareģojumu. Nākamajā dienā viņš jautā Jāsonam, ko tas darītu, ja saņemtu pareģojumu, ka viņam lemts iet bojā no kāda pilsoņa rokas. Jāsons atbild, ka šādu cilvēku viņš sūtītu uz Aiju pēc zelta aunādas. Šādu atbildi jauneklīm iedveš Hēra, gribēdama, lai Pelijam par nelaimi Grieķijā ierastos Mēdeja³⁷.

Ferekīdam bijis arī argonautu katalogs, kurā minēti varoņi, kas brauc ar kuģi "Argo" (kuģa nosaukumu Ferekīds atvasina no Friksa dēla Arga vārda³⁸). Sholiji liecina, ka Ferekīda argonautu katalogā minēti Tifiss (*Τίφυσ*)³⁹, Filamons (*Φιλάμων*)⁴⁰, Ids (*Ίδας*)⁴¹, Aitalīds (*Αἰτάλιος*)⁴², Idmons (*Ίδμων*)⁴³, Hērakls⁴⁴ un Boreadi⁴⁵. Šo varoņu lokalizācija ir ļoti atšķirīga, bet kopīgs ir tas, ka tie ir dievu dēli⁴⁶. Izņēmums ir kuģa stūrmanis Tifiss, Korintas jūras līča ziemeļos atrodošās pilsētas Tīfu (*Τίφαι*) vai Sīfu (*Σίφαι*) eponīms. Ferekīds viņu saista ar Biotijas austrumu piekrastē atrodošos Potniju (*Πότνια*) pilsētu.

Pēc sholijiem var nedaudz spriest par argonautu Idmona un Hērakla lomu argonautu braucienā. Abi šie varoņi neaizbrauc līdz galam. Idmons iet bojā mariandīnu zemē no meža kuiļa ievainojumiem⁴⁷. Hērakls paliek Tesālijā Afetu pilsētā, jo viņa svars kuģim "Argo" ir par lielu⁴⁸.

Ferekīds argonautu turpceļa aprakstā ietvēris tikšanos ar Fineju, kurš viņam atbilstoši mīlētīšu mīta variantam ir bitīniešu un paflagoniešu valdnieks⁴⁹. Fineju

no harpijām atbrīvo Boreadi, aizdzenot tās pāri Egejas jūrai līdz Sicīlijas jūrai, no kurienes tās aizbēg uz Krētu⁴.

Ferekīds aprakstījis notikumus Kolhīdā, kad tur ieradušies argonauti. Par to liecina sholiju atsauces uz uzdevumiem, ko Aiēts licis Jāsonam izpildīt — uzart lauku ar vēršiem, kam ir vara kājas un kuri izelpo uguni⁵⁰. Vai Ferekīda pieminētā pūķa nogalināšana⁵¹ ir bijusi viens no Aiēta uzdevumiem Jāsonam, jeb Jāsons to izdarījis, lai iegūtu aunādu, nav skaidrs.

Ferekīds piemin, ka Mēdeja pēc Jāsona pavēles nolaupījusi Apsirtu un aizvedusi pie argonautiem. Kad argonautiem dzinušies pakaļ, Mēdeja jaunekli nogalinājusi, sagriezusi un iemetusi upē⁵².

Nav zināms, vai Ferekīds pārstāstījis Kolhīdas notikumus isāk, kā pašu braucienu vai arī sholijos ir mazāk atsauču uz šo Ferekīda darba daļu. Priekšstats par Kolhīdas notikumiem Ferekīda pārstāstījumā neveidojas. Nav zināms, ar ko beigusies šī Ferekīda “Vēstures” daļa. Ferekīds esot pieminējis, ka Mēdeja izvārijusi Jāsonu, tā padarot viņu jaunu⁵³. Nav saprotams, kādā kontekstā šis fakts skatāms.

* *

Ziņas par V. gs. p. m. ē. Hēraklejas lokālvēsturnieka Hērodora (*Ἡρόδοτος*) darbu “Argonautika” (*Ἀργοναυτικά*) var gūt tikai pēc atsaucēm sholijos Apollonija “Argonautikai”. Šis atsauces liecina, ka Hērodors:

1) pārstāstījis mītu par argonautiem ļoti plašā sižetiskā aspektā,

2) saistījis dažādas argonautu brauciena epizodes ar lokālmītiem un mītiem par pilsētu dibināšanu Ponta dienvidu piekrastē.

Argonautu mīta pārstāstījumu Hērodors ir sācis ar Atamantu un viņa dzimtas ģenealoģijas skaidrojumu. Hērodors piemin Atamanta un Temisto bērnus Shoineju (*Σχοινεύς*), Eritriju (*Ἐρυθρίος*), Leukonu (*Λεύκων*), Ptoiju (*Πτώος*), kā arī Friksu un Helli⁵⁴. Šī atsauce ir ļoti svarīga, jo tā ļauj spriest par Atamanta sākotnējo mitoloģisko lokalizāciju pirms šis tēls tika saistīts ar Halu. Atamanta bērni Shoinejs, Eritrijs, Leukons, Ptoijs ir dažādu Boiotijas vietu eponīmi, Shoinejs ir Boiotijas pilsētas Shoinas (*Σχοῖνος*) vai Shoineja upes (*Σχοινεύς*) eponīms⁵⁵, Eritrijs — Boiotijas pilsētas Eritru (*Ἐρυθρία*) eponīms⁵⁶, Leukons — Boiotijas ziemeļaustrumos atrodošā Leukonīda (*Λευκωνίς*) vai pēc otra nosaukuma (*Κώπιδας*) Kopu ezera eponīms⁵⁷, Ptoijs — Boiotijas ziemeļaustrumos atrodošā Ptoija kalna (*Πτώον*) eponīms. Ja ņem vērā, ka pie Kopu ezera atradās Atamanta lidzenums (*Ἀταμαντινὸν Πεδίον*)⁵⁸ un pilsēta Akraifija (*Ἀκραίφια*), par kuras dibinātāju uzskatīja Atamantu⁵⁹, tad var droši lokalizēt Atamantu Boiotijā.

Hērodors ir pamatā saglabājis tradicionālo argonautu mīta varoņu ģenealoģiju un notikumu gaitu. Pamātes Ino viltību dēļ Frikss un Helle bēg no dzimtenes, bet Helle iet bojā pie Pkatijas⁶⁰. Par Friksa sievu kļūst Aiēta meita Halkiope (*Χαλκίοπη*)⁶¹. Hērodors ir pirmais, kas šādā vārdā nosauc Friksa sievu⁶², un šis viņas vārds saglabājas vēlākajiem autoriem. Arī Jāsona māti Hērodors nosauc citā vārdā kā viņa priekšgājēji⁵ Hēsiods un Ferekīds — par Polifēmi (*Πολυφήμε*)⁶³.

Hērodora “Argonautikā” ir bijis argonautu katalogs. Hērakla piedalīšanos braucienā Hērodors noliedz⁶⁴, jo varonis šajā laikā atradies pie Omfales (*Ὀμφάλη*)⁶⁵.

Atsauces sholijos liecina, ka Hērodors pieminējis tādus argonautus kā Eiribatu

(Εὐρυπείτης) vai Eiribotu (Εὐρυβώτης)⁶⁶, Idmonu (Ἰδμῶν)⁶⁷, Zētu (Ζήτης) un Kalētu (Κολκίς)⁶⁸, Ergīnu (Ἐργίνοσ)⁶⁹, Tīfisu (Τίφισ)⁷⁰ un Orfeju⁷¹ (Ὀρφεύς)

Šo argonautu izvēle liecina par Hērodora ieinteresētību noteiktā grupā varoņu, ar kuriem saistītie notikumi risinās Hērodora dzimtajā Hēraklejā vai tās apkārtnē. Domājams, ka šo notikumu pārstāstā Hērodors izmanto lokālmitus.

Sevišķi nozīmīgs Hērodoram varēja likties argonauts Idmons, kurš iet bojā mariandinu zemē⁷². Hērodors vēsta, ka pēc orākula pavēles Idmona apbedīšanas vietā dibināta Hērakleja⁷³.

Ar Hērakleju saistītā Hēraklejā īpaši godātā argonauta Tīfisa bojā eja⁷⁴.

Hērodors vēsta, ka pēc Tīfisa par "Argo" stūrmani kļuvis Ergīns⁷⁵. Hērodora "Argonautikā" ar šo mitoloģisko tēlu notikušas ievērojamas izmaiņas. Sākotnēji Ergīns ir cēlies no Boiotijas Orhomenas⁷⁶, bet Hērodors viņu pārceļ uz Milētu, tādējādi godinādams Milētu, Hēraklejas un citu Ponta dienvidu piekrastē atrodošos pilsētu metropoli.

Ar argonautiem Eiribatu, kā arī Zētu un Kalētu saistītie notikumi attiecas uz Hērakleju mazākā mērā, jo tie risinās Ponta baseinā.

Galvenais notikums, kas saistās ar argonautu Eiribatu, ir viņa palīdzība Oilejam, kaņ to ievaino Areja salas putni ar savām spalvām, kas lidzinās bultām⁷⁷. Lai gan sholiji neko neliecina par to, kāda ir bijusi Eiribata loma Hērodora "Argonautikā"⁷⁸, autora ieinteresētība notikumos, kas saistīti ar Hērakleju un tās tuvāko apkārtni, kā arī uzskats par Areja salas atrašanos Pontā netālu no Kolhidas⁷⁹, ļauj secināt, ka Hērodors aprakstījis Areja salas putnu uzbrukumu argonautiem un Eiribota palīdzību Oilejam.

Tradicionāli argonautu brauciena dalībnieki ir Zēts un Kalēts⁸⁰, kuru galvenā funkcija argonautu braucienā ir atbrīvot no harpijām Fineju. Hērodoram varēja likties aktuāli ar Fineju saistītie notikumi, jo Finejs tika uzskatīts par Paflagonijas⁸¹ vai Paflagonijas un Bitīnijas⁸² pagātnes mitoloģisko valdnieku. Hērodora interese par Hēraklejas un tai tuvumā esošo vietu mitoloģisko vēsturi ir acīm redzama.

Starp argonautiem Hērodors piemin arī Orfeju. Ar šo brauciena dalībnieku Hērodora vēstījumā saistās interesants fakts. Orfeju Jāsons uzņēmis par argonautu pēc Hirona norādījuma, kaut arī šis varonis fiziski ir vājš. Ja uz kuģa nebūtu Orfeja, argonauti nevarētu pabrukt garām sirēnām⁸³. Zīmīgi, ka Hērodors ir senākais avots, kas parāda, ka brauciens garām sirēnām ir viena no argonautu ceļa epizodēm. Hērodora interese par šo mitoloģisko faktu var izskaidrot ar uzskatu, ka sirēnas lokalizējas Ponta baseinā⁸⁴, tātad tajās ģeogrāfiskajās robežās, kurām autors pievērš īpašu uzmanību.

Pēc sholijiem ir redzams, ka Hērodors ļoti sīki aprakstījis argonautu piedzīvojumus turpceļā uz Kolhidu, galvenokārt tos, kas risinājušies Propontidā un Pontā, kā arī papildinājis tos ar ģeogrāfisku un etioloģisku materiālu. Lai gan sholijos ir atsauces uz argonautu apstāšanos dažādās vietās, turienes argonautu piedzīvojumi ir zināmi galvenokārt pēc Apollonija "Argonautikas". Tieši kā šos notikumus aprakstījis Hērodors, ziņu nav.

Sholiji liecina, ka Hērodors ir aprakstījis argonautu apstāšanos Lemnas salā⁸⁵, Kizikā dzīvojošos dolionus⁸⁶ un viņiem naidīgos kaimiņus — makronus⁸⁷ un no zemes izaugušos milžus⁸⁸, kā arī mariandinus un viņu ienaidniekus bebrikus⁸⁹. Mazliet vairāk ziņu ir par divām citām epizodēm, kas norisinās pirms argonauti pa Aherontas (Ἀχέρων) upi nonāk jūrā⁹⁰. Vispirms viņi izdara ziedojumus uz tā paša altāra kā Friksa dēli, kad tie atgriezās no Kolhidas⁹¹. Agri no rīta argonauti

piestāj pie salas (Tiniadas — $\Theta\upsilon\nu\lambda\acute{\iota}\varsigma$), kur ierauga Apollonu, kuru apvelta ar pavārdu Rīta- ($\epsilon\tilde{\omega}\sigma$)⁹².

Hērodors ir izvērsti aprakstījis Kolhīdas notikumus. Viņš piemin orākulu, kurš Aiētam pareģojis bojā eju paša pēcteču dēļ, tādēļ Aiēts uzdevis Jāsonam iejūgt vēršus.⁹³ Domājams, ka šī atsauce sholijos nav precīza. Minētā cēloņa-seku sakarībā ir grūti izprotama. Aiēts varētu baidīties no savas meitas un Friksa dēļiem, bet vēršus iejūgt viņš uzdod Jāsonam. K. Roberts domā, ka frāzi $\epsilon\tilde{\iota}\pi\delta\epsilon\tau\omega\nu\lambda\acute{\iota}\sigma\tau\omega\nu$ vajag aizvietot ar $\epsilon\tilde{\iota}\pi\delta\epsilon\tau\omega\nu\lambda\acute{\iota}\sigma\tau\omega\nu$. To apstiprina Higina fabulas — fabulā Nr. 3 ir teikts, ka orākuls brīdina Aiētu no briesmām, kas viņam draud no Aiola pēcnācējiem, fabulā Nr. 245 — Aiēts nogalina Friksu, Aiola dēla Atamanta pēcteci. Ja pieņem šādu sholija atsauces redakciju, ka Aiētam pareģotas draudošas briesmas no Aiola pēcteču puses, kļūst skaidrs briesmu pilnais uzdevums Jāsonam, Aiola dēla Krēteja mazdēlam.

Hērodors piemin trīs Aiēta uzdevumus Jāsonam: iejūgt vēršus, nogalināt pūķi un atnest zelta aunādu⁹⁵. Gribēdams argonautus pazudināt, Aiēts ir kopā ar sievu, pēc Idmona poamudinājuma argonauti aizbēg, un viņiem līdz dodas Mēdeja⁹⁶.

Ļoti nozīmīga ir Hērodora frāze par argonautu atgriešanos mājup no Kolhīdas pa to pašu ceļu kā aizbraukuši⁹⁷. Šāds 5. gs. raksturīgs viedoklis liecina par to, ka kļuvusi pieejamāka precīzāka ģeogrāfiska informācija un ir skaidrs, ka pa Fasīdu no ponta nevar nokļūt Okeānā.⁹⁸ Turklāt Hērodoram kā Ponta dienvidu piekrastes iedzīvotājam šī apvidus ģeogrāfijai bija jābūt labāk zināmai nekā kontinentālās Grieķijas autoriem.

* *

Vēsturnieki

Atsevišķas atsauces uz mitu par argonautiem ir pirmā grieķu vēsturnieka Hērodota ($\eta\epsilon\rho\delta\delta\omicron\tau\omicron\varsigma$) (480.—425.) darbos. Hērodots no iepriekšējiem grieķu logogrāfiem atšķiras ar daiļrades metodi un tematiku. Mīts par argonautiem Hērodota "Vēsturē" ($\gamma\iota\sigma\tau\omicron\rho\rho\rho\lambda\alpha$) pieminēts nedaudz, jo autora interešu sfēru veido nevis mitoloģiskā pagātne, bet reālā pagātne, savstarpējā saistībā aplūkotas grieķu un barbaru, Eiropas un Āzijas attiecības. Mitoloģiskais materiāls parādas ekskursos un atsevišķās epizodēs.

Hērodota atsauce uz argonautu saistību ar Kirēnes dibināšanu⁹⁹ ir ļoti nozīmīga, jo tā pamato uzskatu par argonautu pēctečiem kā īsteniem Kirēnes dibinātājiem un Kirēni — kā teritoriju, uz kuru grieķiem ir neatņemamas tiesības.

Pa ceļam uz Kolhīdu no Tesālijas argonauti grib apbraukt apkārt Peloponēnai, nokļūst Delfos un ziedot tur vara trijkāji. Pie Malejas zemesraga ($\mu\alpha\lambda\acute{\epsilon}\eta$) ziemeļu vējš argonautus aizpūš uz Kirēni, kur viņi nonāk uz sēkļa Tritonidas ezerā ($\tau\rho\iota\omega\nu\lambda\acute{\iota}\varsigma$). Ezerā dievs Tritons ($\tau\rho\rho\tau\omega\nu$) apsola palīdzēt, ja argonauti atdos trijkāji. Sēdēdams uz trijkāja, Tritons pareģo, ka nākotnē ap Tritonidas ezeru izaugs simt grieķu pilsētu, ja kāds no argonautu pēctečiem aizvedīs šo trijkāji mājup. Uzzinot pareģojumu, vietējie iedzīvotāji trijkāji noslēpj¹⁰⁰.

Kirēnes mītisko dibinātāju Aristoteli ($\alpha\rho\iota\sigma\tau\omicron\sigma\tau\epsilon\lambda\eta\varsigma$) vai Batu ($\beta\acute{\alpha}\tau\tau\omicron\varsigma$) uzskatīja par argonauta Eifēma ($\epsilon\upsilon\phi\eta\mu\omicron\varsigma$) un Lemnietes ($\lambda\alpha\mu\acute{\alpha}\chi\eta$) Lamahes pēcteci¹⁰¹. Pēc Hērodota ziņām Kirēnes dibinātāji izceļojuši no Tēras ($\theta\acute{\eta}\rho\alpha$)¹⁰². Argonautu pēctečus no Lemnas izdzinuši pelazgi. Viņi apmetušies Lakedaimonā, bet vēlāk Spartas valdnieka Tēra ($\theta\acute{\eta}\rho\alpha\varsigma$) vadībā pārcēlušies uz

salu Kallisto (kura vēlāk ieguvusi nosaukumu Tēra). Izceļotāji no Tēras Bata vadībā nodibinājuši Kirēnes pilsētu.

Hērodota vēstījumā par notikumiem Libijā parādās daudzslāņains mitoloģiskais materiāls:

1) argonautu ierašanās Kirēnē (Libijā), kas ir viena no senākajām argonautu mīta epizodēm¹⁰³, atspoguļo grieķu agrīnos kolonizācijas mēģinājumus Āfrikas ziemeļos pirms VII gs. p. m. ē.

2) atsauce uz Kirēnes dibināšanu pamatojas uz Kirēnes reālo dibināšanu VII gs., kā arī uz uzskatu par Kirēni kā grieķiem likumīgi piederošu zemi un priekšstatu par Kirēnes valdniekiem kā argonautu pēctečiem.

Nozīmīgs ir mitoloģiskais materiāls, kuru Hērodots izmanto, vēstot par grieķu nolaupīto kolhu valdnieka meitu Mēdeju:

1) Hērodots ir senākais autors, kurš lieto vārdu savienojumu "Kolhidas Aija" (*Αἴα ἡ Κολχίς*), tādējādi stingri identificējot teiksmaino pasaku zemi Aiju ar Kolhidu Melnās jūras piekrastē¹⁰⁴,

2) Mēdejas nolaupīšana kā iemesls vēlākajiem grieķu-persiešu kariem ir mīta variants, kas zināms tikai pēc Hērodota.

Savukārt pilsētas Afetu nosaukuma skaidrojumā Hērodots seko tradīcijai — argonauti aizsūtījuši Hēraklu pēc ūdens, bet paši aizbraukuši (*Ἀφειτάλ-ἄφεισις*)¹⁰⁵.

* *

Argonautu mīts ieņem nozīmīgu vietu dažādu lokālvēsturnieku darbos. Zīmīgi, ka lokālvēsturnieki vairāk pievēršas tām mīta epizodēm, kas risinās viņu dzimtajās vai dzīves vietās.

Dēiohs (*Δηῖος*) vai Dēilons (*Δήλοχος*), VI gs. p. m. ē. logogrāfs no Prokonnesas (*Προκόννησος*) vai Kizikas (*Κύζικος*), ir senākais zināmais autors, kas aprakstījis argonautu ierašanos Kizikā, kā arī tur risinājušos notikumus. Ziņas par Dēioha darbu "Par Kiziku" (*Περὶ Κύζικου*) iegūstamas tikai no sholijiem Apollonija "Argonautikai".

Cik var spriest pēc sholijiem, Dēioha darbā centrālo vietu ieņēmis argonautu un vietējo iedzīvotāju sākotnējās draudzīgās tikšanās un vēlākā konflikta atainojums.

Pēc Dēioha ziņām Kizikas apkārtni apdzīvo savstarpēji naidīgie pelazgi un tesālieši. Pelazgi mēģinājuši tesāliešiem aizbērt ostu. Savstarpējā naida iemesls ir fakts, ka tesālieši izdzinuši pelazgus no Tesālijas¹⁰⁶.

Šo divu cilšu nesaprašanās traģiski ietekmē Kizikas valdnieka Kizika un viņa sievas likteni. Kad argonauti ierodas Kizikā, Kiziks viņus sagaida ļoti viesmīlīgi¹⁰⁷. Argonauti uzceļ templi Jāsona Apollonam (*Ίασονος*).

Dēiohs piemin kauju, kurā iet bojā Kiziks¹⁰⁸. Pēc piezīmēm sholijos var spriest, ka Dēiohs, līdzīgi kā vēlāk Apollonijs, ir aprakstījis argonautu otrreizēju piestāšanu Kizikā, traģisko pārpratumu, kura rezultātā cinās nesenie draugi, Kizika nāvi un apbedīšanu¹⁰⁹, kā arī viņa sievas Kleites (*Κλειτή*) nāvi vai pašnāvību¹¹⁰.

Ir zināmi divi argonautu brauciena dalībnieki, kurus pieminējis Dēiohs.

Viens no tiem ir Polideiks¹¹¹. Šī mitoloģiskā personāža izvēle Dēioha darbā ir viegli izskaidrojama:

1) Polideiks kopā ar brāli Kastoru ir neiztrūkstoši dalībnieki grieķu lielajos varoņdarbos, arī Kalidonas medībās un argonautu braucienā,

2) tā kā Dēiohs aprakstījis notikumus, kas risinājušies Kizikas apkārtnē, domājams, ka viņš pieminējis Polideika dūru ciņu ar Amiku.

Otrs Dēioha pieminētais argonauts ir Amfiarajs (*Ἀμφιάραος*)¹¹², kurš tāpat kā Polideiks ir Kalidonas mēdību dalībnieks. Amfiarajs nepieder pie nozīmīgākajiem argonatu brauciena dalībniekiem. Iemesls, kādēļ Dēiohs viņu piemin starp argonautiem, varētu būt:

1) tradīcija — Kalidonas varoņi piedalās argonatu braucienā,

2) īpašā cieņa, ko Amfiarajs baudīja Propontidā (Bizantijā viņam bija kults un altāris¹¹³).

III gs. p. m. ē. Kizikas lokālvēsturnieks Neants (*Νεάντης*) tāpat kā Dēiohs pievērsies Kizikas mitoloģiskajai pagātnei, kas saistīta ar argonatu ierašanos Kizikā.

Ziņas par Neanta darbu tematiku var iegūt tikai no sholijiem Apollonija "Argonautikai".

Piezīmes sholijos liecina, ka Neants interesējies par etioloģijas jautājumiem.

Neants izskaidrojis kāda Kizikas tuvumā esoša avota rašanos ar nimfu asarām. Nimfas skumušas par Kizika sievas Kleites nāvi¹¹⁴. Savukārt Klaras (*Κλάρος*) pilsēta Jonijā savu nosaukumu ieguvusi no lozēšanas (*κλήρωσις*), pēc kuras Apollons šo pilsētu saņēmis¹¹⁵.

Kirēnes lokālvēsturnieki tāpat kā Kizikas lokālvēsturnieki, pievērsušies tām argonatu mīta epizodēm, kas saistītas ar viņu dzimšanas vai dzīves vietu. Ziņas par Kirēnes lokālvēsturniekiem ir ļoti trūcīgas, un ziņas par šo autoru darbu tematiku var iegūt tikai pēc sholijiem. Kirēnes lokālvēsturnieku dzīves laiks nav zināms.

Galvenā tēma, kas atkārtojas Kirēnes lokālvēsturnieku darbos, ir argonatu ierašanās Kirēnes apkārtnē un pārliecība par argonatu pēctečiem kā vēlākajiem Kirēnes dibinātājiem. Šo notikumu aprakstā Kirēnes lokālvēsturnieki, dažkārt atšķiroties detalās, seko Pindaram un Hērodotam¹¹⁶.

Spriežot pēc sholijiem, Akesandrs (*Ἀκασανδρος*) ir aprakstījis argonatu ierašanos Kirēnes apkārtnē un satikšanos ar Trītona ezera dievu Trītonu¹¹⁷, kā arī atbilstoši tradīcijai saistījis Kirēnes dibināšanu ar argonauta Eifēma pēctečiem, kuri no Lakonijas pārcēlušies uz Tēru, bet tad uz Lībijas piekrasti¹¹⁸.

Tāpat Kirēnes dibināšanas priekšvēsturi aprakstījis Teohrēsts (*Θεόχρηστος*)¹¹⁹.

Akesandrs pievērsies arī etioloģijas problēmām. Viņš saista Kirēnes nosaukuma izcelšanos ar jaunavu Kirēni, kuru Apollons pārvedis uz Āfrikas ziemeļu piekrasti. Kirēne kļuvusi par šīs vietas valdnieci, pēc savas uzvaras pār lauvu, kura postījusi zemi, jo vietējais valdnieks Eiripils apsolijs atdot varu tam, kas lauvu uzvarēs.

* *

Timējs (*Τίμαχος*) no Tauromenas (346.—250.) ir pirmais zināmais vēsturnieks, kas argonatu braucienam papildinājis ar materiāliem, kas saistīti ar viņu ierašanos rietumu jūrās. Šādam papildinājumam ir liela nozīme, jo:

1) tas iezīmē pilnīgi jaunus priekšstatus par argonatu atpakaļceļa iespējamo maršrutu, vienlaikus atgriežoties pie senākā uzskata, ka atpakaļceļš neatkārtot turpceļa maršrutu,

2) tā kā Timēja priekšstati par rietumu zemju un jūru ģeogrāfiju bieži vien ir realitātei neatbilstoši, vēlākie autori, kas pieņem Timēja priekšstatu par argonautu mājupceļu rietumu virzienā, konkrēto brauciena ģeogrāfiju apraksta ļoti atšķirīgi.

Timējs izmantojis argonautu mītu savā darbā "Itālijas un Sicīlijas vēsture" (*Ἱταλικὰ καὶ Σικελικὰ*). Šī darba saturs, cik var spriest pēc sholijiem un pārstāstījumiem, ir bijis plašs — tā ir Itālijas un Sicīlijas mitoloģiskā vēsture un to mītu pārstāstījums, kuru darbība risinājusies šinīs vietās vai to apkārtnē. Arī no argonautu mīta Timējs ir izmantojis to materiālu, kas attiecas uz notikumiem rietumos.

Timējs raksta, ka argonauti nav varējuši izbraukt no Ponta, jo ieeju Pontā nosprostojuši Aiēta kuģi. Viņi kuģojuši pa Tanaidu (*Τάναις*), bet, lai nonāktu kādā citā upē, kas ietek Okeānā, viņi nesuši kuģi uz rokām. Viņi virzījušies pa upi uz rietumiem, bet pie Gadeirām (*Γαδειραὶ*) — Spānijā iebraukuši jūrā.

Kā pierādījumu saviem apgalvojumiem Timējs izmantojis ģeogrāfisko un etioloģisko materiālu. Itālijā esot Telamona un Aiēta vārdos nosauktas ostas Telamona (*Τελαμών*) un Kaiēta (*Καίητις*), bet Etālijas salā (*Αἰθάλια*) esot Argo vārdā nosaukta osta (*Ἀργαῖος*). Par to, ka argonauti kuģojuši garām ķeltu zemēm, liecinot tur pastāvošais Dioskūru kults. Ķelti viņus īpaši pielūdzoši, jo viņi senatnē ieradušies pie ķeltiem.

Timēja aprakstītajā argonautu atpakaļceļa maršrutā ir saglabāti arī tradicionāli motīvi, kas saistīti ar argonautu ierašanos Kirēnes apkārtnē¹²⁰, pēc tam kad viņi ir pabraukuši garām Sicīlijas jūrā atrodošajām klintīm¹²¹. Argonauti izkļuvi no Sirtām, tikai pateicoties turienes valdnieka Tritona padomiem.

Timēja darbā nozīmīgu vietu ieņēmis Kerkīras mitoloģiskās vēstures pārstāstījums. Šeit, tāpat kā aprakstot argonautu ceļojumu uz rietumiem, Timējs savij mitoloģisko un etioloģisko materiālu.

Timējs skaidro Kerkīras agrākā nosaukuma Drepane (*Δρεπάνη*) izcelšanos ar sirpi (*δρεπάνη*), ar kuru Krons sakropļojis Urānu vai Zevs Kronu. Šis cirvis esot paslēpts Drepanē¹²².

Pēc Timēja ziņām Jāsona un Mēdejas kāzas notikušas Kerkīrā, un Mēdeja tur iedibinājusi ikgadējus ziedojumus Apollona tempļi¹²³.

Liekas, ka fakts par Jāsona un Mēdejas kāzām Kerkīrā ir Timēja jaunievedums, bet tam ir nepieciešamie mitoloģiskie priekšnosacījumi. Kerkīra ir Korintas kolonistu apmešanās vieta. Ir zināms arī mīta variants, pēc kura Jāsons un Mēdeja apmetas Kerkīrā¹²⁴. Mēdejas iedibinātā upurēšana Apollona tempļi var būt kāda vietēja kulta skaidrojums.

Nav skaidrs, kādā sakarībā Timējs pieminējis Aiēta māsu Kirki un viņas vārdā nosaukto Kirkeja (*Κίρκαιον*) līdzenumu Kolhidā¹²⁵, jo Kolhida neietilpst Timēja interešu sfērā.

* *

Ģeogrāfs Timonākss (*Τιμωνάξ*), kura darbi "Par skītiem" (*Περὶ Σκυθῶν*) un (vai) "Skītu vēsture" (*Σκυθικὰ*) pieminēti sholijās Apollonija "Argonautikai" (par paša autora dzīvi un darbiem ziņu nav) ir izmantojis argonautu mīta motīvus, kurī saistīti ar viņu interesējušo ģeogrāfisko lokalitāti.

Atsauces sholijās uz Timonākss darbiem nespēj radīt priekšstatu par to, kādā nolūkā un cik plaši viņš izmantojis mītu par argonautiem. Acīm redzot, Timonākss

darbos aprakstīto notikumu (vai vietu) ģeogrāfija ir visai plaša — Kolhīda un Istras upes (Ἰστρος) — Donavas baseins Eiropas dienvidaustrumos.

Nedaudz vairāk ziņu sniedz sholiju atsauces uz Timonākša aprakstītajiem Kolhīdas notikumiem. Timonākss pieminējis tradicionālos argonautu mīta personāžus: Jāsonu, Mēdeju, Aiētu¹²⁶ un Apsirtu ar pavārdu Mirdzošais (Φλέθων)¹²⁷. Vienlaikus mīta izmantojumam Timonākša darbā ir savas īpatnības:

1) Timonākss pārstāsta kādu maz izplatītu mīta variantu par notikumiem Kolhīdā — Aiēts labprātīgi atdod Jāsonam Mēdeju par sievu, un šis kāzas notiek Kolhīdā,

2) līdzīgi Timējam Timonākss cenšas pamatot argonautu mīta atspoguļoto notikumu realitāti, pieminot dažādas reālijas, kuru nosaukumi liecina par saikni ar argonautiem: Jāsona dārzī, sporta laukumi, diskī, Mēdejas guļamistaba, Jāsona uzceltais templis Aijā.

Piezīme sholijās par Istru, kura sadalās Sindu līdzenumā (Σίνδων πεδίων) divās daļās, no kurām viena ietek Adrijas, otra — melnajā jūrā, ir tīri ģeogrāfiska rakstura¹²⁸. To, ka Timonākss, vēstīdams par Istru, ir pieminējis argonautus, var spriest tikai pēc tā, ka šī sholiju piezīme saistīta ar Apollonija argonautu atpakaļceļa aprakstu, kā arī pēc tā, ka Apollonijs daļēji pārņem viņa ģeogrāfisko informāciju. Acīm redzot, arī Timonākšam, tāpat kā Timējam, argonauti atpakaļceļā virzījušies rietumu virzienā.

Sholijās Apollonija "Argonautikai" pieminēts Timagēts (Τιμαγῆτος) un viņa darbs Περὶ λιμένων vai Λιμένες ("Par ostām"), kurā aprakstītos faktus par argonautu atpakaļceļu ir izmantojis Apollonijs. Par Timagētu ir zināms, ka viņš dzīvojis pirms Apollonija, bet par viņa darbā ietvertu mītu par argonautiem ziņas var gūt tikai no sholijiem Apollonija "Argonautikai".

Sholiji rāda, ka Timagēta darbā bijusi aprakstīta ģeogrāfiski plaša teritorija — Istras upes baseins, Melnās jūras baseins un, iespējams, Kolhīda.

Eiropas dienvidaustrumu daļas ģeogrāfija Timagēta darbā ir aprakstīta saistībā ar argonautu braucienu no Kolhīdas rietumu virzienā un atgriešanos mājās cauri rietumu jūrām. Šeit galvenajās līnijās Timagēts seko Timējam un Timonākšam, lai gan konkrētā brauciena ģeogrāfija ir atšķirīga.

Sholiji sniedz divu veidu samērā atšķirīgas ziņas par to, kādā veidā Timagēts aprakstījis argonautu braucienu pa Istru.

Viens brauciena variants ir pa Istru, kas iesākas Ķeltu kalnos (Κελτικὰ ὄρη), bet tad ietek Ķeltu ezerā (Κελτῶν λίμνη) un sadalās divas daļās, no kurām viena ietek Melnajā jūrā, bet otra — Ķeltu jūrā. Caur tās grīvu argonauti nonāk Tirrēnijā.

Pēc otra varianta Istra sadalās trīs daļās, no kurām viena ietek "mūsu" jūrā, otra — Melnaja jūrā, bet trešā — Adrijas jūrā. Timagēts esot vienīgais autors, kas aprakstot, kā argonauti pa Istru iebrāukuši "mūsu" jūrā¹²⁹.

Acīm redzot Timagēts ir aprakstījis Istras baseinu diezgan sīki, pieminot arī nosaukumu vienai no Istras ietekām jūrā — Skaistā ieteka (Καλὸν στόμα)¹³⁰, kā arī Istras tuvuma atrodošos Angūra kalnu (Ἀγγουρον ὄρος)¹³¹.

Timagēts piemin Areja salu, kuru apdzīvo stīmfalīdi — putni ar dzelzs spalvām¹³². Šī atsauce sholijās ļauj secināt, ka:

1) Timagēta interešu sfērā ietilpst Melnās jūras baseins, jo tur netālu no Kolhīdas atrodas Areja sala¹³²,

2) Timagēts izmanto jaunākos mitoloģiskos priekšstatus, atbilstoši kuriem Areja salu apdzīvo briesmīgie stīmfalīdi¹³⁴.

* *

Sholijos Apollonija "Argonautikai" minēti vairāki autori, kuru darbus izmantojis Apollonijs. Vienīgās ziņas par šo autoru darbiem un to tematiku ir iegūstamas pēc sholijiem Apollonija "Argonautikai".

Kleons no Kūrijas Kīprā (*Κλέων ὁ Κουρριεύς*) pārstāstījis lokālmitus, kuri saistīti ar dažādām argonautu brauciena epizodēm. Starp argonautu brauciena dalībniekiem Kleons minējis Kantu (*Κάνθος*), kāda Eibojas lokālmita varoni¹³⁵. Uz lokālmitu pamatojas arī argonautu apstāšanās Magnēzijā pie varoņa Dolopa (*Δόλοψ*), Tesālijas mītisko iedzīvotāju eponīma, kapu kalna¹³⁶ un Sikinas (*Σίκινος*) salas nosaukuma rašanās skaidrojums. Kleons, tāpat kā Teolīts (*Θεόλυτος*) Sikinas nosaukumu saista ar Lemnas valdnieces Hipsipiles tēva Toanta (*Θόας*) un Oinoījes (*Οἰνούλη*) salas nimfas Oinoījes dēla vārdu Sīkinu. Kad citas lemnieces vīriešus nogalinājušas, Hipspile tēvu izglābusi, ieliekot kastē un palaižot jūrā. Viņi izskalojuši Toantu pie Oinoījes salas¹³⁷.

Asklēpiads no Tragilas Trākijā (*Ἀσκληπιᾶδης ὁ Τραγυλεύς*), pārstāstot mītu par argonautiem, vairāk pievērsies tam materiālam, kas saistījies ar Trākiju un tās apkārtni. Asklēpiads piemin Fineju¹³⁸ un nepieciešamību argonautiem ļaut izlidot balodim starp Kustīgajām klintīm (Simplēgadām) balodi, lai noskaidrotu, vai ceļš ir drošs¹³⁹. Šī atsauce varētu pamatoties uz Trākijā lokalizētā Fineja padomu argonautiem, kā izbraukt cauri Simplēgadām. Ar Trākiju ir saistīts Asklēpiada pieminētais argonauts Filamons (*Φιλάμμων*)¹⁴⁰, Trākijā lokalizētā mītiskā dziedoņa Tamirisa (*Θάμιρις*) tēvs. Acīm redzot, Asklēpiads ir izcēlis argonautus, kuru izcelsme saistīta ar Tesāliju un Jāsona dzimtu — tāds ir Alastors (*Ἀλάστωρ*), Jāsona tēvoča Nēleja dēls¹⁴¹.

* *

Secinājumi

Prozas žanra darbi VI—III gs. ir argonautu mīta motīviem izceļas ar sevišķi lielu skaitu, kā arī sižetisku un tematisku daudzveidību. Tomēr izdarīt konkrētus un viennozīmīgus secinājumus par argonautu mīta vietu prozā ir ļoti grūti, jo, neraugoties uz lielo skaitu autoru, viņu darbu tematika ir zināma vienīgi pēc darbu nosaukumiem un sholijiem (vienīgais autors, kura darbi ar dažām argonautu mīta epizodēm saglabājušies pilnībā, ir Hērodots). Bieži nav zināms, vai mīts par argonautiem šajos darbos veidojis galveno vai papildus sižetisko līniju.

Vispārīgā prozas autoru klasificējums, kas pamatojas uz visai trūcīgām ziņām par viņu darbiem, ir šāds:

- 1) logogrāfi (Hekatējs, Akūsilājs, Hellāniks, Ferekids, Hērodors),
- 2) vēsturnieki (Hērodots) un lokālvēsturnieki (Dēiohs, Neants, Akesandrs, Teohrēsts, Timējs),
- 3) ģeogrāfi (Timagēts, Timonāks).

I. Galvenais avots ziņām par argonautu mīta motīviem logogrāfu (VI—V gs.) darbos ir šoliji Rodas Apollonija "Argonautikai". Šoliji liecina, ka logogrāfu darbos:

1) argonautu mīta pārstāstījumam ir veltīts vesels darbs (Hērodors "Argonautika") vai atsevišķas tā daļas (Ferekīds "Vēsture" VI—VII grāmata),

2) mīts par argonautiem parādās atsevišķu epizožu veidā (Hekatējs, Akūsilājs, Hellāniks).

I. Ferekīda un Hērodora darbiem ar argonautu mīta tematiku raksturīgs, ka šie autori mītu pārstāstījuši ļoti plaši, sākot ar Friksu un beidzot ar notikumiem Kolhīdā (ši mīta daļa, liekas, bijusi pārstāstīta konspektīvāk). Hērodors pieminējis arī argonautu atgriešanos no Kolhīdas (atpakaļceļš atkārtu turpceļu).

Galvenās argonautu mīta sižetiskās līnijas, kas izmantotas Hērodora un Ferekīda darbos, ir:

1) tradicionāli nostiprināties mitoloģisko varoņu ģenealoģijas izklāsts (Atamanta dzimtas ciltskoks Hērodoram, Tiro — Krēteja celms Ferekīdam),

2) argonautu mīta priekšvēsture — Jāsona un Pelija konflikts (Ferekīds),

3) argonautu turpceļa epizodes:

— tradicionālās (argonautu ierašanās Lemnā — Hērodors),

— tradicionālas epizodes jaunā kontekstā (Finejs kā Bitīnijas un Paflagonijas valdnieks — Ferekīds),

— epizodes, kas pamatojas uz lokālmītiem un ir saistītas ar autora dzimto vietu (notikumi Propontīdā un Pontā Kizikas lokālvēsturnieka Hērodora darbā),

4) notikumi Kolhīdā:

— Aiēta uzdevumi Jāsonam (Ferekīds, Hērodors),

— Mēdejas palīdzība argonautiem (Ferekīds) un aizbēgšana viņiem līdz (Hērodors),

5) argonautu katalogs:

— Ferekīdam visi pieminētie argonauti ir dievu dēli,

— Hērodoram pieminēti argonauti, kuri saistīti ar argonautu piedzīvojumiem Kizikā.

Neskatoties uz samēra lielo tematisko vienveidību argonautu mīta pārstāstā Ferekīda un Hērodora darbos, Hērodora izklāstā iezīmējas viņa primārā interese par notikumiem, kas risinājušies viņa dzimtajās Kizikas tuvākā vai tālākā apkārtnē. Tas liekas galvenais iemesls, kādēļ Hērodors izvēlējies pārstāstīt argonautu mītu.

II. To autoru darbos, kur argonautu mīts pieminēts atsevišķu epizožu veidā, šo epizožu tematika galvenokārt saistās ar darba sižetisko ievirzi:

1) Akūsilāja darbā "Ģenealoģijas" aprakstīti Friksa un Boreādu ciltskoki,

2) Hellānika mitoloģiski vēsturiskajos darbos pieminēti mitoloģiskie varoņi, kas saistās ar dotā apgabala vai tā tuvuma atrodošās apvidus mitoloģisko pagātņi:

— ar Tesāliju kā argonautu brauciena sākuma punktu tieši saistās tur lokalizētais Jāsons un Hērakls kā argonautu brauciena dalībnieks ("Tesālijas vēsture"),

— ar Argolidu netieši saistās Argosā lokalizētā Hērakla milulis Hils un kaimiņos Argolidai esošajā Arkādijā lokalizētais Finejs ("Argolidas vēsture"),

3) Milētas logogrāfa Hekatēja "Ģenealoģijās" izskan milētiešu arhimīta motīvi par:

— argonautu brauciena sākumiem no Tesālijas,

— argonautu atpakaļceļu no Kolhīdas, virzoties pa Fasīdu uz dienvidiem, tad uz rietumiem.

II. Vēsturnieka Hērodota "Vēsturē" mīts par argonautiem pieminēts atsevišķās epizodēs un mitoloģiskos ekskursos, jo autors ir ieinteresēts galvenokārt reālajā vēsturē, nevis mitoloģiskajā pagātnē. Šī iemesla dēļ, papildinot savu stāstījumu ar

mitoloģisko materiālu, Hērodots pamatā saglabā tradicionālos mitu variantus (argonautu ierašanās Kirēnes apkārtnē un tikšanās ar Trītonu kā pamatojums vēlākajai grieķu kundzībai šajā apgabalā, Afetu pilsētas nosaukuma skaidrojums). Atšķirībā no tā, Mēdejaš nolaupīšana kā iemesls vēlākajiem grieķu-persiešu kariem ir oriģināls mīta variants, kas zināms tikai pēc Hērodota.

Lokālvēsturnieku interešu sfēra ir daudz šaurāka (viņu darbu saturs zināms galvenokārt no sholijiem Apollonija "Argonautikai"). Viņi apraksta savas dzimtās pilsētas vēsturi saistībā ar argonautu ierašanos šajos apvidos. Lokālvēsturnieku darbos parādās sekojošu ģeogrāfisku lokalitāšu mitoloģiskās vēstures apraksti:

- 1) Kizika (Dēiohs, Neants),
- 2) Kirēne (Akesandrs, Teohrēsts),
- 3) Kerkīra un rietumu jūras (Timējs).

Timējs izceļas starp lokālvēsturniekiem ar plašāku skatījumu uz apskatāmo materiālu. Timējam raksturīgi:

— autors pievēršas tēmai, kas līdzšinējā literatūrā skārta salīdzinoši maz — argonautu atpakaļceļa detalizētam aprakstam,

— pēc Timēja priekšstatiem argonauti no Kolhīdas mājup ceļo uz rietumiem pa upēm līdz jūrai,

— Timēja darbos savijas ģeogrāfiskais, etioloģiskais un mitoloģiskais materiāls.

Ģeogrāfu Timonāka un Timagēta darbiem (saturs zināms tikai pēc sholijiem Apollonija "Argonautikai") raksturīgs ģeogrāfiskā un mitoloģiska materiāla savijums.

Abu autoru ģeogrāfisko interešu sfēra ir līdzīga — Eiropas dienvidaustrumu daļas ģeogrāfijas apraksts saistībā ar argonautu mājupceļu no Kolhīdas pa Istras upi uz rietumiem; atšķirība ir ģeogrāfiskās detaļās.

Atšķirībā no Timagēta Timonākss vairāk uzmanības pievēršis konkrētam argonautu mīta mitoloģiskajam materiālam — notikumiem Kolhīdā, kuru apraksts pamatojas uz kādu mazāk zināmu mīta variantu.

II. APOLLONIJS UN VIŅA LAIKMETS

Mits par argonautiem plašākā skatījumā kā jebkura iepriekš pieminētā autora darbā ir izmantots III gs. p. m. ē. dzejnieka Apollonija poēmā "Argonautika". Daudz kritizētais, bet vēl vairāk apbrinotais un vēlākajā literatūrā atdarinātais Apollonija darbs ieņem savdabīgu vietu gan uz sava laika, gan visas hellēnisma literatūras fona. Daudzējādā ziņā neatbilstošs tradicionālajiem priekšstatiem par hellēnisma literatūras pamatprincipiem, tas sakņojas savā laikmetā un veidots uz iepriekšējās literatūras bāzes.

Apollonijs ir tā laikmeta dzejnieks, kuru tradicionāli, sekojot vācu vēsturnieka J. Droisena terminoloģijai, apzīmē ar vārdu "hellēnisms".¹

Hellēnisma hronoloģiskās robežas var noteikt tikai aptuveni. Parasti par hellēnisma sākumu uzskata Maķedonijas Aleksandra uzkāpšanu tronī vai nāvi (336. un 323. g.), bet par beigām — kauju pie Akcijas (Roma iekaro pēdējo neatkarīgo hellēnistisko valsti — Ēģipti) vai Augusta principāta nodibināšanos (31. un 28. g.). Starp šiem diviem konkrētajiem gadu skaitļiem atrodas trīs gadsimti, atšķirīgi gan no iepriekšējiem, gan no vēlākajiem.

Hellēnisma laikmeta būtība ir divu atšķirīgu civilizāciju — rietumu (Hellādas) un austrumu (Āzijas) cieša mijiedarbība vai saplūšana. Termins "hellēnisms" nav precīzs — tas izceļ tikai vienu šī procesa aspektu — austrumu hellēnizāciju un grieķu kultūras izplatību pasaulē. Būtībā šis process nebija vienpusīgs, vienlaicīgs vai viendabīgs. Austrumu hellēnizācija norisinājās vienlaicīgi ar rietumu orientalizāciju. Tas notika atšķirīgi dažādās vietās un dažādā laikā. Pergamā, Antiohijā un Aleksandrijā dominēja grieķu kultūra, bet Anatolijā, Sirijā, Mezopotāmijā un lielākajā Ēģiptes daļā — austrumu kultūra.

Hellēnisma laikmeta aizsākumus ievadīja viens no Grieķijas vēstures nozīmīgākajiem notikumiem — kauja pie Hēronejas 338. g., kad grieķu apvienotos spēkus sakāva maķedoniešu armija. Šī kauja iezīmēja Grieķijas politiskās neatkarības zaudēšanu un pakļaušanos Maķedonijai.

Ne mazāk svarīgs notikums, kas vistiešākajā veidā ietekmēja vēsturisko notikumu gaitu nākamajos gadsimtos, bija Aleksandra uzkāpšana Maķedonijas tronī.

Aleksandrs savas valdīšanas trīspadsmit gados maķedoniešu-grieķu armijas priekšgalā pārstaigāja trīs kontinentus — Eiropu, Āfriku, Āziju. 20-to gadu vidū Aleksandra iekarotā impērija sniedzās no Adrijas jūras līdz Indijas okeānam, no Donavas un Kaukāza kalniem līdz Nūbijai.

Iekarojumu rezultātā tika dibinātas jaunas pilsētas un izveidoti tirdzniecības ceļi starp apgabaliem, kas veicināja Aleksandra atnestā hellēniskā dzīves veida un kultūras un iekaroto zemju kultūras mijiedarbību.

Pēc pēkšņās Aleksandra nāves 323. g. apmēram piecpadsmit gadus formāli saglabājās vienota valsts. Īstenībā atsevišķos nozīmīgākajos apgabalos vara atradās ietekmīgāko un talantīgāko Aleksandra karavadoņu rokās. Viņu savstarpējas cīņas par robežām un ietekmes sfēru sadali noslēdzās ar vairāku patstāvīgu valstu izveidošanos.

Hellēnistiskās valstis, kas izveidojās sabrūkot Aleksandra impērijai, bija atšķirīgas. Vairāk vai mazāk atšķirīgs bija to vēlākās vēsturiskās attīstības ceļš. Vienlaikus hellēnistisko valstu sociālajā, ekonomiskajā, politiskajā un kultūras

dzīvē ir daudz kopīgu iezīmju, kas ļauj apskatīt hellēnisko pasauli kā vienotu veselumu ar līdzīgām attīstības tendencēm:

1. Hellēnistiskās valstis galvenokārt ir monarhijas, ko pārvalda Aleksandra karavadoņi (diadohi) vai to pēcteči (epigoni).

2. Hellēnisma periodā ekonomiskajā dzīvē iezīmējas radikālas izmaiņas. Ekonomiskās dzīves uzplaukums koncentrējas galvenokārt Mazāzijā, Sīrijā, Ēģiptē.

Hellēnisko valstu ekonomisko uzplaukumu veicina dažādi faktori — navigācijas tehnikas pilnveidošana, tirdzniecības ostu labiekārtošana un paplašināšana, labāku sauszemes ceļu izveidošana.

Ekonomikas attīstību veicina naudas sistēmas plašāka izplatība maiņas tirdzniecības vietā, kā arī banku — privāto, pilsētu vai tempļu banku nostiprināšanās.

3. Atšķirībā no tirdzniecības, kas koncentrējas privātpersonu rokās, lauksaimniecības organizācija hellēniskajā valstīs atradās galvenokārt valsts pārziņā.

4. Hellēnisma periodā turpinās Aleksandra aizsāktā pilsētu celtniecība. Jaunās pilsētas ir stratēģiski, administratīvi un politiski centri, parasti ar polisas statusu.

5. Hellēnistisko valstu iedzīvotāji veido sabiedrību, kur iekarotāju un ieceļotāju skaits ir daudz mazāks par vietējo iedzīvotāju skaitu. Šīs disproporcijas rezultātā, neraugoties uz abu pušu centieniem saglabāt savu etnisko identitāti, notiek pakāpeniska grieķu-maķedoniešu orientālizācija un vietējo iedzīvotāju, sevišķi augstāko slāņu, hellēnizācija.

Sākumā hellēnistiskajās valstīs pastāv iedzīvotāju iedalījums pēc etniskā principa — vara un bagātība pieder iekarotājiem maķedoniešiem un grieķiem. Pakāpeniski veidojas dalījums pēc mantiskā principa. Izvirzās priekšplānā jauna šķira, kurai raksturīgi pievēršanās ekonomiskajai darbībai pilsētā, zemes īpašums un interese par hellēnisko kultūru (finansisti, banku īpašnieki, nodokļu savācēji). Nozīmīgu slāni hellēnisko valstu sociālajā struktūrā veido ierēdņi un priesteri. Svarīgs faktors hellēniskā dzīves veida izplatībā ir grieķu un maķedoniešu algotņi, kuru apmešanos uz dzīvi jaunajās dienesta vietās valdnieki veicināja.

Svarīgākais hellēnistiskās pasaules sasniegums bija kultūra, kas veidojās, saplūstot vietējiem tradicionāliem kultūras elementiem ar to kultūru, kuru atnesuši iekarotāji un pārceļotāji, grieķi un negrieķi. Šo kultūru sintēzi ietekmēja dažādi apstākļi: etnisko grupu (vietējo un atnācēju) skaitliskās attiecības, to kultūras līmenis, dotajai videi raksturīgie politiskie, ekonomiskie un sociālie apstākļi. Vienlaikus hellēnisma kultūra, neskatoties uz dažādiem tās variantiem, ir vienots veselums. To nosaka kultūru sintēzē neiztrūkstošais grieķu elements un līdzīgās attīstības tendences hellēnisma pasaulē. Grieķiskā elementa saglabāšanos veicināja grieķu tradicionālās izglītības sistēmas un dzīves veida pastāvēšana hellēnistiskajās valstīs.

Hellēnistisko valstu starpā sevišķi izcēlās Ēģipte. Īpaša nozīme visas hellēniskās pasaules kultūras dzīvē bija Aleksandrijai, lielākajai un nozīmīgākajai Ēģiptes pilsētai. Aleksandrijas loma kultūras dzīvē bija tik neapstrīdama, ka nereti ar hellēnistisko pasauli saistītos kultūras procesus apzīmēja ar vārdu "aleksandriešu".

Aleksandriešu dzejas ziedu laiks ir III gs., kad darbojas tāds vispāratzīts aleksandriešu vadošais dzejnieks kā Kallimahs, viņa jaunākie laikabiedri Teokrits un Apollonijs.

Šo dzejnieku radošā darbība pamatā ir saistīta ar Aleksandriju. Viņi neapšaubāmi pazina viens otra daiļradi, par ko liecina sižetu, motivu un tēlu līdzība viņu darbos. Lai varētu izpētīt Apollonija poēmas mitoloģisko materiālu un noteikt šī autora daiļrades oriģinalitātes pakāpi, kā arī to, cik lielā mērā autors seko tradīcijai mitoloģiskā materiāla izvēlē un apstrādē un cik lielā mērā viņš ir novators, ir nepieciešams ne vien apskatīt argonautu mīta izmantojumu Apollonija priekšgājēju darbos, bet arī salīdzināt Apollonija "Argonautiku" ar dzejnieka laikabiedru dzeju. Ne mazāk svarīgi ir izvērtēt Apollonija daiļradi uz viņa dzīves vietas un laikmeta vēsturisko notikumu fona.

* *

Ziņas par Apollonija dzīvi ir trūcīgas. Viņa biogrāfija praktiski nav zināma, jo vienīgie informācijas avoti ir vēlinas liecības — divi samērā pretrunīgi dzīves apraksti viduslaiku sholijos², piezīme Svīdas vārdnīcā³, kā arī Aleksandrijas bibliotēkas vadītāju katalogs⁴.

Apollonija dzīves laiks ir III gs. p. m. ē. Domājams, ka viņš dzimis Aleksandrijā, un viņa vecāki piederējuši pie pirmajiem grieķu ieceļotājiem Ēģiptē, kuru aizbildnis bijis Apollons. Dzīves aprakstos pieminēts Apollonija konflikts ar viņa skolotāju Kallimahu. Šo nesaskaņu rezultātā dzejnieks atstājis Aleksandriju un pārcēlies uz Rodu, kur kļuvis par Rodas pilsoni un baudījis lielu atzinību un slavu (Vita A). Vienlaikus minēts arī fakts, ka Apollonijs pēc uzturēšanās Rodā atgriezies Aleksandrijā, kur kļuvis par bibliotēkas vadītāju un pēc nāves apglabāts līdzās Kallimaham (Vita B).

Domājams, ka Apollonija un Kallimaha konflikta pamatā ir dažādi uzskati literatūras teorijas jautājumos un atšķirīgi viedokļi par dzejnieka attieksmi pret literāro tradīciju.

Kallimahs savā literārajā darbībā pamatojas uz noteiktiem principiem, kurus atkārtoti formulē savā dzejā:

1. Dzejas stilam jābūt skaidram, vieglam un filigrāni izstrādātam, dzejas domai — piesātinātai. Dzejniekam jāvairās no liekvārdības.

2. Kallimahs apzinājās, ka ir pagājis laiks (arhaika un klasika), kad literārā žanra specifiku noteica tā rašanās laiks un vieta. Hellēnisma laikā literāro žanru nozīme un pielietojuma mērķis pamatos mainījās. Kallimahs uzsvēra nepieciešamību apzināti izmantot literāro tradīciju, meklēt tai jaunas izpausmes formas, kas atbilstu jaunajām laikmeta prasībām.

Apollonija daiļrade parāda, ka jautājumā par dzejas būtību viņa uzskati ievērojami atšķiras no Kallimaha literāras darbības pamatprincipiem.

Apollonija pievēršanās eposa žanram izskaidrojama ar objektīviem un subjektīviem nosacījumiem.

1. Objektīvais nosacījums.

Apollonija interese par eposa žanru ir laikmeta nosacīta. Hellēnisms, nojaukdams šauras polisu robežas, paver cilvēkam plašākus apvārsņus tiešā un pārnēstā nozīmē. Dzejā šī tendence atspoguļojas poēmas par mitoloģiskiem varoņiem un viņu veiktajiem varoņdarbiem (Riāns, Eiforions, Nikandrs). Vienīgais pilnībā saglabājušais hellēnisma varoņeposs ir Apollonija "Argonautika".

2. Subjektīvie nosacījumi.

a) Ar mitoloģiskā materiāla palīdzību Apollonijs pamato Ptolemeja Filadelfa politiku.

Pirmajiem Ptolemejiem raksturīga tieksme nostiprināt Ēģiptes hegemoniju hellēniskajā pasaulē. Ptolemejs I un Ptolemejs II centās izveidot Aleksandriju par hellēniskās pasaules centru, pasludinot sevi par vienīgajiem istajiem Aleksandra sekotājiem.

Ēģiptes agresīvā ārpolitika sevišķi izpaudās Ptolemeja II valdīšanas laikā. Šis valdnieks ievērojami paplašināja Ēģiptes robežas. Apollonija "Argonautikā" mitoloģiskā formā atspoguļojas konkrēti vēsturiski notikumi — Ēģiptes cīņa ar Kirēni un Ptolemeja II gatavosšanās Hremonīdas karam, kā arī tendence parādīt Ēģipti kā Atēnu bijušās slavas mantinieci, bet ēģiptiešus — kā vienu no cildenākajām un senākajām pasaules tautām.

b) Apollonijs tiecas pierādīt episkā žanra, episko varoņu un viņu varoņdarbu lomu un nozīmi Hellādas senākajā vēsturē.

Šī iemesla dēļ Apollonijs par savu paraugu izvēlas Homēru. Apollonija argonauti ir ievērojami grieķu varoņi, atzīti par daudzu izcilu dzimtu aizsācējiem. Viņi ir cēlušies no dieviem vai dzīvo tiem līdzās. Viņi ir paaudzi vecāki par Homēra varoņiem — Trojas kara dalībniekiem. Šis fakts ļauj Apollonijam notušēt sekošanu Homēram un rada priekšstatu par brīvu sacensību dzejnieku starpā, kurā skolotāja un skolnieka lomas nav stingri noteiktas.

Tādējādi veidojas aleksandriešu dzejā iecienītā dzejiskā rotaļa, kuru izprast un novērtēt var tikai erudīts lasītājs. Citiem lasītājiem Apollonijs var likties jaunā laika episkais dzejnieks, sekotājs Homēra nospraustajam paraugam.

Apollonijs savā poēmā "Argonautika" apstrādājis neparasti plašu materiālu, kas varēja piesaistīt lasītājus ar ļoti dažādu interešu loku. Dzejnieks izmanto bagātīgu ģeogrāfisku, etioloģisku, vēsturisku, etnogrāfisku informāciju. Apollonija pievēršanās šāda veida reālijām nav nejauša. Tā liecina par autora centieniem piešķirt poēmai vēsturisku skanējumu, parādīt mitu kā pagātnes slavenu vēsturi, kas nemainīgi projicējas gan tagadnē, gan nākotnē. Apollonija laikabiedru darbos atspoguļojas mīta transformācija par pasaku, etioloģiskām leģendām vai sadzīves ainām. Apollonijs cenšas atdzīvināt mītu un tuvināt to savu laikabiedru pasaulei.

III gs. dzejniekam Apollonijam neizdevās radīt Homēra eposiem radniecīgu varoņeposu. Tā iemesls ir fakts, ka Apollonijs dzīvoja citā laikmetā, kad cilvēku pasaules uzskats un intereses bija mainījušās. Dzejnieks, papildinot savu poēmu ar faktoloģisko materiālu, dabas ainām un cilvēka emocionālas pasaules attēlojumu, nereti pauž savu individuālo ārtieksmi un vērtējumu, kā arī ļauj poēmā atbalsoties vēsturiskiem notikumiem. Hellēniskās literatūras kontekstā Apollonijs nav spējis saglabāt to objektivitātes līmeni, kāds bija raksturīgs arhaiskajam eposam.

* * *

III. MĪTS PAR ARGONAUTIEM APOLLONIJA LAIKABIEDRU (KALLIMAHS, TEOKRĪTS) DZEJĀ

Apollonijs labi pazinis un izmantojis agrāko autoru darbus ar argonautu mīta tematiku. Par to liecina sīkaka iepazīšanās ar mitoloģiskā materiāla izmantojumu agrāko autoru darbos, bet apstiprina šoliji, un tādu iespēju pieļauj hronoloģiskie dati.

Argonautu mīta tematikai pievērsušies arī ievērojamākie Apollonija laikabiedri Kallimahs (*Καλλίμαχος*) un Teokrīts (*Θεόκριτος*). Jautājums par šo dzejnieku ietekmi uz Apolloniju (vai arī otrādi) ir ļoti sarežģīts.

Noskaidrot, vai Apollonija dzeju ir ietekmējusi Kallimaha un Teokrita daiļrade, ļauj sekojošu problēmu izpēte:

1) Apollonija, Kallimaha, Teokrita dzejas sarakstīšanas laika (absolūtā vai relatīvā) precizēšana,

2) ar argonautu mītu saistītā mitoloģiskā materiāla analīze Kallimaha un Teokrita daiļradē atsevišķi, tad salīdzinājumā ar Apolloniju.

I. Lai izvērtētu Apollonija, Kallimaha un Teokrita dzejas iespējamo savstarpējo ietekmi, objektīvs priekšnoteikums ir šo autoru mūs interesējošo darbu sarakstīšanas laika precizēšana. To noteikt ir ļoti grūti. Nav zināmi ne autoru dzīves gadi, ne darbu sarakstīšanas laiks. Vispārēju priekšstatu par šo autoru hronoloģisko vietu literatūrā var gūt, pamatojoties uz dzejnieku biogrāfiskajiem datiem un pēc atsaucēm uz reāliem vēsturiskiem notikumiem viņu dzejā. Diemžēl šāda informācija var būt diezgan neprecīza, kā arī ne vienmēr ir iespējams izsecināt uzrakstīšanas laiku tiem darbiem vai fragmentiem, kur skarta argonautu mīta tematika (īpaši tas attiecas uz Kallimahu).

Par Kallimahu ir zināms, ka viņš dzīvojis Ptolemeja Filadelfa valdīšanas laikā (285.—246.), bet miris Ptolemeja Eiergeta valdīšanas laikā (246.—221.). Dzejnieks dzimis Kirēnē. Aleksandrijā Kallimahs strādājis par skolotāju, līdz Filadelfs uzticējis viņam Aleksandrijas bibliotēkas pārzināšanu.

Dažiem dzejas darbiem, pamatojoties uz darba tematiku, var noteikt sarakstīšanas laiku. Himna Zevam ir veltīta Filadelfam viņa valdīšanas sākuma periodā (i. e. ap 280. g.). Iespējams, ka Kallimahs to sacerējis drīz pēc ierašanās Aleksandrijā. Fr. 392, kur pieminētas Arsinojas laulības, var būt sacerēts 276./275. g., bet fr. 228 par Arsinojas deifikāciju 270. g. Himna Dēlas salai sacerēta 269.—265. g. pēc Arsinojas nāves un pirms kara ar Antigonu Gonātu. Pēc 265. g. sacerētos Kallimaha darbus datēt nav iespējams. Nākamais pieturas punkts ir Eiergeta valdīšanas sākums 246. g. Uz šo laiku posmu var attiecināt "Berenikes matu cirtu" un prologu "Cēloņiem", kuru, pēc dzejnieka paša vārdiem, viņš sacerējis, būdams vecs.

Ziņas par Teokrita dzīvi un daiļradi var iegūt no divām viņa biogrāfijām, bet galvenokārt uz viņa paša darbu analīzes pamata. Vienā Teokrita biogrāfijā teikts, ka dzejnieka daiļrades uzplaukuma periods (*ἀκμή*) bijis Ptolemeja Sotēra valdīšanas laiks (305.—283.), otrā dzīves aprakstā — ka Filadelfa valdīšanas laiks (285.—246.). Tā kā Teokrita slava pamatojas uz viņa bukolikām, *ἀκμή* droši vien nozīmē šī darba sarakstīšanu.

Teokrita 15., 16., 17. idillei var izsecināt uzrakstīšanas laiku.

15. idillē dzejnieks piemin valdnieci Arsinoju — tātad tā sarakstīta pirms viņas nāves 270. g. 16. idille sarakstīta pēc Hierona apvērsuma Sirakūzās 275./274. g. 17. idille ietver sava veida Filadelfa pārvaldīto tautu katalogu (pēc sīriešu kara) un tur pieminēta Arsinoja. Šī idille var būt sarakstīta 274.—270. g. Šīs trīs idilles sarakstītas aptuveni vienā laikā 274.—270. g. Domājams, ka šajā periodā Teokrits sacerējis arī citas idilles.

Noskaidrot Apollonija "Argonautikas" sacerēšanas laiku ir vēl sarežģītāk. Divas Apollonija biogrāfijas sniedz diezgan daudz faktu, bet tie ir pretrunīgi.

Vienīgais hronoloģiskais pieturas punkts ir Oksirintas papirus Nr. 1241, kurā teikts, ka Apollonijs bijis vēlākā valdnieka Ptolemeja Eiergeta audzinātājs un bibliotēkas vadītājs starp Zēnodotu un Eratostēnu.

Eiergets ir dzimis 284., nācis pie varas 246. g. Tātad Apollonijs varēja būt viņa audzinātājs 60. gados līdz 246. g.

Neapstrīdams Apollonija dzīves fakts ir trimda Rodā. Nav skaidru ziņu, kurā viņa dzīves posmā tā bijusi un cik ilgi turpinājusies. No biogrāfijās sniegtajām ziņām izriet šādas iespējas:

1) Apollonijs devies trimdā pēc 246. g. Trimdas laikā viņš pabeidzis (vai pārstrādājis, vai nobeidzis) "Argonautiku" (Vita A).

Tādā gadījumā "Argonautikas" pabeigšanas laiks sakrīt ar Kallimaha daiļrades beigu posmu un "Argonautika" pabeigta ilgi pēc Teokrita idillēm. Pilnīgi pieļaujama ir doma, ka Apollonijs varēja labi pazīt un iespaidoties no savu laikabiedru dzejas (vismaz hronoloģiski tas ir iespējams),

2) mazāk ticams ir uzskats, ka Apollonijs bijis trimdā, pirms viņš kļuva troņmantnieka audzinātājs un bibliotēkas vadītājs. Tātad "Argonautika" sacerēta un pārstrādāta līdz 60. gadiem ("Argonautiku" Apollonijs pārstrādājis trimdas laikā) (Vita B).

Vēl problemātiskāks ir Apollonija biogrāfijās pieminētais viņa poēmas izdevums (*ἔπιλόδεξις*), kurš saņēmis negatīvu vērtējumu. Nav skaidrs, vai ar to domāts poēmas pirmais izdevums, vai tā ir bijusi visa poēma vai tikai daļa, vai tas vispār bijis formāls izdevums vai tikai fragmentu priekšlasījumi.

Zinātnieku domas šajā jautājumā dalās. A. Kerte atzīst, ka varēja būt divi "Argonautikas" izdevumi, viens pirms trimdas. Vienlaikus autors pasvīturo, ka šie secinājumi pamatojas uz vēlinām Apollonija biogrāfijām¹. H. Frenkels noraida domu par sākotnēju neveiksmīgu izdevumu. Ar *ἔπιλόδεξις* viņš saprot priekšlasījumus vai privātas kopijas.² A. Leskijs uzskata, ka pēc neveiksmīga izdevuma Aleksandrijā Apollonijs pārstrādājis savu poēmu Rodā. Aizbraukšanas lēmēsis uz Rodu bijusi nelabvēlīgā attieksme pret Apollonija darbu.³ A. Kenkens apšaubā gan to, ka Apollonija aizbraukšana saistīta ar neveiksmīgu pirmpublicējumu, gan to, ka "Argonautika" vispār Aleksandrijā publicēta.⁴ R. Pfeifers pieļauj, ka bijuši divi teksta varianti.⁵ T. B. Vebsters vienādi piesardzīgi izturas pret abām biogrāfijām, pieļaujot divas iespējas: 1) "Argonautika" pabeigta trimdā pēc 246. g., 2) "Argonautika" pabeigta trimdā līdz 261. g., kad Apollonijs atgriezies Aleksandrijā, kļuvis troņmantnieka audzinātājs un bibliotēkas vadītājs.

Šie dažādie viedokļi liecina, ka hronoloģiskās ziņas par Apollonija, Kallimaha un Teokrita dzīvi un daiļradi ir parāk trūcīgas, lai veidotu pamatu šo autoru dzejas hronoloģiskas pēctecības atrisinājumam.

II. Mitoloģisko materiālu par argonautiem ir izmantojis Apollonijs, bet mazākā mērā arī Kallimahs un Teokrits. Savā darbā es vispirms apskatīšu šī mitoloģiskā

materiāla vietu Apollonija laikabiedru daiļradē. Atbilstošie argonautu mīta motīvi Apollonija "Argonautikā" un to salīdzinājums ar Kallimaha un Teokrīta dzeju tiek apskatīts Apollonija poēmas mitoloģiskā materiāla analīzes ietvaros.

* *

Kallimahs (*Καλλίμαχος*) savā daiļradē vairākkārt pievērsies argonautu mīta motīviem. Šo darbu teksti saglabājušies ļoti slikti — īsi fragmenti, piezīmes šolijās vai pārstāstījumos. Nav zināms darbu sacerēšanas laiks. Šī iemesla dēļ ir grūti konkrēti runāt par argonautu mīta tēmām, kas interesējušas dzejnieku, kā arī par mīta funkcionālo pielietojumu viņa darbos.

Saglabājušies Kallimaha tekstu fragmenti liecina, ka dzejnieka uzmanības centrā ir bijis:

- 1) argonautu brauciens no Kolhīdas mājup,
- 2) ar argonautu atpakaļceļa ģeogrāfiju saistītie etioloģiskie ekskursi.

Pēc Kallimaha uzskata argonauti atgriezušies mājup no Kolhīdas pa to pašu ceļu, kā aizbraukuši turp.⁶ Tā kā Mēdeja Kolhīdā nogalinājusi Apsirtu⁷, kolhīdiešu vienība devusies pakaļ aizbraukušajiem argonautiem (kuģi "Argo" Kallimahs nosauc par runājošu — *φωνήεσσα* ⁸). Kolhīdiešiem nav izdevies argonautus panākt. Viņi baidījušies atgriezties dzimtenē, un tādēļ nodibinājuši Istras piekrastē pilsētu Polu (*Πόλις*), kur apmetušies uz dzīvi. Šis vārds kolhīdiešu valodā nozīmējot Bēglu pilsētu⁹.

Garākais no Kallimaha saglabājušajiem fragmentiem ar argonautu mīta tematiku (11 rindas) vēsta par argonautu apstāšanos Anafas salā, par salas nosaukuma rašanos un par izsmiešanas rituālu, kas tiek ievērots uz salas. Argonauti šo salu ieraudzījuši Apollona izšautās bultas gaismā, tādēļ sala ieguvusi nosaukumu Anafa (*Ἀνάφη*) — parādītā. Anafas salā pastāvošo izsmiešanas rituālu Kallimahs saista ar Kolhīdas sieviešu smiekliem par to, ka argonautiem nav bijis, ar ko izdarīt ziedojumus.¹⁰ Iespējams, ka šajā sakarībā ir pieminēta milzīga lietus gāze¹¹ un argonautu vēšanās pie Zevas pēc palīdzības¹².

Kallimahs pieminējis argonautu ierašanos faiāku salā. Šo salu ar divpusēju ostu¹³ dzejnieks apzīmē ar nosaukumu Drepane (*Δρεπάνη*), ar šo vārdu saprazdams Demētras sirpi.

Par Kallimaha ieinteresētību dažādos kultos liecina viņa pieminētās rituālās ūdens nešanas sacensības Aiginas salā.¹⁴

Kallimaham šie argonautu mīta motīvi varēja būt aktuāli un interesanti, jo:

— Kallimaha dzīves laikā Ēģiptes ārpolitikā priekšplānā izvirzās tieksme nostiprināties Egejas jūras baseinā Kiklādu salās. Apdziedot argonautu ceļojumus pa šo reģionu, viņu uzceltos tempļus un uz salām iedibinātos kultus, Kallimahs netieši cenšas pierādīt Ēģiptes kā Grieķijas bijušās slavas un varenības mantinieces tiesības uz šīm teritorijām.

— Kallimahs bija personiski ieinteresēts mītā par argonautiem, īpaši viņu ceļojumā atpakaļ no Kolhīdas. Argonautu ierašanās Kirēnes apkārtnē atbilstoši mitoloģiskās vēstures priekšstatiem ir tieši saistīta ar vēlāko Tēras vēsturi un Kallimaha dzimtās Kirēnes dibināšanu. Kallimahs uzskatīja, ka viņu radniecība vieno ar Kirēnes leģendāro dibinātāju Batu, argonauta Eifēma pēcteci.

* *

Teokrīts (Θεόκριτος) pievērsies argonautu mīta motīviem XIII un XXII idillē (domājams, ka tās sacerētas III gs. 70. gados.)

Teokrīts XIII idilli — epiliju formāli velta savam draugam Nikijam (Νικίας) sakarā ar drauga nelaimīgo mīlestību. Būtībā dzejnieks izmanto mitoloģisko materiālu konkrētas domas atklāsmēi. Teokrīts parāda, ka nelaimīga mīlestība ir nesavienojama ar cilvēka harmonisku eksistenci. Teokrīta XIII idillē nelaimīgas mīlestības upuris ir Hērakls, viens no arhaiskākajiem un ievērojamākajiem varoņiem grieķu mitoloģijā.

Idilles galvenās darbojošās personas, ir Hils (Ψυλλας) un Hērakls (Ηρακλής). Kamēr argonauti jūras krastā gatavo pusdienas, Hils dodas atnest ūdeni Hēraklam un Telamonam. Ziedošā pļavā viņš atrod avotu, kurā dejo trīs nimfas. Kad nimfas ierauga skaisto jaunekli, tās apkampj viņu un ierauj dzelmē. Hērakls, satraukts par Hila ilgo prombūtni, paņem loku un vāli un dodas viņu meklēt. Herakls trīsreiz sauc Hilu. Hils viņu sadzird, bet ūdens noslāpē zēna atsaukšanos. Herakls ilgi klist apkārt, meklēdams Hilu, bet argonauti aizbrauc bez viņa tālāk, jo domā, ka Hērakls no brauciena ir izstājies. Tomēr Hērakls kājām nokļūst Kolhidā.

Teokrīta XIII idille ir iezīmīga ar to, ka autors vienlaikus pievēršas tradicionālajam mitoloģiskajam materiālam un atsakās no tā. Dzejnieka mērķis ir atklāt Hērakla emocionālos pārdzīvojumus uz mitoloģiskās pasaules fona. Idille pārlicenoši ilustrē Teokrīta domu, ka mitoloģiskās pasaules kontekstā cilvēka jūtas nav izprotamas. Idilles sākumā izskanējušie jokpilnie dzejnieka pārmetumi Nikijam par padošanos jūtām lasītāju noskaņo uz labvēlīgu konflikta atrisinājumu. Tomēr idilles beigās izskan ļoti nopietni. Teokrīts pat nepiemin Hērakla iespējamo atbrīvošanos no jūtām. Tādējādi dzejnieks noraida mitoloģiskas pasaules nežēlību.

Teokrīts izmanto argonautu mīta mitoloģisko materiālu arī XXII idillē. Šī idille pēc savas kompozīcijas ir diptihs, katra no abām idilles daļām ir veltīta vienam no Dioskūriem. Pirmās daļas varonis ir Polideiks (Πολυδεύκης), otrās — Kastors (Κάστωρ).

Ar Polideiku saistītie notikumi tiek skatīti argonautu mīta ietvaros.

Idilles darbība norisinās Bitīnijā. Argonauti nokļūst bebrīku zemē. Dioskūri dodas meklēt ūdeni un smaržīga meža pļavā atrod avotu. Tuvumā sēž kāds spēcīgs un mežonīgs vīrs ar lauvas ādu ap pleciem. Tas ir bebrīku valdnieks Amiks (Άμυκος). Viņš neļauj Dioskūriem pienākt pie strauta, bet piedāvā dūru cīņu ar nosacījumu, ka uzvarētais kļūs uzvarētāja vergs. Polideiks izaicinājumu pieņem. Divcīņā Amiks izrādās zaudētājs. Tomēr Polideiks viņu atbrīvo, kad Amiks, piesaucot savu tēvu Poseidonu, ir zvērējis turpmāk neaizskart ceļotājus.

Teokrīta pievēršanos argonautu mīta mitoloģiskajam materiālam nosaka objektīvi un subjektīvi faktori.

Objektīvie faktori

1. Teokrīts savas idillēs apdzied ievērojamus mitoloģiskus varoņus (Hērakls, Dioskūri), par kuru popularitāti liecina kulti, svētki, ipašvārdi, toponīmi, etioloģiskas leģendas.

2. Teokrīta idilles ar tur izmantotajiem argonautu mīta motīviem iezīmē atgriešanos pie varoņdziesmām, kas nebija pierakstītas un šī iemesla dēļ pakāpeniski aizgāja aizmirstībā.

3. Teokrits parāda mitoloģiskos varoņus sava laika problemātikas kontekstā un tā tuvina lasītājam.

Subjektīvie faktori

Tā kā jautājums par Apollonija un Teokrita dzejas prioritāti nav skaidrs, tad pastāv iespēja, ka Teokrits iesaistās dzejiskā sacensībā ar Apolloniju, kura poēmas iecere vai pirmās divas grāmatas viņam varēja būt pazīstamas.

* * *

IV. MĪTS PAR ARGONAUTIEM APOLLONIJA POĒMĀ “ARGONAUTIKA”

1. Ievads

Rodas Apollonija “Argonautika” ir galvenais un plašākais literārais avots, kas sniedz ziņas par argonautu mītu (par argonautu brauciena priekšvēsturi, bet galvenokārt tomēr par pašu argonautu braucienu un notikumiem Kolhīdā).

Apollonija poēmas “Argonautika” kompozīcija ir veidota tā, ka tās centrālā ass ir pats argonautu ceļojums pa jūru un varoņdarbi, ko viņi šī ceļojuma laikā veic. Pats autors poēmas sākumā atbilstoši episkajai tradīcijai formulē sava darba galveno sižetisko līniju:

νὺν δ' ἄν εἰχὼ γενεήν τε καὶ οὖνομα μυθήσαί μιν
ἥρώων, Δολιχῆς τε πόρουσ' ἄλός, ὅσσα τ' ἔρεξαν
πλαζόμενοι. 1.

Tagad es pastāstīšu par varoņu dzimtām un vārdiem un par garo ceļu pa jūru un ko viņi ceļodami ir veikuši.

Šajās rindiņās ir skaidri pateikts, par ko Apollonijs poēmā vēstis. Visā poēmas kompozīcijā autors no sevis formulētās galvenās sižetiskās līnijas neatkāpjas. Turklāt šī vadošā sižetiskā līnija nosaka to materiālu, kuru Apollonijs izvēlas apstrādāt. Balstīdamies lielāko tiesu iepriekšējo autoru darbiem, mitoloģiskā materiāla izmantošanā Apollonijs ir pārsteidzoši svaigs un oriģināls.

Savā poēmā Apollonijs galvenokārt izmanto literāri apstrādātu mītu. Gandrīz katrai nozīmīgākajai Apollonija “Argonautikā” sastopamajai mīta epizodei var atrast paraugu iepriekšējā literatūrā. Šī iepriekšējo gadsimtu literatūra, kur vairāk vai mazāk izvērsti izmantots mīts par argonautiem, skaitliski un hronoloģiski ir ļoti plaša. Šai mitoloģiskajai tematikai pievērsušies arī Apollonija laikabiedri Kallimahs un Teokrits. Tādēļ nav pārsteidzoši, ka Apollonijs, apstrādājot mitoloģisko materiālu, ir izmantojis dažādus slāņus.

Šos slāņus precīzi atdalīt nav viegli. Ne vienmēr sens mitoloģisks tēls jau sākotnēji bijis saistīts ar mītu par argonautiem (piemēram, Alkinojs un Arēte Apollonija “Argonautikā” ieņem samērā nozīmīgu vietu, bet nekas neliecina, ka viņi bijuši šī mīta daļa agrāk par IV gs. p. m. ē.).

Apollonija “Argonautikā” izdalās sekojoši mīta slāņi:

1) senākais (II g. tūkst. p. m. ē.) — parasti tanis epizodēs, kur Apollonijs izmanto senāko autoru darbus (Homērs, Hēsiods, Eimēls, “Naupaktas eposs”, Kinetons) parādās senākie mīta varianti vai to pēdas,

2) mīti, kas veidojas grieķu kolonizācijas rezultātā, VIII—VI gs. p. m. ē., kad milētieši iespiežas Propontidā, boiotieši un megarieši Mazāzijas ziemeļu piekrastē, bet izceļotāji no Tēras salas — Lībijas ziemeļu piekrastē,

3) jaunākie etioloģiskie mīti, IV gs. p. m. ē.), kas saistīti ar Egejas jūru un rietumu jūrām.

Svarīgākais Apollonija “Argonautikā” izmantotā mitoloģiskā materiāla izpratnē ir nekas mīta daudzslāņainības analīze, mīta saistība ar individa interesēm, zināšanām un pasaules uztveri, kā arī ar cilvēka garīgās dzīves izmaiņām.

Pateicīgākais materiāls tam ir pats argonautu brauciens. Tādēļ šini darbā viss argonautu ceļojums uz Kolhīdu un atpakaļ skatīts kā vienots veselums. Galvenā uzmanība ir pievērsta mitoloģiskā materiāla hronoloģiskai un, kur iespējams, ģeogrāfiskai klasifikācijai, vienlaikus raksturojot Apollonija attieksmi pret jau agrāk literāri apstrādātām mīta epizodēm un viņa oriģinalitātes pakāpi. Konceptuāli atšķirīgs ir ar Kolhīdu saistītais mīts, kura apstrāde liecina, ka Apollonijs ir patētisks un iejūtīgs dzejnieks. Lai gan Apollonijs tieši nepievēršas argonautu brauciena priekšvēsturei, poēmā ir pietiekami daudz netiešu norādījumu, kas ļauj par to spriest. Atsevišķi mājiņi ļauj nojaust arī Mēdejas mīlestības traģiskās beigas.

* *

2. Argonautu brauciena mitoloģiskā priekšvēsture Apollonija poēmā "Argonautika":

a) Jāsons un Pelījs

Argonautu mīta priekšvēstures kodolu veido Pelija naidis pret Jāsonu un vēlēšanas viņu pazudināt. Šī iemesla dēļ Pelījs sūta Jāsonu briesmu pilnajā braucienā uz Kolhīdu. Literārā tradīcija sniedz samērā vienvēidīgu Pelija naida iemesla skaidrojumu, atšķiroties tikai niansēs. Senāko motivāciju sniedz Pindars¹, uzsverot briesmas, kas Pelijam draud no Aiolīda, un nepieciešamību piesargāties no cilvēka, kurš nokāps no kalniem ar vienu sandali kājās. Ferekids² saglabājis Pelijam sniegtā pareģojuma noslēpumaināko un vispārinātāko daļu — Pelijam jāsarģās no cilvēka ar vienu sandali kājās.

Apollonijs pamatā seko saviem priekšgājējiem fakti izklāsta ziņā. Viņa poēmā Pelija un Jāsona naidis pieminēts tikai garāmejojot. Tā kā dzejnieka formulētā poēmas pamatdoma ir cita — tas ir pats argonautu brauciens, tad Pelija un Jāsona naidis un tā iemesli neveido nozīmīgu sižetisku līniju. Šo tradicionālo mitoloģisko motīvu Apollonijs papildina ar sadzīves detaļām un racionālistisku cēloņa-seku sakarību skaidrojumu.

Arī Apollonija poēmā Pelījs saņēmis pareģojumu, ka viņu nogalinās cilvēks ar vienu sandali kājās³. Šādā izskatā Jāsons ierodas pie Pelija, bet Apollonijs atklāj tā iemeslu — otru sandali Jāsons pazaudējis, pārceldamies pāri putojošajai Anaura (Ἄναυρος) upei. Tiklīdz Pelījs Jāsonu ierauga, viņš tam pavēl doties uz Kolhīdu. Līdzīgi Ferekidam⁴, Apollonijam Pelījs rīko upurēšanu par godu Poseidonam un citiem dieviem, bet aizmirst Hēru. Tas ir iemesls Hēras naidam pret Peliju. Attiecībā pret Jāsonu, Hēra vienmēr uzskatīta par viņam labvēlīgi noskaņotu dievi⁵, un Apollonijs ir pirmais, kas atklāj šīs labvēlības cēloņus⁶. Hēra saka:

καὶ δ' ἄλλως ἔτι καὶ πρὶν ἐμοὶ μέγα φίλατ' Ἰήσων
ἔξοτ' ἐπὶ προχοῆσιν ἄλλος πλήθοντος Ἀναύρου
ἀνδρῶν εὐνομίας παρωμένη ἀντερόλησεν
πῆρης ἔξανιών· νυφῆτ' δ' ἐπαλύνετο πάντα
οὕρα καὶ σκοπιὰ περιμήκεες· οἱ δὲ κατ' αὐτῶν
χείμαρρον καναχρῶα κυλινδόμενοι φορέοντο.
χρηὶ δέ μ' εἰσαμένην ὀλοφύρατο, καί μ' ἀναείρας
αὐτὸς, εἰς ὧμοισι διεκ προαλῆς φέρειν ὕδωρ.
τῷ νύ μοι ἄλληκτον περιτίεται.

Arī citādi man agrāk bija ļoti miļš Jāsons
kopš tā laika, kad pie diezgan pārplūdušās Anauras grivas
man, kas pārbaudīja cilvēku godprātību, viņš nāca pretī,
atgriezdamies no mēdībām. Visi kalni tinās sniegā,
tāpat arī ļoti augstās virsotnes, bet no tām
ar troksni brāzās ziemas strauti.
Viņš iežēlojās par mani vecenītes izskatā, un, pacēlis
savos plecos, pārnesa pāri tekošajam ūdenim.
To es vienmēr augstu novērtēju.

Secinājumi

1. Argonautu brauciena priekšvēsture — naidis starp Peliju un Jāsonu Apollonija poēmā neiekļaujas poēmas kompozīcijā un parādās tikai atsevišķās hronoloģiski ar galveno sižeta līniju nesaistītās epizodēs.

2. Mitoloģiskā materiāla apstrādē Apollonijs pamatā seko Pindaram un Ferekīdam, vairāk uzmanības pievēršot atsevišķu motīvu psiholoģiskajam un racionālistiskam pamatojumam.

3. Pēc Apollonija vēlākie autori ne vienmēr saglabā viņa sniegto Jāsona un Pelija naida motivāciju. Ļoti tuvu variantu Apollonijam sniedz Higins⁷ un Apollodors⁸, atšķirīgs tas ir Valērijam Flakam⁹ (Pelija skaudība pret Jāsonu) un Orfiskajā "Argonautikā"¹⁰ (Pelija bailes, ka Aisonids viņam atņems troni).

* *

b) "Argo" un argonauti

Jāsons un citi varoņi uz Kolhīdu dodas ar kuģi "Argo" (Ἄργώ). Kuģa nosaukuma izcelšanos Apollonijs saista ar tā izgatavotāju Argu (Ἄργος), kurš to būvējis pēc dievietes Atēnas norādījumiem:

Νῆα μὲν οὖν οἱ πρόσθεν ἐπικλείουσιν ἄλοιοι
Ἄργον Ἀθηναίης καμέειν ὑποπτημοσύνησιν.¹

Kuģi slavina agrāko laiku dziedoņi

Ka Args to izgatavoja pēc Atēnas norādījumiem.

αὕτη γὰρ καὶ νῆα πρὸν κάμε· σὺν δέ οἱ Ἄργος
τεῦξεν Ἀρεστορίδης κελύης ὑποπτημοσύνησιν.²

Viņa taču izgatavoja ātro kuģi; kopā ar viņu Args

Arestorids strādāja pēc viņas norādījumiem.

Atsevišķās poēmas vietās atklājas sākotnējie priekšstati, ka kuģi "Argo", izgatavojusi pati dieviete Atēna — Apollonijs nosauc "Argo" par ἔργον Ἀθηναίης Ἴτωνίδος³ — Itonas Atēnas darbu".

Apollonija poēmā argonautam Argam ierādīta ipaša vieta. Zīmīgs ir viņa atveidojums — jauneklis ar melnu vēršādu pār pleciem⁴, kas ļauj spriest, ka Apollonija Args ir vēlins mitoloģisks tēls, kas veidojies, saplūstot diviem citiem tēliem. Sākotnēji Args ir Argosas eponims. Viņš ir saistīts ar Foroneju (Φορωνεύς), ko Argosas mitoloģijā uzskata par pirmo mirstīgo cilvēku uz zemes⁵. Foroneja

meita Niobe (*Νιόβη*) ir pirmā mirstīgā sievietē, kuru apprec Zevs⁶. Zeva un Niobes dēls ir Argosas eponīms Args. Pēc cita mīta Args ir simtacains milzis, lo sargs. Viņš nekādā ziņā nav saistāms ar Foroneja dzimtu, jo viņa tēvs ir Inahs (*Ἰναχος*) vai Restors (*Ρέστωρ*) vai pat viņš dzimis no zemes⁷. Apollonijam Arga tēls zaudējis savu fantastisko veidolu. Viņš ir parasts jauneklis no Peloponēsas, Arestora dēls. Šāda tēla transformācija Apollonija poēmā liecina par autora tieksmi cilvēku raksturojumā maksimāli uzsvērt reālistisko aspektu.

Apollonijs neatkāpjās no tradīcijas, vēstīdams, ka "Argo" uzbūvēts Tesālijā, Pēlija kalna (*Πήλλων*) nogāzē⁸. Kuģi Atēna ielikusi gabalu svētā Dodonas ozola⁹, kas piešķir kuģim spēju runāt¹⁰. Līdzīgi Kallimaham, kurš piemin, ka Jāsons uzcēlis altāri par godu Apollonam Krasta Apsargātājam (*Ἄκτολος*)¹¹, Apollonijs vēsta par argonautu uzcelto altāri par godu Apollonam, kas rūpējas par uzkāpšanu uz kuģa (*Ἐμβάσιος*)¹².

**

Kas attiecas uz brauciena dalībniekiem, tad argonautu katalogi ir bijuši jau pirms Apollonija. Senākais ir Pindara katalogs¹³, kurā autors uzskaita tikai dievu dēlus. Argonautu katalogi ir bijuši Eshilam traģēdijā (vai satīru drāmā) "Kabīri"¹⁴, Sofokla traģēdijā "Lemnietes"¹⁵, kā arī Ferekida¹⁶, Hērodora¹⁷ un Kirijas Kleona¹⁸ darbos.

Apollonija poēmā argonautu katalogs ieņem īpašu vietu. Ja arī Homēra "kuģu katalogs" ir Apollonija paraugs, tad varoņu uzskaitījuma nozīme Apollonija poēmas kompozīcijā ir atšķirīga.

Homēram "kuģu katalogs" ir iekausēts eposa darbības attīstībā un neizjauca darbības ritumu. Apollonija katalogs atrodas pašā poēmas sākumā¹⁹, tūlīt pēc tam, kad autors solījis pastāstīt par varoņu dzimtām un izcelšanos. Vācu zinātnieks P. Hendels²⁰ pamatoti uzskata, ka Apollonija katalogam poēmas kompozīcijā ir īpaša nozīme. Tas faktiski ir tikai uzskaitījums, nevis pati darbība un tādēļ ar nodomu norobežots no pašas poēmas. P. Hendels pierāda, ka laika kategorijai Apollonija "Argonautikā" raksturīgs vienmērīgums un nepārtrauktība, un kataloga ievietoējums citā vietā to izjauktu. O. Smika²¹ pārliecinoši pierāda, ka Apolloniju ietekmējusi ne vien episkā, bet arī dramatiskā tradīcija. Tādēļ varoņu katalogs varētu būt sava veida darbojošos personu saraksts, jo ne visi Apollonija poēmas varoņi bija lasītājam labi pazīstami. Vienlaikus katalogā lietotie daudzie darbības vārdi, kuri vēsta par varoņu ierašanos, rada kustības iespaidu: *ἤλυθε, ἤλυθον, ἀνήλυθε* 22 ieradās; *ἔκλυεν, ἔκλυον, ἀφ᾽ ἑκλυον* 23 — atnāca; *κίε, μετεκίεθον, κίεθεν* 24 nāca; *ἔβαν, βῆ* aizgāja²⁵, *εἶπετο* 26 — sekoja. Šī atsevišķo varoņu parādīšanās noslēdzas ar viņu kopīgu gājienu uz kuģi "Argo".

Apollonija poēmā argonautu braucienā uz Kolhīdu piedalās apmēram 55 dalībnieki, un daži varoņi pievienojas pa ceļam.

Apollonija plašais argonautu katalogs atbilst autora iecerei parādīt argonautu braucieni kā neatņemamu un neaizmirstamu Grieķijas vēstures faktu, īstenu visas Grieķijas varoņdarbu. Tādēļ kataloga ģeogrāfiskās robežas ir ļoti plašas — argonauti pārstāv kontinentālo Grieķiju, Joniju, salas.

Atbilstoši ģeogrāfiskai lokalizācijai Apollonija argonauti veido vairākas grupas:

1) argonauti no Tesālijas:

a) Jāsona dzimta,

b) lapiti;

- 2) argonauti no Peloponēsas;
- 3) argonauti no Vidusgriekijas (Aitolija, Boiotija, Lokrida, Eiboja);
- 4) argonauti no Atikas un Salamīnas;
- 5) argonauti no Jonijas un tuvējām salām;
- 6) citi argonauti.

Analizējot Apollonija argonautu katalogu, jāievēro, ka dzejniekam bija pieejami agrāk dzīvojošo autoru katalogi. Šie katalogi pamatā veidoti atbilstoši noteiktam principam (Pindara un Ferekida argonauti ir dievu dēli, Hērodors piemin varoņus, kuri ir kaut kādā veidā saistīti ar Hēraklejas vai tās apkārtnes mitoloģisko vēsturi, Sofokla pieminētie argonauti cēlušies no Tesālijas) Apollonijs savā katalogā ir saglabājis gandrīz visus (16 no 17) iepriekšējo autoru uzskaitījumos minētos argonautus.

Tā kā Apollonijs savu katalogu veido plašāku nekā iepriekšējie autori, tad viņam nepieciešams to papildināt ar citiem argonautu tēliem. Šeit Apollonijs vadās pēc sekojošiem principiem:

1) piesaista mitoloģiskus tēlus, kas pazīstami pēc citiem mītu cikliem (Trojas, Kalidonas, Pelija bērņu sacensību, kentauru cīņu mītu cikli),

2) plaši izmanto ģeogrāfiskus eponimus (lokālvaroņus vai nenozīmīgus mitoloģiskus tēlus, kuri pazīstami tikai pēc Apollonija poēmas).

Sīkāk analizējot Apollonija argonautu katalogu, ir lietderīgi ņemt par pamatu argonautu ģeogrāfiskās lokalizācijas kritēriju, vienlaikus pievēršot uzmanību:

1) ja tēls ir sastopams iepriekšējops argonautu katalogos:

a) vai tas ietilpst arī citos mīta ciklos,

b) vai tas pazīstams tikai pēc argonautu mīta;

2) ja Apollonijs ir pirmais zināmais autors, kas piemin doto tēlu:

a) vai tas ir zināms pēc citiem mītiem,

b) vai tas ir sastopams tikai Apollonija poēmā argonautu mīta ietvaros.

I. Argonauti no Tesālijas

Argonauti no Tesālijas Apollonija poēmā veido divas grupas: Jāsona radnieki un citi Tesālijas varoņi, galvenokārt lapīti.

No Apollonija pieminētajiem Jāsona radniekiem — argonautiem divi varoņi ir zināmi kā argonauti pēc iepriekšējo autoru darbēm. Sofokls pieminējis Admētu²⁷, kurš ir pazīstams arī pēc citiem mītiem²⁸, bet Pindars — Periklimenu²⁹. Apollonijam Admēts (Ἀδμητος) ir Jāsona brālēns, Tesālijas pilsētas Feru (Φεραι) eponīma, Ferēta dēls³⁰, bet Periklimens (Περικλύμενος), Nēleja (Νηλεΐς) dēls, ir cēlies no Pilas (Πύλος)³¹. Apollonijs Periklimenam saglabā tā tradicionālo izcelšanos un lokalizāciju, kuru piemin Homērs³²). Autors uzsver šī varoņa dzimtas radniecību ar Jāsonu, lai gan pēc savas lokalizācijas Periklimens saistīts ar Pīlu.

Tie Jāsona radnieki, ar kuriem Apollonijs papildina iepriekšējo autoru katalogus, ir maz pazīstami mitoloģiski tēli, kuriem poēmas sižeta risinājumā nozīmes nav. Šie argonauti ir Jāsona brālēna Bianta (Βίαντας), Amitaona dēla (Ἀμυθαίων) un māsiņas Pēro (Πηρώ), Nēleja meitas dēli Talajs (Τελαός), Arējs (Ἀρήιος) un Leodoks (Λεώδοκος)³³. Viņi ierodas no Argosas, ar kuru tie saistīti caur laulību.

Vienīgais Jāsona radnieks, ar kuru Apollonijs papildina iepriekšējos katalogus un kurš ir pazīstams no Kalidonas cikla, ir Pelija dēls Akasts (Ἀκαστος)³⁴. Apollonija poēmā parādās ar šo mitoloģisko personāžu saistīta senāka mīta

variāta pēdas — nekas neliecina par Pelija un Jāsona naidu. Uz šo naidu norāda vēlāks mīta papildinājums — Akasts ierodas kopā ar Argu. Argam Pelijs bija uzdevis uzbūvēt kuģi, kurš vētrā ātri ietu bojā, bet Args šo pavēli nav pildījis.

Otru Apollonija Tesālijas varoņu grupu veido lapiti — sākotnēji, domājams, reāla cilts, kura pēc tradicionālā uzskata apdzīvo Ziemeļtesāliju.

Argonauti no Ziemeļtesālijas ir sens un nozīmīgs argonautu mīta elements. Vairāki no viņiem — Mopss³⁵, Korons³⁶, Erits, Ehions³⁷ pieminēti pirms Apollonija kā argonautu brauciena dalībnieki un ir pazistami arī no citiem mītu cikliem (Kalidonas medības — Mopss³⁸, Erits un Ehions³⁹, Pelija bērņu sacensības — Mopss⁴⁰, Erits⁴¹, cīņas ar kentauriem — Mopss⁴², Korona tēvs Kainejs⁴³, cīņas ar Hēraklu — Korons⁴⁴. Vienīgi Ferekida pieminētais Aitalids⁴⁵ nav zināms no citiem mītiem.

Slavenais mītu varonis Mopss (*Μόψος*) ir viens no nozīmīgākajiem argonautiem Apollonija poēmā⁴⁶. Mopss ir Tesālijā pie Titarēsijas (*Τιταρησιος*) upes atrodošās Mopsijas (*Μόψιον*) pilsētas eponīms.

Apollonija poēmas Mopsa tēlā parādās iezīmes, kas raksturīgas diviem ļoti atšķirīgiem, sākotnēji atdalītiem mitoloģiskiem tēliem. Viens no tiem ir karotājs, izcilo grieķu varoņdarbu līdzdalībnieks, bet otrs — pareģis, Teiresija mazdēls⁴⁷. Apollonijs ir pirmais zināmais autors, kura darbā parādās šāds Mopsa dēls.

Mopss Apollonija poēmā atklājas galvenokārt kā padomdevējs argonautiem. Viņš iet bojā atpakaļceļā no indīgas čūskas kodiena. Autors papildina šo dramatisko epizodi ar savdabīgu etioloģisku motivu. Pat Mēdejas māksla nespēj glābt Mopsu, jo čūska ir radusies no asinīm, kas nopilēja no Gorgonas galvas, kad Persejs lidoja pāri Lībijai.

Citiem Apollonija argonautiem, kuri pieminēti agrāko autoru darbos — Hermeja dēliem vēstnesim Aitalidam (*Αιθαλίδης*)⁴⁸, Eritam (*Ἐριτος*) un Ehionam (*Ἐχίων*) no Tesālijas pilsētas Alopes (*Ἀλόπη*)⁴⁹, lapitam Koronam (*Κόρωνος*)⁵⁰, Apollonija poēmā sižetiskas nozīmes nav.

Gandrīz visi Tesālijas varoņi, ar kuriem Apollonijs papildina savu katalogu, ir zināmi no citiem mītu cikliem. Asterions piedalās Pelija bērņu sacensībās⁵¹, Polifēms — cīņās ar kentauriem⁵², Pēlejs ir Trojas kara dalībnieka Ahilleja tēvs⁵⁴. Apollonija poēmā šie tēli ir nenožīmīgi. Dzejnieks galvenokārt uzsver, ka viņi saistīti ar Tesāliju pēc izcelšanās:

— Asterions (*Ἀστερίων*), Komēta dēls ierodas no Tesālijas pilsētas Peiresijas (*Πειρεσιά*)⁵⁵. Peiresijas senais nosaukums ir Asterija (*Ἀστερίων*)⁵⁶, tāpat Asterions ir eponīms,

— Polifēms (*Πολύφημος*) ierodas no Larisas (*Λάρισα*)⁵⁷,

— Pēlejs (*Πηλεύς*) ierodas no Ftijas (*Φθίη*)⁵⁸.

Argonauts Eiridams (*Εὐρυδάμας*)⁵⁹ ir vienīgais no Apollonija Tesālijas varoņiem, kurš nav pieminēts iepriekšējo autoru darbos un nav zināms pēc citiem mītiem. Apollonijs vēsta par Eiridama tēvu Ktimenu (*Κτίμενος*) no Tesālijas pilsētas Ktimenes (*Κτιμένη*). Tā kā Ktimens ir eponīms, var domāt, ka tēvs un dēls ir lokālvaroņi.

II. Argonauti no Peloponēsas

Apollonija argonautu katalogā liela daļa varoņu cēlušies no dažādiem Peloponēsas apgabaliem.

No agrāko autoru argonautu katalogiem kā brauciena dalībnieki ir pazistami Args⁶⁰, Dioskūri⁶¹, Ids⁶², Idmons⁶³ un Eifēms⁶⁴. Daži no šiem varoņiem ir zināmi arī pēc citiem mitu cikliem. Sevišķi daudzveidīgas ir Arga mitoloģiskās funkcijas (skat. "Argo" un argonauti). Kalidonas mitu ciklā minēti Dioskūri⁶⁵, Ids⁶⁶, Eifēms⁶⁷, Pelija bērnu sacensību mitā — Dioskūri⁶⁸ un Eifēms⁶⁹.

Apollonijs savā poēmā saglabā šos argonautu tēlus, galvenokārt akcentējot ģeogrāfisko lokalitāti, ar kuru tie saistīti pēc izcelšanās. Dzejnieka mērķis ir parādīt, ka argonautu brauciens ir varoņdarbs, kuru veikuši varoņi no visas Grieķijas un tas arī atnesis slavu visai Grieķijai.

Dažiem no Peloponēsas varoņiem Apollonija poēmas sižeta risinājumā ir samēra nozīmīga vieta.

Svarīgs mitoloģisks tēls Apollonija "Argonautikā" ir Poseidona un Titija (Τιτυός) meitas Eiropas (Εὐρώπη) dēls Eifēms (Εὐφημος), lielisks skrējējs, kuram piemīt spējas skriet pa ūdens virsmu⁷⁰. Viņš ierodas no Tainara (Ταίναρον) Lakonijā.

Ne mazāk svarīgs mitoloģisks tēls Apollonija poēmā ir pareģis Idmons (Ίδμων) no Argosas⁷¹. Viņš pazīstams tikai no argonautu mīta. Apollonijs piemin divus atšķirīgus Idmona ģenealoģijas variantus. Viņa tēvs ir Abants (Ἀβας)⁷², Krēteja mazdēla Melampa dēls (Μέλαμπος)⁷³. Tādējādi Idmons ir viens no Aiolīdiem⁷⁴. Vienlaikus Apollonijs pieļauj, ka Idmona īstais tēvs ir Apollons⁷⁵. Pareģa spējas Idmons var būt mantojis gan no Melampa, gan no Apollona. Apollonija poēmā galvenokārt ar Idmonu saistītie notikumi risinās mariandinu zemē⁷⁶.

Mazāk nozīmīgi Apollonija poēmā ir kuģa "Argo" izgatavotājs, Argosas eponīms Args⁷⁷ (Ἄργος), ar Spartu saistītie Dioskūri Polideiks (Πολυδεύκης) un Kastors (Κάστωρ)⁷⁸ (Polideiks vairāk izceļas vienā poēmas epizodē — viņš dūru cīņā uzvar bebrīku valdnieku Amiku (Ἄμυκος)⁷⁹), kā arī mesēniešu varonis Afareja (Ἀφαρεύς) dēls Ids (Ίδης)⁸⁰.

Šādu Peloponēsas argonautu uzskaitījumu, kas zināms no agrāko autoru darbiem, Apollonijs papildina ar citiem Peloponēsas varoņiem. Vispirms ir jāmin Ida dvīņu brāli Linkejs (Λυγκεύς)⁸¹, kā arī arkādietis Ankejs (Ἀγκάϊος), Likurga dēls (Λυκόοργος)⁸². Abi šie varoņi ir aizgūti no Kalidonas mitu cikla⁸³. Tomēr lielākā daļa Apollonija jaunievesto peloponēsiešu argonautu tēlu ir mazpazīstami mitoloģiski tēli bez savas vietas mitoloģiskajā sistēmā. Arī Apollonija poēmas sižeta risinājumā viņiem nav nekādas nozīmes. Šādi tēli ir:

- Hēlija dēls Aiēta brālis Augeijs (Αὐγεύης) no Ēlidas⁸⁴.
- brāļi Amfidamants (Ἀμφιδάμας) un Kēfejs (Κηφεύς) no Arkādijas⁸⁵,
- brāļi Asterijs (Ἀστέριος) un Amfions (Ἀμφίων) no Pellēnes (Πελλήνη)⁸⁶,
- Nauplijs (Ναύπλιος) no Argosas⁸⁷.

No šiem Apollonija Peloponēsas argonautiem nedaudz atšķiras Fliants (Φλίνας), Dionisa dēls⁸⁸, Peloponēsas pilsētas Flijas (Φλιοῦς) eponīms. Domājams, ka šis mitoloģiskais tēls ir lokālvaronis, par ko liecina Apollonija lietotais senais pilsētas nosaukums Aretireja (Ἀραιθυρέα)⁸⁹, kurš sastopams jau Homēram⁹⁰.

III. Argonauti no Vidusgrieķijas (Aitolija, Boiotija, Lokrīda, Eibōja)

Agrāko autoru darbos saistībā ar argonautu mītu ir pieminēti divi Vidusgrieķijas varoņi — Eribots un Tifiss.

Eribots (Ἐριβώτης) ir sens mitoloģisks tēls⁹¹, kas pazīstams arī kā Pelija bērnu sacensību dalībnieks⁹². Apollonija poēmā viņš ir cēlies no Lokrīdas⁹³.

Galvenais notikums, kas Apollonija "Argonautikā" saistās ar šo varoni, ir viņa palīdzība savam novadniekam Oilejam, kad to ievainojuši putni⁹⁴.

Vienīgais Vidusgriekijas argonauts, kas pieminēts agrāko autoru darbos tikai argonautu mīta ietvaros, ir Tifiss (*Τῖφυσ*)⁹⁵. Tifiss ir sens mitoloģisks tēls, vienīgais argonauts no Boiotijas, Korintas jūras līča Tespijas (*Θεσπιάς*) apgabala pilsētas Sifu (*Σῖφαι*)⁹⁶ eponims. Šis pilsētas izcilo lomu argonautu mītā pasvīturo fakts, ka kādā mīta variantā minēts, ka kuģis "Argo" izgatavots Sifās un ka tā izgatavotājs ir tespietis Args⁹⁷. Apollonija poēmā Tifiss ir "Argo" stūrmanis, kas pēc saules un zvaigznēm var noteikt gaidāmo laiku.

Citi Vidusgriekijas varoņi, kurus Apollonijs iekļauj savas poēmas varoņu katalogā, galvenokārt ir pazīstami no Kalidonas mītu cikla. Šādi varoņi ir Oineja (*Οἴνεύς*) dēls Meleagrs (*Μελέαγρος*)¹ un Ifikls (*Ίφικλος*)⁹⁸, kuri ierodas no Kalidonas, kā arī Eiritions (*Εὐρυτίων*)⁹⁹ no Opuntas (*Ὀπὸνείης*). No Trojas mītu cikla Apollonijs aizgūst Oileju (*Ὀλλεύς*), Ajanta, Trojas kara varoņa tēvi¹⁰⁰ un Ifitu (*Ίφίτος*) no Fokidas¹⁰¹.

Tomēr lielākā daļa Apollonija poēmas varoņu kataloga argonautu no Vidusgriekijas ir neizteiksmīgi mitoloģiski tēli, kuri tikai pēc vārda ir pazīstami no Apollonija "Argonautikas". Apollonijs pamato viņu piedalīšanos braucienā ar radniecību Kalidonas medību varoņiem: Laokoons (*Λαοκοῶν*) ir Meleagra tēvocis¹⁰², bet Menoitijs (*Μενόιτιος*) no Opuntas ir Eiritiona radnieks¹⁰³; vai arī dzejnieks izvēlas lokālvaroņus, ar kuru palīdzību argonautu braucienam piesaistās noteikta ģeogrāfiska lokalitāte. Šāds tēls ir Kants (*Κάνηρος*) no Eibojas¹⁰⁴, kura tēva vārds Kanēts (*Κάνηρος*) ir Eibojas kalna Kanēta (*Κάνης*) eponims. Apollonijs uzsver, ka no Oihalijas (*Ὀιχαλία*) Eibojā ierodas arī Eirita (*Εὐρυτος*) dēli Klitijs (*Κλύτιος*) un Ifits (*Ίφίτος*)¹⁰⁵, tēli, kas vārda pēc pazīstami tikai no mīta par argonautiem.

Pie Vidusgriekijas varoņiem ir pieskaitāms Palemonijs (*Παλαμῶνιος*) Lerna dēls (*Λέρνος*) (Lerns — Argolidas Lernas eponims), kurš ieradies no Olena pilsētas (*Ὠλενος*)¹⁰⁶. Lai gan pilsētas ar šādu nosaukumu bija Ahajā un Aitolijā¹⁰⁷, tā kā argonautu katalogā Palemonijs minēts starp kalidoniešiem un Fokijas varoni Naubola dēlu (*Ναύβολος*) Ifitu (*Ίφίτος*), var saprast, ka runa ir par Aitoliju.

IV. Argonauti no Atikas un Salaminas

Atikas argonautu Apollonija poēmā nav daudz. Nozīmīgākie Atikas varoņi ir Boreja (*Βορέης*) un Atēnu valdnieka Erehteja (*Ἐρεχθεύς*) meitas Oreituijas (*Ὠρειτύσια*) dēli Zēts (*Ζήτης*) un Kalēts (*Καλαΐς*)¹⁰⁸. Šie mitoloģiskie varoņi tradicionāli ir ļoti nozīmīga argonautu mīta sastāvdaļa¹⁰⁹ un viņu funkcija mītā ir atbrīvot Fineju no harpijām.

No Trojas mītu cikla Apollonijs ir aizguvis Trojas kara varoņa Ajanta tēvu Telamonu (*Τελαμών*), kurš uz braucieni ierodas no Salaminas¹¹⁰.

Ļoti nenozīmīga loma Apollonija poēmas sižeta risinājumā ir diviem citiem Atikas varoņiem, kuri ir pazīstami tikai kā argonautu brauciena dalībnieki. Viens no tiem ir Falērs (*Φάληρος*), Atēnu ostas eponims¹¹¹, bet otrs — Būts (*Βούτης*)¹¹².

V. Argonauti no Jonijas un Samas

Apollonijs savā katalogā iekļauj divus argonautus no Jonijas. Viens no tiem ir Ergins (Ἐργῆνος) no Milētas¹¹³, tradicionāls argonautu brauciena dalībnieks¹¹⁴, pazīstams tikai no šī mīta. Otrs jonietis Apollonija katalogā ir Ankejs (Ἀγκαῖος) no Samas. Ankejs ir Samas lokālvaronis. Iepriekšējo autoru katalogos viņš nav minēts, bet Apollonija poēmā šis mitoloģiskais varonis ir nozīmīgs — viņš kļūst par "Argo" stūrmani pēc Tīfisa nāves.

VI. Citi argonauti

Apollonijs nosauc kā argonautu brauciena dalībniekus arī divus varoņus, kuri ieņem izcili vietu grieķu mitoloģiskajā sistēmā. Tie ir Orfejs un Hērakls. Orfejs ir tradicionāls argonautu brauciena dalībnieks¹¹⁵. Apollonijs savu varoņu uzskaitījumu sāk ar Orfeju (Ὀρφεύς), Trāķijas upes dieva Oiagra (Ὀϊαγρος) un Kalliopes (Καλλιόπη) dēlu¹¹⁶, kurš ierodas no Trāķijas. Apollonijs uzsver, ka Jāsons viņu uzņēmis braucienā pēc Hirona padoma. Tomēr Orfejs Apollonija poēmā ir nozīmīgs tikai vienā epizodē — pateicoties viņa spēlei, argonauti var pabrukt garām sirēnām.

Īpašā veidā ar argonautu braucieni saistīts lielākais grieķu varonis Hērakls (Ἡρακλῆς). Par Hērakla piedalīšanos argonautu braucienā vēsta nostiprinājusies literāra tradīcija¹¹⁷. Apollonija poēmā Hērakls ierodas kopā ar savu draugu Hilu (Ήλος)¹¹⁸. Mīta loģika neļauj vienā varoņdarbā piedalīties diviem izciliem varoņiem. Tā kā argonautu vadonis ir Jāsons, Hērakls izrādās lieks. Jau agrinos mīta variantos parādās pamatojums, kādēļ Hērakls braucienā dodas, bet nenonāk līdz galam. Hēsioda darbā argonauti aizbrauc, kamēr Hērakls dodas meklēt ūdeni, Antimaham un Ferekīdam — Hēraklam jāatstāj kuģis "Argo", jo viņa svars kuģim ir pārāk liels. Hērakla atstāšana krastā pakāpeniski sāk saistīties ar Magnēzijas piekrastes pilsētu Afetām (Ἀφειτάι) un kļūst par etioloģisku skaidrojumu pilsētas nosaukumam¹¹⁹. Apollonijs Hērakla palikšanu Afetās skaidro ar jaunāku mīta variantu — argonauti aizbrauc, kamēr Hērakls meklē Hilu, kuru nimfas ierāvušas avotā¹²⁰.

Secinājumi

1. Argonautu kataiogs Apollonija "Argonautikā" ir īpašs poēmas kompozicionāis elements, kurā vērojama episkās dzejas un drāmas ietekme.

2. Apollonija argonautu katalogs pamatojas uz argonautu katalogiem viņa priekšgājēju Pindara, Sofokla, Ferekīda, Hērodora darbos. Apollonijs saglabā gandrīz visus (16 no 17) iepriekšējo autoru pieminētos argonautus. Tie ir argonauti, kas pazīstami no vairākiem mītu cikliem (Admēts, Periklimens, Mopss, Korons, Erits, Ehions, Args, Dioskūri, Eifēms, Ids, Eribots, Zēts un Kalēts, Orfejs, Hērakls) vai tikai no argonautu mīta (Aitalīds, Idmons, Tīfiss, Ergins).

3. Apollonija novatorisms izpaužas, papildinot iepriekšējo argonautu katalogus. Apollonija pamatprincips argonautu izvēlē ir ģeogrāfiskais. Lai parādītu argonautu braucieni kā visas Grieķijas varoņdarbu, dzejnieks piesaista argonautus no dažādām Grieķijas vietām, kā arī no Jonijas un salām.

Iespēju robežās Apollonijs ievēro hronoloģisko principu. Tas ir iespējams tikai attiecībā uz tiem varoņiem, kuri ir pazīstami no citiem, "hronoloģiski datējamiem" mitoloģiskās vēstures faktiem. Tādi notikumi ir Kalidonas medības, Pelija bērņu sacensības, ciņas ar kenaturiem, kas risinājušies neilgi pirms argonautu brauciena. No šiem mītu cikliem Apollonijs aizgūst Akastu, Asterionu, Polifēmu, Linkeju,

Ankeju Likurga dēlu, Meleagru, Ifiklu, Eiritionu. Apollonijs izmanto arī varoņus, kuru dēli pazīstami no vēlākiem mitoloģiskās vēstures notikumiem — Trojas kara (Pēlejs, Oilejs, Telamons, Ifits no Fokidas).

Citi Apollonija jaunievestie argonauti ir lokālvaroņi un eponīmi, uz kuriem hronoloģiskais princips nav pielietojams (Talajs, Arējs, Leodoks, Eiridams, Augeijs, Amfidamants, Kēfejs, Asterijs, Amfions, Nauplijs, Laokoons, Menoitijs, Kants, Klitijs, Ifits no Eibojas, Palemonijs, Falērs). Šie varoņi ir bez savas mitoloģiskas "biogrāfijas" un ir sastopami tikai argonautu mīta ietvaros.

4. Zīmīgi, ka Apollonija poēmā nav neviena varoņa no Korintas. Šī literārā tradīcija apstiprina uzskatu, ka sākotnējais mīts par Jāsonu un aunādu lokalizējās Tesālijā un nebija saistīts ar Korintu vai Mēdeju.

3. Argonautu piedzīvojumi brauciena laikā

a) Senākā slāņa mitoloģiskie tēli Apollonija "Argonautikā"

Apollonija poēmā "Argonautika", kur savijušies dažādi mīti un kur sastopami daudzi mitoloģiski varoņi, vērojama liela mītu slāņu dažādība.

Daudzveidīgi ir Apollonija poēmā sastopamie senākie mitoloģiskie tēli. Šie tēli pēc savas saistības ar argonautu mītu un nozīmes Apollonija poēmas kompozīcijā ir atšķirīgi:

1. Tēli, kurus saistībā ar argonautu mītu pieminējuši Homērs un Hēsiods (Kirke, Klīstošās klintis, Fīnejs, argonautu atpakaļceļa maršruts).

2. Tēli, kurus pieminējuši senākie autori Homērs, Hēsiods, Peisandrs bez saistības ar argonautu mītu:

a) tēli, kurus ar argonautu mītu sasaista Apollonija literārie priekšgājēji (sirēnas, stimfēlīdi, Alkinojs, Arēte),

b) tēli, kurus ar argonautu mītu sasaista Apollonijs (Skilla un Haribda, Trinakijas sala).

**

Apollonija poēmā sastopamā Kirke (*Κίρκη*) pieder pie argonautu mīta arhaiskākā slāņa tēliem.

Senākās ziņas par Kirki sniedz Homērs¹. Viņam burve Kirke, kas dzīvo uz Aiaijas salas, ir Aiēta māsa un Hēlija un Perses meita. Kaut arī Homērs nenorāda uz Kirkes saistību ar argonautiem un tātad arī sākotnēju viņas vietu argonautu mītā, par to ļauj spriest viņas dzīves vietas Aiaijas salas nosaukums.

Aiaija ir radniecīgs vārds Aiētam un viņa pārvaldītajai Aijai. Tas ļauj domāt, ka Kirke vispirms bijusi saistīta ar argonautu mītu, un no turienes tikusi pārņemta mītā par Odiseju.

Tā kā Kirke nav pieminēta ne saglabājušajos darbos ar argonautu mīta tematiku, ne sholijos vai pārstāstījumos (ir zināms vienīgi Timējs, kas pieminējis Kirkejas (*Κίρκειον*) līdzenumu Kolhidā², tad nav iespējams spriest, kāda bijusi viņas funkcija agrīnajā argonautu mītā un tā literārajā apstrādē. Iespējams, ka viņa palīdzējusi argonautiem atpakaļceļā un brīdinājusi no sagaidāmajām briesmām, tāpat kā Fīnejs turpceļā.

Kirke Apollonija "Argonautikā" ir spilgts, bet samērā nenozīmīgs tēls. Viņa parādās tikai vienā epizodē³. Pie Kirkes ierodas Jāsons un Mēdeja, cerēdami saņemt šķīstīšanu pēc Mēdejas brāļa Apsirta nogalināšanas. Kirke viņus gan šķīsti, bet, nojautusi patiesību, padzen.

Apollonijam šis mitoloģiskais tēls atbilstoši hellēnisma literatūras tradīcijām ir ieguvis ikdienišķus, cilvēciskus vaibstus. Kirke ir satraukta jaunu vēstoša sapņa iespaidā. Viņu nomāc sapnī redzētās asinis un uguns, tādēļ viņa dodas uz jūras krastu mazgāties. Attieksmē pret Mēdeju uzsvēta Kirkes dvēseles cīņa — nedrošība un neziņa, kā pareizi rīkoties.

No mitoloģisko priekšstatu viedokļa interesantas ir amorfās būtnes, kas pavada Kirki uz jūru. Homēram pie Kirkes mājas ir redzami par dzīvniekiem pārvērstie cilvēki⁴. Apollonijam būtnes ap Kirki nav ne cilvēki, ne zvēri, bet abu sajaukums. Tādus tos ir radījusi zeme, pirms tā ieguvusi savu galīgo formu⁵. Apollonijs asprātīgi apvieno pasaku ar Empedokla mācību par pasaules pirmssākumiem.⁶

Apollonija un vēlāko autoru darbos Kirkes tēlam ir sava vieta un noteikta funkcija — šķīstīt Jāsonu un Mēdeju pēc Apsirta nogalināšanas¹. Kirkes tēla sižetiskais un kompozicionālais izmantojums literārajā tradīcijā pēc Apollonija rāda, ka vēlākie autori precīzi seko Apollonija paraugam, un pēc Apollonija poēmas Kirke ir pārliecinoši nostiprinājusies vai atgriezusies no jauna darbos ar argonautu mīta tematiku.

* *

Viens no interesantākajiem un spilgtākajiem argonautu mīta senākā slāņa tēliem Apollonija poēmā ir Klīstošās klintis (*Πλαγκτὰὶ Πέτραι*), kas "Argonautikā" ieguvušas oriģinālu, pilnīgi jaunu skanējumu.

To, ka Klīstošās klintis neapšaubāmi bijušas saistītas ar argonautu mītu jau tā agrīnajā attīstības pakāpē, liecina Homēra "Odiseja"⁸.

Kirke stāsta Odisejam par grūtībām, kas viņu sagaida ceļā pēc tam, kad viņš būs pabraucis garām Sirēnu salai. Odisejs var izvēlēties vienu no diviem bīstamiem ceļiem. Viens no tiem ir gar Klīstošajām klintīm, otrs — starp Skillu un Haribdu. Odisejs izvēlas pēdējo.

Par Klīstošajām klintīm "Odisejā" teikts, ka:

ἔνθεν μὲν γὰρ πέτραι ἐπηρεφείες, προτὶ δ' αὐτὰς
κύμα μέγα ῥοχναεὶ, κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης
Πλαγκτὰς, ὅν τοι τὰς χε θεοὶ μάκαρες καλέουσιν.
τῇ μὲν ἴ' οὐδὲ ποιετὰ παρέρχεται, οὐδὲ πέλειαι
τρήρωνες, τὰί τ' ἀμβροσίην Διὶ πατρὶ φέρουσιν

Paceļas drausmīgas klintis virs jūras pa labi; tām apkārt

Bangojas, šķeldamies augstu, Amfitrites tumšāces vilņi.

Mūžīgi laimīgie dievi tās dēvē par Klīstošām klintīm.

Nedrīkst pat bailīgās dūjas, kaut skrietu visātrākā gaitā,

Laisties caur drausmīgām klintīm, ambrosiju Zevtēvam nesot.

Saglabājušajos darbos un fragmentos ar argonautu mīta tematiku pēc Homēra Klīstošās klintis nav minētas. Tā iemesls acīm redzot ir fakts, ka autori, vēstot par

argonautu atpakaļceļu, atsakās no ģeogrāfiski diezgan nekonkrētajiem Homēra priekšstatiem un izvēlas Hēsioda pieminēto maršrutu — no Kolhidas pa Fasidu uz okeānu un tad uz Āfrikas ziemeļu piekrasti. Šāds maršruts ir bagātāks ar ģeogrāfiskām reālijām nekā Homēra pieminētais un tādēļ liekas argonautu brauciena attēlojumam piemērotāks.

Apollonija poēmā Klistošo klinšu tēls vienlaikus saglabā savu saikni ar Homēru un parādās jaunā gaismā.

“Argonautikā” argonautiem divreiz nākas sastapties ar bistamām klintīm jūrā. Vienas ir turpceļā — tās Apollonijs nosauc par Melnajām klintīm (Κυάνεαι πέτραι⁹), bet otras ir atpakaļceļā — tās nosauktas par Klistošajām klintīm (Πλαγκταὶ πέτραι¹⁰).

Svarīgi ir noskaidrot, vai kāds no šiem Apollonija tēliem atbilst argonautu mīta senākā slāņa mitoloģiskajiem priekšstatiem.

Kopīgs tēls (vismaz pēc nosaukuma) Homēram un Apollonijam ir Klistošās klintis. Apollonijs savā poēmā seko Homēram, teikdams, ka ar šīm klintīm argonautiem nākas sastapties atpakaļceļā. Līdzīgs ir arī tas, ka klistošo klinšu tuvumā atrodas Skilla un Haribda.

Atšķirīgs ir Klistošo klinšu apraksts Homēram un Apollonijam, tāpat atšķirīga ir šo tēlu nozīme darbu mākslinieciskajā veidojumā.

Homērs uzsver, ka klintis ir augstas. Apollonijam klinšu atveidojums ir vairāk izvērsts:

Ἄλλοθι δὲ Πλαγκταὶ μεγάλα ὑπὸ κύματι πέτραι
ῥόχθιον, ἦχι παρούσθην ἀπέπτυνεν αἰθρομένε φλόξ
ἄκρων ἐκ σκοπέλων, πυρρὸν ἀλπέος ὑψόθι πέτρης
καπνῶ δ' ἀχλυσόεις αἰὲρ πέλεν, οὐδὲ κεν αὐχὰς
ἔδρακές ἠέλιου.

Tālāk zem dziļā ūdens dunēja Klistošās klintis,

no kurienes agrāk izlauzās kvēlojoša liesma,

no klinšu virsotnēm paceļoties virs ugunīgā kalna.

Dūmos debesis kļūva melnas, nebija redzami saules stari.¹⁰

Apollonija poēmā Homēra maz poētiskais mitoloģiskais tēls ir pāraudzis izsmalcinātā hellēnisma literatūrais raksturīgā ainiņā, vienā no mākslinieciski augstvērtīgākajām visā “Argonautikā”.

Vizuālu redzes gleznu autors veido, parādot, ka argonauti izbrauc cauri Klistošajām klintīm ar Tetidas un nēreidu palīdzību, Nēreidas ir salīdzinātas ar jaunavām, kas jūras krastā spēlē bumbu. Tāpat kā jaunavas neļauj bumbai nokrist zeme, tā nēreidas sargā “Argo” no klintīm.

Otras klintis, cauri kurām argonautiem jābrauc turpceļā, Apollonijs nosauc par Melnajām klintīm (Κυάνεαι πέτραι). Argonautus no tām bridina Finejs¹¹:

Πέτρας μὲν πάμπρωτον, ἀφορμηθέντες ἐμεῖο,
Κυανέας ὄψεσθε δύω ἄλὸς ἐν ξυνοχῆσιν.
τάων οὐτινά φημι διαμπερές ἐξαλέασθαι.
οὐ γάρ τε ῥιζήσιν ἐρήρηνται νεότησιν,
ἀλλὰ θάμα ξυνίασιν ἐναντία ἀλλήλησιν
εἰς ἓν, ὑπερθε δὲ πολλὸν ἄλὸς κορυφύνεται ὕδωρ
βραστόμενον, στρηνές δὲ περὶ στυφελῆ βρέμει ἀκτῆ.

οὐρανῶ, δὴ πρόσθε, πελειάδι, πειρήσασθαι
 νηὸς ἄπο προμεθέντες ἐφιέμεν. ἦν δὲ οὐ αὐτῶν
 πετράων πόντονδε σὸν περὺχεσσι δίηται.
 μηκέτι δὴν μηδ' αὐτοῖ ἐρητύεσθε κελεύθου,
 ἀλλ' εὖ καρτύναντες ἑαῖς ἐνὶ χερσὶν ἔρετμά
 τέμνεθ' ἄλδος στελωπόν.

Vispirms, dodamies prom no šejienes,
 jūs jūras šaurumā redzēsiet divas melnas klintis,
 cauri kurām neviens nevar izklūt,
 jo tās nav nostiprinājušās uz dziļām saknēm,
 bet bieži, stāvēdamas viena otrai pretī, tās sasitas kopā.
 Uz augšu putodami paceļas lieli vilņi,
 dārdoņa atbalsojas vientulīgajā krastā.

...
 Ar izmēģinājuma balodi vispirms vajag pārbaudīt,
 Uzmaniģiem esot, palaist uz priekšu no kuģa,
 Ja tas cauri klintīm neskarts ar spārniem izlidos,
 Paši ilgi nevilcinieties doties ceļā,
 Bet stipri satvēruši savās rokās airus,
 Dodieties pāri jūras šaurumam.

Ja salīdzina Apollonija Melnās klintis *Κυάνεαι Πέτραι* ar Homēra
 Klistošajām klintīm, liekas, ka runa ir par to pašu vietu, kopīgs ir arī baloža tēls.
 Atšķirīgs ir tikai nosaukums. Faktiski jau Homērs nenosauc savas klintis vārdā, par
 Klistošajām klintīm *Πλαγκτὰς* tās sauc dievi:

*Πλαγκτὰς δε τοι τὰς γε θεοὶ μάκαρες καλέουσιν.*¹²
 Laimīgie dievi tās sauc par Klistošajām (klingtīm).

Tātad Apollonijs izmanto ļoti senu, jau sākotnēji ar argonautu mītu saistītu
 mitoloģisku tēlu, kas Homēram ir visai nekonkrēts, un pārstrādā to.

Apollonija mērķis ir būt maksimāli uzticīgam Homēram un vienlaikus konkretizēt
 ģeogrāfisko materiālu, kas jauno atklājumu gaismā ne vienmēr atbilda mitoloģiskai
 tradīcijai.

Priekšstati par klintīm, kas sasitas viena ar otru, antikajā literatūrā pēc Homēra
 bija ļoti izplatīti. Šādām klintīm minēja dažādus nosaukumus: *συνορμάδες*¹³,

*συνδρομάδες*¹⁴, *συνδρομοί*¹⁵,
*δισσαί συγχωροῦσαι*¹⁶, *πέτραι*¹⁶,
*πέτραι εἰς ἐν ξυλοῦσαι*¹⁷, *συμπληγάσαι*¹⁸,
¹⁸ Sevišķi izplatīts nosaukums ir *Συμπληγάσαι*.

Iepazīstot Propontīdu un Pontu, antikā tradīcija sāka pakāpeniski identificēt
 klintis pie ieejas Melnajā jūrā (to nosaukums ir Melnās klintis *Κυάνεαι*)
 ar teiksmainajām Simplēgadām²⁰. Tas varēja notikt pateicoties tam, ka mitoloģiskie
 priekšstati izrādījās atbilstoši realitātei. Klintis pie ieejas Melnajā jūrā no tālienes
 liekas veidojam noslēgtu sienu, bet, piebraucot tuvāk, tās it kā pašķiras.²¹

Apollonija laikā uzskats par Simplēgadu realitāti un to konkrētu atrašanās vietu ir
 nostiprinājies. Ja argonauti brauc uz Kolhidu, viņiem ir jāizbrauc cauri
 Simplēgadām. Apollonijs šo tradīciju respektē, vienlaikus neatkāpjoties no Homēra
 sniegtajām ziņām. Viņš no Homēra pārņem baloža tēlu, un sasaista to ar saviem

ģeogrāfiskajiem priekšstatiem. Homēra dotais samērā nekonkrētais klinšu nosaukums ļauj Apollonijam izveidot divus objektus viena vietā, vienlaikus stingri sekojot Homēra sniegtajām ziņām.

Par to, cik skrupulozi Apollonijs ir strādājis, cik sīki un precīzi pārbaudījis mīta un agrāko autoru sniegto ziņu atbilstību realitātei (sevišķi ģeogrāfijā) var spriest, ja salīdzina Simplēģadu epizodi Apollonija "Argonautikā" un Pindara IV Pitisko epinīkiju.

Vienīgais autors bez Homēra, kas pirms Apollonija piemin Simplēģadas un argonautu braucienu tām cauri, ir Pindars²² (viņš Simplēģadas apzīmē ar nosaukumu *Συνδρομοι*). Pindaram argonauti ceļā uz Kolhidu uzceļ altāri par godu Poseidonam, izdara upurēšanu, piesauc Poseidona palīdzību un laimīgi izbrauc cauri bīstamajām klintīm. Kopš šī brīža klintis kļūst nekustīgas, un jūrnieku ceļš ir neapdraudēts.

Galvenais akcents, kas Apollonijam atšķiras no Pindara, ir tas, ka Pindars neko nemin par Fineja padomu argonautiem, kā izbraukt cauri klintīm. Savukārt vienāds ir tas, ka Pindaram argonauti izbrauc cauri klintīm turpceļā uz Kolhidu.

Tas, ka Pindars neko nevēstī par Fineju un viņa palīdzību argonautiem, ir loģiski, jo pēc Pindara laika uzskatiem Finejs lokalizējas Ponta dienvidu piekrastē²³ viņpus Bosfora. Tātad Fineja un argonautu sastapšanas pirms Simplēģadām nav iespējama.

Apollonija dzīves laikā Fineja lokalizācija ir mainījusies — Finejs tiek saistīts ar Ponta Trāķijas piekrasti²⁴. Apollonijs, lai būtu iespējams saglabāt Fineja tēlu, kurš ir ne vien dramatisks, bet arī ļoti sen saistīts ar argonautu mītu²⁴, mazliet pārvieto ģeogrāfiskos akcentus — Finejs ir bijis Trāķijas valdnieks, bet pēc redzes zaudējuma viņš dzīvo Propontīdas dienvidu piekrastē iepretim Bitīnijai.

Tādā veidā Simplēģadu motīvs parāda Apollonija tieksmi saglabāt maksimālu ģeogrāfisko precizitāti, apvienojot to ar emocionāli iespaidīgu motīvu izmantojumu.

Vēlākie autori, vēstot par argonautu braucienu, lielāko tiesu vairāk vai mazāk precīzi seko Apollonija aizsāktajai tradīcijai par bīstamām klintīm gan ceļā uz Kolhidu, gan arī atceļā no tās.²⁵

* *

Finejs (Φλνεύς) argonautu mītā ieņem samērā nozīmīgu vietu. Lai gan tas ir sens mitoloģisks tēls, kura sākotnējā nozīme, iespējams, bijusi cita, argonautu mītā viņš parādās kā pareģis un palīdz varoņiem viņu uzdevumu veikšanā.

Apollonija "Argonautikā" ar Fineju saistītie notikumi ir kompozicionāli nozīmīgi un tie ir atspoguļoti samērā plaši²⁶.

Apollonijam Finejs ir Agēnora dēls²⁷, viņa sieva ir Kleopatra (*Κλεοπάτρα*) Boreja meita²⁸. Ar Fineju saistītajā mitoloģiskajā materiālā, ko apstrādājis Apollonijs, izceļas trīs galvenie motīvi:

- 1) Fineja lokalizācija,
- 2) Fineja sods un tā iemesls,
- 3) Boreadu izrēķināšanās ar harpijām.

Šo tēmu risinājumā Apollonija oriģinalitātes pakāpe ir atšķirīga.

Apollonijs savādāk kā jebkurš cits zināmais autors norāda Fineja atrašanās vietu. Tas ir saistīts ar autora vēlēšanos iekausēt poēmas kompozīcijā mītu par Fineju un saistīt to ar argonautu braucienu cauri klintīm, kas atdala Propontīdu no Ponta. Apollonijam Finejs atrodas Propontīdas piekrastē preti Bitīnijai²⁹:

... ἤματα δ' ἄλλω
ἀντιπέρην γαίη Βιθυνίδι πείσματα' ἀνῆψαν.
Ἔνθα δ' ἐπάκτιον οἶον Ἀγηνορίδης ἔχε Φινεύς.

...Nākošā dienā

viņi piestāja zemē, kas ir pretim Bitinijai.

Tur jūras krastā dzīvoja Finejs.

Tomēr mitoloģiskajā tradīcijā ir zināma arī cita Fineja lokalizācija. Fineju sauc par paflagoniešu³⁰ vai paflagoniešu un bitiniešu valdnieku. Šādi priekšstati ir saistīti ar milētiešu Melnās jūras piekrastes kolonizāciju. Atiskajā drāmā³² par Fineja dzīves vietu sāk uzskatīt Salmidēsu (Σαλμυδῆσος) Trākijas piekrastē. Tas saistīts ar Atēnu nostiprināšanos Trākijā V gs. p. m. ē. Atsauces uz šo variantu ir Apollonija poēmā — viņam Finejs savulaik ir bijis Trākijas valdnieks³³.

Fineja pārkāpums vai pat noziegums un dievu sods par to ir šī mīta neatņemams motīvs. Dievu sods ir acu gaismas atņemšana Finejam un harpiju uzsūtīšana. Iemesls dažādiem autoriem ir atšķirīgs. Ja Hēsiodam Finejs tiek sodīts par to, ka devis priekšroku ilgai dzīvei, nevis acu gaismai vai arī par to, ka parādījis ceļu Friksa dēliem³⁴, tad Apollonijam šis motīvs atšķiras tikai detaļās — Apollons devis Finejam pareģa spējas, bet Zevs Fineju ir sodījis, jo viņš pārāk skaidri atklājis cilvēkiem dievu nodomus.³⁵

τῷ καὶ οἱ γῆρας μὲν ἐπὶ θηναίων ἴαλλεν,
ἐκ δ' ἔλετ' ὀφθαλμῶν, γλυκερὸν φάος· οὐδὲ γάνυσθαι
εἶα ἀπειρεσίοισιν ὄνειάσιν, ὅσσα οἱ αἰεὶ
θέσφατα πειθόμενοι περιναίεται οἴκαδ' ἀγέρον.
ἀλλὰ διὰ νεφῶν ἀφνώ πέλας αἴσσοισαι
Ἄρπυιαι στόματος χειρῶν τ' ἀπὸ γαμφηλῆσιν
συνεχέως ἤρπαζον. ἐλείπτετο δ' ἄλλοτε φορβῆς
οὐδ' ὅσον, ἄλλοτε τυτθόν, ἵνα ζῶων ἀνάχοιτο.
καὶ δ' ἐπὶ μυδαλήν ὀσμῆν χέον· οὐδέ τις ἔτιλη
μῆ καὶ λευκανίηνδε φορεύμενος, ἀλλ' ἀποτηλοῦ
ἔστηώς· τοῦτον οἱ ἀπέπνεε λείψανα δαίτιός.

Par to Zevs viņam uzsūtīja mūžīgu vecumu

un atņēma saldo acu gaismu, neļaudams viņam

priecāties par bagātīgajiem ēdieniem, kurus

kaimiņi vienmēr viņam nesa uz māju par pareģojumiem.

Bet pēkšņi cauri mākoņiem ātri parādīdamās

Harpijas no mutes un rokām ar knābjiem izrāva viņam ēdienu.

Kādreiz no ēdiena nekas nepalika, kādreiz —

tik daudz, lai dzīvotu un ciestu,

jo viņas izplatīja sliktu smaku. Nebija spēka

ne vien pienest ēdienu pie mutes, bet arī tālāk stāvēt.

Tik sliktā bija smaka dziru atliekām!

Sofokls izvēlas ļoti atšķirīgu mīta variantu, lai izskaidrotu Fineja soda iemeslu.

Drāmās "Timpānisti"³⁶ un "Finejs"³⁷ izmantots jaunās pamātes tēls, kura patī vai kuras pamudinātais Finejs laupījis redzi saviem bērniem no pirmās sievas.

Boreadu izrēķināšanās ar harpijām ir tradicionāls Fineja mīta elements. To piemin Hēsiods³⁸, arī Antimahs³⁹. Galvenajās līnijās šiem autoriem seko Apollonijs⁴⁰. Viņam Boreadi iežēlojas par Fineju un metas notvert harpijas. Kad tas viņiem ir jau gandrīz izdevies, parādās Irīda un liek vajāšanu pārtraukt. Viņa zvēr Stiksas vārdā, ka harpijas nekad vairs neatgriezīsies mocīt Fineju. Harpijas dodas uz kādu alu Krētā. Salas, pie kurām Boreadi panākuši harpijas, bet tad vajāšanu pārtraukuši, kopš tā laika saucoties Pagriešanās salas (*Στροφάδες*).

Šīs salu nosaukuma etimoloģijas skaidrojums ir sens. Hēsiods to saista ar Boreadu vēršanos pie Zeva (*ἔπλοστρέφω*) ar lūgumu ļaut notvert harpijas⁴¹. Apollonijs precīzi seko Antimaha skaidrojumam⁴² — salas agrāk saukušās Peldošās (*Πλωταί*), bet nosaukumu *Στροφάδες* ieguvušas, jo šini vietā Boreadi pārtraukuši vajāt harpijas un pagriezušies atpakaļ (*ὑποστρέφω*).

Daudzie saglabājušies fragmenti norāda uz noturīgu literāru tradīciju, kas sasaista Fineju ar argonautu mītu. Pēc Apollonija šī tradīcija turpinās⁴³.

Pēc Apollonija poēmas konceptuālās ievirzes argonautu brauciena maršruts atbilst senākajam mīta slānim — priekšstatiem, ka varoņu mājupceļš no tālas zemes nevar atkārtot turpceļu. Šādā aspektā Apollonijs seko saviem priekšgājējiem Hēsiodam⁴⁴, Antimaham⁴⁵ un Pindaram⁴⁶.

Savukārt argonautu brauciena maršruta praktiskajā realizācijā Apollonija poēmā parādās jaunāku laiku uzskati. Apollonijs atsakās no Hēsioda, Antimaha un Pindara priekšstatiem, ka argonauti no Kolhidas brauc mājup pa Fasīdas upi, nonāk jūrā, no turienes Okeānā un beidzot Libijā, kur uz rokām iznes “Argo” jūrā. Apollonijs neseko arī uzskatam, kas literatūrā izskan sākot ar V gs. p. m. ē. — ka argonauti atgriežas mājup pa to pašu ceļu, pa kuru aizbraukuši uz Kolhidu.⁴⁷

Apollonija “Argonautikā” argonautu atpakaļceļa attēlojumā iezīmējas atgriešanās pie senākā uzskata, ka brauciens uz Kolhidu un atpakaļ no tās uz Grieķiju ir pa atšķirīgu maršrutu. Šo seno priekšstatu bagātina materiāli, kurus Apollonijs pārņem no jaunākajiem ģeogrāfiem Timēja un Timagēta⁴⁸. Arī šeit Apollonijs pārņem tikai šo autoru vispārīgāko ievirzi — argonauti dodas mājup no Kolhidas rietumu virzienā pa rietumu jūrām (sīkāk skat. IV 3c) nodaļu).

Apollonija aprakstītais argonautu mājupceļa maršruts ir pilnībā fantastisks un reāli neiespējams, tāpat kā tas bija viņa priekšgājējiem Timējam un Timagētam. Tas atklāj Apollonija mērķi — saglabājot tradicionālo seno brauciena koncepciju, bagātināt to ar (pēc paša Apollonija uzskata) ģeogrāfiskām reālijām, tādējādi pēc iespējas apvienot senākos mītu sižetus ar realitāti.

Vēlākie autori turpina Apollonija izvērsto domu par argonautu mājupceļu pa rietumu jūrām⁴⁹, lai gan konkrētais brauciena maršruts var būt ievērojami atšķirīgs⁵⁰.

Sirēnas (*Σειρῆνες*) pieder pie mitoloģisko priekšstatu arhaiskākā slāņa.

Sirēnas sākotnēji uzskatīja par mirušu cilvēku dvēselēm vai nāves dēmoniēm. Šīni mitoloģiskajā tēlā galvenais ir to saistība ar nāvi. Kaut arī sirēnas ar laiku, sevišķi literatūrā, ievērojami izmainās un iegūst pat atšķirīgu ārējo veidolu, tās saglabā savu saistību ar nāvi.

Senākais literatūras avots, kur pieminētas sirēnas, ir Homēra “Odiseja”⁵¹. Homēram sirēnas ir jaunavas, kas sēž ziedošās pļavās. Viņas ar savām dziesmām apbur jūrniekus, kuri vairs neatgriežas dzimtenē un iet bojā. Homērs skaidri nepasaka iemeslu, kādēļ sirēnu savaldzinātie jūrnieki iet bojā. Zināmā mērā

sirēnas liekas līdzīgas lotofagiem, jo cilvēks, kas apēdis lotosa ziedu, aizmirst dzimteni un zaudē vēlēšanos tajā atgriezties.⁵²

Pirmais zināmais autors, kas sasaista sirēnas ar argonautu mītu, ir Hērodors.³ Zīmīgi, ka Hērodoram izskan doma, ka tikai fiziski nespēcīgā Orfeja klātbūtne uz kuģa ļauj argonautiem pabrukt garām sirēnām. Šī saistība argonauti—Orfejs—sirēnas saglabājas arī vēlākajiem autoriem⁵⁴.

Nav nekādu liecību par to, ka sirēnas būtu saistītas ar argonautu mītu agrāk par V gs. p. m. ē. Arī Orfejs kā argonautu brauciena dalībnieks pirmo reizi minēts V gs.⁵⁵ Tādēļ liekas iespējams, ka Apollonija poēmas sirēnu un Orfeja epizode pamatojas uz salīdzinoši jaunu literāro tradīciju.

Apollonija "Argonautikā" sirēnas salīdzinājumā ar Homēra sirēnām ir ieguvušas vēl fantastiskākus pasaku tēlu vaibstus. Apollonija sirēnas ir neparasti pusputni—pussievietes, kuru brīnišķīgās dziesmas pazudina garām braucošos jūrniekus. Argonautiem izdodas pabrukt viņām garām tikai pateicoties Orfejām, kura balss un liras spēle pārspēj šīs būtnes. Sirēnu valdzinājumam nespēj pretoties vienīgi argonauts Būts, kurš ielec jūrā. Viņu no nāves izglābj Afrodīte⁵⁶.

Senākais avots ziņām par teiksmainajiem stimpfēlīdiem (Areja salas putniem) ir Pausānija pārstāstītais Peisandra no Kamira (*Πείσανδρος ὁ Καμυρενός*) (laikam VI gs. p. m. ē.) vēstījums. Pausānijs piemin putnus — cilvēkēdājus, kas kādreiz dzīvojuši pie Stimpfēla ezera (*Στυμφηλὶς λίμνη*) Arkādijā un kurus nogalinājis Hērakls⁵⁷. Vienlaikus Pausānijs uzsver, ka pēc Peisandra teiktā Hērakls šos putnus nav nogalinājis, bet ar troksni padzinis. Pausānija laikā putni ar nosaukumu *Στυμφηλίδες* dzīvojoja Arābijā.

Pēc Pausānija un viņas pieminētā Peisandra redzams, ka stimpfēlīdi ir saistīti ar Hērakla mītu ciklu.

Arī vēlāko autoru darbos stimpfēlīdi nav ietilpuši argonautu mītu ciklā⁵⁸.

Domājams, ka Hērodors ir senākais zināmais autors, kas saistījis stimpfēlīdus ar argonautu mītu⁵⁹. (Sīkāk skat. Hērodora tekstu analīzi).

Apollonija "Argonautikā" argonautu tikšanās ar bīstamajiem putniem ir viena no nozīmīgākajām argonautu brauciena turpceļa epizodēm.⁶⁰ Tomēr Apollonija putni savā būtībā ir ļoti atšķirīgi no tiem, kas saistīti ar Hēraklu:

1) Hērakla stimpfēlīdi ir bailīgi putni, kas slēpjas biežajos mežos ap ezeru. Viņi apdraud zemi sava lielā skaita dēļ, jo iznīcina zemes augļus⁶¹.

Apollonija aprakstītie putni uzbrūk cilvēkiem un ar savām bultām līdzīgajām spalvām tos ievaino vai nonāvē. Argonauti no šīm bultām var glābties, tikai uzliekot bruņu cepures, no vairogiem izveidojot aizsegu un tik stipri sitot pa vairogiem, ka putni aizbēg.⁶²

2) bailīgie Hērakla mīta stimpfēlīdi apdzīvo Stimpfēla ezera apkārtni Arkādijā⁶³.

Kareivīgie Apollonija putni apdzīvo Areja salu netālu no Kolhidas Pontā⁶⁴.

Zīmīgi, ka Apollonijs seko tradīcijai, kas abas putnu sugas saplūdinā. Jau Eiripīds⁶⁵ un Timagēts⁶⁶ piemin, ka Areja salu apdzīvo stimpfēlīdi.

Acīm redzot, šo atšķirīgo mitoloģisko priekšstatu saplūšanu veicināja fakts, ka sākotnēji gan stimpfēlīdi, gan Finejs, kas brīdina argonautus no bīstamajiem putniem, lokalizējās Arkādijā. Līdz ar Fineja lokalizācijas maiņu uz Propontīdu vai Ponta dienvidu piekrasti, varēja rasties mīta variants, pēc kura putni pārceļas uz Areja salu Pontā. Par to liekas liecināms fakts, ka Hērakla cīņa ar putniem var būt Areja sala⁶⁷.

Senākais avots, kur pieminēti Apollonija poēmā sastopamie Alkinojs (Ἀλκίνοος) un Arēte (Ἀρήτη), ir Homērs⁶⁸. Viņam šie mitoloģiskie tēli ir pieminēti saistībā ar mītiem par Odiseja klejojumiem.

Problemātisks ir jautājums, kas ir pirmais autors, kurš sasaistījis Alkinoja un Arētes tēlus ar argonautu mītu. Uz šo jautājumu nevar atbildēt viennozīmīgi. Ir fakti, kas ļauj spriest, ka šis pirmais autors ir Timējs IV/III gs.)

— Timējs vēsta par Kerkīru, kuru pēc tradicionālā uzskata apdzīvo faiāki⁶⁹,

— Kerkīrā notiek Jāsona un Mēdejas kāzas⁷⁰.

Domājams, ka rakstot par šiem notikumiem, Timējs nevarēja atstāt novārtā Alkinoja un Arētes tēlus, lai gan saglabājušos fragmentos tie nav minēti. Ja Timējs ir bijis pirmais autors, kas literārā darbā runājis par Alkinoju un Arēti argonautu mīta ietvaros, tad šis viņa variants pamatojas uz kādu lokālmitu, kas vēstīja par argonautu ierašanos Korintas kolonijā Kerkīrā. Radniecīgs mīta variants sastopams arī literatūrā — pēc Pelija nāves Jāsons un Mēdeja dodas uz Kerkīru.⁷¹

Apollonija "Argonautikā" apdziedātā argonautu ierašanās Kerkīrā pie Alkinoja un Arētes⁷² ir interesanta no vairākiem aspektiem:

1) ko Apollonijs pārņem no sava literārā priekšgājēja Timēja,

2) Apollonija individuālais ieguldījums šīs epizodes apstrādē un ietekme uz vēlākiem autoriem.

1. Apollonijs seko Timējam, pārņemot no viņa galvenos sižetiskos akcentus:

— argonauti ar Mēdeju, bēgdami no Kolhīdas, ierodas Kerkīrā,

— Jāsona un Mēdejas kāzas notiek Kerkīrā.

2. Apollonija oriģinalitāte galvenokārt parādās mitoloģiska materiāla mākslinieciskajā apstrādē. Apollonija poēmā Kerkīras epizode veido patstāvīgu epiliju ar savu kompozicionālu struktūru, kas ietver darbības attīstību, sasprindzinājumu, kulmināciju un atrisinājumu.

Apollonijs parāda Alkinoja labvēlīgo attieksmi pret Kerkīrā piestājušiem argonautiem. Sasprindzinājums veidojas, kad Kerkīrā ierodas kolhu vienība un pieprasa Mēdejas atdošanu. Darbības kulminācija ir Mēdejas izmisīgā griešanas pie Arētes pēc palīdzības. Tam seko atrisinājums. Pēc Alkinoja domām, vienīgais iemesls neizdot Mēdeju kolhiem būtu viņas un Jāsona laulība. Tādēļ naktī ar Arētes palīdzību tiek noorganizētas Jāsona un Mēdejas kāzas, bet no rīta Alkinojs atsakās atdot Mēdeju kolhiem.

Zīmīgi, ka šo plašo, epilijam līdzīgo argonautu brauciena epizodi Apollonijs ir papildinājis ar etioloģisko materiālu (skat. IV 3c)).

Literatūrā pēc Apollonija argonautu ierašanās pie Alkinoja un Arētes pēc bēgšanas no Kolhīdas ieņem stabilu vietu samērā vienveidīgā formā⁷⁹. To var izskaidrot ar sekojošiem iemesliem:

1) tā kā ir nostiprinājies priekšstats, ka mājup no Kolhīdas argonauti dodas pa rietumu jūrām, viņu ceļš var vest garām Kerkīrai, kur pēc tradicionālā uzskata dzīvojuši faiāki,

2) Apollonija poēmā apdziedātā argonautu viesošanās pie Alkinoja un Arētes pieskaitāma poēmas mākslinieciski veiksmīgākajām epizodēm, tādēļ nav pārsteidzoši, ka tā ietekmējusi vēlākos autorus.

Dažus tēlus, kas pazīstami no citiem mītiem, saistībā ar argonautu mītu pirmais ir pieminējis Apollonijs. Šie tēli ir Skilla (Σκύλλη) un Haribda (Χάρυβδις) un Trinakija (Θρινაკίη).

Būtībā šāds process, ka autori piesaista tēlus no citiem cikliem argonautu mītam, nav jauns (Hērodors, Timējs). Tēlu izvēli Apollonijam ir noteikusi viņa orientācija uz Homēru un varoņeposa žanru.

Zīmīgi, ka šie tēli, kurus Apollonijs piesaista argonautu mītam, viņa poēmā ieņem nenozīmīgu vietu. Gan Skilla un Haribda, gan Trinakija ir pieminēti tikai kā objekti, ar kuriem argonautiem nākas sastapties brauciena laikā.

τῷ μὲν γὰρ Σκύλλης λισσῆ προυφαίνετο Πέτρη·
τῷ δ' ἄμοτον βοάσκειν ἀναβλύζουσα Χάρυβδις.

Šeit parādijās stāvā Skillas klints,

tur nepārtraukti dunēja Haribda, augšup putodama ūdeni.⁷⁴

ῥῶκα δ' ἄμειβον

θρυνακίης λειμῶνα, βοῶν τροφὸν Ἡελίοιο.

...Ātri viņi pabrauca garām

Trinakijas plāvai, Hēlija vēršu barotājai.⁷⁵

Arī vēlākajā literatūrā, kas argonautu mīta traktējumā galvenokārt bāzējas uz Apollonija poēmu, šie tēli pieminēti garāmejojot⁷⁶ vai nav pieminēti vispār⁷⁷.

Secinājumi

1. Apollonijs savā poēmā izmanto mitoloģiskus tēlus un priekšstatus, kas ir pazistami no arhaiskākajiem mītiem (Kirke, Klistošās klintis, Finejs, argonautu atpakaļceļa maršruts, sirēnas, stimfēlīdi, Skilla un Haribda, Trinakijas sala).

2. Senākās ziņas par šiem tēliem un priekšstatiem ir iegūstamas galvenokārt no Homēra, kā arī no Hēsioda un Peisandra darbiem. Šie darbi neļauj viennozīmīgi secināt, ka senākajā literatūras attīstības pakāpē visi iepriekš minētie arhaiskie mitoloģiskie tēli un priekšstati būtu saistīti tieši ar mītu par argonautiem.

3. Argonautu mīta ietvaros pieminēti Kirke, Klistošās klintis, brauciena atpakaļceļa maršruts (Homērs), Finejs (Hēsiods), bet saistībā ar citiem mītiem — sirēnas, Alkinojs un Arēte, Skilla un Haribda, Trinakijas sala (Homērs), stimfēlīdi (Peisandrs).

4. Literāro darbu ar argonautu mīta tematiku analīze liecina, ka pakāpeniski autori sasaista ar argonautu mītu arhaiskus mitoloģiskus tēlus, kas pazistami no citiem mītiem (sirēnas, stimfēlīdus — Hērodors, Alkinoju un Arēti — Timejs, Skillu un Haribdu, Trinakijas salu — Apollonijs). Tā iemesls ir:

1) vēlēšanās sasaistīt konkrētu ģeogrāfisku vietu un tur pēc tradicionālā uzskata lokalizētos mitoloģiskos tēlus ar aprakstāmo argonautu braucienu (Hērodors, Timējs, Apollonijs),

2) tuvināt savu poēmu arhaisko eposu "atmosfērai" ar mērķi pierādīt episkā žanra prioritāro nozīmi (Apollonijs),

3) Apollonijam pievēršanās arhaiskajā eposā pieminētajiem mitoloģiskajiem tēliem ir savdabīgs poētiskas sacēnsības veids ar Homēru.

b) Senākie grieķu kolonizācijas mīti poēmā

Lielāko Apollonija "Argonautikas" daļu veido vēstījums par argonautu piedzīvojumiem turpceļā uz Kolhīdu un atpakaļceļā uz Grieķiju. To papildina detalizēts redzēto vietu, kultu, varoņu un valdnieku atveidojums, kā arī izziņas materiāls par vietējiem ticējumiem, to izcelšanos un dažādu nosaukumu etioloģijas skaidrojums. Apollonijs ir izmantojis ļoti plašu materiālu, kurš nav hronoloģiski un telpiski vienveidīgs.

Pamatā mitoloģiskais materiāls, ko izmantojis Apollonijs, lai atspoguļotu argonautu ceļojumu, ir jaunāks nekā iepriekšējā nodaļā apskatītais VII—VI gs. p. m. ē. Apollonija avoti galvenokārt ir lokālvēsturnieku darbi un lokālmīti.

Tā kā kolonizācijas mīti veido loģiskus tematiski noslēgtus ciklus atbilstoši lokalizācijai, tad, sekojot K. Roberta klasifikācijai, es tos grupēju neatkarīgi no tā, vai konkrētais notikums norisinājies argonautu turp vai atpakaļceļā.¹

Lieli un nozīmīgi argonautu piedzīvojumi norisinās Propontīdā, Pontā, Egejas jūrā un Lībijas piekrastē.

Argonautu piedzīvojumi Propontīdā ir viena no Apollonija poēmas argonautu turpceļa spilgtākajām epizodēm. Īpašu vietu ieņem notikumi Kizikā (*Κύζικος*)². Apollonija avots šīs epizodes aprakstā ir VI gs. p. m. ē. Kizikas lokālvēsturnieks Dēiohs (*Δηΐοχος*)³

Apollonija "Argonautikā" argonauti nonāk Propontīdas dienvidu piekrastē, Kizikā, kur valda Kiziks (*Κύζικος*). Kiziks ir Eneja (*Αΐνεύς*) dēls, bet Enejs ir Trāķijas pilsētas Enas (*Αΐνος*) eponīms.⁴ Kizika māte ir Trāķijas valdnieka Eisora (*Εΐσώρας*) meita Enēte (*Αΐνήτη*). Cits Eisora dēls — Akamants (*Ακάμας*) pieminēts "Iliadā" kā trāķiešu karavīru vadītājs⁵. Kizika cilts dolioni (*Δολιόνες*) par savu ciltstēvu uzskata Poseidonu.⁶ Pats Kiziks nesen apprecējis Kleiti (*Κλειτή*) no Perkotes (*Περκώτη*) pilsētas Troādā⁷.

Dolioni un viņu valdnieks Kiziks uzņem argonautus ļoti laipni. Kad argonauti ir aizbraukuši, naktī saceļas vētra. Kuģis otrreiz piestāj dolionu zemē, bet argonauti tumsā šo vietu nepazīst. Viņus nepazīst arī dolioni, kuri domā, ka pie Svētās klints (*Ἱερα Πέτρα*) izcēlušies viņu ienaidnieki makrieji (*Μακρυέες*). Iesākas cīņa, kurā Jāsons nogalina valdnieku Kiziku. Iet bojā arī daudzi citi dolioni. Tikai uzaustot gaismai, abu pušu cīnītāji saskata savu kļūdu. Viņus pārņem izmisums. Kiziks tiek apraudāts trīs dienas, tad viņam par godu sarīko spēles un viņš tiek apbedīts. Nāvē dodas Kizika sieva Kleite. Viņu apraud meža nimfas, bet no nimfu asarām rodas strauts, kuru nosauc par Kleiti.⁸

Apollonijs atbilstoši hellēnisma literatūras tradīcijām ne vien iecienīgi apdzied šo traģisko notikumu, bet arī izmanto to, lai skaidrotu strauta nosaukuma rašanos. Saistībā ar Kizika nelaimīgo likteni Apollonijs piemin vēl viņa paša dzīves laikā eksistējošu kultu. Tāpat kā pēc Kizika bojā ejas tauta aizmirst malt graudus un domāt par ēdiena sagatavošanu, tā arī viņa nāves gadadienās miltus gatavo kopīgās dzirnavās.⁹

Kaut arī mitoloģiskie priekšstati, kas saistījās ar Kiziku, ir ļoti seni, Apollonija poēmā maz kas ir saglabājis no to sākotnējā veida. Uz mīta pirmatnējo variantu norāda tikai atsevišķas pēdas.

Apollonija pieminētais Artakijas avots (*Κρήνη Αρτακίη*)¹⁰ ir sastopams arī Homēram.¹¹ Homēram pie Artakijas avota dzīvo laistrigoni ar savu valdnieku Antifanu. Apollonija aprakstītie dolioni ir pavisam citādāki cilvēki. Priekšstats par "Odisejā" minētajiem naidīgajiem ļaudīm tomēr ir saglabāts dolionu ienaidnieku tēlā.

Pēc Homēra autoru priekšstati par Kizikas rajonā dzīvojošām ciltīm ir dažādi.

Efors vēsta, ka dolioni ir pelazgieši, kurus Tesālijas un Magnēzijas iedzīvotāji iedzinuši no viņu sākotnējām dzīves vietām. Tādēļ, uzzinājuši, ka "Argo" ir tesāliešu kuģis, viņi naktī tam uzbrūk.¹²

Citā mīta variantā Kizikas apkārtnes iedzīvotāji veido divas naidīgas grupas: pelazgus vai makronus (*Μάκρωνες*) un dolionus Kizika vadībā. Pelazgi no Ziemeļgriekijas tiek identificēti ar makrijiem vai makroniem no Eibojas (Eiboja kādreiz saukusies *Μάκρις*)¹³. Attiecības starp šīm ciltīm ir naidīgas. Šis motīvs saglabājas visu autoru darbos, bet detaļās nav vienprātības (sevišķi cilšu nosaukumos).

Sholijos norādīts, ka Apollonijs seko Dēioha variantam¹⁴. Acīm redzot, te ir domāts naids starp divām Kizikas apkārtnes ciltīm, kuras Apollonijs nosauc par makrijiem (vai pelazgiem)¹⁵ un dolioniem (Dēiohs šīs ciltis sauc par pelagiem un tesāliešiem¹⁶) un dolionu traģiskā ciņa ar argonautiem pēc to otrreizējas piestāšanas Kizikā, kā arī Kizika nāve, Kizika sievas pašnāvība, viņas vārdā nosauktais avots.¹⁷

Apollonijs papildina argonautu piedzīvojumus Kizikā ar fantastisku epizodi. No zemes izaugušie milži (*γρυγγεγες*) grib aizbērt ostu ar nolauztiem klinšu gabaliem. Šos milžus ir uzsūtījusi Hēra, lai sagādātu Hēraklam papildus grūtības. Hēraklam ar citu argonautu palīdzību izdodas milžus nonāvēt.¹⁸

Šāds motīvs ar Kiziku saistītajos notikumos ir sens. Apollonijam, tas parādās salīdzinājumā ar viņa priekšgājējiem transformētā veidā.

Ostas aizbēršanu piemin Dēiohs¹⁹, bet viņam to izdara tesāliešiem naidīgie pelazgi. Līdzīgs variants, bet ar vairāk uzsvērtiem fantastiskiem elementiem sastopams Agatoklam²⁰. Agatoklam pelazgu vietā darbojas giganti. Giganti gribējuši nosprostot Rindaka (*Ρύνδακος*) upi ar akmeņiem no zemūdens klintīm. Kizikas aizbildne Kora likusi akmeņiem iesakņoties un veidot salu, kura vēlāk nosaukta iedzīvotāja Besbika (*Βέσβικος*) vārdā. Uz šīs salas Kora uzveikusi atlikušos gigantus.

Mitoloģiskajā materiālā, kas attiecas uz argonautu uzturēšanos Kizikā, nozīmīgu vietu ieņem etioloģiskas leģendas. Šeit īpaši izceļas leģenda par māti Dindimiju (*Δινδυμίη*)²¹ (Reju) un viņai uzcelto templi Dindima (*Δίνδυμον*) kalnā, kuru vēlāk saistīja ar argonautu ierašanos²². Pirmais šo motīvu piemin Pindars²³. Pindaram 12 dienas un naktis pēc Kizika bērēm plosās vētra un argonauti nevar aizbraukt. Mopss ierauga Hēras sūtīto zivju dzeni, un saprot, ka argonauti varēs aizbraukt tad, kad uzcelš templi mātei Dindimijai, kas arī tūdaļ tiek izdarīts.

Apollonijs seko Pindaram, bet viņam akcenti ir pārvietoti. Līdzīgs abiem autoriem ir zivju dzeņa tēls, kā arī Mopsa brīdinājums doties uz Dindima kalnu un piesaukt dievu māti. Apollonijs savā vēstījumā izceļ sekojošus momentus:

- 1) gleznaino dabas ainu, kas paveras argonautu skatam no Dindima kalna,
- 2) reālijas, kas saistītas ar dievietei veltīto upurēšanu (altāra izgatavošana, tēls, ko Args izgriež no vinkoka),
- 3) dievietes piesaukšanas process (argonauti Orfeja vadībā uzsāk deju, sīzdami ar šķēpiem pa vairogiem) kā cēlonis frīgiešu kulta paradumam sist tīmpānus, kad piesauc dievieti.

Apollonijam dieviete argonautus uzklausa, parādot brīnumu zīmes. Viena no tām ir avots, kas izsitas no klints un vēlāk iegūst Jāsona vārdu (*κρήνη Ἰασονίη*). Dievu māte pārtrauc arī vētras jūrā.

Daudz konspektīvāk aprakstīts cēlonis cita tempļa celtniecībai un tempļa nosaukuma skaidrojums²⁴. Kad argonauti izkāpj Kizikas krastā, viņi uzceļ tempļi

Apollonam, kas apsargā izkāpšanu krastā (Ἐκβάσιος) (Dēihs piemin šādu tempļu ar nosaukumu Ἰασόνιος²⁵) un izdara tur ziedojumus.

Apollonijs piemin vēl dažas reālijas, kuras pēc viņa domām ir saistītas ar argonautu ierašanos Kizikā.

Kizikā atrodas Jāsona aizstāves Atēnas (Ἰησονίη Ἀθήνη) tempļi, kurā atrodas kuģa "Argo" enkurs. Pēc Tifisa padoma to atstājuši argonauti pie Artakijas avota, lai nomainītu pret smagāku²⁶.

Klints, pie kuras argonauti piestāj tajā nelaimīgajā naktī, kad kļūdas dēļ otro reizi atgriežas Kizikā un iesaistās cīņā ar Kizikas iedzīvotājiem, no tā laika saucas Svētā klints (Ἱερὴ Πέτρη)²⁷.

Nākamais lielākais argonautu piedzīvojums Propontidā saistās ar argonautu ierašanos Misijā pie Argantoneija kalna (Ἀργαντώνειον) Kijas upes (Κίος) grīvā²⁸. Argonautus laipni uzņem vietējie iedzīvotāji, kas viņus pacienā ar vīnu un ēdienu. Hērakls dodas uz mežu, lai izgatavotu jaunu airi. Viņa jaunais draugs Hils (Ὑλας) dodas uz strautu pasmelt ūdeni. Hērakls ir izaudzinājis Hilu pēc tam, kad stridā nonāvējis viņa tēvu driopu Teiodamantu (Θελοδάμας). Šajā pilnmēness naktī mežu un kalnu nimfas sapulcējas, lai svinētu svētkus par godu Artemidai. No avota izpeld avota nimfa un ierauga skaisto Hilu. Viņa ar vienu roku apkampj Hilu, lai viņu noskūpstītu, bet ar otru ierauj jaunekli dzelmē. Hils skaļi iekliek, bet viņa saucienu dzird tikai Polifēms. Satvēris šķēpu, Polifēms metas meklēt Hilu, domādams, ka tam uzbrukuši vietējie iedzīvotāji vai meža zvēri. Viņš sastop Hēraklu, kurš skaļi sauc un meklē Hilu. Tikmēr pēc Tifisa padoma argonauti aizbrauc, nezinādami, ka divi biedri palikuši krastā. Kad viņi to ievēro, Telamons dūsmās iesaucas, ka tas izdarīts ar nodomu, lai Hērakla slava neaizēnotu Jāsonu. Viņš prasa griezties atpakaļ, bet tam iebilst Boreadi. Parādās jūras dievs Glauks un saka, ka tas noticis pēc Zevas gribas. Polifēmam un Hēraklam jāpaliek Misijā. Polifēmam lemts tur dibināt pilsētu Kiju, bet Hēraklam jāatgriežas pie Eiristeja izpildīt darbus.

Epizode ar Hilu ir samērā nozīmīga "Argonautikas" kompozīcijā. Pēc savas struktūras tā atgādina hellēnisma iemīļoto epiliju ar neiztrūkstošo etioloģisko elementu, bet mitoloģiskā materiāla apstrādē. Apollonijs ir oriģināls. Šī epizode, kas vēlākajā literatūrā ir ļoti populāra, pirms Apollonija ir maz izvēsta. Šo materiālu ir izmantojuši Kinetons²⁹ un Hellāniks³⁰. Turpretī Apollonija laikabiedri labprāt pievērsās mitam par Hilu. Liekas, ka šo mitu izmantojis Kallimahs³¹. Teokritam XIII idille ir veltīta Hērakla un Hila mīlestībai. Tā kā sarakstišanas laiks nav zināms ne Teokrita XIII idillei, ne Kallimaha dzejas fragmentam, ne Apollonija "Argonautikai", nevar pārliecinoši atbildēt uz jautājumu par Teokrita, Kallimaha vai Apollonija prioritāti.

Zinātnieku secinājumi, kas izdarīti uz mitoloģiskā materiāla analīzes pamata, ir ļoti atšķirīgi.

A. F. Gova uzskata, ka Teokrits savu XIII idilli veidojis, pamatojoties uz Apollonija poēmas Hila epizodi, bet pārveidojis to atbilstoši hellēniskās dzejas principiem³². Līdzīgs ir T. B. Vebstera secinājums. Pēc viņa domām, Teokrita uzmanības centrā ir Hērakla mīlestība uz Hilu. Tādēļ viņš diez vai būtu pirmais piesaistījis šo mitoloģisko materiālu argonautu mitam. Drīzāk viņš šo variantu pārņēmis no Apollonija³³. Pretēji ir A. Kēnkena uzskati. Viņa skatījumā Apollonija poēmas Hila epizode ir sarežģītāka, paplašināta un variēta. Tas izskaidrojams ar Apollonija vēlmi atšķirties no Teokrita³⁴. R. Pfeifers apšauba, ka Apollonija avots ir Teokrits. Pēc viņa domām, tā ir kāda epizode no Kallimaha "Cēloņiem"³⁵.

Domājams, ka Hils sākotnēji ir bijusi lokāldievība — varbūt Kijas upes dievs vai dabas dievs. Uzskatīja, ka viņu nolaupījušas nimfas. Hilam bija savs kults, kurā atspoguļojās šie priekšstati — vietējie iedzīvotāji kalnos meklēja Hilu un skaļi izkīiedza viņa vārdu.

Mitoloģiskā tradīcija Hilu argonautu braucienā saista ar diviem varoņiem — Polifēmu vai Hēraklu³⁶. Tā ir acimredzama lokāltradīcijas ietekme, jo Polifēmu uzskatīja par Kijas pilsētas dibinātāju³⁷, bet Hēraklejas iedzīvotāji uzsvēra Hērakla saistību ar savu pilsētu.

Tajā mīta variantā, kur centrā izvirzīts Polifēms, Hils ir Polifēma mīlulis³⁸. Kad Hils Misijā pazūd, arī Polifēms paliek turpat, lai meklētu jaunekli. Vēlāk viņš te dibina Kijas pilsētu, bet pats iet bojā cīņā ar halibiem.³⁹ Apollonijs no šī mīta pārņēmis etioloģisko momentu — Polifēma palikšana Misijā ir cēlonis vēlākai Kijas dibināšanai.

Plašāk Apollonijs pievēršas Hērakla — Hila mītam. Šajā mītā (un arī Apollonijam) Hils ir Hērakla mīlulis. Hērakls neaizbrauc argonautiem līdz uz Kolhīdu, jo paliek Misijā, lai meklētu pazudušo Hilu. Kompozicionāli un sižetiski šī epizode Apollonijam ir ļoti svarīga — tā pamato, kadēļ Hērakls izstājas no brauciena, un par istu argonautu brauciena vadītāju kļūst Jāsons.

Apollonijs izmanto iespēju pazudušā Hila sakarā skaidrot kādu vietējo kultu. Kizikas iedzīvotāji nepārtraucot meklēt Hilu un vienmēr interesējoties par Tesālijas pilsētu Trahīnu (*Τραχίς*), jo turp Hērakls aizvedis vietējos jauniešus par kīniekiem, piedraudēdams iznīcināt Misiju, ja iedzīvotāji pārtrauks meklēt Hilu⁴⁰.

Pēdējais lielākais argonautu piedzīvojums Propontīdā norisinās Bitīnijā (*Βιθυνία*) bebrīku zemē (*Βέβρυκες*)⁴¹ un tā ir cīņa ar jauno bebrīku valdnieku Amiku (*Ἄμικος*), Poseidona un nimfas Melijas (*Μελίη*) dēlu.

Amika tēlam ir izteikti arhaisks raksturs. Viņš atgādina jaunu milzi. Apollonijs viņu salīdzina ar briesmīgā Tifója (*Τιφωεύς*) vai Gajas (*Γαίη*) bērniem⁴². Amikam ir fantastisks izskats — viņš ir tērpts melnā apmetnī un bruņots ar gana milnu, kas izgatavota no olīvkoka⁴³.

Apollonija Amiks neļauj argonautu kuģim piestāt savā zemē un prasa, lai kāds no argonautiem cīnītos ar viņu dūru cīņā. Uzaicinājumu pieņem Polideiks un cīņā Amiku nogalina. Šeit Apollonijs atšķiras no Peisandra un Epiharma, kuriem Polideiks Amiku sasien⁴⁴. Pēc Amika nāves argonautiem uzbrūk citi bebrīki, bet viņi tiek sakauti. Kamēr viņi paspēj paziņot citiem savas zemes iedzīvotājiem par Amika nāvi, bebrīku zemei uzbrūk mariandīni sava valdnieka Lika vadībā.

Mīts par Amiku ir sens. Domājams, ka Amiks sākotnēji bijusi kāda lokāldievība.

Pirms Apollonija literatūrā mītu par Amiku izmantojuši Peisandrs, Epiharmus un Dēiohs⁴⁵. Sofoklam bijusi satīru drāma "Amiks"⁴⁶.

Nozīmīgu vietu divcīņa ar Amiku ieņem Teokrīta XXII idillē.

Tāpat kā analizējot Hila epizodi Teokrīta XIII idillē un Apollonija "Argonautikā", attiecībā uz Amika epizodi izvirzās jautājums par Teokrīta vai Apollonija prioritāti. Runājot par Amika epizodi, zinātnieki parasti nenorāda uz tiešu aizguvumu. Lai gan A. F. Govs uzskata, ka Teokrīts ir izmantojis Apollonija materiālu atbilstoši hellēniskās dzejas tradīcijām⁴⁷, citu zinātnieku domas nav tik viennozīmīgas. R. Pfeifers uzsver, ka mīts par Amiku ir sens. Pēc viņa domām, Teokrīts un Apollonijs izmantojuši vienu avotu, bet mīta mākslinieciskā apstrāde abu dzejnieku darbos ir atšķirīga⁴⁸. T. B. Vebsters uzskata, ka Teokrīta un Apollonija dzejas darbu pamatā ir atšķirīgi viena mīta varianti.⁴⁹ Ļoti nopietni šo jautājumu risina A. Kēnkens. Viņš analizē prioritātes problēmu, salīdzinot tradicionālos un jaunrades momentus

dīvciņas attēlojumā. Kēnkens secina, ka Teokrīts saglabājis tradicionālo, komisko Amika tēlu, kas ir pazistams no komēdijas un satīru drāmas. Apollonijs turpretī šo tēlu apvelta ar reālistiskām cilvēka īpašībām. Arī Amika un Polideika ciņas ainā Teokrīts seko tradīcijai, atbilstoši kurai Polideiks ir neuzvarams. Apollonijam abi cīnītāji ir līdzvērtīgi. Tādējādi veidojas dramatiska un saspringta ciņas aina. Pēc Kēnkēna domām, šie fakti liecina par Apollonija posteritāti.⁵⁰

Secinājumi

1. Galvenās epizodes Apollonija poēmā, kas saistās ar notikumiem Propontidā, ir 1) argonautu ierašanās Kizikā un valdnieka Kizika traģiskā bojā eja, 2) Hila pazušana Misijā un Hērakla un Polifēma nošķiršanās no argonautiem, 3) sastapšanās ar bebriku valdnieku Amiku un Polideika ciņa ar viņu.

2. Apollonijs nav pirmais autors, kas apraksta argonautu piedzīvojumus Propontidā. Pirms viņa ir jau nostiprinājusies literāra tradīcija vismaz no VI gs. p. m. ē. (Dēiohs). Daži ar Propontīdu saistītie mitoloģiskie tēli sastopami arī Homēram (Kizika brālis Atamants, Artakijas avots).

3. Apollonija priekšgājēju darbi par argonautiem Propontidā ir saglabājušies ļoti fragmentāri. Vislabāk ir saglabāties Kizikas lokālvēsturnieks Dēiohs — viņa fr. 2—8 vēsta par notikumiem Kizikā. Kā Apollonija priekšgājēji aprakstījuši Hilu un Amiku, var spriest tikai pēc niecīgām piezīmēm sholijos.

4. Jautājums par Apollonija laikabiedru Kallimaha un Teokrīta dzejas ietekmi uz Hila un Amika epizodēm Apollonija poēmā nav atrisināms, pamatojoties uz mitoloģiskā materiāla analīzi. Secinājumos nav izslēdzams subjektīvais moments, jo trūkst hronoloģiska apstiprinājuma.

5. Pēc Apollonija ar Propontīdu saistītie argonautu piedzīvojumi kļūst par neatdalāmu mīta sastāvdaļu⁵¹.

6. Apollonija poēmā ar Propontīdu saistītajam mitoloģiskajam materiālam ir dīvkārša funkcija:

— Kizikas notikumi, Hila pazušana un argonautu sadursme ar Amiku ir atsevišķi epilīji ar savu iekšējo struktūru. Visas poēmas kontekstā sevišķi veiksmīga ir epizode ar Hilu, jo tā pamato Jāsona izvirzīšanos par īsto argonautu vadoni.

— Kizikas notikumu un Hila pazušanas epizodi Apollonijs papildina ar bagātīgu etioloģisko materiālu — pilsētu dibināšanas (Kiju dibina Polifēms), dažādu nosaukumu (Svētā klīnts, Jāsona avots, Jāsona Atēnas templis u. c.) un kultu (dievietes Dindimijas kults, Hila kults Misijā, Kizika nāves gadadienas kults) skaidrojumu.

Apollonija attēlotajos argonautu piedzīvojumos Pontā galvenokārt parādās mitoloģiskais materiāls, kas pamatojas uz lokālmitiem.

Apollonija poēmā pirmā argonautu apstāšanās vieta Pontā ir mazā Tiniadas sala (Θυλιας). Šis motīvs ir pazīstams jau pēc Hērodota⁵²

Hērodots saka, ka Apollons nosaukts par Rītu (Ἑώς) Apollonu un ka viņam uz šīs salas ir altāris ne tāpēc, ka viņš viņiem parādījies no rīta, bet tāpēc, ka argonauti no rīta piebrauca pie salas.

Apollonijs ievērojami paplašina šo epizodi, veidojot izteiksmīgu redzes gleznu.⁵³

τοῦσι δὲ Λητοῦς υἱός, ἀνερχομενος Λυκίηθεν,
τῆλ' ἐπ' ἀπείρονα θῆμον ὑπερβασίων ἀνθρώπων,
ἔξεφάνη. χρύσειοι δὲ παρειάων ἑκάτερθεν
πλοχμοὶ βοτρύοεντες ἐπέρρῳοντο κλύοντι.
λαίῃ δ' ἀργύρεον νόμα βίον, ἀμφὶ δὲ νότους
ιοδόκη τέτανυστο κατώμαδόν· ἧ δ' ὑπὸ ποσσὶν
σειέτο γῆσος ὄλη, κλύεν δ' ἐπὶ κύματα χέρσῳ,
τοῦς δ' ἔλε νάμβρος ἰδόντας ἀμήχανον· οὐδέ τις ἔτλη
ἀντίον ἀνχάσασθαι ἐς ὄμματα καλά νεοῖο.
στὰν δὲ κάτω νεύσαντες ἐπὶ χθονός· αὐτὰρ ὁ τηλοῦ
βῆ ῥ' ἕμεναι πόντονδε δι' ἧρος.

Viņiem parādījās Latonas dēls, kas no Likijas atgriezās pie lielās hiperboreju tautas.

No abām pusēm pāri vaigiem viņa zeltainās cirtas vilņojās, kad viņš spēra soli.

Kreisajā rokā viņš turēja sudraba loku, aiz muguras pāri pleciem bija nostiepta bultu maksts. Visa sala

notricēja zem viņa soļiem, vilņi atsitās pret krastu.

To redzot, viņus pārņēma neizsakāmas šausmas.

Neviens neuzdrošinājās skatīties tieši dieva skaistajās acis. Viņi stāvēja, nolaiduši acis uz zemi.

Tālumā viņš aizgāja, dodamies pa gaisu uz jūru.

Apollonijs vēsta, ka Orfejs ieteic salu nosaukt par Rīta Apollona salu (Ἑώλιος), bet krastmalā uzcelt altāri dievam. Izpildījuši rituālu kora dziesmu, argonauti uzcel Vienprātības templi (ἑερὸν Ὀμονοίας) un zvēr savstarpēju vienprātību.

Dzejnieks skaidro ne vien salas un tempļa nosaukumu rašanās etioloģiju (ši materiāla pamatā ir lokālmīti), bet arī Apollona kulta dziesmas izsaucienā ^{ἰήε} etioloģiju. Apollonijs šo vārdu saista ar ^{ἰδομαι} — izārstēt⁵⁴. Tā kā Kallimaha himnā Apollonam ir sastopams šī paša izsauciena skaidrojums (tiesa, skaidrojums ir atšķirīgs; Kallimahs šo izsaucienu saista ar ^{ἦμι} — mest⁵⁵), šī ir liecība, ka Kallimahs un Apollonijs ir pazinuši viens otra darbus un nav noliedzama savstarpēja ietekme.

Mitoloģisko materiālu, kas saistīts ar argonautu ierašanos mariandīnu (Μαριανδυνού) zemē⁵⁶, Apollonijs pasniedz kā epilīju.

Mariandīnu zemē valda Liks (Λύκος), Daskila dēls (Δάσκυλος), kurš uzņēma argonautus ļoti draudzīgi. Tā iemesls ir argonautu uzvara pār Lika senajiem ienaidniekiem bebrikiem. Sevišķi mariandīni godā Amika uzvarētāju Polideiku. Tindarīdiem Liks apsola uzcelt templi un pilsētas priekšā, līdzīgi dieviem, veltīt auglīgas druvas. Liks ļoti nožēlo, ka kuģotāji zaudējuši tādu ceļa biedru kā Hēraklu. Viņš Hēraklu atceras no jaunības, kad tas ieradies pie viņa tēva ar Hipolītes jostu un palīdzējis tēvam cīņā pret misiešiem un friģiešiem.

Viesošanās pie Lika beidzas ar dzīrēm. Liks sūta argonautiem līdz savu dēlu Daskilu, bet aizbraukšanu no mariandīnu zemes apēno divi traģiski notikumi. No

meža kuiļa ievainojumiem iet bojā Idmons⁵⁷. Argonauti viņu ar godu apglabā, bet vietējiem iedzīvotājiem Apollons pavēl Idmona kapu kalna tuvumā dibināt pilsētu, kur vēlākajos gadsimtos viņu godā ar Agamestora vārdu.

Mariandinu zemē argonauti zaudē arī stūrmani Tifisu, kurš mirst slimības rezultātā. Pēc viņa nāves argonautus pārņem izmisums, jo liekas, ka vairs nebūs iespējams atgriezties mājās. Par jauno stūrmani kļūst Ankejs, kuram Hēra dāvā drosmi uzņemties šo darbu⁵⁸.

Salīdzinot šo Apollonija apstrādāto mitoloģisko materiālu ar Hērodora fragmentiem⁵⁹, ir redzams, ka Hērodora izmantotie lokālmīti faktu izklāsta ziņā ir Apollonija tiešais avots.

Tomēr dzejnieks nevarās arī no savdabīgas šo faktu interpretācijas, ja tas atbilst viņa poēmas kompozicionālajai struktūrai. Piemēram, Apollonijam Idmons un Tifiss iet bojā turpceļā, bet Hērodoram tas notiek atpakaļceļā, kad argonauti otro reizi piestāj mariandinu zemē. Apollonijs šo detaļu maina sekojošu iemeslu dēļ:

1) ģeogrāfiski apsvērumi — ja argonauti dosies mājup no Kolhīdas pa citu maršrutu, tad viņu otrreizēja atgriešanās mariandinu zemē nav iespējama,

2) mākslinieciski apsvērumi — divu varoņu nāve ir vienīgais ar pašiem argonautiem saistītais notikums mariandinu zemē. Ja tās nav, šī epizode poēmas kompozīcijā ir lieka. Tomēr dzejnieks negrib zaudēt spilgto etioloģisko leģendu par Hēraklejas dibināšanu Idmona apbedīšanas vietā.

Apollonija apdziedātajos argonautu piedzīvojumos Pontā galvenā uzmanība ir pievērsta etioloģiskiem motīviem.

Šī mitoloģiskā materiāla izmantojuma ziņā interesants ir jautājums par dzejnieka oriģinalitātes pakāpi. Lielākās grūtības šī jautājuma risināšanā rada fakts, ka nav zināmi konkrēti autori, kas būtu pirms Apollonija apstrādājuši šo mitoloģisko materiālu. Dzejnieka izvēlētie mīti ir vairāku veidu:

1) pilnībā trūkst ziņu par šo motīvu izmantojumu citu autoru darbos; iespējama Apollonija "mitoloģiskā jaunrade".

Apdziedot argonautu braucienu garām Kallihoras (Καλλιχώρας) upes grīvai⁶⁰, Apollonijs sasaista upes nosaukuma etioloģiju ar Dionīsu, kurš pēc atgriešanās no Indijas šeit iedibinājis orgiju un kora tradīciju. Alu, kuras priekšā tie notiekot, kopš tā laika saucot par Ganu atpūtas alu (Αὐλίον ἄντρον).

2) nenoteiktas ziņas sholijos⁶¹, ka šāds mīta variants lokāli bijis pazīstams. Apollonijs to mākslinieciski izstrādā, lai kāpinātu poēmas emocionālo iedarbību un saglabā no lokālmītiem zināmo etioloģisko materiālu

Ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ Σθενέλου τάφος ἐστὶ τοῦ Ἀκτορος ὃς συστρατεύσας Ἡρακλεῖ ἐπ' Ἀμαζόνας, τρωθεὶς ἀνεχώρησεν καὶ ἀπέθανε καὶ ὄδον περὶ τὴν Παφλαγονίαν. τὴν δὲ περὶ Σθενέλου ἱστορίαν ἔλαβε παρὰ Προμαθίδα, τὰ δὲ περὶ τοῦ εἰδώλου αὐτοῦ ἔπλασεν.

Paflagonijā ir Aktora dēla Stenela kaps, kurš, kopā ar Hēraklu devies pret amazonēm, ievainots atgriezās atpakaļ un nomira pa ceļam netālu no Paflagonijas. Stāstu par Stenelu viņš pārņēma no Promatida, stāstu par tēlu viņš izdomāja pats.

Οὗτος μὲν φησὶν ἐπὶ τῷ τοῦ Ἀπόλλωνος βωμῷ τὴν λύραν τεθεῖσθαι, διὸ καὶ τὴν χώραν προσηγορεῖσθαι· ὃ δὲ Προμαθίδας ἐπὶ στήλης αὐτὴν τεθεῖσθαι ὑπὸ Ὀρφέως. τίνες δὲ οὕτως λεγομένην χώραν (οὐ) περὶ Παφλαγονίαν εἶναί φασιν, ἀλλὰ ... >

Viņš saka, ka lira ziedota uz Apollona altāra,

tādēļ zeme arī ieguvusi šādu nosaukumu;
 Promatīds saka, ka to uz kolonnas ziedojis
 Orfejs. Daži saka, ka zeme par kuru šo stāsta
 (ne)atrodas Paflagonijas tuvumā, bet...
 Apollonija variantā šis mīta materiāls parādās šādi: 62

Ἐνθεν δὲ Σθενέλου τάφον ἔδρακον Ἀκτορίδαο,
 ὅς ῥά τ' Ἀμαζονίδων πολυθάρσεος ἐκ πολέμοιο
 ἀψ' ἀνιῶν - δὴ γὰρ συνανήλυθεν Ἡρακλῆι -
 βλήμενος ἰῶ κεύθευ ἐπ' ἀγκυάλου θάνατον ἀκτῆς.
 οὐ μὲν πῆν προτέρω ἔτ' ἐμέτρεον. ἦκε γὰρ αὐτὴ
 Φερσεφόνη ψυχὴν πολυδάκρυον Ἀκτορίδαο
 λισσομένην τυτθὸν περ ὀμήθεας ἀνδρῶν ἰδεσθαι.
 τύμβου δὲ στεφάνης ἐπιβὰς σκοπιάζεται νῆα
 τοῦος ἑὼν, οἷος πόλεμόνδ' ἔεν· ἀμφὶ δὲ καλὴ
 τετράφαλος φοίνικι λόφῳ ἐπελάμπετο πῆληξ.
 καὶ ῥ' ὁ μὲν αὐτὶς ἔδυνε μέγαν ζόφον· οὐδ' ἐσιδόντες
 θάμβησαν· τοῦς δ' ᾤρσε θεοπροπέων ἐπικέλευσαι
 Ἀμπυκίδης Μόψος λουρῆσι τε μελίξασθαι.
 οὐδ' ἀνὰ μὲν κραυγῶν λαῖφος σπάσαν, ἐκδεραιόντε
 πείσματ' ἐν ἀγκυαλῇ Σθενέλου τάφον ἀμφεπένοντο,
 χύτλα τέ οἱ χεύοντο, καὶ ἤγνισαν ἔντομα μῆλων.
 ἀνδρα δ' αὖ χύτλων νηροσσοφ' Ἀπόλλωνι
 βωμόν δειμάμενοι μῆρ' ἔφλεγον· ἀνδρὰ δὲ καὶ Ὀρφεὺς
 θῆκε λύρην· ἐκ τοῦ δὲ Λύρη πέλει οὖνομα χώρα.

Tālāk viņi redzēja Aktorida Stenela kapu kalnu,
 kurš, no drosmīgām cīņām ar amazonēm atgriezdamies,
 gāja taču viņš kopā ar Hēraklu,
 tika ar bultu ievainots un nomira jūras krastā.
 Tālāk daudz vairs negāja. Palaida pati
 Persefone (uz zemi) nelaimīgo Aktorida dvēseli,
 kura lūdza kaut īsu brīdi ļaut vienaudzus redzēt.
 Kapu kalna virsotnē uzkāpis, viņš skatījās uz kuģi.
 Pats viņš bija tāds, kā devās uz karu.
 Skaistā bruņu cepure ar četriem pušķiem
 mirdzēja visapkārt ar sarkanām spalvām.
 Tad viņš iegrīma tumšā miglā. Tie, kas redzēja,
 brīnījās. Pareģis Mopss Ampikids lika
 piestāt krastā un ar ziedojušiem remdēt (dvēseli).
 Viņi ātri nostiepa buras un pietauvojušies
 krastā sāka rūpēties par Stenela kapu kalnu,
 ziedoja viņu un upura dzīvniekus.
 Bet Apollonam Kuģu sargātājam uzcēla
 upuraltāri un sadedzināja upurdzīvniekus.
 Orfejs ziedoja liru, un vieta ieguva Liras vārdu.

3) ja eksistējuši vairāki mītu varianti par argonautu apstāšanos dažādās vietās, Apollonijs izvēlas to, kas vairāk atbilst viņa poēmas sižetiskajai ievirzei.

Vēstot par argonautu apstāšanos Sinopē (*Σινώπη*)⁶³, Apollonijs piemin, ka viņi tur satikuši Deimaha (*Δημάχος*) dēlus Dēileonu (*Δηλέων*), Autoliku (*Αυτόλυκος*) un Flogiju (*Φλόγος*). Šie varoņi bijuši kopā ar Hēraklu, bet tas no viņiem aizgājis (iemesls netiek minēts).

Šai epizodei "Argonautikas" kompozīcijā nav nekādas nozīmes. Dzejnieks to izmanto tādēļ, lai parādītu Sinopes mitoloģisko saistību ar Hēraklu.

Apollonija vēstījumam par Sinopi pamatā ir lokālmīts, kas literatūrā parādās vairākos variantos. Šolijios "Argonautikai" minēts, ka Dēileons, Autoliks un Flogijs kopā ar Hēraklu devušies karagājienā pret amazonēm, bet tad vai nu nomaldījušies no Hērakla vai labprātīgi palikuši Sinopē.⁶⁴ Plūtarhs vēsta, ka šie varoņi devušies cīņā ar amazonēm kopā ar Hēraklu, bet atpakaļceļā kuģa bojā ejas dēļ palikuši Sinopē⁶⁵.

To, ka lokālmitam par Hērakla saistību ar Sinopi (caur Deimaha trīs dēliem) pamatā ir senāks variants, liecina Strabons⁶⁶, kurš vēsta, ka Autoliks uzskatīts par Sinopes dibinātāju un godāts kā dievs. Tā kā Autolika tēvs Deimahs cēlies no Trikes (*Τρίκη*) pilsētas Tesālījā, Strabona pārstāstītais mīts ļauj spriest, ka tas saistīts ar milētiešu kolonizāciju

Secinājumi

1. Apollonija izklāstītais mitoloģiskais materiāls par argonautu braucienu pa Pontu ir neviendabīgs:

- notikumu, kuros būtu iesaistīti paši argonauti, tikpat kā nav,
- autora uzmanības centrā ir etioloģija.

2. Šādam mitoloģiskā materiāla izklāstam ir savi iemesli:

- argonautu brauciens pa Pontu literatūrā pirms Apollonija ir maz aprakstīts.

Vienīgais zināmais autors, uz kura darbiem pamatojas Apollonijs, ir Hērodors. Tās epizodes, kas apskatītas šī Apollonija priekšgājēja darbos, Apollonija poēmā ir spilgtākas un vairāk izvērstas (argonautu viesošanās pie valdnieka Lika mariandīnu zemē, Idmona un Tifisa nāve),

— konspektīvāk un sausāk Apollonijs izklāsta to mitoloģisko materiālu, kas pamatojas uz lokālmitiem (Stenels, Dēileona, Autolika un Flogija iesaistišanās argonautu braucienā),

— trūkstošo konkrēto literārās tradīcijas nostiprināto materiālu par argonautu piedzīvojumiem Apollonijs papildina ar bagātīgu etioloģisko informāciju — dažādu ģeogrāfisku vietu (Kallihora, Lira u. c.) nosaukumu skaidrojumu, bet galvenokārt tempļu nosaukumu un tur piekopto kultu uzskaitījumu (Vienprātības templis, altāris Rīta Apollonam, altāris Apollonam Kuģu sargātājam u. c.)

3. Vēlākajā literatūrā tiek pārņemtas galvenokārt Apollonija atveidotās epizodes par argonautu uzturēšanos mariandīnu zemē un Idmona un Tifisa nāvi⁶⁷. Citas Apollonija pieminētās reālijas pāriet tikai atsauču veidā.⁶⁸

Apollonija poēmā vēstījumā par argonautu piedzīvojumiem Egejas jūras baseinā no mitoloģisko priekšstatu izmantojuma viedokļa nozīmīgas ir trīs epizodes:

- 1) Mēdejas uzvara pār Krētas milzi Talosu,
- 2) argonautu uzturēšanās Lemnas salā,
- 3) argonautu piedalīšanās Samotrākes mistērijās.

Apollonijs vizuāli iespaidīghi atveido Krētas salas (*Κρήτη*) vara milzi Talosu (*Τάλως*):

τὸν μὲν χαλκείης μελιηγενέων ἀνθρώπων
δύξης λουπὸν ἔόντα μετ' ἀνδράσιν ἡμιθέοισιν
Εὐρώπῃ Κρονίδης νῆσου πόρεν ἔμμεναι οὖρον,
τρὶς περὶ χαλκείους Κρήτην ποσὶ δινεύοντα.
ἀλλ' ἦτοί τ' ἄλλο δέμας καὶ γυῖα τέτυκτο
χάλκεος ἢ δ' ἄρρηκτος· ὑπαὶ δέ οἱ ἔσκε τένοντος
σύριγξ αἵματόεσσα κατὰ σφυρόν· αὐτὰρ δὲ τήνγε
λεῖπτος ἕμῃν, ζωῆς, ἔχε, πείρατα καὶ θανάτοιο.

Viņu no ošu paaudzes cilvēku vara saknes

pēdējo starp pusdieviem

Kronīds Eiropai deva par salas sargu,

lai viņš trīs reizes ar vara kājām pārstaigātu Krētu.

Viņam bija neievainojama miesa un

locekļi no vara. Viņam pie potītes zem dzīslas

bija asinīm pilna dzīsla, pārklāta

ar plānu ādu. Tā izšķīra dzīvību un nāvi.

Apollonija poēmā Taloss grib aizkavēt argonautu piestāšanu Krētas salā, bet, pateicoties Mēdejas burvestībām, uzkāpj asam akmeņim un noasiņo.

Mākslinieciski pārlicenošs ir tēlojums, kurā Taloss salīdzināts ar kalnā augošu aizcirstu priedi, kuru vēja brāzmas izgāž ar visām saknēm.

Šo poētisko redzes gleznu Apollonijs savij ar etioloģiju — pirms aizbraukšanas no Krētas salas argonauti tur uzceļ tempļi Atēnai Minoidai (*Μινώϊς*)⁷⁰.

Apollonijs, vēstīdams par vara milzi Talosu, seko tikai vienam no ļoti atšķirīgiem priekšstatiem par šo personāžu un ar viņu saistītajiem notikumiem.

Kinetons Talosu uzskata par Radamanta (*Ραδάμανθης*) vectēvu, Krēta dēlu (*Κρήτης*)⁷¹, Ibiks — par Radamanta iemiļoto⁷². Apollodors atzīst, ka domas par Talosu ir ļoti dažādas: daži viņu uzskata par vara paaudzes cilvēku, daži — par vērsi⁷³. Simonids no Kejas stāsta, ka Taloss esot vara cilvēks, kurš iznīcinot cilvēkus, piespiezdams pie savām liesmojošajām krūtīm un smiedamies par viņu mokām. Tā kā Taloss dzīvojis Sardīnijā (*Σαρδῶν*), no tā cēlies izteiciens "sardoniski smieklī"⁷⁴.

Pēc Apollonija vairāk izplatīts ir uzskats, ka Taloss ir vara milzis, kurš trīs reizes dienā pārstaigā Krētas salu un atvairā uzbrucējus, mezdams viņiem akmeņus⁷⁵. Arī mīta varianti, ko min Apollodors, atšķiras tikai detaļās, bet būtībā līdzinās Apollonijam. Talosu pazudina Mēdejas burvestības vai arī tas, ka Mēdeja sola Talosu padarīt nemirstīgu, bet īstenībā izvelk naglu no pleca, un milzis noasiņo. Apollodors piemin arī mīta variantu, ka Taloss iet bojā, jo Poiants viņam iešauj potītē. Arī Sofoklam Taloss iet bojā, ievainodams potīti un noasiņodams⁷⁵.

Domājams, ka Krētai un Krētas milzim Talosam Apollonija poēmā ir arī cita nozīme. Tā netieši atspoguļo notikumus Apollonija laika politiskajā dzīvē — Ptolemeja II tieksmi nostiprināties uz Krētas salas, kas nodrošinātu Ēģiptes kontroli pār Egejas jūru. Ēģiptei piederēja Kiklādu salas un Tēra, bet cerības uz kundzību Krētā nevainagojās panākumiem.

Apollonijam Krēta un notikumi Krētā varēja būt aktuāli un interesanti, tādēļ viņš tos saista ar savas poēmas sižetu. Apollonijs ir pirmais, kas Krētas milzi Talosu iekļauj argonautu mītā. Vēlākie autori šīs argonautu brauciena epizodes atveidojumā balstās uz Apollonija izstrādāto materiālu.⁷⁶

Nozīmīgākais argonautu piedzīvojums Egejas jūrā ir viņu uzturēšanās Lemnas (Λῆμνος) salā turpceļā uz Kolhidu.

Ar Lemnas salu saistītie motīvi ir seni, iespējams, ka tie sākotnēji veidojuši atsevišķu mītu ciklu. Senākais avots, kas piemin Jāsona un Lemnas valdnieces Hipsipiles (Ὑψιπύλη) mīlestību ir "Iliada". Jāsonam un Hipsipilei ir dēls Eunējs (Ἐὐνήος), kurš nosūta viņu ahajiešiem, kuri cīnās pie Trojas⁷⁷. Kādreiz Eunējs nopircis no Patrokla (Πάτροκλος) Priama (Πρίαμος) dēlu Likāonu (Λυκάων), Ahilleja (Ἀχιλλεύς) gūstekni un pārdevis Lemnā. Eunējs par gūtsekni atdevis skaistu krāteri, kuru kādreiz fenīkieši dāvinājuši viņa mātes tēvam Toantam (Θόας)⁷⁸. Eiripīds piemin Lemnas slepkavības, kurās iet bojā cilvēku un dievu ienīsta dzimta⁷⁹.

Apollonijs ir pirmais, kas detalizēti izvērs šo argonautu brauciena epizodi, kura pēc viņa kļūst par būtisku argonautu mīta sastāvdaļu, lai gan atsevišķas epizodes dažādi autori apraksta dažādi⁸⁰.

Apollonijam lemniešu negodā Afrodītes kultu. Par to dieviete viņas soda, likdama viņu vīriem pievērsties Trāķijā sagūstītajām verdzenēm. Lemniešu atbēgšana, nonāvēdamas ne tikai savus vīrus un verdzenes, bet arī visus citus vīriešus.

Kad argonauti piestāj Lemnas salā, viņi sūta Aitalīdu izlūgties Lemnas valdnieces Hipsipiles atļauju izkāpt krastā. Hipsipile apspriežas ar citām sievietēm un uzklausa savas vecās aukles Polikso (Πολυξώ) padomu, ka vienām sievietēm izdzīvot būs grūti. Tādēļ viņām jādomā par vīriem. Vēstnese Ifinoja (Ίφινοία) paziņo argonautiem par valdnieces atļauju.

Argonautu ierašanās Lemnā un tikšanās ar lemniešiem ir dramatisma pilna epizode. Tā ir plaši un dažādi izmantota traģēdijās. Eshilam lemniešu neļauj argonautiem izkāpt krastā, pirms tie nav kļuvuši viņu vīri. Sofokla tekstā minēta sadursme starp lemniešiem un argonautiem⁸¹. Īpatnēji šī epizode parādīta Pindaram. Viņš ir vienīgais zināmais autors, kas apgalvo, ka argonauti ieradusies Lemnā atpakaļceļā no Kolhīdas, pēc tam, kad viņi izbraukuši cauri Okeānam un Sarkanajai jūrai. Pindaram, kad argonauti ieradusies Lemnā, tur notikušas sacikstes, kuru balvai bija tērps⁸². Balvu skriešanā ieguvis Ergins, kuru lemniešu izsmējušas, ka viņam tik jaunam jau esot sirmi mati.⁸³ Lai gan Apollonijs šādas sacensības nepiemin, tās varētu būt tradicionāls Lemnas mīta elements. Par to liecina vairākkārtējās Apollonija atsauces uz tērpiem, ko lemniešu dāvājušas argonautiem⁸⁴.

Ifinoja aizved Jāsonu pie Hipsipiles, kura izskaidro vīriešu trūkumu ar to, ka sievietes, sadusmojušās par vīru aizraušanos ar gūsteknēm, nav ļāvušas viņiem atgriezties pilsētā. Hipsipile sola Jāsonam valdnieka troni, ja viņš un viņa biedri izlemtu palikt Lemnā. Argonauti labprāt pieņem lemniešu priekšlikumu.

Pēc viesmīlīgās uzņemšanas argonauti paliek Lemnā. Šī epizode bijusi īpaši plaši apspēlēta dažādās komēdijās ar nosaukumu "Lemniešu"⁸⁵. Zīmīgi, ka vecie saglabājušies fragmenti galvenokārt parāda dziru ainas.

Apollonijs vēsta par argonautu uzturēšanos Lemnā tikai līdz tai dienai, kad Hērakls skarbiem vārdiem viņiem atgādina par aizmirsto pienākumu, un argonauti dodas tālāk ceļā uz Kolhidu.

Ar notikumiem Lemnā Apollonijs sasaista interesantu mitoloģisku sižetu, kas attiecas uz Hipsipiles tēvu Toantu⁸⁶.

Lai glābtu tēvu no nogalināšanas, Hipispile ielikusi viņu kastē un palaidusi jūrā. Viņu izglābuši zvejnieki no Oinoijas (*Οἰνολή*) salas. Apollonijs papildina šo materiālu ar etioloģisku informāciju. Oinoijas sala vēlāk nosaukta par Sikinas salu (*Σίκυνος*) Toanta un nimfas Oinoijas dēla Sikina vārdā.

Apollonijs ļoti īsi un noslēpumaini piemin argonautu piestāšanu Atlanta meitas Elektras salā (*Ἡλέκτρα Ἀτλαντῆς*) un piedalīšanos turienes mistērijās, lai nodrošinātu sev veiksmīgu tālāko braucienu⁸⁷. Šolijās norādīts, ka ar šo salu domāta Samotrāke (*Σαμοθράκη*) un Samotrākes mistērijās⁸⁸. Apollonijs ir pirmais zināmais autors, kas saista argonautu braucienu ar Samotrākas mistērijām. Pēc viņa šis motīvs ieskanas vēl spēcīgāk. Orfiskajā "Argonautikā" pēc Orfeja padoma mistērijās iesvētās visi argonauti⁸⁹, bet Valērijam Flakam — tikai Orfejs⁹⁰. Diodors, atsaukdamies uz Dionīsiju Skitobrahionu, vēsta, ka argonauti ieradusies Samotrākā atpakaļceļā no Kolhidas un ziedojuši zelta traukus⁹¹. Jau iepriekš Orfejs, būdams jau iesvētīts, vērsies divas reizes ar lūgumu pie Samotrākas dievībām novērst vētru, un viņa lūgums izpildīts⁹².

Secinājumi

1. Ar Egejas jūru Apollonijs saista vairākus argonautu brauciena notikumus. Nozīmīgākie ir argonautu ierašanās Lemnas salā, Mēdejas uzvara pār Krētas milzi Talosu un argonautu piedalīšanās Samotrākas mistērijās.

2. Šo Apollonija Egejas jūras piedzīvojumu epizožu saistība ar iepriekšējo literāro tradīciju ir atšķirīga:

— sākotnēji patstāvīgs mīts, Lemnas notikumi sasaistās ar argonautu mītu jau "Iliadā". Vēlāko autoru darbos daudzkārt pieminētā argonautu uzturēšanās Lemnas salā liecina par stabilu literāro tradīciju (Eshils, Sofokls, komēdijas, Pindars).

— Taloss ir pazīstams mitoloģisks tēls, kas daudzkārt un ļoti atšķirīgi pieminēts literatūrā (Kinetons, Ibiks, Sofokls, Simonīds no Kejas). Nav ziņu, ka pirms Apollonija šis tēls būtu iekļauts argonautu mītā.

— argonautu piedalīšanās Samotrākas mistērijās ir Apollonija jaunievedums.

3. Argonautu Lemnas piedzīvojumi dažādos aspektos apskatīti iepriekšējo autoru darbos. Pamatojoties uz saviem priekšgājējiem, Apollonijs veido epīliju ar izstrādātu kompozīciju. Šī ir viena no Apollonija poēmas izvērstākajām un mākslinieciski pilnvērtīgākajām epizodēm.

4. Apollonijs piesaista Talosa tēlu argonautu mītam, lai caur to netieši atklātu savam laikam aktuālus politiskus un ideoloģiskus notikumus — Ptolemeja II tieksmi nostiprināties Krētā.

5. Apollonija jaunievedums argonautu mītā — argonautu piedalīšanās Samotrākas mistērijās saistīts ar Apollonija laikā aktuāla kulta nostiprināšanos un izplatību.

6. Apollonija apdziedātās Lemnas⁹³, Talosa⁹⁴ un Samotrākas⁹⁵ epizodes ir pamats vēlākajiem autoriem šo notikumu aprakstā.

Argonautu piedzīvojumi Lībijā (argonautu mītā ar Lībijas vārdu jāsaprot Kirēne un tās apkārtnē) jau izsenis bijuši nozīmīga šī mīta sastāvdaļa. Par to liecina atsauce uz Hēsiodu šolijās Apollonija "Argonautikai" ⁹⁶:

Ἡσίοδος δὲ καὶ Πίνδαρος ἐν Πυθιονίκαις καὶ Ἀντίμαχος ἐν Λύσῃ διὰ τοῦ Ὀκεανοῦ φασιν ἔλθεῖν αὐτοὺς εἰς Λιβύην, καὶ βασιλεύσαντας τὴν Ἄργα εἰς τὸ ἡμέτερον πέλαγος <παρα>γενέσθαι.

Hēsiods un Pindars Pitiskajā epinikijā, un Antimahs "Lidā" saka, ka viņi (argonauti) braukuši pa Okeānu uz Libiju un, nesdami "Argo", nonākuši pie mūsu jūras.

Nozīmīgu vietu epizode par argonautu ierašanos Libijā ieņem Pindara, arī Hērodota daiļradē, bet Apollonijs izmanto abu autoru materiālu, veidojot un izvēršot savu mitoloģisko variantu⁹⁷.

Atpakaļceļā no Kerkiras argonautu kuģi novirza mežonīgs vējš, kas pūš deviņas dienas. Kuģis nonāk Sirtā (Σύρτις) uz sēkļa. Visapkārt plešas tukšnesis. Stūrmanis Ankejs ir izmisumā. Dzejnieks emocionāli tēlo argonautus, kuri domā, ka viņus gaida kaunpilna nāve, un raudošās sievietes, kuru žēlabas salīdzinātas ar gulbja dziesmu. Tad Jāsonam parādās trīs Libijas nimfas, kuras kādreiz no Zeva galvas dzimušo Atēnu nomazgājušas Trītona ezera ūdeņos. Viņas saka neizprotamus vārdus:⁹⁸

... εὖτ' ἂν δέ τοι Ἀμφιτρίτη
ἄρμα Ποσειδάωνος εὐτροχὸν αὐτίκα λύσῃ,
οἷα δὲ τότε σφετέρῃ ἀπὸ μητέρι τίνετ' ἀμοιβὴν
ἧν ἔκαμεν οἷον κατὰ νηδύος ὑμμε φέρουσα.
καὶ κεν ἔτ' ἠχαιήην εἰς Ἀχαιίδα νοστήσαίτε.

...Kad tev Amfitrite

iejūgs ātros Poseidona ratus,
savai mātei izrādiet pienācīgo pateicību,
ka viņa ilgi cieta, nesdama jūs savā klēpī.
Tad jūs atgriezīsieties uz svēto Ahaīdu.

Ieraudzījīs no jūras izskrienam brīnumainu zirgu, Pēlejs (Πηλεύς) skaidro šī vēlējuma jēgu. Argonautu māte ir viņu kuģis, kuru, paceļot uz pleciem, jānes zirga aizskriešanas virzienā.

Μουσάων ὅδε μῦθος· ἐγὼ ὑπακουὸς αἰείδω
Περύδων, καὶ τήνδε πανατρεκὲς ἔκλυον ὀμφήν,
ὑμέας ὧ πέρυ οἷα μέγα φέρτατοι υἱες ἀνάκτων,
ἧ βίη ἧ τ' ἀρετὴ Λιβύης ἀνὰ θύνας ἐρήμους
νηῖα μεταχρονίην ὅσα τ' ἐνδοθι νηὸς ἀχέσθε,
ἀνθεμένους ὧμοισι φέρειν δυοκαίδεκα πάντα
ἧμασ' ὀμοῦ νύκτας τε. δύην γε μὲν ἧ καὶ διζὺν
τύς κ' ἐνέποι, τὴν κελῖνοι ἀνέπλησαν μοχέοντες;
ἔμπεδον ἀθανάτων ἔσαν αἵματος, οἷον ὑπεστῆσαν
ἔρχον, ἀναγκαίη βεβλημένοι. αὐτὰρ ἐπιπρὸ
τῆλε μάλ' ἀσπασίως Τριτωνίδος ὑδάσι λίμνης
ὧς φέρον, ὧς εἰσπράντες ἀπὸ στιβαρῶν ὑέσαν ὧμων

Šis ir mūzu vēstījums. Es dziedu,
 izdzirdējis to no mūzām. Es uzklausīju
 šo pilnībā ticamo diēvišķo vēstījumu,
 ka jūs, labākie no vīriem, valdnieku dēli,
 ar spēku un tikumu pa Lībijas smilšainajiem
 tuksnešiem, pacēluši kuģi un visu, kas tajā
 atradās, uzlikuši uz pleciem, nesāt
 veselās divpadsmit dienas un naktis.
 Vai kāds varētu izstāstīt par tām
 grūtībām un mokām, ko jūs izcietāt?
 Tiešām, jūs esat cēlušies no dievu asinīm,
 jo varējāt veikt tādu varoņdarbu, kad
 nepieciešamība piespieda. Bet uz priekšu
 kad (kuģi) aiznesa līdz Tritonidas
 ezera ūdeņiem, kad tos priecīgi sasniedza, viņi nolaida
 kuģi no stīprajiem pleciem.⁹⁹

Argonautus moka neizturamas slāpes. Viņi meklē avotu un nonāk Hesperīdu dārzā. Hesperīdas izmisumā stasta, ka tikko te bijis Hēraklis, kas nolaupījis zelta ābolus. Uzklusījušas Orfeja lūgumu pēc palīdzības, pašas Hesperīdas pārvēršas kokos un liek tuksnesī izaugt zālei. Izdzirduši Hesperīdas Aigles (*ἄγλαρ*) nicīgo stāstījumu par rupjo Hēraklu, kas ar kājas spērienu pa klīnti ir izsitis avotu, argonauti steidzas meklēt savu agrāko ceļa biedru, kurš nezinādams ir izglābis viņus no mokpilnas nāves.

Lībijā iet bojā divi argonauti: Kantu nogalina gans, kura aitas tas gribēja nolaupīt, bet Mopss mirst no indīgas čuskas kodiena.¹⁰⁰

“Argo” ilgi un nesekmīgi meklē izeju no Tritonīdas ezera jūrā. Tad Orfejs pavēl izlikt zemē lielu Apollona trejkāji kā velti vietējiem dieviem, lai nodrošinātu laimīgu atgriešanos mājās. Kad argonauti to ir izdarījuši, parādās Poseidona dēls dievs Tritons (*Τρίτων*) un sniedz viņiem zemes gabalu kā dāvanu. Viņš sevi nosauc par Lībijas valdnieku Eiripilu (*Εὐρύπυλος*). Tritona dāvanu saņem Eifēms un lūdz parādīt ceļu, kā no ezera izkļūt jūrā. Tritons viņiem to izstāsta. Redzot, ka Tritons ar trejkāji pazūd Tritonīdas ūdeņos, argonauti saprot, ka viņi tikušies ar dievu. Viņi mudina Jāsonu ziedot šim dievam aitu. Jāsons paklausa un piesauc nezināmā dieva palīdzību. Tritons viņu dzird un savā istajā izskatā — puscilvēks-puszivs izvada kuģi jūrā. Argonauti pateicībā uzceļ Tritonam un viņa tēvam Poseidonam altārus, bet vietējā osta no šī laika iegūst nosaukumu Argo osta (*Ἀργῆος*)¹⁰¹.

Ar Trītonu saistītā argonautu mīta epizode netieši atspoguļo grieķu kolonizācijas mēģinājumus Kirēnes apkārtnē pirmsdoriešu periodā. Savukārt tas materiāls, kas attiecas uz perspektīvu, ka Eifēma pēcteči kādreiz valdīs Kirēnē¹⁰², ir jaunāks un saistīts ar reālo Āfrikas ziemeļu piekrastes kolonizāciju VII gs. p. m. ē.¹⁰²

Eifēms redz sapni, ka Tritona dāvātais zemes gabals pārvēršas par sievieti, kuru varonis iemil. Tā izrādās Tritona un Lībijas (*Λιβύη*) meita. Viņa lūdz Eifēmu iemest viņu jūrā netālu no Anafas, no kuras viņa kādreiz pacelsies, domāta Eifēma pēctečiem.

Pēc Jāsona padoma Eifēms iemest jūrā Tritona dāvāto zemes gabalu. No tā rodas satraka Kallista (*Καλλίστη*).

Nākotnes vizijas veidā Apollonijs vēsta par šīs salas lomu un nozīmi Eifēma pēcteču dzīvē¹⁰³. Sākumā Eifēma pēcteči dzīvos Lemnā, bet no turienes viņus padzīs tirrēnieši. Viņi pārcelsies uz Spartu, bet no turienes Tēra vadībā izceļos uz Kallistu. Kallista tiks nosaukta par Tēru Tēra vārdā. Šim mitoloģiskajam materiālam ir reāls zemteksts — Kirēni dibinājuši izceļotāji no Tēras.

Apollonijam ar Kirēni saistīto argonautu piedzīvojumu atainojums ir divkārtīgi nozīmīgs. Vispirms mākslinieciskā veidojuma ziņā tā ir viena no spilgtākajām un poētiskajām epizodēm argonautu braucienā. Savukārt mitoloģiskā materiāla izmantojums šīnē epizodē Apollonijam ir ar konkrētu politisku zemtekstu.

Ptolemeja II valdīšanas laikā Ēģipte paplašināja sev pakļauto zemju robežas un pretendēja uz kundzību Kirēnē. Šis vēlēšanās pamatotību Apollonijs atklāj caur etioloģisku mītu. Ja Eifēms pēc Jāsona padoma iemet jūrā Tritona dāvāto Kirēnes zemes gabalu, no kura izaug Tēras sala, tad šī sala ir grieķu īpašumā nodota Kirēnes zeme. Grieķu izceļotāji no Tēras var pretendēt uz Kirēni kā savu īsteno dzimteni.

Zīmīgi, ka Kirēnes tēmas aktualitātei reālajā dzīvē zūdot, šī argonautu piedzīvojumu epizode izzūd arī literatūrā vai arī tiek pieminēta tikai garāmejojot.¹⁰⁴

Apollonija izvērtajā vēstījumā skaidri redzami viņa avoti — Hērodots un Pindars. Dzejnieks šos abus avotus apvieno, demonstrējot lielu patstāvību un radošu pieeju.

Hērodota intereses galvenokārt saistītas ar ģeogrāfiskajiem un etioloģiskajiem elementiem argonautu Libijas piedzīvojumos.¹⁰⁵ Tiecoties pēc maksimālas ģeogrāfiskas precizitātes, Hērodots pamato, kā argonauti Libijā nokļūst (viņam tas notiek tūrpceļā uz Kolhīdu). Argonauti brauc apkārt Peloponēsai uz Delfiem, lai tur ziedotu vara trejkāji, bet ziemeļu vējš pie Malejas zemesraga (*Μαλέα*) viņus aizpūš uz Libiju, kur viņi nokļūst uz sēkļa Tritonīdas ezerā. Hērodotam Tritons ir brīnumains valdnieks, kas kā maksu par palīdzību argonautiem pieprasa vara trejkāji. Savukārt Tritona pareģojums par simts grieķu pilsētām Tritonīdas krastos ir mitoloģisks pamatojums reālajai grieķu kolonizācijai Kirēnes apkārtnē.

Mēģinājums rast saikni starp mītu un reālo vēsturi atklājas Pindara apdziedātajos argonautu piedzīvojumos Libijā¹⁰⁶. Zīmīgi, ka šo pašu mitoloģisko materiālu (atšķiras tikai detaļas) ar tādu pašu mērķi ir pārņēmis Apollonijs.

Pindaram argonauti nonāk uz Tritonīdas ezera sēkļa. Dievs Tritons Eiripila izskatā pasniedz argonautam Eifēmam zemes gabalu. Tā ir zīme, ka kādreiz Kirēnē valdis Eifēms pēcteči. Argonautu atpakaļceļā zemes gabals iekrīt jūrā un kļūst par Tēras (*Θήρα*) salu, ar kuras starpniecību grieķi vēlāk kolonizē Kirēni.

Pindaram šis mitoloģiskais materiāls kalpo konkrētam mērķim — slavināt Kirēnes valdnieku Arkesilaju, kura senci Battu, argonauta Eifēma pēcteci, uzskatīja par Kirēnes dibinātāju VII gs. p. m. ē.

Secinājumi

1. Apollonija vēstījums par argonautu piedzīvojumiem Kirēnes apkārtnē pamatojas uz stabilu literāru tradīciju. Šo argonautu brauciena epizodi pieminējis Hēsiods, bet plašāk to apdziedājuši Pindars un Hērodots.

2. Apollonija poēmā Kirēnes notikumu epizode ir nozīmīga vairākos aspektos:

— pamatojoties uz senu literāru tradīciju dzejnieks izvērš šo epizodi par epīliju,

— Apollonijs pārstrādā Pindara un Hēsioda izmantoto plašo daudzslāņaino mitoloģisko materiālu, lai atklātu sava laika politiskās un ideoloģiskās tendences — Ptolemeja II tieksmi nostiprināties Kirēnē un šo pretenziju pamatotību.

3. Vēlāko autoru darbos Apollonija izstrādātā Kirēnes epizode nenostiprinās. Tā cēlonis ir šajā mitoloģiskajā materiālā ietvertā reālā zemteksta aktualitātes zudums.

c) Jaunākā slāņa mīti Apollonija "Argonautikā"

Pirms Apollonija mītā par argonautiem notikumi Egejas jūrā gandrīz nemaz nebija atspoguļoti (izņemot Lemnas notikumus). Apollonijs pirmais papildināja argonautu mītu ar epizodēm, kas risinās šajā reģionā (argonautu tikšanās ar Krētas milzi Talosu un piedalīšanās Samotrākes mistērijās), kā arī ar dažādiem Egejas jūras etioloģiskajiem mītiem. Šie etioloģiskie mīti ir salīdzinoši jauni (IV—III gs. p. m. ē.). Bieži vienīgais avots, kur šādi mīti ir pieminēti, ir Apollonija poēma.

Apollonijam nozīmīgs ir etioloģiskais mīts par salas Anafas (*Ἀνάφη*) nosaukuma rašanos un tur pastāvošo izsmiešanas rituālu. Šī epizode Apollonija poēmā veido atsevišķu epīliju.¹

Kad argonauti pēc apstāšanās Krētā turpina ceļu mājup pa Egejas jūru, pēkšņi visapkārt parādās necaurredzama tumsa. Argonautus pārņem bailes, bet Jāsons piesauc Apollona palīdzību, apsolot bagātas dāvanas. Apollons viņus uzklausa. Nokāpis no debesīm, viņš nostājas uz Melantija klintim (*Μελάντιοι Σκόπελοι*) un paceļ augstu gaisā savu zelta loku. Šajā gaismā argonauti ierauga mazu salu, pie kuras viņi izmet enkuru.

Šī epizode Apollonijam izmantota, lai izskaidrotu Apollona epitētu (gaismas nesējs). Autors epitētu saista ar gaismu, kuru viņš parāda argonautiem.²

Salas nosaukumu Anafa (*Ἀνάφη*) — parādītā, Apollonijs pamato ar to, ka salu Apollons parādījis argonautiem.³

Apollonijs arī ataino neparastu svētku rituālu uz Anafas salas — vīriešu un sieviešu sacenšanos jokpilnos strīdos. Šāda rituāla izcelšanos Apollonijs saista ar argonautiem, kuri salas tuksnesīgajā krastā izdarījuši ziedojumus Apollonam, izmantojot ūdeni. Mēdejas kalpones faiākietes, to redzot un atceroties bagātīgās upurēšanas Alkinoja pili, sākušas viņus izsmiet. Tas iezīmējis sākumu vēlākajam svētku izsmiešanas rituālam.⁴

Apollonija mitoloģiskais materiāls galvenajās līnijās ir tāds pats, kā Kallimaha aprakstītais⁵. Atšķirība ir tikai detaļās. Kallimaham sala Anafa savu nosaukumu iegūst no gaismas, kuru izstaro Apollona izšautā bulta. Sievietes, kas argonautus izsmej, Kallimaham nav faiākietes, bet kolhietes.

Šis mitoloģiskais materiāls ir neapšaubāmi ļoti līdzīgs un liekas parādam, ka dzejnieki pazinuši viens otra darbus. Tomēr jautājumā par viena dzejnieka ietekmi uz otru līdzīgi tam, kā apskatot Teokrita–Apollonija prioritātes problēmu, zinātnieku domas dalās.

R. Pfeifers uzskata, ka Apollonijs Anafas epizodes atveidojumā cieši seko Kallimaha "Cēloņiem".⁶ P. Hendels norāda, ka Apollonijs, apdziedot Anafas notikumus, ir nevis atdarinātājs, bet virtuozs sekotājs.⁷ T. B. Vebstera domas ir pretējas — Kallimahs pazinis Apollonija poēmas pirmās divas grāmatas un brīvi tās pārstrādājis.⁸

Vēlākie autori, skaidrojot Anafas nosaukuma rašanos, izvēlas Kallimaha materiālu⁹ vai arī vidusceļu starp Kallimaha un Apollonija sniegtajām ziņām.¹⁰ Savukārt izsmiešanas rituālu piemin Apollodors, un viņa avots ir Apollonijs.¹¹

Apollonijs ir pirmais autors, kas piemin argonautu iedibinātās rituālās ūdens nešanas sacensības Egīnas salā (*Αἰγίνα*)¹². Šo sacensību aizsākums ir argonautu draudzīgi jokpilnās sacensības pēdējā apstāšanās vietā Egīnā par to, kas pirmais aiznesis traukus ar ūdeni uz kuģi. Šāds kults Egīnas salā saglabājies arī vēlāk.

Ūdens nešanas sacensības Egīnas salā piemin arī Kallimahs¹³, bet nekas neliecina, ka tas būtu saistīts ar argonautiem. Var secināt vienīgi to, ka abi dzejnieki pazinuši šādu rituālu. No vēlākiem autoriem vienīgi Apollodors piemin sacensības ūdens nešanā.¹⁴

Secinājumi

1. Atsevišķu mītu grupu Apollonija poēmā veido Egejas jūras etioloģiskie mīti.
2. Hellēnisma periodam raksturīga interese par etioloģiju; tas veicināja šādu mītu rašanos un izplatību.
3. Pirmie autori, kas izmanto Egejas jūras etioloģiskos mītus, ir Kallimahs un Apollonijs. Apollonijs tos apskata argonautu mīta ietvaros. Tā kā Kallimaha darbi ar šo tematiku saglabājušies fragmentāri, kontekstu ne vienmēr var noteikt.
4. Atsevišķu etioloģisku mītu izmantojums Kallimaha un Apollonija dzejas darbos tematiski ir ļoti tuvs. Tā iemesls var būt:
 - abiem autoriem raksturīga interese par etioloģiju,
 - abi autori varēja izmantot vienu avotu — kādu lokālu etioloģisko mītu pārstāstījumu.
5. Literatūrā pēc Apollonija Egejas jūras etioloģiskie mīti Apollonija redakcijā ir izmantoti Apollodora Bibliotēkā un Orfiskajā Argonautikā.¹⁵

Apollonija "Argonautikas" mitoloģiskā materiāla jaunāko slāni veido mīti par argonautu mājupceļu no Kolhīdas pa rietumu jūrām. Šo slāni var apskatīt divos aspektos: 1) pati argonautu atpakaļceļa koncepcija, 2) atsevišķi etioloģiski mīti rietumu jūrās.

Konkrētie priekšstati par argonautu brauciena ģeogrāfiju dažādos laikos ir bijuši pilnīgi atšķirīgi. Īpaši tas attiecas uz argonautu mājupceļu no Kolhīdas.

Hēsiodam¹⁶ un Pindaram¹⁷ argonauti virzās no Kolhīdas uz dienvidiem, tad pa Okeānu uz Libiju.

Sākot ar V gs. p. m. ē.¹⁸, iezīmējas šī pilnīgi fantastiskā maršruta noliegums un doma, ka argonauti atgriezušies mājup pa to pašu ceļu, kā sasnieguši Kolhīdu, t. i., pa Propontidu un Pontu.

IV—III gs. p. m. ē. vienlaikus pastāv šis uzskats (Kallimahs)¹⁹ un iezīmējas arī cits viedoklis, kas būtībā ir atgriešanas pie Pindara un Hēsioda varianta. Tā aizsācējs ir Timējs no Tauromenas (IV—III gs.) un Timagēts (dzīves laiks nezināms) — argonauti atgriežas mājup, virzīdamies no Ponta uz rietumiem. Tā kā arī šiem autoriem trūkst konkrētas ģeogrāfiskas informācijas, kā šāds maršruts praktiski ir iespējams, tad viņu darbos ir daudz fantastikas elementu. Abu autoru koncepciju pieņem Apollonijs un izmanto sava poēmā, vienlaikus diezgan atšķirīgi traktējot konkrēto ģeogrāfisko lokalitāti, pa kuru brauc argonauti.

Vēlāko autoru darbos atkārtojas Apollonija izvērstā doma, ka argonauti atpakaļceļā no Kolhidas kuģo pa upēm, līdz sasniedz rietumu jūras, bet konkrētā brauciena ģeogrāfija dažādos darbos ir atšķirīga (vistuvākais Apollonijam ir Apollodors)²⁰.

Apollonija argonauti sākumā mājup dodas pa to pašu ceļu, kā uz Kolhīdu. Viņi piestāj Paflagonijā²¹, atstājot tur valdnieka Lika dēlu²², bet Mēdeja pie Halisas (Ἑάλυς) upes veic noslēpumainu upurēšanu par godu Hekatei.

Apstāšanās Paflagonijā iezīmē krasu pagriezienu argonautu ceļojumā. Viņi atceras, ka Fīnejs viņiem ieteicis doties mājup pa citu ceļu.

Args stāsta par ēģiptiešu priesteriem, kuri jau sen zinājuši ceļu, pa kuru būs jābrauc argonautiem²³. Šajos Arga vārdos izskan tā idejiskā tendence, kas caurvij Apollonija poēmu — doma, ka Ēģipte ir Grieķijas bijušās varenības un slavas mantiniece. Ēģiptieši ir pasaules senākā tauta. Viņi jau bijuši sasnieguši augstu līmeni, kad Grieķijas pirmiedzīvotāji vēl bijuši ļoti primitīvi.

Interesanta ir Apollonija doma par cilvēku, kas savu karapulku vadībā pārstaigājis Āziju un Eiropu un dibinājis jaunas pilsētas, no kurām daļa eksistējot arī tagad²⁴. Tāda pilsēta esot Aija (Αἴα), kuru apdzīvojot ēģiptiešu pēcteči. Acīm redzot, Apollonijs ar šo karavadoni domā Hērodota pieminēto Sesostrisu, kurš nonācis Kolhīdā²⁵. Kolhīdiešiem esot saglabātas no senčiem mantotās kartes, kurās atzīmēti jūras un sauszemes ceļi.

Šajā kartē esot attēlota Istras upe (Ἰστρος). Tā sākas tālu ziemeļos Hipaija kalnos (Ἑπίπαια ὄρη), bet uz Trāķijas un Skitijas robežas sadalās. Viena daļa ietek Melnajā jūrā, bet otra — Trinakrijas jūrā (Τρινακρῖος πόντος) (tas ir, Adrijas) jūrā.

Argonauti virzās uz Ponta ziemeļrietumiem un pa vienu no Istras daļām — Narēku (Ναρηκος) cer nonākt Adrijas jūrā. Šo domu par argonautu braucieni uz rietumiem, izmantojot to Istras daļu, kas ietek Melnajā jūrā, Apollonijs pārņēmis no Timagēta²⁶.

Pa citu Istras ieteku, ko sauc Skaistā (καλὸν στόμα), no Melnās jūras ie brauc kolhi Mēdejas brāļa Apsirta vadībā un nosprosto argonautiem ceļu uz Adrijas jūru. Arī šo faktu Apollonijs pārņēmis no Timagēta²⁷.

Šo visai sauso ģeogrāfisko izklāstu Apollonijs pēkšņi pārtrauc, papildinot ar dramatisma pilnu ainu, kas raksturo Jāsonu un Mēdeju²⁸. Šis skats vienlaikus iezīmē arī tālāko iespējamo Jāsona un Mēdejas attiecību attīstības perspektīvu un ir kā prologs Eiripīda "Mēdejā" attēlotajiem notikumiem.

Jāsons baidās, ka kolhi sadursmes gadījumā argonautus uzveiks, pateicoties savam skaitliskajam pārkumam,. Mēdeja nojauš viņa šaubas un sašutumā pārmet solījuma laušanu un to, ka Jāsons ir gatavs atdot Mēdeju vajātājiem. Jāsona glābums izpaužas viņa bailēs no Mēdejas draudiem un slēptajos mājienos Mēdejai, ka vajadzētu nogalināt Apsirtu.

Apsirta nogalināšana argonautu mītā ir viena no nozīmīgākajām epizodēm. Šī epizode literatūrā parādās dažādos variantos, kuriem kopīgs ir viens — tas ir pirmais lielais Mēdejas noziegums viņas noziegumu virknē.

Atšķirības mīta variantos par Apsirta nogalināšanu pamatā ir vienā detaļā:

1) Mēdeja Apsirtu nogalina Kolhīdā (Kallimahs)²⁹, paņem viņa liķi līdz uz kuģi "Argo", sadala to gabalos un iemet Fasīdā (Sofokls³⁰, Eiripīds³¹). Tādējādi viņa nodrošina iespēju "Argo" aizbraukt no vajātājiem jo Aiēts aizkavējas, savākdams upē nogalinātā dēla locekļus.

2) Mēdeja paņem Apsirtu līdz uz kuģa, nogalina un sadala viņa liķi gabalos, kad Aiēts dzenas pakal (Ferekids, Apollodors³²). Aiēts apglabā Apsirta locekļus Tomi pilsētā (*Τόμαλ*), kas no tā iegūst savu nosaukumu³³.

3) Mēdeja nogalina Apsirtu Tomi pilsētā un tur pa laukiem izmētā viņa locekļus³⁴.

Apollonijam šis mīts iegūst savu oriģinālu variantu, kurš pirms viņa nav fiksēts.

Lai izvairītos no sadursmes ar kolhiem Apsirta vadībā, Mēdeja ievilina brāli tempļi uz Artemidas svētās salas un tur viņu nogalina Jāsons. Šo variantu vai arī nedaudz izmainītu pārņem daļa vēlāko autoru³⁵.

Apollonijam kolhi pa jūru grib vajāt argonautus pēc tam, kad uzzinājuši par sava vadoņa noslepavošanu, bet Hēras saceltā vētra izjauc viņu plānus. Baidīdamies no Aiēta dusmām, viņi neatgriežas Kolhidā, bet paliek dzīvot uz tuvējām salām³⁶.

Ļoti līdzīgs motīvs par kolhiešiem, kas, Aiēta uzdevumu neizpildījuši, baidās atgriezties mājās un tādēļ dibina jaunu pilsētu, kur apmetas uz dzīvi, izskan arī Kallimaha dzejā.³⁷

Apollonijs piemin, ka argonauti apstājas hilleju zemē³⁸. Apollonija avots ziņām par šo zemi ir Timējs³⁹. Hillejus pieminējis arī Kallimahs, nav gan zināms, vai saistībā ar argonautu mītu.⁴⁰ Apollonijs pārstāsta no Timēja aizgūto etioloģisko mītu par nesen mirušo hilleju valdnieku Hillu (*Ψύλλος*), Hērakla un Melitas

(*Μελέτη*) dēlu. Šis mīts saglabājas arī vēlāk kā tradīcija.⁴¹ Apollonijs papildina šo materiālu ar spilgtu epizodi, kura nav sastopama nevienam citam autoram. Hilleji parāda argonautiem tālāko ceļu, kā balvu saņemot par to lielu Apollona trejkāji — vienu no diviem, kurus Jāsonam devis pats Apollons.

Argonauti ir Kerkiras (*Κέρκυρα*) tuvumā, kad Hēra, uzzinājusi, ka Zevs uz argonautiem ir sadusmots, jo viņi nogalinājuši Apsirtu, saceļ vētru, kura aizpūš kuģi atpakaļ uz ziemeļiem⁴².

Apollonijs izmanto tradicionālu argonautu mīta motīvu⁴³ — kuģi "Argo" iebūvētu runājošu balķi⁴⁴, lai atklātu argonautiem Zeva dusmas. Autors veiksmīgi sasaista kopā sašutušā Zeva lēmumu likt argonautiem ilgi klejot, līdz Kirke viņus būs šķīstījusi no izlietajām asinīm, ar tālāko grūto un sarežģīto ceļu.

Lai izskaidrotu, kā argonauti no Adrijas jūras nokļūst Tirrēņu jūrā, Apollonijs izvirza savdabīgu, bet ģeogrāfiski neiespējamu hipotēzi. Pašas koncepcijas, ka argonauti kuģo pa ķeltu zemēm, autors ir Timējs⁴⁵. Šo domu Apollonijs pārņem no Timēja, bet ceļojuma praktiskās puses realizācija ir paša Apollonija jaunievedums. Tā acimredzamais iemesls ir Apollonija labāka informētība ģeogrāfijas jautājumos. Kaut arī Apollonija apdziedātais argonautu brauciens ir reāli neiespējams, tas vairāk atbilst apgabala ģeogrāfijai kā Timēja apraksts. Atsevišķās Apollonija ģeogrāfiskajās detaļās var saskatīt reāli eksistējošus ģeogrāfiskus objektus. Apollonija pieminētā Rodana (*Ροδανός*), kas ieplūst Sardinijas līcī, ir Rona, Ēridana (*Ἐριδανός*), kas ietek Adrijas jūrā, ir Po, trešā upe, kas ziemeļos ietek Okeānā, ir Reina. Ar vētraiņiem ezeriem var saprast Ženēvas un Bodenas ezerus, ar Herkinijas klintīm (*Ἐρκύνιος*) — Švarcvaldi.

Pēc Apollonija uzskata ķeltu zemē upe Rodana veidojas no trim citām upēm. Viena no tām ir Ēridana, kas ietek Adrijas jūrā, otra — Rodana (*Ροδανός*), kas ietek Sardinijas līcī, bet trešā upe virzās uz ziemeļiem un Okeānu.

Vēstot par argonautu braucieni pa Eridanas upi, Apollonijs to papildina ar vizuāli spilgtu mitoloģisku ekskursu, kas atdzīvina samērā vienmuļo vēstījumu. Upes krastos nokritis no ratiem izkritušais saules apdedzinātais Faetons. Vēl tagad no

viņa brūcēm paceļoties dūmi, un neviens putns nevarot pārlidot šai vietai pāri. Krastos stāv par papelēm pārvērstās Hēlija meitas un no viņu acīm rit dzintara lāses. Ķelti domājot, ka šis dzintars ir Apollona asaras, ko viņš lējis par Zeva nogalināto savu dēlu Asklēpiju.⁴⁶ No Eridanas argonauti iebrauc Rodanā, ceļo gar vētrainiem ezeriem. Viņi gandrīz novirzās pa nepareizu pieteku, kas novestu kuģi Okeānā, bet Hēra ar skaļu kļedzienu no Herkinija klints (Ἑρκύνλος) viņus nobiedē, un argonauti pagriežas atpakaļ⁴⁷.

Izbraukuši cauri ķeltu un ligūru zemēm, argonauti nokļūst pie Stoihādu (Στοιχάδες) salām Adrijas jūrā⁴⁸ un tur nodibina kultu par godu Dioskūriem⁴⁹.

Apollonijam tālākā argonautu apstāšanās vieta ir Etalijas sala (Ἰταλία). Šīs salas krastā esot vēl saglabājušies argonautu diskus un ieroči, kā arī līcis nosaukts par godu "Argo" par Argo līci (Ἀργῶς)⁵⁰. Arī šīs epizodes atveidojumā Apollonija avots ir Timējs⁵¹.

Apollonijs papildina Etalijas epizodi ar spilgtu etioloģisku redzes gleznu. Salas krastā atrodas akmeņi, kas saglabājuši cilvēka ādas krāsu. Ar šiem akmeņiem argonauti pēc brauciena noslaucījuši sviedrus.

Apollonijam argonautu pēdējais lielais piedzīvojums rietumu jūrās saistās ar viņu ierašanos Kerkirā (Apollonijs lieto seno salas nosaukumu Drepane (Δρεπάνη)⁵². Ar Drepani saistītais mitoloģiskais materiāls ir aizgūts galvenokārt no Timēja, lai gan atsevišķas Apollonija piezīmes rāda, ka viņš pazinis arī citu ar Kerkīru saistīto materiālu.

No Timēja Apollonijs pārņem sekojošus faktus:

— argonauti ar Mēdeju, bēgdami no Kolhidas, ierodas Drepanē un tur notiek Jāsona un Mēdejas kāzas (sīkāk sk. nodaļu "Senākā slāņa mitoloģiskie tēli Apollonija "Argonautikā"),

— Drepanes nosaukuma skaidrojums.

Apollonijs atkārti Timēja pieminēto mīta variantu, ka sala savu nosaukumu ieguvusi no sirpja (δρέπανον), kurš atrodas zem salas. Ar šo sirpi Kronš kādreiz sakropļojis Urānu.⁵³

Vienlaikus Apollonijs piemin arī citu mīta variantu — šis sirpis piederējis Dēmetrai. Ar to viņa iemācījusi plaut labību titāniem, kas apdzīvojuši salu pirms faiākiem. Šo skaidrojumu Apollonijs pārņēmis no Hēsioda.⁵⁴

— Mēdejas iedibinātais upurēšanas kults.

Apollonijs no Timēja ir pārņēmis ziņas par tradicionālu ikgadēju Mēdejas iedibināto upurēšanu Apollona Ganu aizbildņa (Νόμος) templī (tā ir atsauce uz kādu lokāltradīciju). Atšķirības ir detaļās. Apollonijam šis upurēšanas notiek pie moiru un nimfu altāriem⁵⁵, Timējam — pie nimfu un nēreīdu altāriem.⁵⁶

Nav zināms, vai Apollonija sniegtā etioloģiskā izziņa par alu, kurā notikušas Jāsona un Mēdejas laulības un kura pēc tam ieguvusi nosaukumu Mēdejas ala (ἄντρον Μηδείης) pamatojas uz Timēju vai uz kādu lokālmitu.

Secinājumi

1. Apollonija poēmas rietumu jūru mīti atspoguļo notikumus, kas saistīti ar argonautu mājupceļu no Kolhidas.

2. Šo notikumu atainojumā Apollonija avoti ir jaunākās paaudzes lokālvēsturnieki Timagēts (argonautu brauciens pa rietumu jūrām, tikšanās ar hillejiem, Stoihādu salu, Etalijas, Kerkiras epizodes).

3. Apollonijs dažādu epizožu atveidojumā atšķirīgi izmanto no Timēja aizgūtās ziņas. Apollonijs tieši pārņem dažas epizodes (Stoikādu salas, hilleji, Etalija, Kerkira), bet papildina tās ar etioloģisko materiālu:

— Apollonijs līdzīgi Timējam saista Drepanes nosaukuma rašanos ar sirpi, kurš atrodas zem salas (pieminot arī citus mīta variantus),

— tāpat kā Timējs Apollonijs skaidro hilleju tautas nosaukuma rašanos ar šīs tautas ciltstēva Hērakla dēla Hilla vārdu (pieminot arī epizodi par hillejiem kā ceļa rādītājiem argonautiem).

— līdzīgi Timējam Etalijas salas līcis saucas Argo līcis par godu kuģim "Argo" (Apollonijs šo faktu papildina ar reāliju uzskaitījumu, kas saglabājušās šalā pēc argonautu ierašanās)

vai nedaudz izmaina Timēja ziņas:

— Apollonijam argonauti nodibina kultu Dioskūriem Stoihādu salās (Timējam šis kulta ir Okeāna krastā),

— Apollonijam Mēdeja iedibina upurēšanas kultu Kerkirā Apollona Ganu aizbildņa templi pie moiru un nimfu altāriem (Timējam — pie nimfu un nēreidu altāriem).

4. Nozīmīgākais motīvs, ko Apollonijs pārņem no Timēja, ir argonautu brauciena koncepcija. Šis motīvs Apollonija poēmā ir gan paplašināts, gan ievērojami izmainīts.

Līdzīgi Timējam, Apollonija poēmā argonauti virzās pa upēm un jūrām uz rietumiem. Atšķirīga ir paša brauciena ģeogrāfija, kas liecina par Apollonija labāku informētību šajos jautājumos. Lai gan Apollonija poēmā atspoguļotais maršruts ģeogrāfiski nav iespējams, tomēr viņa pieminētie objekti daļēji atbilst reālajai lokalitātes ģeogrāfijai.

5. Atsevišķu motīvu atveidojums var būt Apollonija jaunievedums. Īpaši tas attiecas uz vairākkārt pieminēto informāciju par Ēģipti kā pasaules civilizācijas šūpuli un ēģiptiešiem kā senāko un cildenāko pasaules tautu. Šī Apollonija izvērstā tēma ir ar politisku un ideoloģisku zemtekstu.

Nav zināms, vai oriģinālais Apsirta nogalināšanas atveidojums ir Apollonija jaunievedums vai tas pamatojas uz kādu mīta variantu par kuru trūkst rakstisku liecību.

6. Apollonija sekotāju attieksme pret dažāda veida Apollonija materiālu par argonautu atpakaļceļu ir atšķirīga:

— Apollonija sekotāji nemaz neskar brauciena maršrutu, lai gan var nojaust, ka argonauti virzās uz rietumiem, un ļoti maz pārņem Apollonija etioloģisko materiālu (Apollodors). Tas liecina, ka ģeogrāfiskās un etioloģiskās informācijas ietveršana literārā darbā nav aktuāla.

— Apollonija sekotāji Apollodors, Higins, Orfiskā Argonautika pārņem vienīgo notikumiem bagāto epizodi no Apollonija poēmas — Kerkiras epizodi⁵⁷.

4. Kolhidas notikumi Apollonija "Argonautikā"

a) Kolhidas mīta galvenie personāži (Mēdeja un Aiēts)

Nozīmīgu argonautu mīta sastāvdaļu veido ar Kolhīdu saistītie notikumi. Mīta attīstības vēsturē šis materiāls pamatojas uz milētiešu mītu, kura centrā ir argonautu

ceļojums uz austrumiem, un korintiešu mitu, kas vēsta par notikumiem, kuri saistīti ar Mēdeju. Galvenie varoņi, kas figurē Kolhidas notikumos, ir Mēdeja un Aiēts. Abi šie tēli ir zināmi no korintiešu mīta.

Aijas (*Αἴα*) valdnieks Aiēts (*Αἰήτης*) ir Aijas eponīms un pazīstams tikai no mīta par argonautiem. Tas ir ļoti sens un plaši pazīstams tēls. Senākais avots, kur pieminēts Aiēts, viņa tēvs Hēlijs, māte Perse un māsa Kirke, ir "Odiseja"¹. Aiēta tēls sastopams daudziem autoriem pirms Apollonija, kuri pievērsušies argonautu mīta tematikai.²

Aprakstot Aiēta ģenealoģiju un lokalizāciju, Apollonijs galvenokārt seko tradīcijai. Viņam Aiēts ir Hēlija³ un Perses⁴ dēls, Kirkes brālis⁵. Aiēta sieva ir okeanida Eiduija (*Ειδυία*)⁶, no kuras viņam ir meita Mēdeja (*Μήδεια*)⁷. Aiēta meita Halkiope (*Χαλκίωπη*) ir Friksa sieva.⁸ Aiēta dēlam Apsirtam (*Ψυρτος*) māte ir Kaukāza nimfa Asterodeija (*Ἀστερόδεια*)⁹.

Izmantodams tradicionālo Aiēta lokalizāciju Aijā Kolhidā (*Αἴα Κολχίς*)¹⁰, Apollonijs šo vietu precīzē¹¹. Aiēta dzīves vieta ir Kitaida (*Κυταλίσ*), kur jūrā ietek upe Fasida (*Φάσις*), kas virzās pa Kirkeja līdzenumu (*Πεδίον Κιρκαίου*) no Amaranu kalniem (*Ἀμαραντά*). Tuvumā atrodas Areja birzs (*ἄλσος Ἄρεος*), kurā pūķis apsargā ozolā pakārto zelta aunādu.

Apollonija poēmā Aiēts ir samērā nenozīmīgs tēls. Daudz kolorītāks un oriģinālāks ir Mēdejas tēls, kura izveidē dzejnieks izmantojis bagātīgu iepriekšējo autoru literāro darbu materiālu.

Lai izprastu Apollonija Mēdejas oriģinalitātes pakāpi, jāatbild uz diviem jautājumiem:

- 1) kādi ar Mēdeju saistītie notikumi ir atainoti autoru darbos pirms Apollonija,
- 2) kāda ir Mēdejas loma darbos ar Kolhidas un argonautu mājupceļa tematiku.

Literārajos darbos pirms Apollonija Mēdejas tēls ir izmantots plašā kontekstā:

- 1) Mēdeja Kolhidā (Naupaktas epos¹²), Antimahs¹³, Sofokls¹⁴, Ferekids¹⁵, Hērodors¹⁶, Timonākss¹⁷),
- 2) Mēdeja uz argonautu atpakaļceļa fona (Pindars¹⁸, Sofokls¹⁹, Timējs²⁰),
- 3) Mēdeja pēc ierašanās Grieķijā:
 - Iolkā (Sofokls²¹, Eiripīds²²)
 - Korintā (Eimēls²³, Simonīds²⁴, Eiripīds²⁵)
 - Atēnās (Eiripīds²⁶)
 - ģenealoģiju izklāstos (Hēsiods²⁷, Kinetons²⁸).

Bez šiem darbiem Mēdejas tēls bijis izmantots daudzās IV gs. p. m. ē. traģēdijās, kā arī komēdijās. No šiem darbiem saglabājušies tik nenozīmīgi fragmenti vai arī zināms tikai lugas nosaukums "Mēdeja", tā ka saturu rekonstruēt nav iespējams. Lugas nosaukums ļauj spriest, ka šo drāmu centrā bijis Mēdejas tēls.

Literārie darbi pirms Apollonija, kuros Mēdejas tēls bijis saistīts ar Kolhidas notikumiem vai argonautu mājupceļu no Kolhidas saglabājušies niecīgos fragmentos, bet galvenokārt to saturs zināms pēc sholijiem Apollonija "Argonautikai" (izņēmums ir Pindara IV Pitiskā epinīkija). Tādēļ jebkuri secinājumi par Mēdejas tēla vietu šajos darbos nevar būt kategoriski. Tomēr liekas, ka šajos darbos galvenokārt uzsvērtā Mēdejas palīdzība Jāsonam Aiēta uzdevumu veikšanā un zelta aunādas iegūšanā, nekādi nemotivējot Mēdejas rīcību (izņēmums ir varbūt Sofokla "Kolhidietes"²⁹).

Tādēļ var secināt, ka Apollonijs oriģināli un patstāvīgi izmantojis populāru mitoloģisko materiālu, veidojot hellēnisma literārajām tradīcijām atbilstošu dzejas darbu. Tradicionāla sižeta ietvaros dzejnieks ir spējis izveidot netradicionālu literāru tēlu.

Apollonijs samērā konspektīvo iepriekšējo autoru izmantoto mitoloģisko materiālu par Mēdejas palīdzību Jāsonam ir ievērojami paplašinājis. Viņa poēmā šie papildinājumi parādās sekojošos aspektos:

1) Apollonijs veido oriģinālu ainu — Hēras un Atēnas ierašanos pie Afrodītes un viņu kopīgu rīcību, lai ar iemilējušās Mēdejas starpniecību nodrošinātu panākumus Jāsonam,

2) Mēdejas mīlestības uz Jāsonu faktu Apollonijs parāda kā procesu.

I. Apollonija poēmā Jāsonam iespēju iegūt zelta aunādu nodrošina dieviešu Hēras, Atēnas un Afrodītes labvēlība. Literatūrā pirms Apollonija šis motīvs tikpat kā nav izvērsts (izņēmums ir "Odiseja", kur pieminēts, ka Jāsons ir Hērai mīļš³⁰). Apollonijs pamato, kādēļ Hēra un Atēna ir ieinteresētas Jāsona pasākuma labvēlīgā iznākumā:

— Jāsons palīdzējis Hērai pārkļūt pāri upei, kad tā pieņēmusi nevarīgas vecenītes izskatu³¹).

— Atēna ir darinājusi (vai palīdzējusi darināt) kuģi "Argo"³².

Apollonijs veido Hēras un Atēnas tikšanās ainu ar Afrodīti kā rotaļīgu mīmu, savdabīgu turpinājumu Dēmodoka dziesmai par Afrodīti un Areju³³. Šis ainas humoristiskā pamatnoskaņa un Homēra eposu reminiscences liecina, ka:

— mīts tuvinās ikdienai,

— Apollonijs iesaistās dzejiskā sacensībā ar Homēru.

Hēras un Atēnas ierašanās pie Afrodītes viņas rīta tualetes laikā atgādina Homēra "Īliadas" Hēras tualeti³⁴. Hēras tualetei eposā ir kompozicionāla nozīme — dieviete grib savaldzināt Zevu un novērst viņa domas no kara. Apollonija poēmā Afrodītes tualete tikai raksturo vieglprātīgo dievieti.

Pēc Hēras un Atēnas lūguma Afrodīte viņas ved uz dārzu meklēt Erotu, kurš ir aizņemts kauliņu spēlē ar Ganimēdu. Erots ir gatavs izpildīt Afrodītes lūgumu iešaut Mēdejas sirdī bultu, kas liktu viņai iemilēt Jāsonu, ja kā balvu viņš saņem brīnišķīgu bumbu, ar kuru bērībā ir spēlējis pats Zevs. Erots, nolaidies uz zemes, savu bultu izšauj. Šis šāviens Apollonija poēmā ir parodija par Pandara šāvienu "Īliadā"³⁵. Ja Pandara šāviens izšķir Trojas kara likteni, tad Erots bulta nodrošina argonautu brauciena laimīgu iznākumu.

II. Vislabāk Apollonija mākslinieciskā jaunrade, izmantojot tradicionālu mitoloģisko materiālu, izpaužas, tēlojot Mēdejas jūtu cīņu un mīlestības rašanos pret Jāsonu. Zīmīgi, ka Apollonija izmantotajā mitoloģiskajā materiālā ir konstatēts Mēdejas mīlestības fakts (bet lielāko tiesu to var tikai nojaust). Dzejnieks ir papildījis vienu nelielu mīta niansi ar pārliecinošu individa iekšējās pasaules atklāsmes ainu, kas ir šīs poēmas veiksmīgākā epizode.

b) Jāsona varoņdarbs

Literārajos darbos, kuros aprakstīti Kolhidas notikumi, centrālā vieta ir ierādīta Jāsona varoņdarbam, veicot Aiēta uzdevumus, un zelta aunādas iegūšanai. Arī Apollonija poēmā Kolhidas notikumu atveidojums centrējas ap šīm divām epizodēm un iepriekšējā nodaļā apskatīto Mēdejas tēla psiholoģijas atklāsmi.

Apollonija "Argonautikā" Jāsona varoņdarbs ietver trīs aspektus:

1) iemesls, kādēļ Aiēts Jāsonam uzdod grūtus, praktiski neīstenojamus uzdevumus,

2) Jāsona varoņdarba būtība,

3) varoņdarba veikšanā nepieciešamie maģiskie līdzekļi.

Apollonija poēmā ir minēts divkārsšs iemesls, kādēļ Aiēts grib pazudināt Jāsonu un citus argonautus:

— Aiēta tēvs Hēlijs viņu brīdinājis sargāties no saviem pēctečiem, Ar šiem pēctečiem. Aiēts saprot savas meitas Halkiopes un Friksa dēlus, kuri ieradušies kopā ar argonautiem¹.

— Aiēts negrib atdot aunādu (tā iemeslu Apollonijs skaidri nemin, bet var saprast, ka Aiēts baidās zaudēt varu²).

Attiecībā uz šo mīta detaļu — kādēļ Aiēts grib pazudināt argonautus — Apollonija mīta variants iezīmē pārejas posmu starp to, kas literatūrā vēstīts pirms un pēc viņa. Ziņas par šo epizodi Apollonija literāro priekšgājēju darbos ir ļoti trūcīgas. Vienīgais avots ir Hērodors, kurš piemin Aiēta saņemto pareģojumu, ka viņam ir lemts iet bojā savu pēcteču dēļ³. Nav zināms, kā (un vai vispār) autori skaidrojuši Aiēta nevēlēšanos atdot aunādu.

Vēlāko autoru darbos atšķirībā no Apollonija netiek minētas briesmas, kas valdniekam draud no pēctečiem, bet gan Aiētam pareģotais dzīves vai valdīšanas ilgums tiek saistīts ar laiku, kamēr viņa īpašumā būs aunāda. Diodors stāsta, ka Aiētam pareģots, ka viņš dzīvos tik ilgi, kamēr svešinieki, kas atbraukuši ar kuģi, nenolaupis aunādu⁴, Higinjs — Aiēts valdis tik ilgi, cik ilgi Marsa templī būs aunāda.⁵ To pašu Valērija Flaka "Argonautikā" Aiētam sapņi pareģo Friksa ēna⁶.

Apollonija izmantotā mitoloģiskā materiāla un viņa mākslinieciskās oriģinalitātes izpētē nozīmīga ir Jāsona varoņdarbu aina.

1. Apollonijs respektē nostiprinājušos literāru tradīciju, kas samērā vienvēidīgā formā sastopama iepriekšējo autoru darbos. Pindaram Jāsons iejūdz vēršus, uzar ar viņiem lauku un nogalina pūķi, kas sargā zelta aunādu⁷. Ferekidam Jāsons uzar lauku ar uguni izelpojošiem vēršiem, kuriem ir vara nagi, kā arī nogalina pūķi⁸. Sofokls piemin vara vēršus, kas izelpo uguni⁹, Antimahs — Hēfesta izgatavotos vēršus¹⁰. No "Naupaktas eposa" var saprast, ka Aiēts uzdevis Jāsonam tikai vienu uzdevumu — kādu, tas nav minēts.

Apollonija "Argonautikā" Aiēts liek Jāsonam izpildīt trīs uzdevumus — apart lauku ar diviem brīnumainiem Hēfesta izgatavotiem vēršiem¹¹, kas izelpo uguni, kuriem ir vara kājas un vara purni, tad izsēt pūķa zobus un nogalināt no tiem izaugušos milžus, kuri pacelsies no zemes¹².

2. Apollonija novatorisms atklājas Jāsonā varoņdarba atainojumā. Dzejnieks izmanto tradicionālu mitoloģisku materiālu ar konkrēti mērķi:

— Apollonijs parāda, ka Jāsons ir īstens varonis, kas vīrišķības un spēka ziņā neatpaliek no citiem mitoloģiskiem varoņiem, Jāsona varoņdarba aina atsauc atmiņā varoņeposus, un šis reminiscences liecina par Apollonija dzejisko sacensību ar Homēru.

... ἄμυδις δ' ἔλε παμφανόωσαν
χαλκείην πηλήκα θοῶν ἔμπλειον ὀδόντων
καὶ ξίφος ἄμφ' ὤμοις, γυμνὸς δέμας ἄλλα μὲν Ἄρει
εἵκελος, ἄλλα δὲ πού χρυσόορα Ἀπόλλωνι.
παπτήνας δ' ἀνά νελὸν ἴδε ζυγὰ χάλκεα ταύρων
αὐτόχυόν τ' ἐπὶ τοῖς στιβαροῦ ἀδάμαντος ἄροτρον
χρῆμψε δ' ἔπτελτα κλιών, πᾶρα δ' ὄβριμον ἔχλος ἐπηξεν
ὄρνυόν ἐπ' οὐριάχῳ, κυνέην δ' ἀποκάτθετ' ἐρείδας.
βῆ δ' αὐτῇ προτέρωσε σὺν ἀσπίδι γήριτα ταύρων
ἔχνη μαστέυων· οἱ δ' ἐκποῦεν ἀφράστοιο

κευθμῶνος χυθονίου, ἵνα τὲ σφισιν ἔσκε βόαιλα
 καρτέρα λιγνυόεντι πέριξ εἰλυμένα καπνῶ,
 ἀμφὼ ὁμοῦ προχέγοντο πυρὸς σέλας ἀμπνεύοντες.
 ἔσθεισαν δ' ἥρωες, ὅπως ἴδον. αὐτὰρ ὁ τούσχε,
 εὐ διαβάς, ἐπιόντας, ἅ τε σπιλάς εἰν αἰὲ πέτρῃ
 μίμνει ἀπειρεσίησι δονεύμενα κύματ' ἀέλαις.
 πρόσθε δέ οἱ σάκος ἔσχεν ἐναντίον· οἱ δέ μιν ἀμφὼ
 μυκηθμῶ κρατεροῖσιν ἐνέπληξαν κεράεσσιν.
 οὐδ' ἄρα μιν τυτθὸν περ ἀνώχλισαυ ἀντιώωντες.
 ὥς δ' ὅτι ἐνὶ τρητοῖσιν εὐρρυνοὶ χοάγουσιν
 φύσαι χαλκήων ὅτε μὲν τ' ἀναμαρμαίρουσιν,
 πῦρ ὀλοὸν πιμπράσσει, ὅτι αὐτὸ λήγουσιν ἀντιμῆς,
 δεινὸς δ' ἐξ αὐτοῦ πέλεται βρόμος, ὅππῃ αἴξερ
 νειόπθεν· ὥς ἄρα τῶγε ἦσθ' ἰφλόγα φυσιῶντες
 ἐκ στομάτων ὁμάδευν, τὸν δ' ἀμφεπεθήιον αἴθρος
 βάλλον ἅ τε στεροπή· κούρης δέ ἑ φάρμακ' ἔρυτο.
 καί ῥ' ὄχε δεξιτεροῖο βροσ κέρας ἄκρον ἐρύσσας
 εἴλκεν ἐπικρατέως παντὶ σθένει, ὅφρα πελάσση
 ζεύγλη χαλκείη, τὸν δ' ἐν χυθονί κάρβαλεν ὀκλάξ,
 ῥίμψα ποδὶ κρούσας πόδα χάλκεον. ὥς δὲ καὶ ἄλλον
 σφῆλεν γνύε ἐπιόντα, μίῃ βερολημένον ὄρμη.
 εὐρὺ δ' ἀπιοπροβαλὼν χαμάδις σάκος, ἐνθά καὶ ἐνθά
 τῆ, καὶ τῆ βεραῶς ἀμφὼ ἔχε πεπτηῶτας
 χούνασιν ἐν προτεροῖσι, διὰ φλοχὸς εἰλάαρ ἐλυσηεῖς.
 θαύμασε δ' Αἰήτης σθένος ἀνέρος.

...Tūlit viņš paņēma mirdzošo
 vara bruņu cepuri pilnu ar asiem zobiem
 un (uzlika) uz pleciem; kailu ķermeni, vienā
 ziņā līdzīgs Arejam citā ziņā ar zelta šķēpu bruņotam Apollonam.
 Paskatījies uz lauku, viņš redzēja vēršu vara jūgu
 un līdzās arklī (izgatavotu) no viengabala stipra tērauda.
 Tad viņš tam tuvojās, līdzās iedūra milzīgo šķēpu
 tieši ar galu un nostiprinājis uzlika bruņu cepuri.
 Viņš gāja tālāk ar vienu pašu vairogu, vērodams
 neskaitāmās vēršu pēdas. Bet viņi no neredzamas
 zemes alas, kur tiem bija stiprais aploks, ietīts visapkārt
 dūmos, abi kopā parādījās, izelpodami spožu uguni.
 To ieraugot, varoņi izbijās. Bet viņš tos,
 stingri nostājies, sagaidīja līdzīgi piekrastes klintij jūrā,
 kas iztur neskaitāmu vētru saceltos viļņus.
 Viņš turēja sev priekšā pret viņiem vairogu.
 Viņi maurodami uzbruka viņam, ar spēcīgajiem
 ragiem. Tomēr viņi viņu nemaz nevarēja izkustināt.
 Tā kādreiz labi izveidotās kausētavās stiprās
 plēšas iemirdzas, lai uzpūstu briesmiu uguni,
 bet tad pārtrauc elpot.
 No turienes nāk briesmīgs troksnis, kad

uguns izlaužas no apakšas.

Tā arī vērsi, izelpodami no mutēm ātru liesmu,

mauroja, bet viņu ietīna briesmīgs karstums.

Tas trāpīja kā zibens, bet jaunavas zāles sargāja.

Viņš, satvēris labējā vēršā ragu galus,

ļoti spēcīgi vilka, lai tuvinātu

vara jūgam, tad nogāza to zemē uz ceļiem,

ātri ar kāju iespēris pa vara kāju. Tāpat viņš

otru nogāza uz ceļiem ar vienu spērienu.

Aizmetis zemē savu plato vairogu, te un tur,

tā un šā nostādāties, viņš viņus, nokritušus uz

priekškājām, pieturēja, pats viscaur uguns apņemts.

Aiēts brīnījās par vīra spēku¹³.

— saskaņā ar hellēnisma literatūras tradīcijām Apollonijs mitoloģisko materiālu par Jāsona varoņdarbu papildina ar konkrētām un reālistiskām sadzīves detaļām, tā veidojot pārliecinošu vizuālu gleznu.

Mitoloģisko priekšstatu konkretizācija, papildinājums ar faktoloģisko un etioloģisko informāciju atklājas Apollonija vēstījumā par burvju zālēm, kuras Mēdejaš iedod Jāsonam, lai viņš spētu pretoties vēršu spēkam un ugunim. Apollonija poēmas burvju zāles ir izgatavotas no auga, ko sauc par Prometeja ziedu. Tas izaudzis Kaukāza kalnos no Prometeja asinīm, kas izpilējušas uz zemes, kad viņu plosīja ērglis¹⁴.

Pirms Apollonija vienīgais zināmais autors, kas šādas zāles pieminējis, ir Pindars, bet viņa priekšstati ir ļoti nekonkrēti¹⁵. Pēc Apollonija burvju zāles pieminētas vairāku autoru darbos, tiesa, arī ļoti nekonkrētā formā¹⁶. Spilgto Apollonija epizodi ir pārņēmis Valērijs Flaks¹⁷.

Ļoti iespējams, ka priekšstats par burvju zālēm, kas izgatavotas no Prometeja zieda, ir Apollonija jaunievedums, lai gan iespējams, ka to pieminējis jau Sofokls.¹⁸

c) Zelta aunādas iegūšana

Argonautu braucienā pēc zelta aunādas pēdējais un grūtākais pārbaudījums ir pašas aunādas iegūšana. Literatūrā ar šo mīta epizodi notikušas izmaiņas, kurām raksturīga pakāpeniska konkretizācija un racionālistisks fantastiska mitoloģiska personāža — pūķa nozīmes skaidrojums.

Zelta aunādas iegūšanas epizodē mīta literārajā apstrādē notikušās izmaiņas izvirza vairākas problēmas:

1) Jāsona uzvara pār pūķi (pūķa nonāvēšana vai iemidzināšana); šīs uzvaras loma un nozīme aunādas iegūšanā,

2) Mēdejas loma aunādas iegūšanā.

1. Senākais avots, kur pieminēts Jāsona varoņdarbs, ir "Naupaktas eposs"¹. Zīmīgi, ka šeit autors atkārtoti piemin varoņdarbu, un vienmēr tas ir vienskaitli. Kā papildus informācija svarīgs ir fakts, ka Mēdeja, bēgot līdz argonautiem, iznes aunādu no Aiēta mājas². Kas ir Jāsona $\alpha\upsilon\lambda\omicron\nu$, par to saglabājušos fragmentos nekas nav minēts. Ja salīdzina ar citiem autoriem, ir redzams, ka Jāsona varoņdarbi nosacīti iedalās divās grupās — vēršu iejūgšana, lauka uzaršana, cīņa ar milžiem un uzvara pār pūķi. Tādēļ liekas loģiski secināt, ka "Naupaktas eposa" autors ar vārdu $\alpha\upsilon\lambda\omicron\nu$ vienskaitlī apzīmē Jāsona uzvaru pār pūķi. Niecīgie "Naupaktas eposa" fragmenti neļauj izdarīt konkrētākus secinājumus ne par

Jāsona varoņdarba būtību, ne arī (ja tā ir ciņa ar pūķi) par to, kāda ir šī briesmoņa saistība ar aunādu.

Pirmais zināmais autors, kas skaidri piemin, ka Jāsons nonāvē pūķi, ir Ferekids³. Tā kā šī atsauce uz Ferekīdu ir sholijos, nevar skaidri saprast, vai Ferekīdam ciņa ar pūķi bijusi viens no Aiēta uzdevumiem Jāsonam un vai tā ir saistīta ar aunādas iegūšanu.

Hērodora priekšstati par pūķi ir racionālistiski pamatoti — viņam pūķis ir aunādas sargs.⁴ Izpildot Aiēta uzdevumu, Jāsons pūķi nogalina un atnes aunādu.

Līdzīgi tas ir Apollonijam. Viņa poēmā Mēdeja ar Jāsonu dodas uz Areja birzi, kur milzu ozolā atrodas zelta aunāda, kuru apsargā pūķis. Mēdeja piesauc miega dievu Hipnu un ar burvju zālēs samērcētu zariņu pārvelk pūķa acīm. Pūķis aizmieg, bet Jāsons paņem aunādu.

Pēc Apollonija vēlākajā literatūrā pūķis tiek nepārprotami saistīts ar aunādu. Nostiprinās uzskats, ka pūķis, kuru jāpieveic, lai iegūtu aunādu, ir tās sargs (tas ir pateikts skaidri⁵ vai saprotams pēc konteksta⁶).

Literatūrā sastopami divi mīta varianti par to, kā pūķis tiek uzvarēts.

Mazāk izplatīts ir motīvs par pūķa nogalināšanu⁷.

Antimahs ir pirmais zināmais autors, kas vēsta, ka Mēdeja pūķi ar zālēm iemidzinājusi, lai varētu nolaupīt aunādu⁸. To pārņem Apollonijs⁹, un pēc viņa šis variants kļūst dominējošais.¹⁰

II. Ja, vēstot par zelta aunādas iegūšanu, Apollonijs faktu izklāsta ziņā seko literatūrā nostiprinātai tradīcijai, tad dzejnieka novatorisms izpaužas, attēlojot Mēdejas palīdzību Jāsonam un viņas lomu šī varoņdarba veikšanā.

Literatūrā pirms Apollonija Mēdejas līdzdalība Jāsona varoņdarbu veikšanā ir pieminēta maz un tā ir ierobežota. Šī līdzdalība ietver aunādas aiznešanu no Aiēta mājas ("Naupaktas eposs"¹¹) vai burvju zāļu iedošanu Jāsonam (Pindars¹², Sofokls¹³). Šajā ziņā vienīgais izņēmums ir Eiripīds — viņam Mēdeja pašrocīgi nogalina pūķi, kas sargā zelta aunādu¹⁴.)

Apollonija poēmā Mēdejas palīdzība ir tik nozīmīga, ka Jāsons bez tās nespētu grūtos uzdevumus veikt. Mēdejas palīdzība izpaužas:

— Mēdeja iedod Jāsonam burvju zāles un izskaidro, kā cīnīties ar vēšiem un no zemes izaugušajiem milžiem,

— Mēdeja kopā ar Jāsonu dodas pēc aunādas un iemidzina pūķi.

Salīdzinājumā ar literārajiem priekštečiem Apollonijs ir izveidojis jaunu, reljefu Mēdejas tēlu. Tā iemesls ir:

— dzejnieks izmanto tradicionālu mitoloģisku materiālu un izvērš sīku mīta niānsi. Uz šīs niānses fona veidojas oriģināls mīta papildinājums.

— iespējams, ka Apolloniju ietekmējis Eiripīda Mēdejas tēls.

Vēlākie autori galvenās līnijās pārņem šo Apollonija izstrādāto mīta papildinājumu, kas uzsver Mēdejas līdzdalību Jāsona varoņdarbos.¹⁵

Secinājumi

1. Apollonija "Argonautikā" līdzās mitoloģiskajam materiālam par argonautu braucieni uz Kolhīdu un atpakaļ uz Griekiju otru mitoloģiskā materiāla ciklu veido Kolhīdas notikumi.

2. Apollonija poēmā izmantotais mitoloģiskais materiāls par Kolhīdas notikumiem ietver: Mēdejas tēlu, Jāsona varoņdarbu, zelta aunādas nolaupīšanu.

3. Mēdejas tēls ir plaši izmantots Apollonija literāro priekšgājēju daiļradē. Ir zināmi vairāki autori, kas aprakstījuši Mēdeju saistībā ar notikumiem, kas aktuāli

Apollonijam — uz Kolhīdas un argonautu atpakaļceļa notikumu fona (“Naupaktas eposs”, Antimahs, Sofokls, Ferekīds, Hērodors, Timonākss, Timējs, Pindars).

4. Apollonija papildinājumi mitam par argonautu piedzīvojumiem Kolhīdā saistās galvenokārt ar Mēdejas tēlu. Dzejnieks no saviem priekšgājējiem pārņem Kolhīdas Mēdejas mīta faktoloģisko materiālu, uz kura bāzes pārveido mīta varoni par oriģinālu, dramatisku, dzejas darba mākslinieciskajām prasībām atbilstošu tēlu. Zīmīgi, ka visu Kolhīdas notikumu centrā Apollonijs izvirza Mēdeju.

5. Jāsona varoņdarbu un zelta aunādas iegūšanas atveidojumā Apollonijs faktu izklāsta ziņā seko literārai tradīcijai (Hērodors, Pindars, Ferekīds, Sofokls, Antimahs, “Naupaktas eposs”). Viņa oriģinalitāte izpaužas, paldinot mīta faktus.

— ar psiholoģisko motivāciju (Aiēts grib pazudināt argonautus, jo nepareizi izprot pareģojumu uzmanīties no saviem pēctečiem un baidās zaudēt varu,

— ar reālijām, tādējādi piesātinot mītu ar cilvēciskiem un ikdienišķiem elementiem (Jāsona cīņa, Mēdejas burvju zāles).

6. Vēlākie autori, vēstot par Kolhīdas notikumiem vai atsaucoties uz tiem, pamatā seko Apollonija iedibinātajai mīta redakcijai, centrā izvirzot Mēdejas tēlu un psiholoģiski motivējot viņas līdzdalību Jāsona varoņdarbos un aunādas iegūšanā¹⁶).

NOBEIGUMS

Secinājumi

Apollonija poēmas "Argonautika" mitoloģiskā materiāla analīze saistībā un salīdzinājumā ar tiem viņa literārajiem priekšgājējiem un laikabiedriem, kas izmantojuši argonautu mīta motivus, rāda, ka dažādu žanru (eposs, lirika, drāma, proza) dažādu laikmetu (VIII-III gs. p. m. ē.) autoru daiļradē mīts par argonautiem izmantots ļoti plaši.

Apollonija literāro priekšgājēju, kā arī laikabiedru darbi argonautu mīta mitoloģiskā materiāla izlietojuma ziņā ir atšķirīgi.

Šis atšķirības parādās gan starp žanriem, gan hronoloģiskā aspektā.

Arhaiskā eposā mīts par argonautiem ir:

- patstāvīga vērtība un veido galveno sižetisko līniju,
- izmantots atsevišķu atsauču veidā.

Mīta funkciju eposā nosaka eposa veids. Secīgs mīta vai tā atsevišķu epizožu izklāsts ir sastopams varoņeposā ("Naupaktas eposs" VIII/VII gs. p. m. ē., Epimenīda "Argonautika" VII/VI gs.) vai mitoloģiski vēsturiskajā eposā (Eimēla "Korintas vēsture" VIII/VII gs.) Atsauces uz atsevišķiem mīta faktiem un varoņiem sastopamas ģenealoģiskajā eposā (Hēsioda "Teogonija", "Katalogs" VIII gs., Kinetona "Eposā" VII/VI gs.) vai Homēra eposos kā paralēles ar tur pieminētajiem mitoloģiskajiem varoņiem vai notikumiem.

Lirikā argonautu mīta funkcionālais pielietojums ir atšķirīgs. Lai gan dzejas darba kodols ir mīts, mitoloģiskais materiāls atbilstoši autora iecerei tiek izmantots fragmentāri, lai izgaismotu autora domu (Pindars VI/V gs., Antimahs IV gs., Kallimahs IV/III gs., Teokrits III gs.).

Līdzīgs stāvoklis ir ar drāmu V-IV gs. p. m. ē. Necīgie fragmenti, bet galvenokārt lielais zināmais drāmu nosaukumu skaits liecina, ka autori izvēlējušies īpaši notikumiem bagātas un saspringtas argonautu mīta epizodes (Lemnas notikumi) un spēcīgus varoņus (Mēdeja, Finejs). To pierāda arī vienīgā saglabājusies traģēdija ar argonautu mīta tematiku — Eiripīda "Mēdeja".

Prozā argonautu mīts galvenokārt izmantots kā:

— plašs (Ferekids V gs.) vai autora iecerei atbilstošs atsevišķu epizožu pārstāstījums mitoloģiskās vēstures (galvenokārt lokālvēstures) izklāsta ietvaros (Hellāniks V gs. p. m. ē., Hērodors V gs. p. m. ē., Hērodots V gs. p. m. ē., Kizikas, Kirēnes lokālvēsturnieki (VI—III gs. p. m. ē.), Timējs IV/III gs. p. m. ē., Timonākss, Timagēts IV gs. p. m. ē.),

— ģenealoģiju izklāstos (Akūsilājs VI gs. p. m. ē., Hellāniks).

Katrā literatūras žanrā ir autori, par kuriem ir zināms tikai tas, ka viņi pievērsušies argonautu mītam. Ziņas par šo autoru darbiem sniedz tikai dažas īsas piezīmes šolijās, kas neļauj spriest par mīta funkcionālo izlietojumu dotā autora daiļradē.

Argonautu mīta funkciju izpēte Apollonija literāro priekšgājēju un laikabiedru darbos liecina, ka argonautu mīta plašākais izklāsts ir bijis sastopams arhaiskā eposā (VII—VI gs.).

Lirikai, drāmai un prozai raksturīgs, ka:

- autors pievēršas atsevišķām mīta epizodēm,
- šo epizožu izvēle un funkcionālais izmantojums atbilst autora literārajai iecerei un domas ilustrācijai.

Apollonija pasaules skatījums un dzīves uztvere, kuru caurstrāvo mitoloģiskās vēstures diženuma apzināšanās, nosaka dzejnieka literāro orientāciju uz Homēru un pievēršanos noteikta veida literārajam žanram un noteiktam mitoloģiskam materiālam:

- Apollonija orientācija uz Homēru liek dzejniekam izvēlēties mitoloģisku materiālu, kurā atainoti notikumi, kas hronoloģiski tuvi Homēra aprakstītajiem un kuru arhaiskumu pierāda atsauces uz tiem Homēra eposos,

- vienīgais literārais žanrs, kur mīts tiek izklāstīts secīgi plašā diapazonā līdzīgi Homēram, ir varoņeposs.

No Homēra dzejnieks pārņem:

- varoņeposa žanru,
- tradicionālu materiālu,
- atsevišķus mitoloģiskus tēlus un priekšstatus.

Mitoloģiskais materiāls, ko Apollonijs ir izmantojis savā poēmā, pamatos ir divu veidu:

- 1) mitoloģiskais materiāls, kas atspoguļots literārajā tradīcijā pirms Apollonija,
- 2) mitoloģiskais materiāls, kas literatūrā pirms Apollonija neparādās.

Atšķirība starp šo divu veidu mitoloģisko materiālu galvenokārt skar Apollonija poēmas māksliniecisko pusi. Tur, kur Apollonijam ir pieejams konkrēts jau izstrādāts faktoloģiskais mīta materiāls, dzejnieks lielāku uzmanību pievērš tā mākslinieciskai apstrādei. Šīs epizodes veido poēmā atsevišķus epīlijus ar savu iekšējo struktūru (notikumi Lemnā, Kizikā, Lībijā, Hila pazušana, Amika un Polideika divcīņa). Tās epizodes, kuru atainojumā dzejnieks nevar balstīties uz literāro tradīciju vai arī tā ir nenoteikta, Apollonija poēmā parādās kā sauss, iekšēji nesaistīts mitoloģisko faktu uzskaitījums.

Attiecībā uz mitoloģiskā materiāla atspoguļojumu un funkcionālo izmantojumu Apollonija poēmā iezīmējas vairākas likumsakarības, kas liecina par mīta noteiktu funkciju Apollonija poēmā. Mīts dzejniekam ir pamatmateriāls, kuru autors apzināti izmanto, lai īstenotu savu ieceri:

- 1) parādīt argonautu braucienu kā reāli eksistējošu epizodi no Grieķijas slavenās pagātnes, visas Grieķijas varoņdarbu, kas projicējas vēlākos gadsimtos. Šajā nolūkā autors galveno vērību pievērš argonautu brauciena hronoloģiskai un ģeogrāfiskai konkretizācijai,

- 2) atklāt sava laika aktuālus notikumus un idejiskās tendences ar mitoloģiskā materiāla palīdzību,

- 3) atbilstoši hellēnisma literatūras raksturam tēlot literārā darba personāžus (mitoloģiskus varoņus un daļēji dievus) kā ikdienišķus cilvēkus, kuru rīcību nosaka individuālā rīcības motivācija.

1. Apollonija poēmā argonautu mīta mitoloģiskais fons iegūst vēsturiskas iezīmes. Šo procesu nosaka fakts, ka Apollonijs uztver un atspoguļo mitoloģiskos notikumus kā slavas pilnu, apbrīnas vērtu un diženu periodu Grieķijas vēsturē.

“Argonautikā” mitoloģiskie notikumi tiek parādīti kā vēsturiski patiesi un hronoloģiski konkrēti. Tie risinās vienu cilvēka paaudzi pirms Trojas kara. Šo vēsturiskās patiesības un konkrētības izjūtu autors panāk vairākos veidos:

- 1) ar ģeoloģiskiem izklāstiem:

- Apollonija varoņu katalogā ir ietverti vairāki argonauti, kas mitos pazīstami kā Trojas kara varoņu tēvi.

2) apdziedot notikumus, kas hronoloģiski ir sastatāmi ar Trojas karu vai citiem vēsturiskiem notikumiem:

— Apollonijs vēsta par Jāsona un Lemnas valdnieces Hipsipiles mīlestību, bet viņu dēls Einējs minēts "Iliādā" Trojas kara sakarā,

— Apollonijs pārņem no Homēra kuģa "Argo" izbraukšanu atpakaļceļā no Kolhidas cauri Klīstošajām klintīm, kura notikusi pirms "Odisejā" pieminētajiem notikumiem,

— īpašu vēsturiskās realitātes sajūtu rada mitoloģiskā materiāla sasaiste ar vēstures faktiem — grieķu kolonizācijas mēģinājumiem Kirēnē pirmsdoriešu periodā un īsteno kolonizāciju no Tēras salas VII gs.,

— relatīvo argonautu brauciena hronoloģiju precīzē nākotnes perspektīvas veidā paredzamā Melnās jūras dienvidu piekrastes pilsētu Kijas un Hēraklejas dibināšana, kas reāli notika VII gs.

Mitoloģiskā materiāla tuvināšanās realitātei Apollonija poēmā izpaužas caur ģeogrāfisko konkretizāciju. Šī konkretizācija skar argonautu ceļojuma maršrutu un Kolhidas lokalizāciju.

Argonautu ceļš uz Kolhidu literārajā tradīcijā aprakstīts samērā vienveidīgi. Apollonijs no tradīcijas neatkāpjas, bet savā poēmā, piesātinot argonautu brauciena aprakstu ar atsaucēm uz eksistējošām ģeogrāfiskām lokalitātēm, panāk realitātes iespaidu. Dzejnieks piemin Lemnas salu, Kiziku, Bitīniju un tur atrodošās upes, Sinopi u. c.

Attēlojot argonautu mājupceļu no Kolhidas, Apollonijs, tiekdamiēs pēc maksimālas ģeogrāfiskas precīzitātes, apstrādājis mitoloģisko materiālu daudz patstāvīgāk:

— dzejnieks pārņem no Homēra uzskatu, ka argonautu mājupceļš neatkārtoto ceļu uz Kolhidu,

— Apollonijs saglabā iepriekšējā literatūrā izstrādātos spilgtākos argonautu mājupceļa momentus — ierašanos Kirēnē un argonautu gājieni pāri tuksnesim ar kuģi "Argo" — Apollonijs papildina argonautu mājupceļu ar jaunāku mitoloģisku materiālu, kas atspoguļo klejotumus rietumu virzienā.

Mitoloģiskais materiāls par argonautu braucienu uz rietumiem balstās uz Apollonija laikā pieejamo ģeogrāfisko informāciju. Lai gan atsevišķās detaļās šis maršruts atbilst ģeogrāfiskai realitātei, vairāk ir fantastisku un reāli neiespējamu momentu. Tas liecina, ka Apollonija dzīves laikā priekšstati par Eiropas centrālo un rietumu daļu bijuši visai nekonkrēti.

Mitoloģiskā materiāla konkretizācija attiecas arī uz Kolhidas atrašanās vietu. Kādreiz nekonkrētā fantastiskā zeme austrumos Apollonija poēmā ir stingri identificēta ar Kolhidu Ponta austrumos Fasidas upes krastā.

Ģeogrāfiskās konkretizācijas nolūkos Apollonijs plaši izmanto daudzveidīgu etioloģisku materiālu. Pamatlīnijās tas ir divējāds:

1) Apollonijs izmanto agrāko autoru darbos sastopamos etioloģiskos mītus, kuri:

— saistīti ar ģeogrāfisko lokalitāšu nosaukumu rašanās skaidrojumu (Strofadu salu, Drepanes salas, Argo liča nosaukuma rašanās),

— pamato tempļu uzcelšanu un kultu rašanos (Dindimijas templis, Tiniadas salas altāris);

2) Apollonija jaunievedums ir tāda paša veida etioloģisko mītu izmantojums, vairāk uzmanības pievēršot kulta mītu skaidrojumam:

— tempļu, altāru, kultu izcelsme (Propontidā — templis Apollonam, kas apsargā izkāpšanu krastā, templis Jāsona aizstāvei Atēnai, altāris Dindimijai, Kizika nāves gadadienas kults, Hīla meklēšanas kults, Pontā — Vienprātības templis Rīta

Apollona salā, Krētā — templis Atēnai Minoidai, Egīnas salā — rituālas ūdens nešanas sacensības),

— ģeogrāfisko nosaukumu rašanās skaidrojums (Jāsona avots, Svētā klints Kizikā, Anafas sala Egejas jūrā, Rīta Apollona sala Pontā, Kallihoras upe Ponta piekrastē).

2. Apollonijs ir veidojis savu poēmu kā māksliniecisku pamatojumu Ptolemeja II laika Ēģiptes ideoloģiskajām tendencēm. To parāda īpašā veidā pasniegts mitoloģiskais materiāls, kas ilustrē domas, ka:

— Ēģipte ir Grieķijas, īpaši Atēnu, agrākās varenības mantiniece,

— šī iemesla dēļ Ēģiptes pretenzijas uz Kirēnes rajonu ir likumīgas un pamatotas,

— dievu panteonā īpaši izceļas Apollons, kura kultam Apollonija dzīves laikā, kad Ēģipte tiecās nostiprināties Egejas jūras baseinā un Balkānos, bija sevišķa nozīme.

3. Pēc savas daiļrades idejiskās ievirzes būdams īsts hellēnisma laikmeta dzejnieks, Apollonijs apzināti izmanto mitoloģisko materiālu atbilstoši sava laika literatūras tendencēm:

— Apollonijs pievēršas hellēnisma literatūrā plaši izmantotajai mīlestības tematikai (Mēdeja 3. dziedājumā). Zīmīgi, ka autors ir pratis pārlicinoši atklāt indivīda iekšējās attīstības un personības veidošanās psiholoģisko pamatojumu,

— Apollonijs ietver savā poēmā hellēnisma literatūrā iecienīto viegli humoristisku sadzīves ainu (Hēras un Atēnas ierašanās pie Afrodites, tikšanās ar Erotu). Zīmīgi, ka dzejnieks par šīs ainas varoņiem ir izvēlējis dievus, kuri šajā kontekstā ir pilnībā ieguvuši ikdienišķu cilvēku vaibstus.

Apollonijs ir spilgta un talantīga personība hellēnisma literatūrā. Viņa poēmas "Argonautika" mitoloģiskā materiāla analīze ļauj šo darbu uzskatīt vienlaikus par hellēnisma literatūrā pastāvošo tendenču kvintesenci un arī par hellēnisma literatūras orientācijai mazāk atbilstošu darbu.

1. Apollonija poēmā mīta izmantojumā iezīmējas likumsakarības, kas raksturīgas hellēnisma literatūrai:

— ticība mītam ir zudusi, mīts ir atdalījies no kulta un rituāla sfēras un transformējies par metaforu,

— autors mīta sižetu uztver kā materiālu savu ieceru atklāsmei; autors mītu apzināti pārstrādā atbilstoši savām interesēm un mākslinieciskai ievirzei,

— uz mīta materiāla fona parādās jaunas tēmas, motīvi, tēli. Literārā darbā liela nozīme tiek pievērsta sadzīvei un personībai,

— autors izmanto maz pazīstamus mītus (sevišķi etioloģiskos) vai pievēršas "mitoloģiskai jaunradei".

2. Apollonija poēmā mīta izmantojumā ir saskatāma tendence, kas mazāk raksturīga hellēnisma literatūrai — orientācija uz pagātņi. No pagātnes nāk Apollonija paraugs Homērs, ar kuru dzejnieks uzsāk dzejisku sacensību, pagātnē sakņojas Apollonija izraudzītais varoņeposa žanrs. Savu poēmu autors veido, pamatojoties uz arhaisku mītu. Ar šiem līdzekļiem Apollonijs mēģina atdzīvināt aizējošo mitoloģisko pasaules uztveri un tuvināt to lasītājiem.

Atsauces

ļevads

1. Weichert A. Über das Leben und Gedicht des Apollonios von Rhodos. Meissen, 1821.
2. Struve K. L. Über den Apollonios Rhodios. Königsberg, 1822.
3. Schellert M. De Apollonii Rhodii comparationibus. Hal. Sax., 1885.
4. Linsenbarth O. De Apollonii Rhodii casuum syntaxi comparato usu Homericō. Lipsiae, 1887.
- Wählin L. P. O. De usu modorum apud Apollonium Rhodium. Lundae, 1891.
- Rzach A. Grammatiscbe Studien zu Apollonios Rhodios. Wien, 1878.
5. La Ville de Mirmont H. de. La mythologie et les dieux dans l'Argonautiques et dans l'Énéide. Paris, 1894.
6. Walther R. De Apollonii Rhodii argonauticorum rebus geographicis. Hal. Sax., 1894.
7. Berckmann F. De scholiis in Apollonii Rhodii Argonautica etymologici magni fonte. Bonnae, 1894.
8. Droysen J. G. Geschichte des Hellenismus. Gotha, 1877.—1878. Bd. 1—3.
9. Fitch E. Apollonius Rhodius and Cyzicus (l 936—1152)//Transactions and Proceedings of the American Philological Association, 1902.
10. Knorr E. De Apollonii Rhodii Argonauticorum fontibus questiones selectae. Leipzig, 1902.
11. Miller C. W. E. The Vocative in Apollonius Rhodius//American Journal of Philology, 1914.
12. Wilamowitz—Möllendorf U. von. Hellenistische Dichtung in der Zeit des Kallimachos. Bd. 1—3. Berlin, 1924—1925.
13. Толстой И. Заколдованные звери Кирки в поэме Аполлония Родосского//АНССР, 1929.
14. Fränkel H. Vergil und Apollonios//Verhandlung der Versammlung Deutcher Philologen. LV, 1925.
15. Wilkins E. G. A Classification of Similes in the Argonautica of Apollonius Rhodius//Classical World XIV, 1924.
16. Cantarella R. Questioni apollonioianee//Rivista Indo-Greca-Italica di filologia, lingua, antichita, X, 1929.
17. Duckworth G. E. Foreshadowing and suspense in the epics of Homer, Apollonios, Vergil. Princeton University Press, 1933.
18. Kulesa I. Zur Bildersprache des Apollonios von Rhodos. Breslav, 1938.
19. Wetzel J. G. Quomodo poetae epici et Graeci et Romani somnia descriperint. Berlin, 1931.
20. Klein L. Die Göttertechnik in den Argonautika des Apollonios Rhodios//Philologus. Zeitschrift für das klassische Altertum. XL, 1931.
21. Stanford W. B. Two Homeric echoes//Classical Philologist, 1938.
22. Gow A. S. F. The thirteenth idyll of Theokritus//Classical Quarterly, 1938.
23. Ardizzoni A. Eracle e Teodamante in Apollonio Rodio//Rivista di Filologia e d'instruzione classica. Torino, 1935.
24. Henry R. M. Medea and Dido//CLassical Revue. Oxford University Press, 1930.

25. Hadas M. Apollonius called the Rhodian//The Classical World. Pittsburg, PA, Duquesne University, XXVI, 1932.
26. Delage E. Un poète géographe: Apollonios de Rhodes//Humanités. VIII, Paris, 1931.
27. Scholia in Apollonium Rhodium vetera. Ed. Wendel C. Berlin, 1935.
28. Stoessl F. Apollonios Rhodios. Interpretationen zur Erzählungskunst und Quellenverwertung. Bern, Leipzig, 1941.
29. Wehrli F. Apollonios von Rhodos und Kallimachos//Hermes. Berlin, 1941.
30. Allen W. The epyllion. A chapter in the history of literary criticism//Transactions and Proceedings of the American Philological Association. Middletown, Conn., Wesleyan University, 1940.
31. Mehmel F. Virgil und Apollonius Rhodius Untersuchungen über die Zeitvorstellung in der antiken epischen Erzählung. Hamburg, 1940.
32. Nanos A. Les Argonautiques de Valerius Flaccus et d'Apollonius de Rhodes//Revue des Études Anciennes. Paris, 1948.
33. Evans C. E. Literary portraiture in ancient epic. A study of the descriptions of physical appearance in classical epic//Harvard studies in Classical Philology. Cambridge, Mass., Harvard University Press, LVII—LIX, 1948.
34. Bassi D. L'erudizione mitologica in Apollonio Rodio//Rendiconti dell'Istituto Lombardo. IXXV. Milano, 1941—1942.
35. Carrière J. En relisant le chant III des Argonautiques//Euphrosyne II. Lisbonne, 1959.
36. Fränkel H. Das Argonautenepos des Apollonios//Museum Helveticum. XIV. Bâle, Schwabe, 1957.
37. Krevelen D. A. von. Der Kybelekult in den Argonautica des Apollonios von Rhodos. I 1078—1153//Rheinische Museum XCVII. Frankfurt, 1954.
38. Händel P. Beobachtungen zur epischen technik des Apollonios Rhodios. München, 1954.
39. Carspecken J. Fr. Apollonius Rhodius and the Homeric epic//Yale Classical Studies XIII. Yale, 1952.
40. Anderson W. D. Notes on the Simile in Homer and his successors//The Classical Journal. LIII. Boulder, Colorado, 1957.
41. Erbse H. Apollonhymnos des Kallimachos//Hermes LXXXIII. Wiesbaden, 1955.
42. Carbatto C. Riprese Callimachee in Apollonio Rodio. Trieste, 1955.
43. Webster J. B. Hellenistic Poetry and Art. London, 1964.
44. Körte A. Die hellenistische Dichtung. Stuttgart, 1960.
45. Pfeiffer R. History of Classical scholarship from the beginnings to the end of the Hellenistic Age. Oxford, 1968.
46. Steffen W. De veteribus et novis elementis poeticis in Apolonii Rhodii Argonautis obviis//Meander XIX. Warszawa, 1964.
47. Vian F. Apollonios de Rhodes et le renouveau de la poésie épique//L'information littéraire XV. Paris, 1963.
48. Lacombrade C. Une reviviscence hellénistique du mythe de Prométhée//Pallas X. Toulouse, 1961.
49. Чистякова Н. А. К вопросу о художественной функции сравнения в эллинистическом эпосе. («Аргонавтика» Аполлония Родосского)//Вестник Ленинградского Университета N 8, Ленинград, 1962.
50. Händel P. Die Götter des Apollonios als Personen//Miscellanea Rostagni, 1964.

51. Lawall G. Apollonius' Argonautica. Jason as antihero//Yale Classical Studies XIX. Yale University Press, 1966.
52. Phinney E. Narrative unity in the Argonautica, the Medea–Jason romance//Transactions and Proceedings of the American Philological Association XCVIII Cleveland, Ohio, 1967.
53. Webster T. B. L. Chronological problems in early Alexandrian poetry//Wiener Studien LXXVI. Wien, 1963.
54. Serrao G. Problemi di poesia alessandrina//Helikon, Messina, 1965.
55. Köhnken A. Apollonios Rhodios und Theokrit. Göttingen, 1965.
56. Fränkel H. Einleitung zur kritische Ausgabe der Argonautika des Apollonios. Göttingen, 1964.
57. Klein T. M. Callimachus' two Aetia prologues//Živa Antika XXVI. Skopje, 1976.
58. Smolarczyk–Rostropowicz J. Comments on the Controversy between Apollonius of Rhodes and Callimachus//Eos. LXVII. Wroclaw, 1979.
59. Barhuizen J. H. The psychological characterization of Medea in Apollonius of Rhodes//Acta Classica. Cape Town, 1979.
- Paduano G. Studii su Apollonio Rodio. Roma, 1972.
60. Zanker G. The love theme in Apollonios Rhodios Argonautica//Wiener Studien XIII. Wien, 1979.
61. Belloni L. Medea *πολυφάρμακος* //Civiltà classica e cristiana. Genova, 1981.
- Klein T. M. Apollonius Rhodius, vates ludens. Eros' golden ball//The Classical World. Pittsburg, PA. Duquesne University Press, 1981.
- Klein T. M. Apollonius' Jason, hero and scoundrel//Quaderni Urbinati di Cultura classica. Roma, 1983.
- Pike D. L. The comic aspects of the strongman hero//Acta classica. Cape Town, 1981.
- Pulbrook M. The Hylas myth in Apollonius of Rhodes and Theocritus//Maynooth Review VIII. Ireland, Maynooth University Press, 1983.
- Rose A. Clothing imagery in Apollonius Argonautica//Quaderni Urbinati di cultura classica. Roma, 1985.
61. Hunter R. L. Medea's flight. The fourth book of the Argonautica//Classical Quarterly XXXVII. Oxford University Press, 1987.
62. Natzel S. A. *κλέα γυναικῶν* . Frauen in den Argonautika des Apollonios Rhodios. Trier, 1992.
63. Н. А. Чистякова. Эллинистическая поэзия. Ленинград, 1988.

I-1.

1. Homerus. Odyssea. XII 69 ff
2. ibid. XI 254 ff
3. ibid. X 135 ff; XII 3,4
4. Homerus. Ilias. VII 468 ff; XXIII 747 ff
5. Plutarchus. Theseus 19
6. Juvenalus VI 153 mercator Iason
7. Strabo. Geographica. XI 499
8. Johannes Antiochenus fr. 15
9. Homerus. Odyssea. X 136 ff; 3,4
10. ibid. XII 59 ff
11. Hesiodus. Theogonia 1015 ff
12. Apollonius Rhodius. Argonautica III 309
13. Homerus. Odyssea XI 13 ff
14. Homerus. Ilias. VII 468; XXIII 747
15. Stephanus Byzantius. Ἑλλήσποντος Hellanicus fr. 88 (Scholia Apollonii Rhodii II 1147); Herodotus. Historiae VII 58; Herodorus fr. 35 (Scholia Apollonii Rhodii II 1144)
16. Apollodorus. Bibliotheca. I 9, 1, 1
17. Pausanias. Graeciae descriptio IX 34;
18. Aeschylus. Persae. 68 πορθύμῶς Ἀτάμαντιδος Ἑλλης , (Atamantidas Helles šaurums); 722 Ἑλλης πορθύμῶν (Helles šaurumu); 799 (jaunavas Helles šaurumu) περὶ δέντρον Ἑλλης πορθύμῶν
19. Herodotus. op. cit. VII 58; Herodorus fr. 35 (Scholia Apollonii Rhodii II 1144) Hellanicus fr. 88 (ibid., II 1147)
20. C. Robert. Die Griechische Heldensage. Berlin, 1921, p. 758 ff
21. Homerus. Odyssea. XI 235 ff
22. Stephanus Byzantius. Σαλμώνη ; Strabo. op. cit. VIII 356
23. Stephanus Byzantius. Φέραι
24. ibid. Ἀμυθαιονία
25. ibid. Ἀἴσων
26. Strabo. op. cit. IX 436
27. Homerus. Odyssea X 135 ff
28. Homerus. Ilias. VII 467 ff
29. ibid. XXIII 747 ff
30. ibid. XXIII 741 ff
31. Hesiodus. Theogonia 960 ff
32. Hesiodus fr. 152 (Scholia Apollonii Rhodii II 1122)
33. Hesiodus. Theogonia 992 ff
34. Hesiodus fr. 18 (Scholia Homeri Odyssea XII 69)
35. Hesiodus fr. 19
36. Hesiodus fr. 7
37. Hesiodus fr. 143
38. Hesiodus fr. 31 (Scholia Apollonii Rhodii II 178)
39. Hesiodus fr. 53 (ibid. II 181)
40. Hesiodus fr. 52 (ibid. II 181)
41. ibid.

41. Hesiodus fr. 56 (Apollodorus.op. cit. I 9, 21, 6); fr. 57; fr. 58 (Scholia Apollonii Rhodii II 297); fr. 59 (ibid. II 296)
42. Hesiodus fr. 54 (Strabo. op. cit. VII 302)
43. Hesiodus. Theogonia. 267
44. Hesiodus fr. 56 (Apollodorus.op. cit. I 9, 21, 6)
45. Hesiodus fr. 58 (Scholia Apollonii Rhodii II 297)
46. Hesiodus fr. 59 (ibid. II 296)
47. Hesiodus fr. 56 (Apollodorus.op. cit. I 9, 21, 6); fr. 59 (Scholia Apollonii Rhodii II 296)
48. Hesiodus fr. 151 (ibid. II 181)
49. Hesiodus fr. 51 (Scholia Arati b 13M)
50. Hesiodus fr. 154 (Scholia Apollonii Rhodii I 1289)
51. Stephanus Byzantius. Ἀρεταί
52. Hesiodus fr. 50 (Scholia Apollonii Rhodii I 45)
53. Hesiodus fr. 63 (ibid. IV 284)
54. Eumelus fr. 2
55. Eumelus fr. 1 (Scholia Apollonii Rhodii IV 1212)
56. Eumelus fr. 3 (Pausanias.op. cit. II 3., 10)
57. Homerus. Ilias. II 658 ff
58. ibid. VI 152 ff
59. Homerus. Odyssea. I 259 ff; II 326 ff
60. Stephanus Byzantius. Ἐφύρα
61. Thucydides. Historia. III 106, 111; I 46
62. Eumelus fr. 1 (Pausanias.op. cit. II 1, 1)
63. Eumelus fr. 2
64. Eumelus fr. 3 (Pausanias.op. cit. II 3, 10); fr. 4 (Pausanias.op. cit. II 1, 1)
65. Eumelus fr. 3 (Pausanias.op. cit. II 3, 10)
66. Scholia Euripidis Medea 9
67. Scholia Pindari Olympica XIII 74; Parameniskos. Scholia Euripidis Medea 264; Pausanias.op. cit. II 3, 6; II 3, 7; Diodorus. Bibliotheca historica IV 55, 1
68. Scholia Apollonii Rhodii III 1372
69. Pausanias.op. cit. X 38, 11
70. Plutarchus. Moralia 162B
71. Naupactica. fr. 1
72. Apollonius Rhodius. op. cit. I 74; 49
73. Scholia Apollonii Rhodii I 238; Strabo. op. cit. IX 436; Ovidius. Metamorphoses XIII 24
74. Naupactica fr. 11 (Apollodorus.op. cit. III 10, 3, 9)
75. Naupactica fr. 12 (Philodemus Περὶ εὐσεβείας 52)
76. Scholia Euripidi Alkestis 1.
77. Pherecydes fr. 76 (Scholia Euripidi Alkestis 1)
78. fr. 3 (Scholia Apollonii Rhodii. II 298)
79. Naupactica fr. 4 (ibid. III 242)
80. Naupactica fr. 5 (ibid. III 521)
81. Naupactica fr. 6 (ibid. III 523)
82. Naupactica fr. 7, 8 (ibid. IV 59, IV 86)
83. Naupactica fr. 7, 8
84. Naupactica fr. 9 (Scholia Apollonii Rhodii. IV 87)
85. Naupactica fr. 10 (Pausanias.op. cit. II 3, 9)
86. Homerus. Odyssea. I 258

87. Naupactica fr. 2
88. Cinaetho fr. 2 (Pausanias.op. cit. II 3, 9)
89. Scholia Apollonii Rhodii. I 1357
90. ibid. I 1165
91. Diogenes Laertius. Vitae philosophorum. I 10, 5, 111
92. Epimenides fr. 1 (Scholia Apollonii Rhodii. III 242)
93. Epimenides fr. 2 (ibid. II 1122)

I-2.

1. Mimnermus. fr. 11
2. Simonides. fr. 21 (Scholia Euripidis Medea 5)
3. Simonides fr. 205 (Scholia Pindari Pythica IV 450)
4. Simonides fr. 22 (Scholia Euripidis Medea 2)
5. Simonides fr. 48
6. Simonides fr. 204 (Argumentum Euripidis Medeae)
7. Stesichorus fr. 1
8. Pindarus. Pythica IV 70 ff
9. ibid. 169 ff
10. ibid. 171 ff
11. ibid. 204 ff
12. ibid. 213 ff
13. ibid. 27 ff
14. ibid. 252 ff
15. Pindarus. Olimpica IV 21 ff
16. Pindarus. Olimpica XIII 53 ff
17. Pindarus. Nemea III 54
18. Antimachus fr. 9 (Scholia Apolonii Rhodii III 409)
19. Antimachus fr. 10 (ibid. IV 156)
20. Antimachus fr. 11 (ibid. IV 1153)
21. Antimachus fr. 14 (ibid. II 178)
22. Antimachus fr. 7 (ibid. I 211)
23. Antimachus fr. 13 (ibid. II 296)
24. Antimachus fr. 12 (ibid. II 259)
25. Antimachus fr. 8 (ibid. I 1289)
26. Telestes. Ἀρχώ

1-3.

1. Aeschylus fr. 20
2. Euripides. Medea 3 ff; Herodotus. op. cit. IV 179; Apollonius Rhodius. op. cit. I 386, 525; Diodorus. op. cit. IV 41, 1; Catullus. Carmina LXIV, 1; Valerius Flaccus. Argonautica. I 95
3. Aeschylus fr. 21
4. Apollonius Rhodius. op. cit. I 105 ff; Orpheus. Argonautica 123 ff; Pausanias. op. cit. IX 32, 4
5. Scholia Apollonii Rhodii I 769
6. Aeschylus fr. 247, 248
7. Argumentum Euripidis Cabiri (Schol. Pind. Pyth. IV 303)
8. Aeschylus fr. 95, 96
9. Aeschylus fr. 1—4; 258—260
10. Stephanus Byzantius Δώτιον
11. Scholia Apollonii Rhodii I 769
12. Sophocles fr. 354
13. Sophocles fr. 353, 355—357
14. Sophocles. Antigone 966 ff; Scholia Apollonii Rhodii II 177, Apollodorus. op. cit. I 921
16. Strabo. op. cit. VII 319; Stephanus Byzantius Φυλόπολις
17. Scholia Sophoclis Antigone 980
18. Scholia Apollonii Rhodii II 178
19. ibid. III 1040
20. Sophocles fr. 312
21. Sophocles fr. 317
22. Sophocles fr. 316
23. Sophocles fr. 315
24. Sophocles fr. 319
25. Sophocles fr. 320
26. Sophocles fr. 313, 318, 321—323
27. Sophocles fr. 503—508
28. Scholia Apollonii Rhodii IV 284
29. Sophocles fr. 503
30. Sophocles fr. 491—493
31. Sophocles fr. 492
33. Sophocles fr. 446
34. Sophocles fr. 654—656
35. Sophocles fr. 1—9
36. Sophocles fr. 107, 108
37. Eumelus fr. 3 (Pausanias. op. cit. II 3, 10)
38. Scholia Euripidis Medea 264
39. ibid. 264
40. ibid. 19, 405; Apollodorus. op. cit. I 9, 28; Hyginus. Fabulae 25; Diodorus. op. cit. IV 54, 2, 5
41. Ovidius. Heroides XII 53; Seneca. Medea 495, 508, 817, 922
42. Apollodorus. op. cit. I, 9, 2, 8; Hyginus. op. cit. 25, 239; Pausanias. op. cit. II 3, 6

43. Hesiodus fr. 67 (Scholia Apollonii Rhodii III 311; Apollonius Rhodius.op. cit. III 311 ff
44. Scholia Euripidis Medea 1320; Horatius. Epodi. 3, 14; Ovidius. Metamorphoses VII 350; Apollodorus.op. cit. I 9, 28; Seneca. Medea 1022 ff — Mēdeja parasti pārvietojas uz spārnotām čūskām.
45. Peliades fr. 601—624; Aegeus fr. 1—13; Phrixus fr. 819—838
46. Tragicorum Graecorum Fragmenta. p. 550—551
47. Scholia A Iliados XI 740
48. Apollodorus. op. cit. I 9, 1, 2
49. Strabo.op. cit. IX 435, 440, 442; X 450
50. ibid. VII 321, 326
51. Plinius. Epistulae. IV 2, 6
52. Stephanus Byzantius Ἀθηναῖα
53. Apollonius Rhodius. op. cit. II 514
54. Strabo.op. cit. IX 433; Stephanus Byzantius Ἄλος; Scholia Apollonii Rhodii II 513
55. Herodotus.op. cit. VII 197
56. Stephanus Byzantius Ἀκραφία
57. Pausanias. op. cit. IX 24, 1
58. Apollodorus.op. cit. I 9, 1
59. K. Seeliger. Ausführliches Lexikon der Griechischen und Römischen Mythologie I 674
69. Neophron fr. 1—3
70. Argumētum Euripidis Medea. Diogenes Laertius. op. cit. 2, 134
71. C. Robert. op. cit. III p. 873
72. Fragmenta Tragicorum Graecorum,p. 729
73. Biotus fr. 1
74. Fragmenta Tragicorum Graecorum,p. 760
75. ibid. p. 798
76. ibid. p. 775
77. ibid. p. 807
78. Antiphon fr. 1
79. Fragmenta Tragicorum Graecorum,p. 841
80. Ovidius. Tristia II 406

1. Hecataeus fr. 339 (Scholia Apollonii Rhodii IV 259)
2. Hesiodus fr. 64 (ibid. IV 259); Pindarus Pythica IV 251; Antimachus fr. 12 (Scholia Apollonii Rhodii IV 259)
3. Atēnējs (Il. 70b) norāda, ka Kallimahs apšaubijis šis grāmatas piederību Hekatējam.
4. Hecataeus fr. 187 (Scholia Apollonii Rhodii IV 284)
5. Hecataeus fr. 337 (ibid. I 256)
6. Itonija (Ἰτωνία) — pilsēta Tesālijā
7. Hecataeus fr. 338 (Scholia Apollonii Rhodii I 551)
8. Acusilaus fr. 8 (ibid. III 1123)
9. Acusilaus fr. 9 (ibid. IV 1147)
10. Acūsilaus fr. 152 (ibid. II 1122)
11. Acusilaus fr. 21 (Apollodorus.op. cit. III 4, 4)
12. Acusilaus fr. 23 (Scholia Homeri Odyssea XIV 533)
13. Acusilaus fr. 24 (Apollodorus.op. cit. III 15, 2)
14. Hellanicus fr. 32 (Scholia Apollonii Rhodii III 335)
15. Hellanicus fr. 30 (Paus. op. cit. II 3, 118)
16. "Naupaktas eposā" minēts Jāsona un Mēdejas dēls Mermers, par otro dēlu Ferētu nekas nav teikts (Pausanias.op. cit. II 3, 9). Kinetons Jāsonam un Mēdejai piedēvējis dēlu Mēdeju un meitu Eriponi (Pausanias.op. cit. II 3, 9)
17. Hellanicus fr. 34 (Scholia Euripidis Medea 9)
18. Hellanicus fr. 33 (Scholia Pindari Nem. III 64)
19. Stephanus Byzantius Ἀφειτά
20. Hellanicus fr. 154 (Scholia Apollonii Rhodii I 1289)
21. Hellanicus fr. 39 (ibid. I 131)
22. Hellanicus fr. 38 (ibid. III 178)
23. Hellanicus fr. 49 (ibid. III 265)
24. Hellanicus fr. 88 (ibid. II 1147)
25. Hellanicus fr. 87 (ibid. II 406)
26. Pherecydes fr. 52 (Scholia Pindari Pyth. IV 288)
27. Pherecydes fr. 53 (Eratosthenes Καταστερισμοί)
28. Pherecydes fr. 54 (Scholia Apollonii Rhodii II 1253)
29. Pherecydes fr. 55 (Scholia Pindari Pyth. IV 220)
30. Hōmerus. Odyssea XI 235 ff
31. Pherecydes fr. 18 (Scholia Homeri XII 69)
32. Pherecydes fr. 59 (ibid. XII 70)
33. Pherecydes fr. 58 (Scholia Apollonii Rhodii I 411)
34. Pherecydes fr. 58 (Stephanus Byzantius Ἀΐων)
35. Pherecydes fr. 59 (Scholia Homeri Odyssea XII 70)
36. Pindarus Pyth. IV 70 ff
37. Pherecydes fr. 60 (Scholia Pindari Pyth. IV 133)
38. Pherecydes fr. 61 (Scholia Apollonii Rhodii I 4)
39. Pherecydes fr. 62 (ibid. I 105)
40. Pherecydes fr. 63 (ibid. I 23)
41. Pherecydes fr. 65 (ibid. I 152)
42. Pherecydes fr. 66 (ibid. I 645)

43. Pherecydes fr. 70 (ibid. I 139)
44. Pherecydes fr. 67 (ibid. I 1290; Apollodorus I 9, 19)
45. Pherecydes fr. 69 (Scholia Apollonii Rhodii II 271; II 299)
46. Tāpat tas ir Pindaram Pythica IV
47. Pherecydes fr. 70 (Scholia Apollonii Rhodii I 139)
48. Pherecydes fr. 67 (ibid. I 1290; Apollodorus I 9, 19)
49. Pherecydes fr. 68 (ibid. II 181)
50. Pherecydes fr. 71 (ibid. II 411)
51. Pherecydes fr. 72 (ibid. IV 156)
52. Pherecydes fr. 73 (ibid. IV 223; 228)
53. Pherecydes fr. 74 (Scholia Euripidī s Medea. Argumentum)
54. Herodorus fr. 35 (Scholia Apollonii Rhodii II 1144)
55. Stephanus Byzantius ΣΧΟΛΙΟΥΣ
56. ibid. Ἐρυθραί 57. ΚΩΙΤΑΙ
58. Pausanias. op. cit. IX 24, 1
59. Stephanus Byzantius Ἀκραψία
60. Herodorus fr. 35 (Scholia Apollonii Rhodii II 1144); tāpat Hellāniks fr. 88 (ibid. II 1147)
61. Herodorus fr. 36 (ibid. II 1123)
62. Hēsiods un Akūsilājs viņu sauc par lofosu (ibid. II 1122), bet Ferekīds — par Eiēniju (ibid. II 1253)
63. Hēsiods — Polimēde (Scholia Homeri Odyssea XII 69), Ferekīds — Alkimede (ibid. XII 70)
64. Herodorus fr. 38 (Scholia Apollonii Rhodii I 1299)
65. Herodorus fr. 27 (Apollodorus.op. cit. I 9, 19, 5)
66. Herodorus fr. 40 (Scholia Apollonii Rhodii I 71)
67. Herodorus fr. 41 (ibid. I 139)
68. Herodorus fr. 42 (ibid. I 211)
69. Herodorus fr. 43 (ibid. I 186)
70. Herodorus fr. 58, 59 (ibid. II 854; 895)
71. Herodorus fr. 39 (ibid. I 23)
72. Herodorus fr. 56 (ibid. II 815)
73. Herodorus fr. 57 (ibid. II 848)
74. Herodorus fr. 58 (ibid. II 854)
75. Herodorus fr. 59 (ibid. II 895)
76. Pindarus. OlympicalV 19
77. Apollonius Rhodius. op. cit. II 1039
78. Herodorus fr. 40 (Scholia Apollonii Rhodii I 71)
79. Stephanus Byzantius. op. cit. Ἀρεος νῆσος
80. Hesiodus fr. 57, 58, 59 (Scholia Apollonii Rhodii II 297); Pindarus. Pythica IV 180 ff; Pherecydes fr. 69 (Scholia Apollonii Rhodii II 271; 299)
81. Hellanikus fr. 49 (ibid. II 1147)
82. Pherecydes fr. 68 (ibid. II 181)
83. Herodorus fr. 39 (ibid. I 23)
84. Homerus. Odyssea. XII 39 ff, 165 ff
85. Herodorus fr. 44 (Scholia Apollonii Rhodii I 773)
86. Herodorus fr. 45 (ibid. I 943)
87. Herodorus fr. 46 (ibid. I 1024)
88. Herodorus fr. 45 (ibid. I 943)
89. Herodorus fr. 49 (ibid. II 752)

90. Herodorus fr. 50 (ibid. II 901)
91. Herodorus fr. 47 (ibid. II 532)
92. Herodorus fr. 48 (ibid. II 684)
93. Herodorus fr. 51 (ibid. III 594)
94. Robert C. Die Griechische Heldensage. Vol. III. Berlin, 1921
95. Herodorus fr. 53 (Scholia Apollonii Rhodii IV 87)
96. Herodorus fr. 54 (ibid. IV 86)
97. Herodorus fr. 55 (ibid. IV 259)
98. Hesiodus fr. 63, 64 (ibid. IV 284, 259); Hecataeus fr. 339 (ibid. IV 259);
Pindarus, Pythica IV 251
99. Herodotus. op. cit. IV 179, 145 ff
100. ibid. IV 179
101. Scholia Pindari Pythica IV 455
102. Herodotus. op. cit. IV 145 ff
103. Hesiodus fr. 64 (Scholia Apollonii Rhodii IV 259); Pindarus, Pythica IV 261 ff
104. Herodotus. op. cit. I 2
105. Herodotus. op. cit. VII 193; Hesiodus fr. 154 (Scholia Apollonii Rhodii I
1289; Stephanus Byzantius Ἀφειτά)
106. Deiochus fr. 5 (Scholia Apollonii Rhodii I 987)
107. Deiochus fr. 2 (ibid. I 961)
108. Deiochus fr. 6 (ibid. I 1037)
109. Deiochus fr. 7 (ibid. I 1061)
110. Deiochus fr. 8 (ibid. I 1063; 1065); fr. 4 (ibid. I 976)
111. Deiochus fr. 9 (ibid. II 98)
112. Deiochus fr. 1 (ibid. I 139)
113. Hesechius Milesius 16
114. Scholia Apollonii Rhodii I 1063, 1065—66
115. ibid. I 308
116. Pindarus. Pythica IV 28 ff; Herodotus, op. cit. IV 179, 145
117. Acesandrus fr. 3 (Scholia Pindari Pyth. IV 57)
118. Acesandrus fr. 6 (Scholia Apollonii Rhodii IV 1750/57)
119. Theochrestus (ibid. 1750/57)
120. Timaius fr. 6 (Diodorus, op. cit. IV 56)
121. Timaius fr. 5 (Scholia Apollonii Rhodii IV 786)
122. Timaius fr. 54 (ibid. IV 983)
123. Timaius fr. 7, 8 (ibid. IV 1217; 1153)
124. Naupactica fr. 10 (Pausanias, op. cit. II 3, 9)
125. Timaius fr. 9 (Scholia Apollonii Rhodii IV 1153)
126. Timonax fr. 2 (ibid. IV 1217)
127. Timonax fr. 3 (ibid. III 1236)
128. Timagetus fr. 1 (ibid. IV 321/22)
129. Timagetus fr. 1 (ibid. IV 257/62 b)
130. Timagetus fr. 2 (ibid. IV 303/06 a)
131. Timagetus fr. 3 (ibid. IV 323/26 a)
132. Timagetus fr. 4 (ibid. II 1031 a)
133. Stephanus Byzantius Ἀφειός ὑψος
134. Euripides fr. 838
135. Scholia Apollonii Rhodii I 77
136. ibid. I 587
137. ibid. I 623—26 a

138. *ibid.* II 178—82 a
139. *ibid.* II 562; 328—29 a
140. *ibid.* I 23—25 a
141. *ibid.* I 156—60 b

1. J. G. Droysen. op. cit.

2. Scholia Apollonii Rhodii. Γένος Ἀπολλωνίου τοῦ ποιητοῦ
τῶν Ἀργοναυτικῶν; Ἀπολλωνίου βίος

3. Suidas Lexicon 3419

4. Scholia Apollonii Rhodii p. 1

1. A. Körte. op. cit.
2. H. Fränkel. op. cit.
3. A. Lesky. Geschichte der Griechischen Literatur. Bern, 1971
4. A. Köhnken. op. cit.
5. R. Pfeiffer. op. cit.
6. Callimachus fr. 9 (Scholia Apollonii Rhodii IV 284)
7. Callimachus fr. 8 (Scholia Euripidis Medea 1334)
8. Callimachus fr. 16 (Scholia Lykophroni 1319)
9. Callimachus fr. 11 (Strabo. op. cit. I 46; V 216)
10. Callimachus fr. 7
11. Callimachus fr. 17
12. Callimachus fr. 18
13. Callimachus fr. 15; Scholia Apollonii Rhodii IV 982—992 d
14. Callimachus. Iambi fr. 198

IV-1.

1. Apollonius Rhodius. op. cit. I 20 ff
2. Šis klasificējums pamatojas uz K. Roberta op. cit. Vol. III 757 ff.

IV-2.a

1. Pindarus. Pythica IV 77 ff
2. Pherecydes fr. 60 (Scholia Pindari Pyth. IV 133)
3. Apollonius Rhodius. op. cit. I 5 ff
4. Pherecydes fr. 60 (Scholia Pindari Pyth. IV 133)
5. Homerus. Odyssea. XII 72
6. Apollonius Rhodius. op. cit. III 66 ff
7. Hyginus. op. cit. XII
8. Apollodorus. op. cit. I 9, 16
9. Valerius Flaccus. op. cit. I 22 ff
10. Orpheus. op. cit. 56 ff

IV-2.b

1. Apollonius Rhodius. op. cit. I 18 ff
2. ibid. I 111 ff
3. ibid. I 551. Itona (Ἰτων) — pilsēta Tesālījā
4. ibid. I 323 ff
5. Acusilaus fr. 14
6. Apollodorus. op. cit. II 1, 1; Diodorus. op. cit. IV 14, 4
7. Pherecydes fr. 22 (Apollodorus II 1, 3)
8. Apollonius Rhodius. op. cit. I 386, 525; II 1188; Euripides. Medea 3; Herodotus. op. cit. IV 179
9. Apollonius Rhodius. op. cit. I 526 ff
10. ibid. IV 581; tāpat Apollodorus. op. cit. I 9, 16, 6
11. Callimachus fr. 545 b
12. Apollonius Rhodius I 359 ff; 403 ff
13. Pindarus. Pythica IV 171 ff
14. Scholia Pindari Pythica IV 303
15. Sophocles fr. 354
16. Pherecydes fr. 62—66 (Scholia Apollonii Rhodii I 105, 23, 45, 152, 645)
17. Herodorus fr. 38—43 (ibid. I 1299, 23, 71, 139, 211, 186)
18. ibid. I 77
19. Apollonius Rhodius. op. cit. I 23 ff
20. Händel P. Beobachtungen zur epischen Technik des Apollonios Rhodios. Munchen, 1954
21. Смыка О. В. Замечания о каталоге Аполлония Родосского // Вопросы классической филологии VI. Москва, 1969
22. Apollonius Rhodius. op. cit. I 35, 57, 65, 95; 119; 191
23. ibid. I 40, 115, 179; 185, 211; 177
24. ibid. I 77, 133, 207; 90; 139
25. ibid. I 151; 172
26. ibid. I 71
27. Sophocles fr. 354
28. Euripides. Alkestis; Apollodorus. op. cit. I 9, 15; Diodorus. op. cit. VI 7, 6; Hyginus. op. cit. 51, 243, 251
29. Pindarus. Pythica IV 174
30. Apollonius Rhodius. op. cit. I 50 ff
31. ibid. I 156ff
32. Homerus. Odyssea. XI 257 ff
33. Apollonius Rhodius. op. cit. I 118 ff
34. Pausanias. op. cit. I 18, 1
35. Pindarus. Pythica IV 189
36. Sophocles fr. 354
37. Pindarus. Pythica IV 179 ff
38. Ovidius. Metamorphoses VIII 316, 350; Hyginus. op. cit. 173
39. ibid. VIII 311; ibid. 173
40. Pausanias. op. cit. V 17, 9 ff
41. Hyginus. op. cit. 273
42. Hesiodus. Scutum 180

43. Pindarus fr. 166
44. Apollodorus. op. cit. II 7, 7, 2
45. Pherecydes fr. 66 (Scholia Apollonii Rhodii I 645)
46. Apollonius Rhodius. op. cit. I 65 ff
47. Strabo. op. cit. IX 443
48. Apollonius Rhodius. op. cit. I 55 ff
49. ibid. I 67 ff
50. ibid. I 57 ff
51. Pausanias. op. cit. V 17, 9 ff
52. Homerus. Ilias. I 264; Apollonius Rhodius. op. cit. I 40
53. Homerus. Ilias I 1
54. Pausanias V 17, 9 ff
55. Apollonius Rhodius. op. cit. I 35 ff
56. Stephanus Byzantius Ἀστέρων
57. Apollonius Rhodius. op. cit. I 40 ff
58. ibid. I 94
59. ibid. I 67
60. Pherecydes fr. 61 (Scholia Apollonii Rhodii I 4)
61. Pindarus. Pythica IV 174 ff
62. Pherecydes fr. 65 (Scholia Apollonii Rhodii I 152)
63. Pherecydes fr. 70 (ibid. I 139); Herodorus fr. 41 (ibid. I 139)
64. Pindarus. Pythica IV 175 ff
65. Apollodorus. op. cit. I 8, 2; Hyginus. op. cit. 173
66. ibid.
67. Hyginus. op. cit. 173
68. Pausanias. op. cit. V 17, 9
69. ibid. I 17, 9
70. Apollonius Rhodius. op. cit. I 179 ff
71. ibid. I 139 ff
72. ibid. I 142 ff, II 815
73. Apollodorus. op. cit. I 9, 13, 1; Pausanias. op. cit. I 43, 5
74. Apollonius Rhodius. op. cit. II 849 ff, I 143 ff
75. ibid. I 142
76. ibid. II 815
77. ibid. I 18 ff
78. ibid. I 146 ff
79. ibid. II 1 ff
80. ibid. I 151 ff
81. ibid. I 151 ff
82. ibid. I 161 ff
83. Hyginus. op. cit. 173
84. Apollonius Rhodius. op. cit. I 172 ff
85. ibid. I 161 ff
86. ibid. I 177 ff
87. ibid. I 133 ff
88. ibid. I 115 ff
89. Stephanus Byzantius Φλοῦς
90. Homerus. Ilias. II 571
91. Herodorus fr. 40 (Scholia Apollonii Rhodii I 71)
92. Pausanias. op. cit. V 17, 10

93. Apollonius Rhodius I 71 ff
94. ibid. II 1039
95. Pherecydes fr. 62 (Scholia Apollonii Rhodii I 105); Herodorus fr. 58, 59 (ibid. II 854, 895)
96. Apollonius Rhodius. op. cit. I 105 ff
97. Valerius Flaccus. op. cit. I 93, 124, 477
98. Apollodorus. op. cit. I 8, 2, 4; Hyginus. op. cit. 173; Apollonius Rhodius. op. cit. I 190 ff
99. Apollodorus. op. cit. I 8, 2, 4; Apollonius Rhodius. op. cit. I 201
100. Hyginus. op. cit. 157; Apollonius Rhodius. op. cit. I 74 ff
101. Hyginus. op. cit. 157; Apollonius Rhodius. op. cit. I 207 ff
102. Apollonius Rhodius. op. cit. I 191 ff
103. ibid. I 69 ff
104. ibid. I 77 ff
105. ibid. I 86 ff
106. ibid. I 202 ff
107. Stephanus Byzantius Ὠλενος
108. Apollonius Rhodius. op. cit. I 211 ff
109. Pindarus. Pythica IV 182 ff; Herodorus fr. 42 (Scholia Apollonii Rhodii I 211); Pherecydes fr. 69 (ibid. II 271; 299)
110. Apollonius Rhodius. op. cit. I 90 ff
111. Pausanias. op. cit. I 1, 4
112. Apollonius Rhodius. op. cit. I 95 ff
113. ibid. I 161 ff
114. Herodorus fr. 59 (Scholia Apollonii Rhodii II 895)
115. Pindarus. Pythica IV 175; Herodorus fr. 39 (Scholia Apollonii Rhodii I 23)
116. Apollonius Rhodius. op. cit. I 23 ff
117. Hesiodus. Ceycis nuptiae fr. 178 (Scholia Apollonii I 1289); Pherecydes fr. 67 (ibid. I 1289)
118. Apollonius Rhodius. op. cit. I 122 ff
119. Stephanus Byzantius Ἀφεταί
120. Apollonius Rhodius. op. cit. I 1208 ff

1. Homerus. *Odyssea*. X 137 ff
2. Timaius fr. 9 (Scholia Apollonii Rhodii II 400)
3. Apollonius Rhodius. op. cit. IV 659
4. Homerus. *Odyssea*. X 210 ff
5. Apollonius Rhodius. op. cit. IV 672 ff
6. И. И. Толстой. *Заколдованные звери Кирки в поэме Аполлония Родосского*. АН ССР, 1929
7. Apollodorus. op. cit. I 9, 24; Valerius Flaccus. op. cit. VII 210 ff; Orpheus. op. cit. 1212 ff
8. Homerus. *Odyssea*. XII 59 ff
9. Apollonius Rhodius. op. cit. II 317 ff
10. *ibid.* IV 920 ff
11. *ibid.* II 317 ff
12. Homerus. *Odyssea*. XII 61
13. Simonides fr. 22 (Scholia Euripidis *Medea* 2)
14. Euripides. *Iphigenia Tauride* 421; Theocritus XIII 22
15. Pindarus. *Pythica* IV 208
16. Euripides. *Iphigenia Tauride* 124
17. Theocritus XXII 27
18. Eratosthenes. Scholia Euripidis *Medea* 2
19. Juvenalus XV 19
20. Euripides. *Medea* 2, 1263; Theocritus XIII 22; Apollonius Rhodius. op. cit. II 318; Ovidius. *Tristia* I 10; Statius. *Thebais* V 347; Juvenalus XV 20
21. Scholia Euripidis *Medea* 2
22. Pindarus. *Pythica* IV 204 ff
23. Hellanicus fr. 38 (Scholia Apollonii Rhodii III 178); Pherecydes fr. 68 (*ibid.* II 181)
24. Hesiodus fr. 52, 53 (*ibid.* II 181), fr. 54 (Strabo. op. cit. VII 302), 57—59 (Scholia Apollonii Rhodii II 296, 297, 296)
25. Apollodorus. op. cit. I 9, 22; 25; Valerius Flaccus. op. cit. IV 636 ff; V 191 ff; Orpheus. op. cit. 683 ff
26. Apollonius Rhodius. op. cit. II 176—536
27. *ibid.* II 178, 237
28. *ibid.* II 234 ff
29. *ibid.* II 177 ff
30. Hellanicus fr. 38 (Scholia Apollonii Rhodii III 178)
31. Pherecydes fr. 68 (*ibid.* II 181)
32. Sophocles. *Antigone* 966 ff
33. Apollonius Rhodius. op. cit. II 238
34. Hesiodus fr. 52 (Scholia Apollonii Rhodii II 181)
35. Apollonius Rhodius. op. cit. II 179
36. Sophocles fr. 587
37. Sophocles fr. 644
38. Hesiodus fr. 57, 58 (Scholia Apollonii Rhodii II 297); 59 (*ibid.* II 296)
39. Antimachus fr. 13 (*ibid.* II 296)
40. Apollonius Rhodius. op. cit. II 270 ff

41. Hesiodus fr. 57 (Scholia Apollonii Rhodii II 297)
42. Antimachus fr. 13 (ibid. II 296); Apollonius Rhodius, op. cit. II 296 ff)
43. Apollodorus. op. cit. I 9, 21; Hyginus. op. cit. 19; Valerius Flaccus. op. cit. IV 433; Orpheus. op. cit. 674 ff
44. Hesiodus fr. 63, 64 (Scholia Apollonii Rhodii IV 284, 259)
45. Antimachus fr. 12 (ibid. II 259)
46. Pindarus. Pythica IV 252 ff; 26—28
47. Sophocles fr. 504; Euripides. Medea 432 ff, 1263 ff
48. Timaius fr. 6 (Diodorus. op. cit. IV 56); Timagetus fr. 1—4 (Scholia Apollonii Rhodii IV 257/62b; IV 303/06a; IV 323/26a; II 1031a)
49. Apollodorus, op. cit. I 9, 24; Valerius Flaccus, op. cit. VII 179; Hyginus, op. cit. 23; Orpheus. op. cit. 1252 ff
50. Orpheus. op. cit. 1044 ff
51. Homerus. Odyssea. XII 39 ff, 165 ff
52. ibid. IX 82 ff
53. Herodorus fr. 39 (Scholia Apollonii Rhodii I 23)
54. Apollonius Rhodius, op. cit. IV 903 ff; Apollodorus. op. cit. I 9, 25; Hyginus. op. cit. 14; Orpheus. op. cit. 1264
55. Pindarus. Pythica IV 173 ff
56. Apollonius Rhodius. op. cit. IV 891 ff
57. Pausanias. op. cit. VIII 22, 4
58. Hellanicus fr. 61 (Scholia Apollonii Rhodii II 1055); Pherecydes fr. 32 (ibid. II 1054)
59. Herodorus fr. 40 (ibid. I 71)
60. Apollonius Rhodius. op. cit. II 1033 ff
61. Apollodorus. op. cit. II 5, 6; Diodorus. op. cit. IV 13, 2
62. Apollonius Rhodius. op. cit. II 382 ff
63. Stephanus Byzantius. *Στύμφαλος*
64. ibid. *Ἄρεος νῆσος*
65. Euripides fr. 838
66. Scholia Apollonii Rhodii II 1031b
67. Hyginus, op. cit. 20
68. Homerus. Odyssea VI, VII
69. Timaius fr. 7, 8, 54 (Scholia Apollonii Rhodii IV 1217, 1153, 983); Stephanus Byzantius *Δρεπάνη*
70. Timaius fr. 7, 8 (Scholia Apollonii Rhodii IV 1217, 1153)
71. Naupactica fr. 10 (Pausanias II 3, 9, 7)
72. Apollonius Rhodius, op. cit. IV 995 ff
73. Apollodorus, op. cit. I 9, 25, 4 ff; Hyginus, op. cit. 23; Orpheus. op. cit. 1291 ff
74. Apollonius Rhodius, op. cit. IV 922—923
75. ibid. IV 964—965
76. Apollodorus piemin Skillu un Haribdu, arī Trinakriju I 9, 25; Orfiskajā Argonautikā pieminēta Haribda 1269 ff
77. Higinis nepiemin ne Skillu un Haribdu, ne Trinakriju. Orfiskajā Argonautikā nav minēta Skillā un Trinakija.

IV-3.b

1. Robert C. op. cit. Vol. III
2. Apollonius Rhodius. op. cit. I 936 ff
3. Scholia Apollonii Rhodii I 1037
4. Stephanus Byzantius. *Αἶνος*
5. Homerus. Ilias. II 844, VI 8
6. Apollonius Rhodius. op.cit. I 951
7. Stephanus Byzantius. *Περκώτη*
8. Apollonius Rhodius. op. cit. I 1067 ff
9. ibid. I 1071 ff
10. ibid. I 956
11. Homerus. Odyssea. X 108 ff
12. Scholia Apollonii Rhodii I 1037—38 b
13. ibid. I 1024 a
14. ibid. I 1037—38 b
15. Apollonius Rhodius. op. cit. I 1024
16. Deiochus fr. 2 (Scholia Apollonii Rhodii I 961)
17. Deiochus fr. 6, 7, 8 (ibid. I 1037; 1061; 1063; 1065)
18. Apollonius Rhodius. op. cit. I 989 ff
19. Deiochus fr. 5 (Scholia Apollonii Rhodii I 987)
20. Stephanus Byzantius. *Βέσβλκος*
21. Apollonius Rhodius. op. cit. I 1077 ff
22. Neanthes (Strabo. op. cit. I 45)
23. Pindarus fr. 62
24. Apollonius Rhodius. op. cit. I 966 ff
25. Deiochus fr. 3 (Scholia Apollonii Rhodii I 966)
26. Apollonius Rhodius. op. cit. I 955 ff
27. ibid. I 1019 ff
28. ibid. I 1172 ff
29. Cinaethon (Scholia Apollonii Rhodii I 1355—57 c)
30. Callimachus (ibid. I 1207 b)
32. Gow A. F. op. cit.
33. Webster I. B. op. cit.
34. Kohnken A. op. cit.
35. Pfeiffer R. op. cit.
36. Scholia Apollonii Rhodii I 1207 b
37. Apollonius Rhodius. op. cit. I 1345 ff
38. Scholia Apollonii Rhodii I 1207 b
39. Apollonius Rhodius. op. cit. I 1345 ff; IV 1472 ff
40. ibid. I 1348 ff
41. ibid. II 2 ff
42. ibid. II 38 ff
43. ibid. II 32 ff
44. Scholia Apollonii Rhodii II 98—100 a
45. ibid.
46. fr. 107
47. Gow A. F. op. cit.

48. Pfeiffer R. op. cit.
49. Webster I. B. op. cit.
50. Kohnken A. op. cit.
51. Apollodorus. op. cit. I 9, 18; 19; 20; Hyginus. op. cit. 16, 17, 14, 71; Valerius Flaccus. op. cit. II 634 ff, III 481 ff, IV 99 ff; Orpheus. op. cit. 490 ff, 648 ff
52. Herodorus fr. 48 (Scholia Apollonii Rhodii III 684)
53. Apollonius Rhodius. op. cit. II 669 ff
54. ibid. II 711 ff
55. Callimachus. *ὕμνος εἰς Ἀπόλλωνα* 97 ff
56. Apollonius Rhodius. op. cit. II 752 ff
57. ibid. II 815 ff
58. ibid. II 851 ff
59. Herodorus fr. 49—59 (Scholia Apollonii Rhodii II 752; 901; III 594; IV 87; 86; 259; II 815; II 848; 854; 895)
60. Apollonius Rhodius. op. cit. II 900 ff
61. Scholia Apollonii Rhodii II 911—14; 928—29
62. Apollonius Rhodius. op. cit. II 910 ff
63. ibid. II 946 ff
64. Scholia Apollonii Rhodii II 955—61 a, b
65. Plutarchus. Lucullus 23
66. Strabo. op. cit. XII 546
67. Apollodorus. op. cit. I 9, 23; Hyginus. op. cit. 18; Valerius Flaccus. op. cit. 733 ff; Orpheus. op. cit. 721 ff
68. Apollodorus. op. cit. I 9, 23; Hyginus. op. cit. 21; Valerius Flaccus. op. cit. V 82 ff; Orpheus. op. cit. 721
69. Apollonius Rhodius. op. cit. IV 1641 ff
70. ibid. IV 1690 ff
71. Cinaetho. fr. 1 (Pausanias. op. cit. VIII 53, 5)
72. Ibykus fr. 32 (Athenaius XIII 603 D)
73. Apollodorus. op. cit. I 9, 25, 4
74. Simonides fr. 202 A
75. Sophocles fr. 164
76. Apollodorus. op. cit. I 9, 25; Orpheus. op. cit. 1358 ff
77. Homerus. Ilias. VII 467 ff
78. ibid. XXI 40 ff, XXIII 743 ff
79. Euripides. Choephorae. 631 ff
80. Apollodorus. op. cit. I 9, 17; Hyginus. op. cit. 15; Valerius Flaccus II 98 ff; Statius. op. cit. V 29 ff
81. Scholia Apollonii Rhodii I 769
82. Pindarus. Pythica IV 253
83. Pindarus. Olympica IV 19 ff
84. Apollonius Rhodius. op. cit. II 30 ff; III 1205 ff; IV 423 ff
85. Aristophanes, Nichares, Antiphanes, Diphilus
86. Apollonius Rhodius. op. cit. II 620 ff
87. ibid. I 915 ff
88. Scholia Apollonii Rhodii I 916—19
89. Orpheus. op. cit. 466 ff
90. Valerius Flaccus. op. cit. II 431 ff
91. Diodorus. op. cit. IV 49, 8
92. ibid. IV 43, 1; IV 48, 6

93. Apollodorus. op. cit. I 9, 17; Hyginus. op. cit. 15; Valerius Flaccus. op. cit. II 98 ff; Statius. op. cit. V 29 ff
94. Apollodorus. op. cit. I 9, 25; Orpheus. op. cit. 1358 ff
95. Orpheus. op. cit. 466 ff; Valerius Flaccus II 431 ff; Diodorus. op. cit. IV 49, 8; IV 43, 1; IV 48, 6
96. Hesiodus fr. 64 (Scholia Apollonii Rhodii IV 259)
97. Apollonius Rhodius. op. cit. IV 1230 ff
98. *ibid.* IV 1325 ff
99. *ibid.* IV 1381 ff
100. *ibid.* IV 1485 ff
101. *ibid.* IV 1536 ff
102. *ibid.* IV 1731 ff
103. *ibid.* IV 1757 ff
104. Diodorus. op. cit. IV 56, 6
105. Herodotus. op. cit. IV 179
106. Pindarus. Pythica IV 28 ff

1. Apollonius Rhodius. op. cit. IV 1694 ff
2. ibid. IV 1716
3. ibid. IV 1717 ff
4. ibid. IV 1720 ff
5. Callimachus fr. 7—21, 71 b: fr. 18
6. R. Pfeiffer. op. cit.
7. P. Händel. op. cit.
8. T. B. Webster. op. cit.
9. Apollodorus. op. cit. I 9, 26; Orpheus. op. cit. 1363 ff
10. Stephanus Byzantius *Ἀνάλυσις*
11. Apollodorus I 9, 26
12. Apollonius Rhodius. op. cit. IV 1765 ff
13. Callimachus. Iambi fr. 198
14. Apollodorus. op. cit. I 9, 26, 6
15. Apollodorus. op. cit. I 9, 26; Orpheus. op. cit. 1363 ff
16. Hesiodus fr. 63 (Scholia Apollonii Rhodii IV 284)
17. Pindarus. Pythica IV 252 ff; 26—28
18. Sophocles fr. 504; Herodorus fr. 55 (Scholia Apollonii Rhodii IV 259);
Euripides. Medea 432 ff, 1263 ff; Ovidius. Heroides. XII 121; Seneca. Medea
456
19. Callimachus fr. 9
20. Apollodorus. op. cit. I 9, 24; Hyginus. op. cit. 23; Valerius Flaccus. op. cit. VIII
185 ff; Orpheus. op. cit. 1044 ff
21. Apollonius Rhodius. op. cit. IV 244 ff
22. ibid. IV 298
23. ibid. IV 256 ff
24. ibid. IV 273 ff
25. Herodotus. op. cit. II 103 ff
26. Scholia Apollonii Rhodii IV 257—62b; IV 282—91b
27. ibid. IV 303—06a
28. Apollonius Rhodius. op. cit. IV 350 ff
29. Callimachus fr. 8
30. Sophocles fr. 319
31. Euripides. Medea. 1334 ff; 166 ff
32. Pherecydes fr. 73 (Scholia Apollonii Rhodii IV 223); Apollodorus op. cit. I 9,
24, 1
33. Apollodorus. op. cit. I 9, 24, 2; Stephanus Byzantius *Τομείς*
34. Ovidius. Heroides. VI 129 ff; XII 113 ff; Tristia II 9, 5 ff; Seneca. Medea. 130 ff,
452 ff, 473, 963 ff
35. Valerius Flaccus. op. cit. VIII 259 ff. Higinia 23. fabulā Apsirtu nogalina Atēnas
templī uz salas Korkiras tuvumā. Orfiskajā Argonautikā Apsirtam no slēpņa
Fasidas grīvā uzbrūk argonauti un nogalina, bet liķi iemet jūrā.
36. Apollonius Rhodius. op. cit. IV 507 ff
37. Callimachus fr. 11 (Strabo op. cit. I 46; V 216)
38. Apollonius Rhodius. op. cit. IV 522
39. Timaius fr. 42

40. Stephanus Byzantius *Ὑλλεος*
41. *ibid.*
42. Apollonius Rhodius. *op. cit.* IV 557 ff
43. Aeschylus fr. 20; Callimachus fr. 16; Apollodorus. *op. cit.* I 9, 16, 6; Valerius Flaccus. *op. cit.* I 305
44. Apollonius Rhodius. *op. cit.* IV 581
45. Timaius fr. 6 (Diodorus. *op. cit.* IV 56)
46. Apollonius Rhodius. *op. cit.* IV 597 ff
47. *ibid.* IV 640 ff
48. *ibid.* IV 649 ff
49. *ibid.* IV 651. Timējam argonauti nodibina kultu par godu Dioskūriem Okeāna tuvumā (fr. 6 — Diodorus. *op. cit.* IV 56)
50. Apollonius Rhodius. *op. cit.* IV 659 ff
51. Timaius fr. 6 (Diodorus. *op. cit.* IV 56)
52. Apollonius Rhodius. *op. cit.* IV 986 ff
53. Timaius fr. 54 (Scholia Apollonii Rhodii IV 983)
54. Apollonius Rhodius. *op. cit.* IV 995 ff
55. *ibid.* IV 1217 ff
56. Timaius fr. 7 (Scholia Apollonii Rhodii IV 1217)
57. Apollodorus. *op. cit.* I 9, 25; Hyginus. *op. cit.* 23; Orpheus. *op. cit.* 1298 ff

IV-4.a

1. Homerus. *Odyssea* X 139 ff, tāpat *Higina fabulu ievadā*. Apollodoram Kirke ir Aiēta meita (I 9, 1, 16)
2. Hesiodus. *Theogonia* 956 ff; Eumelus fr. 2; Naupactica fr. 4 (Scholia Apollonii Rhodii III 242); Epimenides (ibid. III 242); Pindarus. *Pythica* IV 214 ff, 223 ff; Sophocles fr. 317; iespējams Pherecydes fr. 71 (Scholia Apollonii Rhodii III 411); Herodorus fr. 51 (ibid. III 594); Timonax fr. 2, 3 (ibid. IV 1217); III 1236)
3. Apollonius Rhodius. op. cit. III 309
4. ibid. IV 591
5. ibid. III 310 ff
6. ibid. III 243; 269
7. ibid. III 247 ff
8. ibid. II 1147 ff
9. ibid. III 241 ff
10. Mimnermus fr. 11; Herodotus. op. cit. I 1; VII 193, 197; Apollonius Rhodius. op. cit. III 417 ff
11. Apollonius Rhodius. op. cit. II 399, 403 ff; 1094
12. Naupactica fr. 7, 8 (Scholia Apollonii Rhodii IV 59, 86)
13. Antimachus fr. 10, 11 (ibid. IV 156, 1153)
14. Sophocles fr. 315, 316
15. Pherecydes fr. 73 (Scholia Apollonii Rhodii IV 223, 228)
16. Herodorus fr. 54 (ibid. IV 86)
17. Timonax fr. 2, 3 (ibid. IV 1217)
18. Pindarus. *Pythica* IV
19. Sophocles fr. 503
20. Timaius fr. 7, 8 (Scholia Apollonii Rhodii IV 1217, 1153)
21. Sophocles fr. 491, 492
22. Euripides. *Tragicorum Graecorum Fragmenta*. p. 550—551
23. Eumelus fr. 3 (Pausanias. op. cit. II 3, 10)
24. Simonides fr. 204 (*Argumentum Euripidis Medea*)
25. Euripides. *Medea*.
26. Euripides. *Aegeus* (Scholia A Iliados XI 740)
27. Hesiodus. *Theogonia* 965 ff
28. Cinaetho fr. 2 (Pausanias. op. cit. II 3, 9)
29. Sophocles fr. 316
30. Homerus. *Odyssea* XII 72
31. Apollonius Rhodius. op. cit. III 66 ff
32. ibid. I 551, 721, 18
33. Homerus. *Odyssea* VIII 266 ff
34. Homerus. *Ilias*. XIV 170 ff
35. ibid. IV 104 ff

IV-4.b

1. Apollonius Rhodius. op. cit. III 594 ff
2. ibid. III 372 ff
3. ibid. III 594 ff
4. Diodorus. op. cit. IV 47, 6
5. Hyginus. op. cit. 22
6. Valerius Flaccus. op. cit. V 231 ff
7. Pindarus. Pythica IV 225 ff
8. Pherecydes fr. 71, 72 (Scholia Apollonii Rhodii II 411; IV 156)
9. Sophocles fr. 312
10. Scholia Apollonii Rhodii III 409
11. Apollonius Rhodius. op. cit. III 228 ff, 409 ff
12. ibid. III 412 ff
13. ibid. III 1280 ff
14. ibid. III 851 ff
15. Pindarus. Pythica IV 221 ff
16. Horatius. Epodi III 9 ff; Ovidius. Heroides XII 97; Metamorphoses VII 98 ff;
Apollodorus op. cit. I 9, 23
17. Valerius Flaccus. op. cit. VII 356 ff
18. Sophocles fr. 316

1. Naupactica fr. 6 (Scholia Apollonii Rhodii III 523); fr. 7, 8 (ibid. IV 59, 86)
2. Naupactica fr. 9 (ibid. IV 87)
3. Pherecydes fr. 72 (ibid. IV 156)
4. Herodorus fr. 53 (ibid. IV 87)
5. Euripides. Medea 408 ff; Apollodorus.op. cit. I 9, 23, 11; Ovidius. Heroides. XII 49, 107; Metamorphoses VII 149; Valerius Flaccus. op. cit. VIII 75; Orfiskajā Argonautikā ādu apsargā pūķis un Hekate aiz burvju vārtiem 887 ff.
6. Antimachus fr. 10 (Scholia Apollonii Rhodii IV 156); Hyginus. op. cit. 22; Seneca. Medea 569 ff
7. Pherecydes fr. 72 (Scholia Apollonii Rhodii IV 156); Herodorus fr. 53 (ibid. IV 87); Eiripida "Mēdejā" (480 ff) Mēdeja pati nogalina pūķi
8. Antimachus fr. 10 (Scholia Apollonii Rhodii IV 156)
9. Apollonius Rhodius.op. cit. IV 123 ff
10. Apollodorus.op. cit. I 9, 23, 11; Hyginus. op. cit. 22; Ovidius. Metamorphoses VII 149 ff; Heroides XII 49, 107; Seneca. Medea 569 ff. Nedaudz savādāk ir Valērijam Flakam (VIII 68 ff) — Mēdeja sauc palīgā miega dievu; Orfiskajā Argonautikā (934 ff) Mēdeja un Orfejs piesauc dievus, un Orfejs pūķi iemidzina.
11. Naupactica fr. 7, 8 (Scholia Apollonii Rhodii IV 59, IV 86)
12. Pindarus. Pythica IV 215 ff
13. **Euripides.** Medea 480 ff
15. Apollodorus.op. cit. I 9, 23; Hyginus.op. cit. 22; Valerius Flaccus.op. cit. VII, VIII; Orpheus. op. cit. 887 ff; Seneca. Medea 569 ff
16. Apollodorus. op. cit. I 9, 16 ff; Orpheus. op. cit. 760 ff; Hyginus.op. cit. 22; Valerius Flaccus. op. cit. V 177 ff; Seneca. Medea 569 ff; Ovidius. Heroides XII, Metamorphoses VII

Izmantotie avoti

1. Apollonius Rhodius. *Argonautica*. Ed. H. Frankel. Oxford, 1986
2. Aeschylus. *Tragoediae*. Ed. U. von Wilamowitz-Möllendorf. Berlin, 1914
3. Athenaeus. *Deipnosophistarum libri XV*. Rec. G. Kaibel. Leipzig, 1923—25. Vol. I—III
4. *Bucolici Graeci*. Ed. A. S. F. Gow. Oxford, 1952
5. Callimachus. *Aetia, Iambi, Hecate and other fragments*. Ed. C. A. Trypanis. Oxford, 1975
6. Callimachus. *Operae*. Ed. R. Pfeiffer. Oxford, 1965, Vol. I—II
7. *Comicorum Atticorum fragmenta*. Ed. T. Kock. Leipzig, 1880—88, Vol. I—III
8. Diodorus. *Bibliotheca historica*. Ed. F. Vogel. Leipzig, 1888—1906, Vol. I—V
9. Diogenes Laertius. Ed. H. G. Heubner. Leipzig, 1828—1831, Vol. I—II
10. Euripides. *Tragoediae*. Ed. A. Nauck. Leipzig, 1887—1889, Vol. I—III
11. Euripides. *Medea*. Ed. D. L. Page. Oxford, 1938
12. *Epicorum Graecorum Fragmenta*. Ed. G. Kinkel. Leipzig, 1877
13. *Epicorum Graecorum Fragmenta*. Ed. M. Davies. Göttingen, 1988
14. *Fragmenta Historicorum Graecorum*. Ed. C. Muller. Paris, 1841—70, Vol. I—V
15. Herodotus. *Historiae*. Ed. H. R. Dietrich. Leipzig, 1901
16. Hesiodus. *Carmina*. Ed. A. Rzach. Leipzig, 1913
17. Homerus. *Ilias*. Ed. G. Dindorf. Leipzig, 1914
18. Homerus. *Odyssea*. Ed. G. Dindorf. Leipzig, 1906
19. Horatius. *Epodi*. Ed. G. Baierus. Turici, 1870
20. Hyginus. *Fabulae*. Rec. H. J. Rose. Lugdini Batavorum. s. a.
21. *Iambi et elegi Graeci ante Alexandrum cantati*. Ed. M. Litchfield, M. West. Oxford, 1972
22. Iuvenalis. *Satires*. Ed. P. Labriole, F. Villeneuve. Paris, 1931
23. Orpheus. *Argonautica*. Leipzig, 1886
24. Ovidius. *Heroides*. Rec. R. Giomini. Roma, 1951
25. Ovidius. *Metamorphoses*. Ed. W. S. Anderson. Leipzig, 1985
26. Ovidius. *Tristia*. Rec. S. G. Owen. Oxford, 1889
27. Pausanias. *Graeciae descriptio*. Ed. M. H. Roscha-Pereira. Leipzig, 1973—81, Vol. I—III
28. Plinius. *Epistulae*. Ed. M. Schuster, R. Hanslik. Leipzig, 1958
29. Plutarchus. *Moralia*. Rec. Hubert, Machstadt, Paton, Pohlenz, Sieveking, Titchener, Wegehaupt. Leipzig, 1925—1929, Vol. I—III
30. Plutarchus. *Vitae parallelae*. Ed. G. Sintenis. Leipzig, 1852—55, Vol. I—V
31. *Poetae comici Graeci*. Ed. R. Kassel, C. Austin. Berlin, 1983—89
32. *Poetae Lyrici Graeci*. Ed. T. Bergk. Leipzig, 1882, Vol. I—III
33. *Poetae melici Graeci*. Ed. D. L. Page. Oxford, 1962
34. *Poetarum Lesbiorum fragmenta*. Ed. E. Lobel, D. L. Page. Oxford, 1963
35. *Scholia Euripidis*. Ed. E. Schwartz. Berlin, 1887—91
36. *Scholia in Apollonium Rhodium vetera*. Rec. C. Wendel. Berlin, 1935
37. *Scholia in Homeri Iliadem*. Ed. G. Dindorf. Oxford, Leipzig, 1875—1877, Vol. I—IV
38. *idem*. Ed. E. Maas. Leipzig, Oxford, 1877—78, Vol. V—VII
39. *Scholia in Homeri Odysseam*. Ed. G. Dindorf. Oxford, 1855, Vol. I—II

40. Scholia vetera in Pindarum. Ed. A. B. Drachmann. Leipzig, 1903—27
41. Sophocles. Tragoediae. Ed. G. Dindorf. Leipzig, 1925
42. Statius. Thebais. Ed. A. Klotz. Leipzig, 1973
43. Stephanus Byzantius. Ethnorum quae supersunt. Ed. A. Meineke. Berlin, 1849
44. Strabo. Geographica. Ed. A. Meineke. Berlin, 1915—1925, Vol. I—III
45. Suidas Lexicon. Ed. A. Adler. Leipzig, 1928—38, Vol. I—IV
46. Supplementum Lyricis Graecis. Ed. M. West. Oxford, 1974
47. Theocritus. Ed. A. S. F. Gow. Cambridge, 1950
48. Thucydides. Historiae. Ed. C. Hude. Leipzig, 1901
49. Tragicorum Graecorum Fragmenta. Ed. A. Nauck. Leipzig, 1926
50. idem. Ed. B. Snell, R. Kannicht, S. Radt. Göttingen, 1971—85
51. Valerius Flaccus. Argonautica. Rec. E. Courtney. Leipzig, 1970

Izmantotā literatūra

1. Allen W. The epyllion. A chapter in the history of literary criticism//Transactions and Proceedings of the American Philological Association. Middletown, Conn., 1940, p. 1—26.
2. Anderson W. D. Notes on the simile in Homer and his successors//Classical Journal LIII. Boulder, Colorado, 1957, p. 81—87.
3. Ardizoni A. Eracle e Teodamante in Apollonio Rodio//Rivista di Filologia e d'instruzione classica. Torino, 1935, p. 452—467.
4. Barhuizen J. H. The psychological characterization of Medea in Apollonius of Rhodes Argonautica (III 744—824)//Acta Classica XXII. Cape Jown, 1979, p. 33—48.
5. Bassi D. L'erudizione mitologica in Apollonio Rodio//Rendiconti dell' Istituto Lombardo LXXV. Milano, 1941—42, p. 191—208.
6. Belloni L. A proposito di alcuni omerismi in Apollonio Rodio//Aevum LIII. Milano, 1979, p. 66—71.
7. Belloni L. Medea *πολυφάρμακος* //Civiltà classica e cristiana II. Genova, 1981, p. 117—133.
8. Berckmann F. De scholiis in Apollonii Rhodii Argonautica etymologici magni fonte. Bonnae, 1984.
9. Bethe E. Griechische Literatur. Leipzig, 1984.
10. Blumberg K. W. Studien zur epischen Technik des Apollonios von Rhodos. Leipzig, 1931.
11. Bowra C. M. Heroic poetry. London, 1952.
12. Bowra C. M. Landmarks in Greek literature. London, 1966.
13. Bremmer J. Interpretations of Greek mythology. London, Sydney, 1987.
14. Burkert W. Structure and history in Greek mythology and ritual. Berkley, 1979.
15. Butterworth E. A. Some traces of the pre-Olympian world in Greek literature and myth. Berlin, 1966.
16. Cantarella R. Questioni Apolloniane//Rivista Indogreca-Italica di filologia, lingua, antichità X, 1929, p. 143—182.
17. Carpenter R. Folk tale, fiction and saga in the Homeric epics. Berkley, 1956.
18. Carriere J. En relisant le chant III des Argonautiques//Euphrosyne II. Lisbonne, 1959, p. 41—63.
19. Carspecken J. Fr. Apollonius Rhodius and the Homeric epic//Yale Classical Studies XIII. Yale, 1952, p. 33—143.
20. Clausen W. Virgil's Aeneid and the tradition of Hellenistic Poetry. Berkley, 1987.
21. Corbato C. Riprese Callimachee in Apollonio Rodio. Trieste, 1965.
22. Couat A. La poésie alexandrine sous les trois premiers Ptolémés. Paris, 1882.
23. Delage E. Un poète géographe: Apollonios de Rhodes//Humanités VIII. Paris, 1931, p. 89—93.
24. Droysen J. G. Geschichte des Hellenismus. Gotha, 1877—1878, Vol. I—II.
25. Duckworth G. E. Foreshadowing and suspense in the epics of Homer, Apollonius, Virgil. Princeton University Press, 1933.

26. Erbse H. Apollonhymnos des Kallimachos//Hermes LXXXIII. Wiesbaden, 1955, p. 411—428.
27. Evans E. C. Literary portraiture in ancient epic//Harvard Studies in Classical Philology LVIII—LIX. Cambridge, Mass., 1948, p. 189—217.
28. Färber H. Zur dichterischen Kunst in Apollonois Rhodios' Argonautica. Berlin, 1933.
29. Feeney D. C. Following after Hercules in Virgil and Apollonius//Proceedings of the Virgil Society XVIII, London, 1987, p. 47—85.
30. Fitch E. The properties of epic speech in the Argonautica of Apollonius Rhodius//Transactions and Proceedings of the American Philological Association. Middletown, Conn., 1902, p. 59—61.
31. Fontenrose J. The ritual theory of myth. Berkley, 1966.
32. Fränkel H. Apollonius Rhodius as a narrator in Argonautica II 1—140//Transactions and Proceedings of the American Philological Association. Lancaster, Pa, 1952, p. 144—155.
33. Fränkel H. Das Argonautenepos des Apollonios//Museum Helveticum XIV. Bâle, Schwabe, 1957, p. 1—19.
34. Fränkel H. Einleitung zur kritische Ausgabe der Argonautika des Apollonios. Gottingen, 1964.
35. Fränkel H. Vergil und Apollonios//Verhandlung der Versammlung Deutcher Philologen LV, 1925, p. 32—33.
36. Friedländer P. Studien zur antiken Literatur und Kunst. Berlin, 1969.
37. Gerhardius E. Lectiones Apollonianae. Leipzig, 1816.
38. Gow A. S. F. The thirteenth idyll of Theocritus//Classical Quarterly. London, 1938, p. 10—17.
39. Grodeckii G. E. Additamenta ad disputationem suam de Argonauticorum Apollonii Rhodii fontibus. Vilnius, 1823.
40. Hadas M. Apollonius called the Rhodian//Classical World XXVI. Pittsburg, 1932, p. 41—46.
41. Hart A. Observationes criticae in Apollonium Rhodium. Berlin, 1863.
42. Händel P. Beobachtung zur epischen Technik des Apollonios Rhodios. Munchen, 1954.
43. Händel P. Die Zwei versionen der Viten des Apollonios Rhodios//Hermes XC. Wiesbaden, 1962, p. 429—443.
44. Henry R. M. Medea and Dido//Classical Review, Oxford, 1930, p. 97—108.
45. Hunter R. L. Medea's flight. The fourth book of the Argonautica//Classical Quarterly XXXVII, Oxford, 1987, p. 129—139.
46. Huxley G. L. Greek epic poetry from Eumelos to Panyassis. Cambridge, Mass., 1969.
47. Ibscher R. Gestalt der Szene und Form der Rede in den Argonautika des Apollonios Rhodios. München, 1939.
48. Janko R. Βώρεσθε revisited//Classical Quarterly XXIX. Oxford, 1979.
49. Kjerseen E. De Apollonio Rhodio Epico. Upsala, 1801.
50. Klein L. Die Göttertechnik in den Argonautika des Apollonios Rhodios//Philologus XL, 1931, p. 18—51.
51. Klein T. M. Apollonius' Jason, hero and scoundrel//Quaderni Urbinati di Cultura classica XLII. Roma, 1983, p. 115—126.
52. Klein T. M. Apollonius Rhodius, vates ludens. Eros' golden ball//Classical World LXXIV. Pittsburg, PA, 1980—81, p. 225—227.

53. Klein T. M. Callimachus' two Aetia prologues//*Živa antika* XXVI. Skopje, 1976, p. 357—361.
54. Köhnken A. Apollonios Rhodios und Theokrit. Göttingen, 1964.
55. Körte A. Die hellenistische Dichtung. Stuttgart, 1960.
56. Krevelen D. A. van Der Kybele kult in den Argonautica des Apollonios von Rhodos (I 1073—1153)//*Rheinisches Museum* XCVII. Frankfurt, 1954, p. 75—82.
57. Kulesa I. Zur Bildersprache des Apollonios von Rhodos. Breslau, 1938.
58. Lacombrade C. Une reviviscence hellénistique du mythe de Prométhée//*Pallas* X. Toulouse, 1961, p. 19—30.
59. La Ville de Mirmont H. de. La mythologie et les dieux dans les Argonautiques et dans l'Eneide. Paris, 1894.
60. Lawall G. Apollonius' Argonautica. Jason as antihero//*Yale Classical Studies* XIX. Yale, 1966, p. 119—169.
61. Legrand P. E. La poésie alexandrine. Paris, 1924.
62. Lesky A. Geschichte der griechischen Literatur. Bern, 1971.
63. Lisenbarth O. De Apollonii Rhodii casuum syntaxi comparato uso Homeric. Leipzig, 1887.
64. May C. H. De motibus animi apud poetas epicos Homerum Apolloniumque expressis. Harvard, 1914.
65. Means Th. Incidental observations on the Argonautica and PostHomeric//*Classical Journal* XLVI. Menasha, Wisc., 1951.
66. Merkel R. Ein Capitel Prolegomena zu Apollonius Rhodius. Magdenburg, 1844.
67. Merkelbach R. Untersuchungen zur Odyssee. München, 1969.
68. Miller C. W. E. The Vocative in Apollonios Rhodios//*American Journal of Philology*. Baltimore, 1914.
69. Natzel S. A. *Κλέα γυναικῶν*. Frauen in den Argonautica des Apollonios Rhodios. Trier, 1992.
70. Nilsson M. P. Geschichte der griechischen Religion. München, 1967.
71. Nilsson M. P. The Mycenaean origin of Greek mythology. Berkley, 1972.
72. Paduano G. Studii su Apollonio Rodio. Roma, 1972.
73. Pfeiffer R. History of Classical scholarship from the beginnings to the end of the Hellenistic Age. Oxford, 1968.
74. Phinney E. Narrative unity in the Argonautica, The Medea—Jason romance//*Transactions and Proceedings of the American Philological Association* XCVIII. Cleveland, Ohio, 1967, p. 327—341.
75. Pike D. L. The comic aspects of the strongman hero//*Acta Classica* XXIII. Cape Iown, 1981, p. 37—44.
76. Prinz F. Gründungsmythen und Sagenchronologie. München, 1979.
77. Pulbrook M. The Hylas myth in Apollonius of Rhodes and Theocritus//*Maynooth review* VII. Maynooth, Ireland, 1983, p. 25—31.
78. Robert C. Die Griechische Heldensage. Berlin, 1920—21, Vol. I—III.
79. Rose A. Clothing imagery in Apollonius' Argonautica//*Quaderni Urbinati di Cultura Classica* L. Roma, 1985, p. 29—44.
80. Rose A. Three narrative themes in Apollonius' Bebrikian episode//*Wiener Studien* XVIII. Wien, 1984, p. 115—135.
81. Runhken D. Epistola critica II. In Callimachum et Apollonium Rhodium. Leipzig, 1827.
82. Rzach A. Grammatiche Studien zu Apollonios Rhodios. Wien, 1978.

83. Samuelsson J. *Ad Apollonium Rhodium adversaria*. Leipzig, 1902.
84. Schellert M. *De Apollonii Rhodii comparationibus*. Halis. Sax., 1885.
85. Schneider C. *Kulturgeschichte des Hellenismus*. München, 1967, Vol. I—II.
86. Scott J. A. The meaning of *πρὸς Ἰσθμὸν* in the *Argonautica* of Apollonios Rhodios//*Classical World* VIII. Pittsburg, 1920, p. 1—7.
87. Seaton R. C. On Apollonios Rhodios//*Classical Quarterly*. Oxford, 1915, p. 10—14.
88. Sebeok S. *Myth*. London, 1970.
89. Serrao G. *Problemi di poesia alessandrina*//*Helikon*, Messina, 1965, p. 541—565.
90. Smolarczyk—Rostropowicz J. Comments on the controversy between Apollonius of Rhodes and Callimachus//*Eos* LXVII. Wrocław, 1979, p. 75—79.
91. Steffen W. *De veteribus et novis elementis poeticis in Apollonii Rhodii Argonauticis Obviis*//*Meander* XIX, Warszawa, 1964, p. 77—87.
92. Stoessl F. *Apollonios Rhodios. Interpretationen zur Erzählungskunst und Quellenverwertung*. Bern, Leipzig, 1941.
93. Struve K. L. *Über den Apollonius Rhodius*. Königsberg, 1822.
94. Susemihl F. *Geschichte der Griechischen Literatur in der Alexandrinerzeit*. Leipzig, 1891—92.
95. Vian F. Apollonios de Rhodes et le renouveau de la poésie épique//*L'information littéraire* XV. Paris, 1963, p. 25—30.
96. Zanker G. The love theme in Apollonios Rhodios *Argonautica*//*Wiener Studien* XIII, Wien, 1979, p. 52—75.
97. Ziegler K. *Das Hellenistische Epos*. Leipzig, 1966.
98. Walther R. *De Apollonii Rhodii rebus geographicis*. Xalis. Sax. 1894.
99. Wahlin L. P. *De usu modorum apud Apollonium Rhodium*. Lundae, 1891.
100. Webster T. B. Chronological problems in early Alexandrian poetry//*Wiener studien* LXXVI. Wien, 1963, p. 68—78.
101. Webster T. B. *Hellenistic Poetry and Art*. London, 1964.
102. Wehrli F. *Apollonios von Rhodos und Kallimachos*//*Hermes*. Berlin, 1941, p. 14—21.
103. Weichert R. *Über das Leben und Gedicht des Apollonios von Rhodos*. Meissen, 1821.
104. Wetzel J. G. *Quomodo poetae epici et Graeci et Romani somnia descripserint*. Berlin, 1931.
105. Wilamowitz—Möllendorf U. von. *Hellenistische Dichtung in der Zeit des Kallimachos*. Berlin, 1924.
106. Wilkins E. G. Classification of similes of the *Argonautica* of Apollonios Rhodios//*Classical World* XIV. Pittsburg, 1924, p. 162—168.
107. Wyss R. *Komposition von Apollonios' Argonautika*. Zurich, 1931.
108. Голосовкер Я. Э. *Логика мифа*. Москва, 1987.
109. Клинггер В. П. *Об основных чертах александрийской поэзии*. Киев, 1909.
110. Кравцов Н. И. *Историческая поэтика фольклора*. Москва, 1977.
111. Криничная Н. А. *Корреляция архитипов индивида, коллектива и природы в мифологии*. Петрозаводск, 1986.
112. Мелетинский Е. М. *Миф и историческая поэтика фольклора*. Москва, 1977.
113. Мелетинский. Е. М. *Морфология сказки*. Москва, 1969.

114. Мелетинский. Е. М. Первобытное наследие в архаических эпосах. Москва, 1964.
115. Мелетинский. Е. М. Поэтика мифа. Москва, 1976.
116. Мелетинский. Е. М. Происхождение героического эпоса. Москва, 1963.
117. Мелетинский. Е. М. Вбедение в историческую поэтику эпоса и романа. Москва, 1986.
118. Мелетинский. Е. М. Герой волшебной сказки. Происхождение образа. Москва, 1958.
119. Пропп Б. Я. Морфология сказки. Москва, 1969.
120. Смыка О. В. Замечания о каталоге Аполлония Родосского/Вопросы классической филологии VI. Москва, 1976, стр. 105–114.
121. Стеблин–Каменский М. И. Историческая поэтика. Ленинград, 1978.
122. Толстый И. И. Заколдованные звери Кирки в поэме Аполлония Родосского/Сб. ст. АНССР. Москва, 1929.
123. Статьи о фольклоре. Москва–Ленинград, 1966.
124. Чистякова Н. А. Древняя поэзия греческого Запада/Вестник древней истории IV. Москва, 1980, стр. 36–52.
125. Чистякова Н. А. К вопросу о художественной функции сравнения в эллинистическом эпосе/Вестник Ленинградского университета VIII. Ленинград, 1962, стр. 111–120.
126. Чистякова Н. А. Политическая тенденциозность "Аргонавтики" Аполлония Родосского, время и обстоятельства возникновения поэмы/Язык и стиль античных писателей: Ленинград, 1966, стр. 212–222.
127. Чистякова Н. А. Эллинистическая поэзия. Ленинград, 1988.
128. Чистякова Н. А. Эпитеты "тонкий" и "толстый" в каллимаховской полемике/Язык и стиль памятников античной литературы. Ленинград, 1987, стр. 166–172.
129. Шахнович М. И. Первобытная мифология и философия. Предистория философии. Ленинград, 1971.